

S.AHMET ARVASI

HASBİHAL
I

BÜTÜN ESERLERİ
VII

BİLGEOĞUZ

HASBİHAL - 1

S. Ahmet Arvasi

BÜTÜN ESERLERİ - 7

B İ L G E O Ğ U Z®

HASBİHAL - 1

Yazan: S. Ahmet Arvasi

Yayın Yönetmeni: Oğuzhan Cengiz

Editör: Selim Çoraklı

Kapak Tasarımı

Sabahattin Kanaş

Dizgi/Mizanpaj

Sada Ajans

Baskı / Cilt

Tunçel Ofset

0212 565 37 00

Kitabın Uluslar arası seri Numarası

(ISBN): 978-605-5965-28-0

Kültür Bakanlığı Sertifika No: 0507-34-008624

www.bilgeoguz.com.tr

B İ L G E O Ğ U Z

İrtibat: Alemdar Mah. Molla Fenari Sk. No: 41/A

Cağaloğlu / İSTANBUL

Tel: 0212 527 33 66 **Faks:** 0212 527 33 64

E-MAIL: bilgi@bilgeoguz.com.tr

HASBİHAL - 1

S. Ahmet Arvasi

BÜTÜN ESERLERİ - 7

2008

BİLGEOĞUZ®

“ Öyle inanıyoruz ki,
insanlık âlemi, yavaş yavaş da
olsa, Şanlı Peygamberimiz
Hazret-i Muhammed'in
(O'na salât ve selâm olsun)
dâvasını idrâk etmek üzeredir.
Çünkü O, mutlak ve yegâne
varlık olan Yüce Allah'(cc)a
gitmek için, beşer idrâkini
perdeleyen bütün sahte putların
kırılmasını ısrarla
istemekteydi.
”

TAKDİM

Çağımızın önemli ilim, ahlak ve fazilet insanlarından biri S.Ahmet Arvasi'dir. Çünkü Arvasi hoca, insanlığın ideolojik bataklıklar içerisinde çırpındığı bir dönemde, kendini yetiştirerek insanları, özellikle de Ülkücü gençleri aydınlatma yolunda durmadan çalışmış, fikir üretmiş, hep onların saadetleri için çırpınıp durmuştur. Arvasi hoca, fikir ve düşünce hayatının çeşitli uçurumlarında kol gezen ve okumayı seven gençlere el uzatarak, adeta onların koruyucu meleşği olmuş, onların yerine fırtınaları göğüslemiş ve muhtemel sarsıntılara karşı daima tetikte beklemiştir.

Her hamle ve hareket adamı gibi Arvasi hocanın perspektifinde, her şeyden evvel, Allah(cc)'ın hoşnutluğu olmuş, bunu gerçekleştirmek içinde Resullullah (sav)'ı örnek alan bir hayat yaşamaya çalışmıştır. Bu anlamda Arvasi hoca, hem tebliğ hem de temsil keyfiyetini kendisine yakışır şekilde sergilemiştir. "Ben, İslâm iman ve ahlakına göre yaşamayı en büyük saadet bilen, büyük Türk milletini iki cihanda aziz ve mesut görmek isteyen ve böylece İslamiyeti gaye edinen Türk milliyetçiliği şuuruna sahibim."

Yaşantı itibariyle Peygamberimize(sav) bağlı bir hayat süren Arvasî hocanın en önemli yönlerinden biri de, yaşadığını yazan, yazdığını yaşayan, inandığını söyleyen, söylediğine inanan ve savunduğu fikirleri her zaman ve zeminde savunmasını bilen biri olmasıdır. Bu manada ona tarihimizin içinden günümüze miras kalmış bir örnek Alp-Eren, bir peygamber aşığı ve mirasçısı saymak asla mübalağa olmaz.

Arvasi hocanın kaleme aldığı eserlerini incelediğimizde bütün gayretinin imanlı bir gençlik yetişmesi olduğunu görürüz. Bunun için çırpınmış, bunun için kafa yormuş ve aramızdan ayrılana kadar da bu istikametini asla bozmamıştır. Bu hususta başkaları ikballer peşinde koşarken Arvasî hoca gözünü "Büyük ideale" dikmiş, bunun gerçekleşmesi için çaba sarf etmiştir. Arvasî hocayı yakından tanıyanlar bu çabanın asla normal bir çaba olmadığını da müşahade etmişlerdir.

Arvasî Hoca'nın milliyetçilik anlayışı asla kana, ırka, soya dayanmaz. Arvasî Hoca "Kültürel milliyetçilik" adını verdiği bir milliyetçilik anlayışını savunmuş ve bunu bir eserinde şöyle ifade etmiştir: "Milliyetçilik bir milletin kendini ekonomik, kültürel, sosyal ve politik yönden güçlendirmesi, başka millet ve gruplara sömürtmeme çabasıdır. Bu bakımdan milliyetçilik meşru bir hak ve şuurdur.", "Milliyetçilerin ıstıraba ve çileye duçar olduğu dönemler, devlet ve millet düşmanlarına felaket, dostlarına ise saadet getirmeye vesile olmuştur."

Türk insanının her zamandan daha çok bugün Arvasî hoca'nın eserlerine ihtiyacı vardır. İnsanımız kendini muhafaza etmek ve gayesinden sapmak istemiyorsa, çölde kalan insanın suya duyduğu hasret kadar bu eserlere de ihtiyacı olduğunu bilmelidir. Çünkü bu eserler okuyanları gerçek ve tek çıkar yol olan Allah'a(cc) ve Resulü'ne çağırmaktadır.

İstifade edebilenlere ne mutlu...

Bilgeoğuz Yayınları

Oğuzhan Cengiz

İÇİNDEKİLER

Takdim.....	5
Önsöz yerine... (Arvası'nın kendi ağzından biyografisi).....	14
Sütunumuzun Adı.....	16
Aksiyon ve Reaksiyon.....	18
İslâm Medeniyetinde Belli Başlı Dönemler.....	19
Reaksiyonlar, Mukallit ve Aksiyon Adam.....	21
Batı'daki Buhran ve Batı Hayranları.....	22
İslâm'ı Arayan İnsanlık.....	24
Kilisenin Taassubu, Batı'daki Buhran ve İslâm.....	25
Çağın Hastalığı: Materyalizm.....	27
Materyalizm ve Tüketim İhtirası.....	28
Materyalizm ve İslâm.....	30
Maddecilik, Ruhçuluk ve İslâm.....	31
Materyalizm Çöküyor.....	33
Robotlar ve İnsanlar.....	34
Robotlara Ruh Verilemez.....	36
Organizmamız ve Ruhumuz.....	37
Akl ve Şuur.....	39
Zekâmız.....	41
İdrakimiz ve Akl-ı Sakim.....	42
Varlık Teorileri ve İslâm.....	44
"Mebde" ve "Mead-1.....	45
„Mebde" ve "Mead-2.....	47
Tek ve Gerçek Varlık: Allah.....	48
Sahte Tanrılar ve Allah.....	50
Tasavvuf.....	51
Felsefi Monizm ve İslâm'da Tevhid.....	53

Bilgi Teorileri ve İslâm.....	54
İslâm'a Göre Bilginin Kaynakları.....	56
İnanmak ve Bilmek.....	57
Bilmek ve Sevmek.....	59
Objektif Bilgi ve Ötesi.....	60
Aklın Değeri ve Sınırı.....	62
Eşyanın Hafızası.....	63
Akıl, İlham ve Vahiy.....	65
Peygamberler ve Filozoflar.....	66
Fil Yahut Aksiyon.....	68
İnsan İradeli Yaratılmıştır.....	69
İnsanın İradesi ve İslâm.....	71
İllyet Prensibi ve İnsanın İradesi.....	72
Determinizm, Finalizm ve Yaratma.....	74
Hürriyet Kavram ve İslâm.....	76
Dünyanın Yaratılması ve İslâm.....	77
Hayat Nasıl Başladı?.....	79
Hayatın Görünüşü ve Tekâmülü.....	80
İnsan, Müstakil Yaratılmıştır.....	82
İnsan Türünün Gelişmesi.....	83
Her Türün Gelişme Modeli Ayrıdır.....	85
İnsan Türü ve Irklar.....	86
Darwinizm ve Irkçılık.....	88
İçtimaî ırk veya Milliyet Gerçeği.....	90
Milliyet Duygusu ve İslâmiyet.....	91
Türklük ve İslâmiyet.....	93
İslâm Dünyası'nın Bugünkü Durumu.....	94
"Doğu Türkistan'ın Sesi".....	96
Kızıl Emperyalisttin Sinsi Oyunları.....	97
Doğu Türkistanlı Lider İsa Yusuf Alptekin Diyor ki.....	99
Milletlerarası Savaş.....	101
Milletler ve Sınıflar.....	102
Millî Devlet.....	104

Milli Şuur ve Sınıflar.....	105
Cemiyetler Çözülüyor Mu?.....	107
Cemiyetlerin Yeniden Teşkilatlanma İhtiyacı.....	108
Milli Bütünlük ve Sınıf Egoizmi.....	110
Halk ve Millet.....	112
Milletler İnkâr Edilemez.....	113
İçtimaî Hareketlilik ve Mutlu Azınlıklar.....	115
Zümre Hâkimiyetine Paydos.....	116
İçtimaî Yalnızlık.....	118
Sendikalar ve Loncalar.....	119
Ölü ve Diri Müesseseler.....	121
İçtimaî Hayata Müdahale Mümkün mü?.....	123
İçtimaî Hayat ve İnsanın İradesi.....	124
Cemiyetin Temeli: Aile.....	126
Ailenin Fonksiyonları.....	127
Ailenin Diğer Fonksiyonları.....	129
Aile ve Anti-sosyal Tipler.....	130
Devlet Aileyi Korumak Zorundadır.....	132
Sahte Feministler.....	133
Mukaddes Analık Vazifesi.....	135
Dünya'da Kadının Durumu.....	136
Kapitalist ve Komünist Cemiyetlerde Ailenin Durumu.....	138
Cemiyetler Neden Değişir?.....	140
İstikrar ve Değişme.....	141
İçtimaî Değişme Üzerine.....	143
İçtimaî Değişmenin Modeli.....	144
İçtimaî Değişme Şekilleri.....	146
İçtimaî Değişme ve Modalar.....	147
Modalar ve İdeolojiler.....	149
Modalar ve İslâm.....	150
İrtica Kavram.....	152
Yenilikler Karşısında İnsan Gruplarının Tepkileri.....	154
İçtimaî Değişme Şekilleri.....	155

İhtilâller ve Marksizm.....	157
İçtimaî Değişmenin Planlanması.....	158
"Ferdî Vicdan" ve Cemiyet.....	160
"Millî Vicdan" ve Ahlâk Teorileri.....	161
Ahlâk Değerleri ve İnsan.....	163
Nefis Mücadelesi.....	165
İnsan Çatışmalı Bir Canlıdır.....	166
İslâm'da Nefis Terbiyesi.....	168
Ahlâkın Mertebeleri ve İslâm.....	169
Teorik Bir Ahlâk Başarılı Olamaz.....	171
İslâm Ahlâkı Âlemşümuludur.....	173
İnsan Yığınları ve Cemiyetler.....	174
Marksistlerin Sakat Mantığı.....	175
Gelişme ve Elit Kadrolar.....	177
İktisadî Kalkınma ve Millî Şahsiyetin Korunması.....	179
Maddî ve Manevî Kalkınma.....	180
Töremiz ve Dinîmiz.....	182
Kültür ve Medeniyet Kavramları.....	183
"Kültür ve Medeniyet" Üzerine.....	185
Kültür ve Medeniyet Konusunda Kavram Kargaşası.....	186
Kültür ve Medeniyet Kavramlarının Bir Tahlili.....	188
Kültürün "Millî" Özelliği.....	189
Millî Kültürler Nasıl Gelişir?.....	191
Medeniyet Ne Demektir Çeşitleri Var mıdır?.....	192
Türk Medeniyeti ve İslâmiyet.....	194
Medeniyetler Süreklidir.....	195
Medeniyetler ve Milletler.....	197
Medeniyetlerin Meydan Okuması.....	199
Yeni Savaşlar.....	200
Kültür Emperyalizmi.....	202
Millî Değerlere Yabancılaşma.....	203
Yabancılaşmaya Elverişli Ortamlar.....	205
Millî Kültürümüzü Öğrenmek İstiyoruz.....	206

12 Eylül 1980 Öncesi İle İlgili Bir Tahlil.....	208
Ordu ve Millet.....	209
Şehirleşme ve Medeniyet.....	211
"Ziraî Cemiyetler" ve Fakirlik.....	213
İslâmiyet ve Güçlü Medeniyetler.....	214
Şehirleşme ve İslâmiyet.....	216
İslâm Medeniyetleri ve Şehirler.....	217
Milletler de Ölü mü?.....	219
Şehirleşmenin Tehlikeleri.....	220
Müspet ve Menfi Yönleri İle Şehirleşme veya Medenileşme.....	222
Medenileşmede Tabiat ve Kültürün Dengesi.....	223
Medenileşme ve İslâmiyet.....	225
"Ziraî Cemiyet" Yapısı ve Meseleleri.....	226
"Smaî Cemiyete Geçiş Dönemi" ve Getirdiği Meseleler.....	228
Şehirleşmenin Planlanması.....	229
Kültür Problemlerimiz.....	231
Millî Dile Yabancılaşma.....	232
"Nesiller ve "Millî Dil".....	234
Okumak ve Anlamak.....	235
Millî Eğitim ve Dilimiz.....	237
Yabancı Dil Öğrenmenin Önemi.....	238
Yabancı Dil Politikamız.....	240
Büyük Adamlar "Yorulmazlar".....	241
İslâm Dayanışması.....	243
Kitaplar.....	244
Tarih ve İnsan.....	247
Millî Tarih ve insanlık.....	248
Tarihten İstifade Etmek.....	250
Tarih, Kültür ve Ülkü.....	251
Anadolu'nun Türkleştirilmesi.....	253
Üç Tarih Yorumu.....	254
Diyalektik Kavramı.....	256
İnsanı Tanımak ve İslâm.....	257

İslâm'ın Diyalektîği.....	259
İçtimaî ve Ferdî Mantık.....	260
Cemiyet ve Tabiat Karşısında İnsan Şuuru.....	262
Cemiyetin ve Tabiatın Baskısı.....	263
İnsan Yaratılmak.....	265
İnsanın Mantığı ve Allah.....	266
İnsanın Statüsü.....	268
Tabiat ve Finalite.....	269
İnsan ve Finalite.....	271
Finalite Prensibi ve İnsanın Faaliyetleri.....	272
Gazete Yazarlığı ve Aktüalite.....	274
Yaratma İradesini idrâk Edebilmek.....	276
Yaratıcı İrade İnkâr Edilemez.....	277
Tekerrür mü, Yaratma Hamlesi mi?.....	279
Hak, Er veya Geç Muzaffer Olur.....	280
Kur'ân-ı Kerim, Allah Kelâmıdır.....	282
Kur'ân-ı Kerim, İlâhî ve Âlemşümûl Bir Mesajdır.....	283
"Hümanizm" ve "Ortaçağ" Üzerine.....	285
TRT ve Gençlik Meseleleri.....	286
"Cinsel Özgürlük" Propagandaları.....	288
Seksüel Hayatın Kontrolü.....	289
"Seks Motivi" Açısından Cinsiyetlerin Durumu.....	291
"Ateş ve Barut" Misâli.....	292
Yanlış Modeller.....	294
İnsanların "Eşitliği" Meselesi.....	295
"Cinslerin Eşitliği" Meselesi.....	297
Tâlim ve Terbiyede "Farkların" Önemi.....	299
ARVASI İÇİN NE DEDİLER?.....	301
Enver Ören.....	301
Kenan Akın.....	301
Gülbüz Azak.....	302
A Yılmaz Boyunağa.....	304
Dilaver Cebeci.....	306

Hamdi Mert.....	307
M. Necati Özfatura.....	308
Yalçın Özer.....	310
Ömer Öztürkmen.....	311
Ahmet Sağırlı.....	312
Ahmet Sağırlı.....	314
Prof. Dr. Süleyman Yalçın.....	315

ÖNSÖZ YERİNE

(S. Ahmet Arvası'nın kendi ağzından biyografisi)

Ben 15 Şubat 1932 Pazartesi, Ağrı ilinin Doğubeyazıt kasabasında doğdum. Ailece Van'ın Müküs (Bahçesaray) kasabasına bağlı Arvas (Doğanyayla) köyündeniz. Muhitimizde bu köyün adına izafeten Arvasiler olarak tanınırsınız. Soyadı Kanunu çıktıktan sonra, köyümüzün adı soyadımız oldu. Babam Van Gümrük Müdürlüğü'nden emekli Abdülhakim efendi, annem ev kadını Cevahir hanımdır. Biri benden büyük 5 kardeşim var. Evliyim. Halen 5'i hayatta 6 çocuk babasıyım, ilkokula Van'da başladım. Doğubeyazıt'ta bitirdim. Ortaokula Karaköse'de başladım, Erzurum'da bitirdim. Daha sonra Erzurum Erkek Öğretmen Okulu'na (sonra Nene Hatun Kız Öğretmen Okulu oldu) kayıt yaptırdım. 1952 yılında ilkokul öğretmeni olarak çalışıp askerliğini yedek subay olarak tamamladım. Sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'ne kaydoldum.

1979 yılında emekliye ayrıldım.

Ben İslâm, iman ve ahlâkına göre yaşamayı en büyük saadet bilen, Türk milletini iki cihanda aziz ve mesut görmek isteyen ve böylece İslâm'ı gaye edinen Türk milliyetçiliği şuuruna sahibim. Benim milliyetçilik anlayışında asla ırkçılığa, bölgeciliğe ve dar kavmiyet şuuruna yer yoktur. İster azınlıklardan gelsin, isterse çoğunluktan gelsin her türlü ırkçılığa karşıyım. Bunun yanında Şanlı Peygamberimizin, "Kişi kavmini sevmekle suçlandırılmaz. Kavminin efendisi, kavmine hizmet edendir. Vatan sevgisi imandandır," tarzında ortaya koydukları yüce prensiplere de bağlıyım. Öte yandan İslâm'ın yakından uzağa doğru bir fetih ile bütün beşeriyeti tevhid bayrağı altında bütünleştirmeye çalışan ilâhî sistem olduğunu da unutmuyorum. Yine Şanlı Peygamberimizin, "İlim müminin kaybolmuş malıdır. Nerede bulursa almalıdır," tarzında formülleştirdiği mukaddes ölçüye bağlı olarak, hızla muasırlaşmak gereğine inanmaktayım. Bu Türk - İslâm kültür ve medeniyetinin yeniden doğuşu (rönesansı) olacaktır.

İslâm'dan zerre taviz vermeden yepyeni kadrolar ve müesseseler ile zamanımızın bütün meseleleri, vahyin, Peygamber tebliğlerinin ve sünnet yoluna bağlı büyük müctehidlerin açıklamalarının ışığında, yeniden bir tahlile ve tertibe tâbi tutulabilir.

İnanıyorum ki, hem Türk hem Müslüman olmak hem de muasır dünyaya öncülük etmek mümkündür. Ecdadımız bütün tarihleri boyunca bunu denediler ve başarılı oldular. O halde bizler niye bu tarihî misyonumuzu yerine getirmeyelim?

Asla unutmamak gerekir ki, yabancı ideolojiler, yabancı ve istilâcı devletlerin fikir paravanalarıdır. Milletleri içten vuran sinsi tuzaklardır. Bunu bildiğim, buna İnandığım içindir ki, Türk milletini parçalama oyunlarına ve tertiplerine karşı durmayı, büyük bir namus ve vicdan borcu bilmekteyim. Hele bir Doğu Anadolu çocuğu olarak, doğduğum ve büyüdüğüm bölge etrafında döndürölmek istenen hain niyetlere, kahpe tertiplere karşı elbette kayıtsız kalamazdım. Beni yakından tanıyanlar, bütün hayatımı ve çalışmalarımı Türk-İslâm Ülküsü'ne vakfettiğimi elbette bilirler. Beni bu mukaddes yoldan döndürmek için ne oyunlara, ne tertiplere ve ne kahpe-liklere maruz bırakıldığımı bir Allah bilir bir ben. Şüphesiz bu oyunlar bitmemiştir ve kolayca biteceğ de benzemez. Kesin olarak iman etmişimdir ki, Müslüman Türk milleti ve onun devleti güçlü ise, İslâm dünyası da güçlüdür. Aksi bir durum varsa, bütün Türk dünyası ile birlikte İslâm dünyası da sömürölmektedir.

Galiba bu durumu en iyi idrâk edenler de düşmanlarımızdır. Onun için bütün İslâm dünyasını esir almak isteyen şer kuvvetlerin ilk hedefi, Türk devleti ve Türk milleti olmuştur. Tarihten ibret almasını bilenler, bunu ayan - beyan göreceklerrdir. Durum günümüzde de aynıdır. Onun için diyorum ki; Türk devletini yıkmak ve Türk milletini parçalamak isteyen bölücüler, yalnız Türklüğe değil, İslâm'a da ihanet etmektedirler.

S. Ahmet Arvasî

SÜTUNUMUZUN ADI

Sütunumuzun adı, görüldüğü üzere "hasbihal"... Biz, "hasb-i hal" terkitabini, birleştirerek "hasbihal" biçiminde yazmayı tercih ettik. Bilindiği gibi, "hasbihal" lügat mânâsı itibarı ile "halleşme, görüşüp konuşma" demektir. Zaten, biz de yazılarımızla bunu yapmaya çalışacağız.

Yüce Allah dilerse, bugünden itibaren her gün, sizlerle birlikte olacak ve "hasbihal" edeceğiz. Sizler de mektuplarınızla ve fikirlerinizle bize katılabilirsiniz. Biz, fırsat ve imkân buldukça, bunları da değerlendirmeye çalışırız.

Hangi konuları ve nasıl ele alacağımız hususunu elbette merak edeceksiniz. Hiç şüphesiz, bunu, zaman ve zemin tayin edecek... Bununla birlikte, hemen belirtelim ki, biz, gündeme daha çok kendimizi, yani Türk ve İslâm âlemini getireceğiz; "eloğlunun piyasaya sürdüğü gündeme" zaruret olmadıkça iltifat etmeyeceğiz. Yani, aktüel olanı, biz, tayin etmeliyiz. Çünkü yaşamak isteyenler, "aktüel" olmak mecburiyetindedirler.

Türk - İslâm kültür ve medeniyetinin yılmaz savunucusu olacağız. İslâm Âlemi'nin yeni bir uyanış ve diriliş işareti verdiği bu günlerde, ısrarla Türk milletine ve onun aziz gençliğine "tarîhî misyonunu" hatırlatmaya çalışacağız. Biz, inanıyor ve tarihin şehadeti ile de idrâk ediyoruz ki, Türk Devleti güçlü ve Türk Milleti birlik ise İslâm Dünyası da mutludur ve ayaktadır. Aksine, milletimiz zayıflamışsa veya bir "fetret devri" yaşamışsa, İslâm Dünyası da perişan olmuş, ya tam veya yarı sömürge statüsüne mahkûm olmuştur. Nitekim, Selçuklu ve Osmanlı denemeleri bunu ispatlamıştır.

Yine, tarih göstermiştir ki, bütün İslâm Âlemi, "Gayesi İslâm olan Türk Milliyetçilerine" yardım etmek ve asırlarca îlây-ı kelimetullah" için mücadele veren büyük Türk Milleti etrafında kenetlenmek zorundadır.

Biz, bu sütunda, rengi ve makyajı ne olursa olsun, her türlü emperyalizme karşı çıkacağız. Milletimizi ve beşeriyeti tehdit eden tehlikeleri, bir bir gözden geçireceğiz. Yani, soydaşlarımızın ve din-

daşlarımızın dertleri ve meseleleri yanında, mustarip beşeriyetin meselelerine de parmak basacağız. Yüce Allah(cc) dilerse, İslâm'ın "âlemşümul bir mesaj" olduğunu, şu anda, çıkmazdan çıkmaza düşen insanoğluna anlatmaya çalışacağız. İnsanlık Âlemine anlatacağız ki, İslâm, beşeriyetin "fitratına uygun" bir din olmanın yanında, topyekûn bir hayat nizamıdır.

Okuyucularımız bizi tanır. Eskiden beri "günlük politik" konulardan hep kaçmışızdır. Nedense, en müsait zeminlerde bile politik konularda yazı yazmayı sevmedik. Yani, "parti marti oyunları" bizi, pek alâkadar etmiyor. Öyle ümit ediyoruz ki, pek önemli zaruretler olmadıkça da bu, böyle devam edecek...

Biz, Türk - İslâm kültür ve medeniyetinin yeniden ihyası dâvasını, dar bir çerçeve içinde görmüyoruz. Tıpkı Şanlı Peygamberimiz(sav), Yüce Sahabî kadrosu ve aziz ecdadımız gibi, kucığımızı ve kollarımızı, tam bir fetih ruhu ile sonuna kadar açmak istiyoruz. Evet, biz, böylece yola çıktık. Bakalım Mevlâ'mız ne gösterir?

Hiç şüphesiz gayret bizden tevfik Yüce Allah'tandır.

Türkiye, 16 Eylül 1985

AKSİYON VE REAKSİYON

Batı'dan dilimize geçmiş iki kelime... "Aksiyon" hareket demekse, reaksiyon "karşı hareket" demektir. Batılılar, "reactionnaire" kelimesini "mürteci" mânâsında kullanırlar.

Gerçekten de "mürteci", herhangi bir hamle, eser ve hareket içinde olmak yerine, hemen daima, başkaları tarafından ortaya konan hamlelere, eserlere ve hareketlere karşı çıkan, her yeniyi itham eden, reddeden ve lanetleyen kimse demektir. "Mürteci" mücerret bir tip olarak her sahada karşımıza çıkabilir. Onu, yalnız "din sahasında" aramak büyük bir hata olacaktır. İsterseniz, boynuna "ilerici" yaftası takan nice "mürteciyi" hemen kolayca teşhis edebilirsiniz.

Tarihten öğreniyoruz ki, cemiyetlerin hayatında "aksiyon adamlarının" büyük rolü ve yeri vardır. Üstelik, her büyük "aksiyon" daima karşısında "reaksiyoner" şahıs ve zümreleri bulmuş, fakat, zaman, daima bunların yenilgilerine şahit olmuştur. Hiç şüphesiz zafer, şuurlu ve devamlı bir aksiyona bağlıdır.

Elbette, hareket, hamle ve eser sahibi olan şuurlu kadrolar, böyle olmayan, hemen daima, ithamcı, reddedici ve lanetleyici kısır yığınları er geç teslim alacaklardır.

Yine tarihten öğreniyoruz ki, "aksiyon adamları" hangi konuda olursa olsun, yeni mesajlarla ortaya çıkarak, yeni eserler vererek ve yepyeni hamleler yaparak "meydan okumuşlardır. Oysa, reaksiyonerler, tam bir atalet içinde hareketsiz yatarlarken, yeni gelişmeler karşısında rahatlarının bozulacağı vehmi ile dişlerini ve yumruklarını sıkarak ayağa kalkarlar; esersiz, hamlesiz ve verimsiz bir öfke ile ya çılgık çılgığa yırtınırlar veya sinsi bir kin ile tırnaklarını yerler. Fakat, bu çırpınışlarının, hiçbir işe yaramadığını da görürler. Çünkü, imana, aşka tefekküre, esere ve yepyeni hamlelere dayanamayan hiçbir hareket başarılı olamaz. Kendini gündeme getiremeyenler; başkalarının hazırladığı gündem içinde, boşuna nefes ve enerji tüketirler.

Gelişmeler karşısında "istemezük" çılgınlıkları yerine, neyi istediğini, çağdaş vasıta, hamle ve eserlerle ortaya koyabilen, gerçekten aydın kadrolara sahip olabilen, cemiyetin ihtiyaçlarını ve onu harekete geçirecek "itici"leri çok iyi tayin edebilen şahıs ve zümrelerin işin başarı yolu kolayca açılır.

Nitekim, Şanlı Peygamberimiz, gelenekçi Arap dinini yıkıp onların "sahte tanrılarını" hükümsüz kılarken, putperest Araplar, "Biz atalarımızın dininden ayrılmayız" diye, gerçek din karşısında "taassup ve küfürde" direniyorlardı. Yüce ve Mukaddes Kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de bu gibileri şöylece ikaz ediliyordu: "Ya ataları hiçbir şey bilmiyor ve doğru yola gitmiyor idiyse..." (el -Maide, 104). Netice itibarı ile "reaksiyoner putperestler", Şanlı Peygamberimizin muhteşem aksiyonu önünde yenik düşmüşler, taassup ve küfürleri, kendilerini kurtarmaya yetmemiştir.

Yine tarihten öğreniyoruz ki, Müslüman kavimler, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in telkin ettiği "dinamizm" içinde bulundukça, Şanlı Peygamberimizin iman, aşk ve ahlâkıyı yaşadıkça, Ashab-ı Kiram'ın cihad şuuru içinde "dünyaya meydan okudukça" daima büyük aksiyonlara kaynak olmuş ve hayatın her sahasına ışık saçmıştır. Aşağı yukarı tam bin yıl, bu aşk ve heyecan içinde büyük İslâm kültür ve medeniyeti doğmuş ve gelişmiştir. Fakat, esefle belirtelim ki, 17. asırdan bu yana, İslâm Âlemi bu dinamizmini kaybetmiş, aksiyon kadroları, yerlerini reaksiyonerlere bırakmıştır. Bu, bizim, büyük yaramızdır.

Türkiye, 17 Eylül 1985

İSLÂM MEDENİYETİNDE BELLİ BAŞLI DÖNEMLER

İslâm kültür ve medeniyetinin gelişimini, pek çok mütefekkir ve yazar farklı şekilde tasnif etmiştir ve edebilir. Biz de kendi tespitlerimize göre, konuyu, 1400 yıllık zaman dilimi içinde, şöylece tasnif edebileceğimizi sanıyoruz:

1. İslâm'ın "meydan okuma ve fetih" dönemi: 7. ve 16. asırlar arası.
2. İslâm'ın kabuğuna çekilme ve direnme dönemi: 17. ve 18. asırlar arası.
3. İslâm Âleminin Batı'ya boyun eğme ve teslim olma dönemi: 19. ve 20. asırlar arası.

Gerçekten de İslâm kültür ve medeniyeti, 7. asırdan başlayarak, büyük bir hızla, 16. asrın sonlarına kadar, zirveye tırmanmaya başladı. Müslüman - Araplar, bu medeniyeti, 10. asra kadar bizzat kendileri temsil ettiler. Daha sonra 11. asırdan itibaren, bu temsil hakkını, Doğu'da Müslüman Türklere, Batı'da Müslüman Berberî-

lere bırakmak zorunda kaldılar. Böylece, Selçuklular ve Osman-
oğulları, fetih ordularını Doğu'dan Batı'ya doğru koştururlarken,
Berberîler Batı Avrupa'dan Doğu'ya doğru bir yay çizmek istiyor-
lardı.

Doğu'da Bizans çökertilmiş, bütün Doğu - Avrupa, Müslüman -
Türk'ün eline geçmiş ve artık Viyana kapıları zorlanmaya
başlamışken, Batı'da Endülüs İslâm Devleti kurulmuş ve Avrupa iki
ucundan kısaca alınmıştı ve kıskaç, gittikçe daralıyordu. Eski
Dünya'yı birbirine bağlayan bütün kara ve deniz yolları
Müslümanların eline geçmişti. Hristiyan Dünyası, çok yönlü bir
baskı altında olduğunu hissediyordu. Üstelik bütün çırpınmalarına
rağmen, bu baskıyı, bir türlü kaldıramıyordu.

Bu durum, Avrupalı kavimler için, ilk görünüşte, bir felaket gibi
görünse bile gerçekte, bir "uyanış ve dirilişin" de başlangıcı olacaktı.
Avrupalı kavimler, İslâm orduları karşısında ve İslâm Medeniyeti
karşısında güçsüzlüğünü anlamış, kendini tenkit etmeye başlamış,
eksiklerini, kusurlarını yakalamış; yeni kültür ve medeniyet değer-
leri ile temas kurmuş, ilimde, tefekkürde, teknikte ve sanatta yeni
tecrübeler kazanmış ve bunların ışığında kendini geliştirmişti.

İslâm Dünyası, kazandığı zaferlerle ve elde ettiği başarılarla
yetinip kendini rahata bıraktığı bir dönemde, Avrupa, korkunç bir
dinamizm içinde, kendini, yeni baştan yoğuruyordu. İslâm
dünyasında, öylesine bir üstünlük kompleksi (complex superiorite)
teşekkül etmişti ki, Avrupalı'nın her hamlesi "bırakın şu gâvurları",
her yeni buluşu "gâvur icadı" biçiminde küçümseyiyordu. Bazı sos-
yologların da işaret ettikleri gibi, medeniyetlerin en güçlü olduğu
dönemlerde, cemiyete "bir rahata düşkünlük ve uyuşukluk" musallat
olur. Biz de öyle olduk. Artık herkes "külfetsiz nimet" peşinde idi.
"Devlet ricalı" eğleniyordu, "Yeniçeri" kendi vatanında işgal ordusu
kesilmişti, "medrese", hâlâ 16. asırda dolaşıyordu, "tekke" tembel-
hane olmuştu, "memurluk" gizli işsizlerin sığınağı idi. Her neyse
ötesini siz söyleyin. Kısaca, cami vardı, medrese vardı, tekke vardı,
saray vardı, kışla vardı, kalem vardı, mürekkep vardı, kılıç vardı,
kalkan vardı... Fakat bunları temsil eden "kahramanlar" çekilip git-
miş, yerine "sahteleri" oturmuştu.

Elbette, bu böyle gitmezdi. Nitekim gitmedi de... Avrupa, iyice
güçlendikten ve hasmını şöyle bir yokladıktan sonra, anladı ki, tam
zamanıdır ve nesi varsa, onunla üzerimize çullandı ve bizi esir aldı.

Türkiye, 18 Eylül 1985

REAKSİYONER, MUKALLİT VE AKSİYON ADAMI

"Reaksiyoner" ile "mukallit", iki hasta tiptir. Bununla birlikte, "mukallit", "reaksiyonere" zıt bir tablo çizer.

Bu iki tip arasındaki farkları kısaca şöyle özetlemek mümkün gözükmektedir: "Reaksiyoner" direnirken, "mukallit" yabancıya teslim olurken şuursuzdur. Birincisi peşin ve acele hükümlerle reddeder ve lanetler, ikincisi yine peşin ve acele hükümlerle kabul eder ve teslim olur. "Reaksiyoner" kendine, "mukallit" yabancıya hayrandır. Yani, birincisi millî ve mukaddes değerleri yozlaştırır, ikincisi, millî ve mukaddes değerlere yabancılaşmıştır.

Hâlbuki "aksiyon adamı", bu iki marazî tipten farklı olarak şahsiyetçidir, şuurludur, kritikçidir, tahlilci ve terkipçidir, istikrar ve yenileşmenin dengesini arar. Cemiyetin hem istikrara, hem yenileşmeye muhtaç olduğunu bilir, şahsiyetini muhafaza eden bir dinamizm içindedir; ne mazi düşmanı, ne yenilik delisidir. O, eski, yeni demeden doğrunun, iyinin ve güzelin yanındadır. Şanlı Peygamberimizin: "İlim ve hikmet, müminin kaybolmuş malıdır, nerede bulursa alır" ölçüsü içinde hareket eder. Bununla birlikte Sevgili Peygamberimizin şu mübarek ihtarını da unutamaz: "Kime benzerseniz ondansınız."

Esefle belirtelim ki, son birkaç asırdan beri, İslâm Dünyası'nda, gerçek aksiyon adamlarından çok, yukarıda tasvirini yaptığımız iki "marazî tipin" sesi duyulmakta, İslâm cemiyetleri, "reaksiyonerler" ve "mukallitler" ile dolup taşmaktadır. Yani bir tarafta millî ve mukaddes değerleri yozlaştıran ham softa ve yobazlar, diğer tarafta tepeden tırnağa kadar yabancı hayranlığına bulanmış maskara maymunlar. Her iki taraf da tefekkürsüz, çilesiz ve hamlesiz naralarla bir diğerini itham etmekte... Ancak, sevinerek belirtelim ki, 20. asrın ikinci yarısından beri İslâm Dünyası'nda bir "yeniden uyanış ve diriliş" hareketinin işaretini de alabilmekteyiz. Şimdi, bütün dünyada - aydınlık arasında- İslâm'a alâka artmış bulunmaktadır. Yani, dünya aydınlıklarının gündeminde artık İslâm da var... İslâm Dünyası'nda bilhassa genç nesiller, İslâm'ı yeni baştan tetkik ihtiyacı ile harekete geçmiş bulunmaktadırlar. Eğer, iç ve dış düşman çevreler, bu uyanış ve diriliş hamlesini, şu veya bu şekilde saptırmaz ve şaşırtmazlarsa, öyle ümit edilebilir ki, herhalde yakın bir zamanda, yepyeni genç kadrolar İslâm'ın sesini daha gür biçimde duyurabileceklerdir.

Bu konudaki tavsiyelerimizi şöylece özetleyelim: 1. Müslüman aydınlar, bütün gelişmeleri, İslâm'ın ışığında incelemelidirler. Yani, meselâ "20. asrın ışığında İslamiyet" dememeli, İslâm'ın ışığında 20. asır" diyebilmelidirler. Bu iki hüküm arasındaki zihniyet farkını idrâk edebilmelidirler. Reformculuk ve moderncilik adı altında İslâm'ın tahrip edilmesine izin vermemelidirler.

2. Müslüman aydınlar, içtimaî değişmelere göre İslâm'ın değil, müessese ve kadroların yenilenmesi gerektiğini bilmeli, dünyadaki ve ülkelerindeki içtimaî değişimleri ve müesseseleri İslâm'ın ışığında değerlendirmelidirler.

3. Müslüman aydınlar, İslâm'ı kurtarmak gibi bir Donkişot'luga kalkışma yerine, İslâm'ı kurtuluşun tâ kendisi olarak bilmeli, İslâm'ın "ana caddesini" takip etmeli, "yan yollara" ve "sapık kollara" kaymamalıdır. Ehl-i Sünnet ve'l Cemaat çizgisini kaybetmemelidirler.

4. Müslüman aydınlar, kültür ve medeniyet yarışında çağdaş metod, vasıta ve teknikleri, en az hasımları seviyesinde bizzat geliştirebilmeli ve kullanabilmelidirler.

Türkiye, 19 Eylül 1985

BATIDAKİ BUHRAN E BATI HAYRANLARI

"Batı Ortaçağı" gerçekten karanlık bir çağdır. Kilisenin ve kilise babalarının istismar ve istibdadı altında geçen bu devir, tarihte bir kara leke gibi duracaktır. Kilise ve kilise babaları, "din adına" öyle cinayetler işlemişler ve nefret toplamışlardır ki, Avrupalı birçok aydın, "kiliseye karşı nefretini", belki bilerek, belki bilmeyerek "mücerret dine" kadar uzatabilmiştir.

Bu gün dahi birçok Avrupalı aydınının tavrı budur. 18. asırdan bu yana, kiliseye kafa tutan herkes "modern", "ileri" ve "inkılâpçı" olarak tanınmış ve itibar görmüştür. Neticede, kiliseye karşı kinini dindiremeyip "mücerret dine" kadar bu tavrını bulaştıran Avrupalı birçok entellektüel, "dinsiz bir medeniyet" ve "mâbetsiz şehirler" kurmak ihtirası içinde kıvrılırken, kendini "felsefî ideolojilerin" ortasında bulmuştur. Şimdi Batı, bu ideolojilerin kanlı arenasında, milyonların kanını akıtmakta ve milyarlarca insanı, insafsızca istismar etmektedir. Kapitalizm, sosyalizm, komünizm, rasizm, faşizm ve benzeri belâlar, şimdi, Avrupa'da asırlarca süren kanlı "sınıf" ve "mezhep çatışmalarının" yerini almıştır.

Esefle belirtelim ki, Ortaçağ'da Avrupa, kilisenin etrafında "kokuşmuş bir medeniyet" kurmuşken, bugün "manevî bir özden mahrum" maddî ve haşın bir demir yumruk halinde gelişen "yanlış bir medeniyet" yolundadır. Çünkü, verdiği acı meyveler ortadadır. Kanlı ideolojiler, Cihan Harpleri, âsi nesiller, uyuşturucu düşkünü ve alkolik gençler ve ihtiyarlar... Fahişeler, homoseksüeller, teröristler, müntehirler, akıl hastaları... Ezilen ırklar, sömürülen zayıflar, kara ve kızıl diktatörlükler...

Evet, Batı'lı mütefekkir ve aydınlar, "kilisenin istibdadını" kırdıktan sonra ve daha pek çok âminin de tesiri ile akla, ilmî araştırmalara daha fazla önem verebildiler. Hemen belirtelim ki, madde plânında büyük hamleler yapan ve fakat "manevî bir öz"den mahrum kalan Batı, acı meyvelerine rağmen, bütün dünyada hâlâ cazibesini korumaktadır. Materyalistlerce, "kilise karşısında aklın zaferini" ilan eden bir medeniyet olarak zaman zaman alkışlanmaktadır da... Materyalist çevreler, Batı'nın madde plânında ulaştığı neticeyi "dine karşı" aldığı menfî tavrın ürünü olarak propaganda etmeyi severler. Dine cephe alınmadıkça medenî olunamayacağını körpe zihinlere ve genç vicdanlara aşılama isterler.

Hemen belirtelim ki, İslâm Dünyası bile, kendini bu gibilerin şerrinden koruyamadı. İslâm Dünyası'nda esersiz, tefekkürsüz ve çilesiz "materyalist mukallitleri" türemeye başladı. Onlar sahte Batılı tavrı içinde ve şuursuz bir taklit humması ile Yüce İslâm'a cephe almak özentisine kapıldılar.

Hâlbuki, İslâmiyet, asla Hristiyanlığa benzemiyordu. Kopernik'ten önce, Güneş'i "sistemin merkezine" alan, Güneş'in bir "ateş küresi" ve Ay'ın "onunla aydınlandığını" belirten, her ikisinin de "kendi yörüngelerinde hareket ettiklerini" ortaya koyan, "düşünmeyi ve araştırmayı ibadet sayan" İslâmiyet'i, büyük bir cehalete düşerek şuursuzca Hristiyanlık ile bir tutmak insafsızlıktı.

Öte yandan, "yeni bir din ihtiyacı" içinde kıvranan Avrupa'lı entellektüele, İslâm'ı tanıtmak sureti ile yardım etmeleri gerekenler, bizzat onların buhranlarını, şuursuzca İslâm Âlemi'ne taşıyarak beşerî ıstırapı büyütmeyle başlı başına bir cinayet işlediklerinin farkında değiller mi? "Dinde ruhbanlık yoktur" diyen İslâmiyet'i, hiç utanmadan "kilise babalarının istibdadı" altında bulunan Hristiyanlık ile bir tutan çevrelerin cehaletine şaşmamak mümkün değildir.

Türkiye, 20 Eylül 1985

İSLÂM'I ARAYAN İNSANLIK

Şimdi, birçokları, dünyadaki gelişmelere bakarak, insanların ve bilhassa aydınların, hızla "dinden uzaklaşmakta olduklarını", "dinsizlik cereyanının arttığını" ve "materyalizmin gittikçe güçlendiğini" sanabilir.

Hemen belirtelim ki, biz, bu görüşte değiliz. Bize göre, Avrupa'dan başlayarak bütün dünyaya yayılan bulranı ve gelişmeleri, "dinsizliğe gidiş" olarak değerlendirmekten çok, "bozuk dinlerin" ve "sahte mabutların" yıkılması ve beşeriyetin "yeni ve gerçek dini araması" olarak görmek daha doğru olacaktır.

Nitekim, bundan 1400 yıl önce, Şanlı Peygamberimiz, putperestliğe karşı çıkarak Lât, Uzza, Hübel gibi "sahte tanrıları" kırarken, "cahiliye inançları" içinde serseme dönen "mutaassıp putperestler", gerçek ve yeni dinden habersiz oldukları için "dinin tehlikede olduğunu" sanıyorlardı. Putları kırılan kitleler, boşlukta kaldıklarını vehmediyor ve derin bir ıstırap duyuyorlardı. Hâlbuki, Şanlı Peygamberimiz, "Allah'tan başka ilâh yoktur" diyerek "sahte mabutları" tarihin çöplüklerine gönderirken, insanların kafalarını ve vicdanlarını esir alan putlardan arındırıyor ve Yüce Allah'a giden yolu açıyordu.

Sahte mabutlar yıkılırken, "Eyvah! Tanrısız kaldık!" diye inleyen putperest yığınlar, Şanlı Peygamberin onlara "gerçek dinin yolunu açmakta" olduğunu, çok daha sonra idrâk edeceklerdi. Onlar, zamanla öğreneceklerdi ki, "sahte mabutlar" yıkılmadıkça ve "bozuk dinler" ortadan kalkmadıkça "gerçek dine" ve "Yüce Allah'a giden yola" ulaşamazdı.

Öyle inanıyoruz ki, insanlık âlemi, yavaş yavaş da olsa, Şanlı Peygamberimiz Hazret-i Muhammed'in (O'na salât ve selâm olsun) dâvasını idrâk etmek üzeredir. Çünkü O, mutlak ve yegâne varlık olan Yüce Allah'a gitmek için, beşer idrâkını perdeleyen bütün sahte mabutların kırılıp atılmasını ısrarla istemekteydi. Bu sebepten, İslâm'ın büyük ve âlim mutasavvıfı İmam-ı Rabbanî Hazretleri, MEKTUBAT adlı kitabının 40. mektuplarında şöyle buyururlar: "Tasavvuf yolculuğundan maksat, ihlâs makamına varmaktır. İhlâs makamına kavuşabilmek için, enfüsî (sübjektif) ve âfâkî (objektif) mabutlara tapınmaktan kurtulmak lâzımdır."

Herkes bilmektedir ki, "putperestlik", objektif ve sübjektif mabutlara tapınmak demektir. Tarihin ne garip cilvesidir ki, yüce peygamberler silsilesine rağmen, her ne hikmetse, cemiyetler, yahut Neitche'nin deyimi ile "sürü", sahte mabutlar yontarak ona bağlanmak bakımından hayli ısrarlı bir taassup göstermektedir. Billfarz, Eski Yunan'da, cemiyet, mermerleri yontarak, şu veya bu adla tanrılaştırdığı heykellere tapınırken, bunların ilâh olamayacağını iddia eden "fikir adamlarını" baldıran zehiri ile idam ediyordu. Yine, Katolik Kilisesi, "Allah'tan başka ilâh yoktur, Hazret-i İsa, Oğul - Tanrı değil, sadece bir peygamberdir" diye çılgılık basan haysiyetli Romalı Filozof Bruno'yu ateşte yakmıştı.

Biz, bugün de "bozuk dinlerden" uzaklaşan ve "sahte mabutları" reddeden insanları, "dinsizlikte karar kılan insanlar" olarak görmüyoruz. Bize göre onlar, gerçek dini -ve açık konuşalım- İslâmiyet'i arayan kimseler olarak kabul edilmelidirler. Biz, inanıyoruz ki, insanlık, "bozuk dinlerden" ve "sahte mabutlardan" kurtulmak istemekle, gerçek dine -yani İslâm'a- biraz daha yaklaşmış bulunmaktadır. Nitekim, bizzat Batılı basından öğrendiğimize göre, şu anda Avrupa'da İslâm'a alâka artmış olmakla kalmayıp "İslâm ile şereflenenlerin" sayısı hızla artmaktadır.

O halde soralım; İslâm'ı yepyeni bir heyecan halinde, asla taviz vermeden, mustarip beşeriyete ve buhranlı Avrupa'ya sunacak kadrolar nerede?

Türkiye, 21 Eylül 1985

KİLİSENİN TAASSUBU, BATIDAKİ BUHRAN VE İSLÂM

Batı Dünyası, 18. asırdan itibaren yavaş yavaş kiliseden uzaklaşmaya başladı. Çünkü, kendini, katı bir taassubun ve baskının paranasında, asırlarca ayakta tutmasını beceren "kilise", Ortadoğu'dan başlayarak ve dünyaya ışık saçarak yayılan Büyük İslâm Medeniyeti sayesinde uyanan aydın kafalara ve vicdanlara yetmeyecekti.

"Kilise", dünyaya aydınlık saçan İslâm'ı önce ilgi ve endişe ile seyretti. Sonra, kendi karanlığını tehlikede görünce "Haçlı Orduları" kurarak bu "nuru" söndürmeye çalıştı. Çırpındıkça batmaya başladı.

Ancak, devamlı savaşlarla bütün Avrupa'yı İslâm'a ve İslâm Dünyası'na düşman etmeyi başardı. Yani, "Haçlı Orduları" Hristiyanlığı kurtaramadı ama Avrupalı'nın şuur altına bir "İslâm düş-

manlığı" sabit fikrini yerleştirdi. Kin ve intikam duyguları üzerine oturtulan bu kompleks, maalesef, Avrupa'yı ve Avrupalı'yı İslâm'dan mahrum bıraktı. Bazı istisnalar hariç, Avrupa'lı entelektüeller, şimdi bile, İslâm'a "kilisenin gözü" ile bakmaktadırlar.

Bugün, "kiliseden" uzaklaşan, yeni bir din ihtiyacı içinde kıvranan Avrupalı entellektüele aradığı mutluluğun İslâm'da olduğunu kim ve nasıl anlatacaktır? Gerçek dinden habersiz, Hristiyanlıktan uzaklaşmış, peygamberlerin yerine filozoflardan yardım uman, felsefi ideolojilere kapılanan, aradığını bir türlü bulamayan, bunun neticesinde büyük "boşluk duygusuna" düşen ve bundan kurtulmak için, hiç düşünmeksizin kendini, behimî ve nefsanî bir hayata mahkûm eden kitlelere kimler ve nasıl rehberlik edeceklerdir?

Batı Dünyası'nın, bu konuda, kendine yardım edebileceğini de sanmıyoruz.

Görebildiğimiz kadarı ile Batı'da, "kitlelerin içine düştüğü bu buhran" istismar ederek nakde tahvil etmek isteyen veya kendi hırslarına alet etmek için çırpınan muhteris pek çok çevre vardır. Bu çevreler asla boş durmamakta, yeraltı ve yerüstü teşkilâtları, Batı'daki buhrandan istifade etmeye ve bu buhranı dünyanın dört bir yanına bulaştırmaya çalışmaktadırlar.

Uyuşturucu madde tüccarları, alkollü içkiler imal eden fabrikalar, silâh kaçakçıları, ırz ve namus tacirleri, beşinci kol elemanları ve daha niceleri, hainâne ve mel'unâne oyun, tertip ve tekniklerle harıl harıl çalışmaktadırlar.

Öte yandan, siyasî ve felsefî ideolojiler "din kılığına" girerek kitlelere sokulmakta, nihilizmin kucağında çırpınan kafalara ve vicdanlara "kendi putunu" yerleştirmeye çalışmaktadırlar.

Böylece, "köhne bir dinin baskısından" kurtulan kitleler, bu sefer azgın ve yıkıcı ideolojilerin boyunduruğuna itilmektedirler. Şimdi gördüğümüz manzara şudur: Dinî ideolojilerden kopan kitleler, pozitivizme, materyalizme, Marksizme, sosyalizme, komünizme, rasizme, faşizme, nazizme ve benzeri akımlara sanki bir din imişcesine sarılmakta ve fakat bunlarla tatmin olmayan insan ruhu, ancak cinnetle açıklanabilecek anormal davranışlar göstermektedir. Şimdi, Avrupa'dan dünyaya yayılan değerler şunlardır: İsyan, terör, anarşi, kin, kan, öfke, intihar, zührevi hastalıklar, cinnet ve bunları besleyen yayınlar, filmler ve akımlar...

Evet, topyekûn Batı, mutlaka "yeni bir dine" muhtaçtır. Felsefî ideolojiler ise beşerin "din ihtiyacını" karşılamaktan uzaktır. Üstelik yeni bir din de gelmeyecektir, çünkü, son din İslâmiyet'tir. Bu sebepten, biz de büyük İngiliz yazarı Bernard Shaw gibi, diyoruz ki, hiç şüphesiz "müstakbel Avrupa'nın dini İslâm'dır".

Türkiye, 23 Eylül 1985

ÇAĞIN HASTALIĞI: MATERİYALİZM

Biz iddia ediyoruz ki, materyalizm, marazî bir zihnî mekanizmadır. Bize göre, insan zekâsının maddeye yapışıp kalması ve müşahhas değerleri aşamaması, anormal bir durumdur. Çünkü, çağdaş psikologların hemen hemen hepsi, insan zekâsını, "tecrid ve tamim" (soyutlama ve genelleme) kabiliyeti olarak tarif ederler. Esasen, bugün tatbik edilen "zekâ testleri" ile kişilerin bu kabiliyetlerini ölçmeye çalışmaktayız. Zekâ testleri neticesinde anlaşılmıştır ki, zekâ seviyesi arttıkça kişinin maddeden mânâya, müşahhasan mücerrede, hususîden umumîye yükselme gücü ve hızı da o nispette artmaktadır. Yine, bu tatbikattan çıkan bir neticeye göre de zekâ seviyesi düştükçe, kişi, kolayca maddeden mânâya, müşahhasan mücerrede, hususî durumlardan umumî hükümlere ulaşamamaktadır.

Öte yandan müşahedeler göstermektedir ki, hayvan idraki, hiçbir zaman, maddeyi ve müşahhası aşamamakta, basit bir idrakin ötesinde, yüksek bir zihnî faaliyet gösterememekte ve dolayısı ile kültür ve medeniyet değerlerine ulaşamamaktadır. Eğer, insan idraki de sadece maddeye yapışıp kalsa idi, müşahhasan mücerrede ulaşamasa idi, olaylardan kanunlar çıkaramasa idi, bugünkü kültür ve medeniyetini kuramazdı; bir bitki ve hayvan statüsü içinde katılışp kalırdı. Görebildiğimiz kadarı ile canlılar arasında "materyalden ide"ye yücelebilen ve dolayısı ile "mücerret kavramlar" ile düşünebilen en üstün yaratık insandır. Evet, bu kabiliyete sahip olduğu için insandır. Aksi halde, onun hayvandan farkı olmazdı.

Durum bu olunca, kolayca denebilir ki, materyalizm, "insan statüsü" içinde yaşama cehd ve iradesini gösteremeyen ve böyle bir gayreti yorucu bulan kişi ve zümrelerin, tam bir marazî tepki mekanizması içinde "insan statüsünden kaçarak daha aşağı bir hayat tarzına sığınmaları demektir. Marazî psikolojide buna "regression" (geriye kaçış) mekanizması adı verilir.

Batı'da "kilisenin çökmesi" ile birlikte materyalizm de yavaş yavaş güçlenmeye başladı. Billhassa "kilisenin zaaflarını" istismar eden 18. asır Ansiklopedistleri, Hristiyanlığa olan husûmetlerini, mücerret dine kadar uzatmakta kalmadılar, insanın maneviyatçı fitratına kadar saldırmaya başladılar. O kadar ki, bunların arasında "düşünmeyi tabiata aykırı" bulanlar bile çıktı. Onları takip eden bazıları, düşünen ve inanan insanı "hasta hayvan" ve "soysuzlaşmış hayvan" saymaya kadar gitti. Bunların tesirinde kalan bazı psikanalistler ve psikiyatristler, insanın "maddeden mânâya", "müşahhasan mücerrede" yücelmesini marazı bir tepki olarak yorumladı. Bugün, Batı Dünyası'nda bu gibi düşünceler ve yorumlar hâlâ itibardadır.

Görülüyor ki, materyalizm, şimdi, insan tabiatı ve fitratı ile çelişir ve çatışır duruma gelmiş, "kültür ve medeniyet kurucusu" olan ve bu gücünü, maddeden mânâya, müşahhasan mücerrede, olaylardan kanunlara sıçrama gibi üstün ruhî ve zihnî güçlerine borçlu bulunan insanı inkâra yönelmiştir. Materyalistler "Yüksek bir izzete ve şerefe sahip olarak en güzel biçimde yaratılmış insana" düşman kesilmiş bulunmakta, "insan efsanesini yıkacağız" naraları ile "hayvan insana" doğru, gerisin geri koşmaktadırlar. Evet, çağımızın hastalığı bu...

Hâlbuki, İslâm, madde ile yetinmeyip mânâya, müşahhasla yetinmeyip mücerrede, tabiatla yetinmeyip kültüre, vahşet ile yetinmeyip medeniyete, kesret ile yetinmeyip tevhide, yaratık ile yetinmeyip Yaradan'a ulaşmak isteyen insanı alkışlamaktadır.

Türkiye, 24 Eylül 1985

MATERYALİZM VE TÜKETİM İHTİRASI

Materyalist cemiyetlerde, korkunç bir "maddî tüketim ihtirasının" teşekkül ettiği görülmektedir. Tıpkı, sevgiye ve alâkaya doymamış çocuklarda görülen "oburluk" gibi... Psikanalistler, buna, bir nevi "telafi" (compensation) mekanizması diyorlar.

Psikiyatristler ve pedagoglar, ruhen tatmin olmamış kişi ve gruplarda, âdeta doymak bilmez bir "maddî açlığın" ve "madde ihtirasının" teşekkül ettiğini müşahade etmişlerdir. Sevgili Peygamberimizin ifadeleri ile "Bunlara bir vadi dolusu alım ver-seniz, bir vadi dolusu daha isterler."

Gerçekten de manevî ve ulvî değerlerin hor görüldüğü ve gözden düşürüldüğü cemiyetler, madde karşısında daha hırslı duruma

gelmekte, birer "dünya perest" kesilen insan yığınları, manevi ve mukaddes değerlerin yerine maddeyi, parayı, lüksü, israfı, maddî zevk ve eğlenceleri koymaktadırlar. Yani, materyalizm, insanın "idealî karakterini" çökertmeye çalıştıkça, ondaki "ruhî boşluğu" büyütmektedir. Böylece, madde karşısında derin bir "açlık duygusuna" itilen kişi ve kitleler, mabetlerin yerine batakhanelere, laboratuvarların yerine yeraltı dünyasının haram lokmalarına, kitaplıklar yerine diskoteklere ilgi duymaktadırlar.

Materyalizm, beşerî değer ölçülerini tepetaklak etmek için ne mümkünse yapmaktadır. İnsanın değerini sahip olduğu "madde" ile, insanın zekası "istismar gücü" ile, insanın itibarını "tüketim kabiliyeti" ile tayin etmektedir. Materyalizme göre, esas olan "maddî doyum" ile "seksüel doyum"dur, gerisi laf-ü güzaf!... Kısaca belirtirsek, materyalizm, pratikte, İslâm'ın "Yüksek bir izzete sahip olarak" yaratıldığını haber verdiği insanı, mutlaka yıkmak ve onun yerine "hayvan insanı" oturtmak gibi bir cinnete dönüşmüştür.

Materyalistler böyle yapmakla insanı mutlu kıldıklarını sanıyorlarsa, büyük bir aldanış içindedirler. Çünkü, istatistikler, materyalizmin pençesine düşen cemiyetlerde intihar grafiklerinin yükseldiğini, akıl hastalarının çoğaldığını, suçlu nisbetinin arttığını, cemiyet bağlarının hızla çözüldüğünü, yalnızlık ve sahipsizlik duygusunun derinleştiğini, sevginin yerini istismara, saygının yerini korkuya bıraktığının görüldüğünü ifade etmektedirler. Materyalizm, insanlarda korkunç bir "madde ihtirası" doğurduğu için, bu felsefenin hâkim olduğu cemiyetlerde, herkes bir diğerinin "yediği lokmayı", "giydiği elbiseyi" ve "yaşadığı mekânı" kollar. Her yerde, bu konu görüşülür, dedikodu yapılır, kin ve haset tohumları ekilir, kıskançlıklar tahrik edilir. Tezatlardan kavgalar ve ihtilaller çıksın istenir. Helâl ve haram düşünülmezsizin, büyük bir tüketim hırsı ile "madde"ye koşulur. Basın ve yayın bu hırsı, filmler bu kavgayı durmadan körükler. Bunun tabîî bir neticesi olarak materyalizm, beşeriyete mutluluk değil, kan ve gözyaşı getirir; merhametsizlikler ve adaletsizlikler cemiyeti bir kasırğa gibi allak bullak eder.

Beşeriyet, bu noktada da İslâm'ın yardımına muhtaçtır. Şanlı Peygamberimiz şöyle buyururlar: "Dünyaya aşırı rağbet, hüznün ve kederi arttırır. Dünyada zühd sahibi olmak (İslâm'ın emir ve ölçülerine titizlikle riayet ederek yaşamak) ise, kalbi ve bedeni dinlendirir". Biz, Müslümanlar, dünyaya mahkûm olmak için değil, dünyaya hâkim olmak için zenginleşmek isteriz. Biz, "dünyaperestleri" mağlup etmek için dünyanın dizginlerini" elimizde bulundur-

mak zorundayız. Bize göre "Dünya, ahiretin tarlasıdır" ve "mânânın zaferi için" maddeye hâkimiyet gerekmektedir. Yani, insan maddeye tapınmamalı, onun efendisi olmalıdır.

Türkiye, 25 Eylül 1985

MATERYALİZM VE İSLÂM

"Maddenin varlığını" kabul etmek başka şey, felsefî mânâda "maddeci" olmak başka şeydir.

Biz, Müslümanlara göre, "madde" (material), inkârı mümkün olmayan bir varlık tezahürüdür ve "maddecilik" ise (materyalizme), yanlış bir zihnî yorumlama biçimidir.

Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'den öğrendiğimize göre, İslâm'da "yaratılmışlar âlemi", iki bölümde incelenebilir. Bunlar: "Âlem-i halk" ve "Âlem-i emr" olarak isimlendirilmektedirler.

"Âlem-i halk", yaratılmış ve ölçülebilir üç boyutlu kemmiyet âlemi demektir. Kemmî olarak ne varsa, hep bu âleme dâhildir. Enerji demetleri, manyetik dalgalar, atomik parçacıklar, bütün yer ve gök cisimleri, topraktan, ateşten ve nurdan yaratılmış canlı cansız her şey "Âlem-i halk"ıdır. Yani, insan organizması da dâhil, bütün "Âlem-i halk", tamamı ile "madde"den inşa edilmiştir.

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın reisi İmam-ı Âzam hazretlerinin "Fıkh-ı Ekber" adlı eserinden öğrendiğimize göre: "Madde, Yüce Allah'ın mahiyetini tayin ve takdir edip yarattığı bir şeydir".

"Âlem-i emr" ise, Yüce Allah'ın "Ol" emriyle bir anda yaratılan, maddî olmayan, objektif zaman ve mekân ölçüleri ile değerlendirilemeyen ve "O'nun emirleri cümlesinden olan" bir keyfiyet âlemidir. Bu âleme "Âlem-i ervah" da denir.

"Ruhlar âlemi", üç boyutlu âleme nazaran zamansız ve mekânsız gibi gözüküyorsa da "Zât-ı İlâhî"ye nazaran, zamansız ve mekânsız değildir. Çünkü zamandan ve mekândan münezzeh olan sadece Yüce Allah'tır. Ruhlar, maddî olmadıkları halde yaratılmışlardır; onların varlıkları da "ezelî" değildir. Öte yandan, varlıklarının devamı ilahî iradeye bağlıdır.

Yüce dinimiz İslâm'a göre, "ezelî, ebedî, zahirî ve batını" tek ve gerçek varlık sadece ve ancak Allahü Teâlâ Hazretleridir. Diğer varlıklar da hep O'na ait yaratıklar... Bu hususlara işaret eden iki âyet

mealini birlikte okuyalım: "O, Evvel'dir, Âhir'dir; Zâhir'dir, Bâtın'dır". (el - Hadid/3)

"Biliniz ki, halk ve emir O'nundur". (el - Araf / 54)

Görüldüğü üzere, İslâm, "maddeyi" ve "ruhu" iki ayrı âlem halinde inceler ve kendi tariflerini apaçık ortaya koyar. Hâlbuki, materyalistler, bu kavramları, bu derecede açık bir tarzda ortaya koyamamışlardır. Materyalistlerin "madde" anlayışları, sanılandan daha karanlık ve müphem kalmıştır. Çünkü, onlar, bütün ruhî hayatımızı da "maddenin müştakları" (maddenin türevleri) sanmakta, şuur, his, irade gibi değerlerimizi dahi "maddeye irca etmeye" çalışmaktadırlar. Böylece "maddeci bir monizme" kayarak, ruhu inkâra yönelirler. İleride "robotlar" ve "insan" konusunu işlerken genişçe ele alacağımız üzere, materyalistler, "maddeden ruha", "otomasyondan iradeye", mekanizmadan şuura", "gerilme ve gevşeme ritimlerinden elem ve haz hislerine" asla ulaşamadıkları ve ulaşamayacakları halde, yine zanlarında ısrar eder ve ruhî hayatımızı redde yeltenirler. Hâlbuki, biz, Müslümanlara göre, ruh, irade, şuur ve hisler "Alem-i emri", madde, otomasyon, mekanizm, gerilme ve gevşeme halleri ise "Alem-i halkı" haber veren tezahürlerdir; birinden diğerine geçiş ise, sadece ve ancak "İlâhî irade"ye bağlıdır.

Bize göre, "madde", ilahî mesajlarla yüklü olarak muhatabını aramaktadır. O, kendinde yazılanlardan habersiz kapalı bir zarf gibidir. Âdemoğulları, Şanlı Peygamberimizin: "Allah'ım bana eşyanın sırlarını olduğu gibi aç" diye buyurdıklarını düşünerek "maddedeki bilgi yükünü" anlamaya ve çözmeye çalışmalıdırlar.

Türkiye, 26 Eylül 1985

MADDECİLİK, RUHÇULUK VE İSLÂM

Materyalistler, maddeden ayrı bir ruh kabul etmezler. Onlara göre, ne tarzda tezahür ederse etsin "ruhî" dediğimiz kıpırdanışlar, hep "maddenin müştakları" (maddenin türevleri)dir.

Yine, materyalistlere göre, madde, "kendi iç dinamizmi" ile değişime uğrayarak veya merhale merhale tekâmül ederek ve çeşitli istihalelerden geçerek nihayet insana ulaşmış ve -şimdilik- insanda en mükemmel şeklini almıştır. Nitekim insan ile birlikte, yüksek seviyede bir "ruhî hayat" başlamış; şuur, irade ve his dünyası zenginleşmiştir ki, bütün bu tezahürler, maddenin müştaklarından ibaret-

tir. Evet, materyalistlerin konumuzla ilgili görüşleri böylece özetlenebilir. Sanırım, materyalistlerin, bu özete bir itirazları olmaz.

Bu noktada belirtelim ki, dikkatli bir göz, bu düşünce biçimindeki ve ortaya, konan hükümlerdeki "çelişkileri" hemen görebilecektir. Şöyle ki, "maddenin tekâmülüne inanmak" veya "maddenin çeşitli istihalelerden geçerek nihayet insanda en mükemmel şeklini aldığını" sanmak, maddenin bir arayış içinde olduğuna ve kendini aşmaya çalıştığına inanmak demektir.

Yine, maddenin insanda ruh, şuur, irade ve hisler biçiminde belirmesi, bizzat maddenin "metafizik bir arayış" içinde "maddeden mânâya doğru bir tırmanış" gösterdiğini kabul etmek demektir.

Düşünün, madde, bir "iç dinamizm" ile insana doğru bir yücelme cehdi gösteriyor yahut çeşitli "maddî âmiller" birleşerek onu, buna zorluyor ve madde insanda çok karmaşık bir yapıya ulaşıyor ve kendine "zıt değerler" elde ediyor. Yani, madde, duyuyor, duygulanıyor, şuurlanıyor, gülüyor, ağlıyor, şüphe ediyor, inanıyor, kısacası "mânevîleşiyor", "ruhîleşiyor" ve "metafizik" yapıyor.

Gerçekten insan, materyalistlerin sandığı gibi, maddeden gayrı bir değer taşımıyorsa ve buna rağmen "manevî, ruhî ve metafizik değerlere" ulaşabiliyorsa, madde mükemmelleştikçe ulvî ve ruhî değerlere doğru, hem de kendi "iç dinamizmi" ile tırmanabiliyorsa, artık madde, "materyalistin maddesi" olmaktan çıkıyor ve ruhçu filozofları (spiritüalistleri) haklı çıkaracak bir zemine kayıyor.

Hemen belirtelim ki, ruhçu filozoflar, materyalizmin bu çıkmazını ve çelişmesini görmüş ve oradan hareketle sistemlerini kurmuşlardır. Onlara göre "madde, uyuşmuş bir ruhtur". Yine onlara göre, madde diye bir şey yoktur; bütün varlık tezahürlerini "ruha irca etmek mümkündür". Böyle düşünen spiritüalistler, elbette, başka bir aşırılığa düşmüş ve materyalistler kadar yanılmışlardır. Ama, materyalizmi tenkit bakımından başarılı olmuşlardır.

Hâlbuki, İslâmî bakış tarzına ulaştıktan sonra, görürsünüz ki, madde, Yüce Allah'ın itaatkâr bir yaratığı olarak kendi sınırlılığı, acizliği, bir sebepler ve neticeler zinciri içinde "sünnetullah"ı uyarak ve "İlâhî İradeye" boyun eğerek ve "lisan-ı hâl" ile Mevlâ'sını zikretmektedir. Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulur: "Göklerde ne varsa, yerde ne varsa, hepsi Allah'ı teşbih etmektedirler". (es - Saf /1).

Öyle anlaşıyor ki, materyalist, madde âleminin taşıdığı "mesajları" ve âyetleri" doğru - dürüst okuyup yorumlayamayan kötü bir muhataptır. Bütün mevcudatı "maddeye irca etmek isteyen" materyalistin de, bütün varlık tezahürlerini "ruha irca etmek isteyen spiritüalistin" de doğru düşünebilmesi için bütün varlık âlemini, varlığı ile ayakta tutan Yüce Allah'ın dini olan İslâm'a ihtiyacı vardır. Maddecinin de, ruhçunun da "monizmi" sakattır. Sır, İslâm'ın getirdiği "tevhid nurunda"...

Türkiye, 27 Eylül 1985

MATERYALİZM ÇÖKÜYOR

20. asır neredeyse göçüp gitmek üzere... İyi ve kötü yanları ile koca bir 100 yıl tarihin sayfalarına doğru hızla kaymakta... Bazılarının hakkında "reddiyeler", belki bazılarının da "methiyeler" yazacağı bu "asır" gerçekten beşeriyete ne verdi?

20. asır değerlendirenler, hiç şüphesiz, bakış açılarını kendi şartlarına göre ayarlayacaklardır. Böyle olunca, elbette, ortaya farklı değerlendirmeler çıkacaktır. Ezilen Afrikalı zenci ile ezen sömürgeci beyazın, vatanları işgal edilen Afganlı ile işgalci kızıl moskofun, zorla İslavlaştırılan Müslüman Türk ile kanlı Bulgar'ın, İstiklâlini kaybetmiş "Dış Türklük" ile kızıl diktatörlüklerin, zayıf, geri kalmış ve yenik milletler ile elinde en ileri ve güçlü öldürücü silâhlar bulunduran süper güçlerin ve daha nicelerinin 20. asır ile ilgili hükümleri elbette farklı olacaktır.

Bizim kanaatimize göre, 20. asır, ulaşılan maddî teknolojik zaferlere, madde planındaki hayret verici tırmanışlara rağmen, insan hak ve haysiyetinin en çok ayak altına alındığı dönem olmuştur. İçinde, her biri milyonlarca insan hayatına mâl olan iki adet "Cihan Savaşı" taşıyan yegâne asır 20. asırdır. Yine 20. asır, yüzlerce şerefsiz savaşa ve barışa sahne olmuştur. Yine 20. asır, tarihte ilk defa, dinsizliği ile öğünen, materyalizmi bir din gibi tezgâhlayan bir "süper devletin" kuruluşuna sahne olmuştur. Yine 20. asır, binlerce yıllık beşerî birikimi, din, ahlâk, hukuk ve mukaddesat adına ne varsa hepsini tepetaklak etmiştir. İslâm Dünyası, bu asırda kara ve kızıl emperyalizme şu veya bu şekilde yenik düşmüş, merhametsizce ezilmiştir ve daha neler olmuştur.

Kara ve kızıl süper güçlerin her ikisi de materyalisttir. İnsana ve âleme bizim gözümüz ile bakmamaktadır. Öyle ki, kara ve kızıl emperyalizm, yalnız mazlum milletleri sömürüp tüketmekle kalmakta, bizzat kendi ülkesinde bile insanı, ya "ekonomik bir hayvan" statüsü içinde veya "emeği satın alınabilecek bir mal" olarak görmektedir. Kısaca, materyalist zihniyet, günde üç veya dört vardiya halinde, insanları kıyasıya çalıştırmakta, arta kalan zaman içinde de meyhanelerin, kumarhanelerin ve batakhanelerin kucağına terketmektedir. Galiba pek az istisnası ile laboratuvarlar, kitaplıklar, sanat evleri ve mabetler boş kalmaktadır. Üstelik, bu çark, bir ömür boyu, aynı monotonlukta dönmekte, insanlar, birer kadavra haline gelince "emekli olarak" ya bir âcizler evine veya bir devlet pansiyonuna kapatılarak ölümü beklemeye terk edilmektedir.

Mesai saatlerini "ekmek kavgasına", boş zamanlarını içki, kumar ve fuhşa" ayıran, çocukluğunu "kreşlerde", gençliğini "diskoteklerde", son günlerini "âcizler evinde" geçirmeye mahkûm edilen insanlar elbette mutlu olamazlar. Aile bağlarının gevşediği, komşuluk ilişkilerinin kalmadığı, çıkar kavgaları içinde, bir diğerinin ekmeğine göz dikildiği, mertlik, sorumluluk, sevgi, saygı ve samimiyet kavramlarının alaya alındığı bir dünya insana ne verebilir? Bu, bir çöküntü tablosudur ve aynı zamanda "materyalizmin iflasıdır. Bu acı tabloyu, "ilericilik", "devrimcilik" ve "gelişmecilik" olarak istedikleri kadar propaganda etsinler, artık "materyalizmin" bu iflasını gizleyemeyeceklerdir.

Evet, psikanalist Henry Linck'in de belirttiği üzere, insanlık yeniden "Dine Dönüş" için sabırsızlanmaktadır. Ümit ve temenni ederiz ki, bu din, İslâm olsun. Çünkü, beşerin hak ve haysiyetini kurtaracak tek "vahiy nizamı" yalnız odur.

Türkiye, 28 Eylül 1985

ROBOTLAR VE İNSANLAR

Evet, bütün tarihi boyunca insanoğlu, kendi organizmasını yetersiz bulmuş, onu tamamlamak veya güçlendirmek için âletler yapmış ve zaman içinde bunları geliştirerek bugünkü muhteşem teknolojiye ulaşmıştır.

Şimdi, 20. asrın ikinci yarısından itibaren hızla gelişen ve "akıllı makineler" adı verilen ve insan zihninin faaliyetlerini taklit etmeye yönelik bir bilgisayar ve robot teknolojisi bilhassa dikkatleri çek-

mektedir. Bu gelişmenin müspet olan yanı, insanın zaman içinde, her gün biraz daha güçlenmesi, tabiatın sırtarını çözerek dizginleri ele geçirmesi olacaktır. İnsanı, tabiatın efendisi yapacak her gelişmeyi, elbette biz de alkışlar, destekler ve teşvik ederiz.

Ama, bu işin bir de menfî yönü vardır ki, bizi ürkütmektedir. Evet, bu sahada kazanılan başarıların gururuna kapılarak bizzat insanı "mükemmel bir robot" olarak değerlendirmek isteyenler çıkabilir. Bilhassa materyalistler, insandaki ruhî hayatı, inkâr gayreti ile harekete geçebilirler. Çünkü onlara göre, insanın bütün zihnî, iradî, hissî hayatı, kısacası bütün ruhî hayatı, otomasyonlara, maddî mekanizmalara, gerilme ve gevşeme ritimlerine bağlanabilir, insan ruhunun inceliklerinden habersiz yığınlar da bu propagandalara kanarak yanlış kanaatlere düşebilir. Bu sebepten de ister istemez, "robot" ile "insan" arasındaki farkları açıklamak zarurî hale gelmektedir.

Gerçekten de bilgisayarlar ve robotlarla ilgili gelişmeler, hayrete şayan bir hız içinde cereyan etmekte ve başarılı neticeler alınmaktadır. Bakınız bu konuda Mitchel Waldrop adlı bir Amerikalı uzman neler yazıyor: "Otuz yıl süren yorucu gayretler sonucunda "sun'i zekâ" geliştirilmiş ve laboratuvarlardan çıkarak pazarlama safhasına kadar erişebilmiştir. Artık eksper bilgisayar sistemleri, tıpkı insan uzmanlar gibi, tavsiyelerde bulunmakta, maden yataklarını belirlemekte ve hastalıkları teşhis edebilmektedir. Hatta İngilizce ve Fransızca gibi dilleri oldukça iyi anlayan bilgisayar programları geliştirilmiştir.." ve şöyle devam ediyor: "Daha da iyimser olanlara göre, yakında gelir vergimizden tutun da bebeğimizin ateşini nasıl düşüreceğimize kadar bize tavsiyelerde bulunan elektronik makinelerimiz olacak, silisyumdan yapılmış dadılar, geometrinin ve rakamların sihirli gücünü öğretmekte çocuklara yardım edecek, kamyonlar, geceleyin kendi kendine işleyip varış yerinde yüklerini kendi kendine boşaltacaktır. Kısacası günün birinde makineler, şimdi insan zekâsı gerektiren her şeyi yapabilecektir." (Bkz. İnsan ve Kâinat Dergisi / Eylül 1985 - Sayı: 1, S. 19).

Aynı yazar, aynı makalesinde, "sun'i zekâ" konusunda kazanılan başarıların reklâmını yapanların "hem aşırılığa kaçtıklarını", hem de "en önemli noktaları gözden kaçırdıklarını" da belirtmektedir. Bizim ürküttüğümüz nokta ise, bu konuda materyalistlerin bulacağı istismar zeminidir. Onun için biz, daha çok bu nokta üzerinde duracağız. Yarın, genişçe ele alacağımız bu konuda, şimdilik şu kadarını belirtelim ki, robotlar, insan ruhî hayatının, ancak organizmaya yan-

şıyan yönlerini taklit edebilirler. Meselâ "robot" gülemez", ancak gülmeyi taklit edebilir. Yine robotlar ağlayamaz, ancak ağlamayı taklit edebilirler. Biz, kesin olarak iddia ediyoruz ki, robotlar veya bilgisayarlar, fizik ve mekanik hayatımızı ustaca taklit etseler bile asla duymayacak, duygulanamayacak ve şuurlanamayacaklardır.

Türkiye, 30 Eylül 1985

ROBOTLARA RUH VERİLEMEZ

İster kaba pragmatistler (faydacılar) olsun, ister düpedüz materyalistler (maddeciler) olsun, bilerek ve isteyerek insanın "ruh dünyasını" ya ihmal veya inkâr etmektedirler.

Onlara kalırsa, insanın bütün ruhî hayatını ya mekanik "etki-tepki ilişkileri" demek olan organik davranışlara veya "şartlı reflekslere" irca etmek mümkündür. Bunun neticesi olarak, şimdi, dünyanın pek çok yerinde, okullarda, akademilerde ve üniversitelerde "ruhsuz bir psikoloji" okutulmakta, laboratuvarlarda ve enstitülerde, psikolojik hayatımız, zorlama tevillerle fizyolojik ve mekanik yorumlara bağlanmaya çalışılmaktadır. Bu gibilere sorarsanız, insan, mükemmel bir robottur; akıllı bir makinedir. Böyle olunca, onun hareketleri tahlil edilerek pekâlâ, benzeri "makinelere" geliştirilebilir.

Böyle düşünenler, zaman içinde, insan davranışlarının bütün maddi mekanizmalarının keşfedilip çözüleceğini, daha sonra da tıpkı insan gibi davranabilen "robotik" ve "biyonik" insanların ve "akıllı mavnaların" geliştirilebileceğini heyecanla ümit etmektedirler. Onlara sorarsanız, bu konuda, daha şimdiden önemli mesafeler alınmış bulunmaktadır.

Bu noktada, hemen belirtelim ki, elbette insan davranışlarının fizyolojisi yapılabilir ve yapılmalıdır; insan davranışlarının mekanik kanunlara bağlı yönleri araştırılabilir ve araştırılmalıdır; ruhî hayat ile organik hayat arasındaki paralellikler incelenebilir ve incelenmelidir; yine reflekslerin "psiko-motor" hayatımızdaki yeri tayin edilebilir ve edilmelidir. Ancak, bilinmelidir ki, bütün bu çalışmalar, materyalistlerce bir istismar zemini olarak kullanılamaz.

Mitchel Waldrop adlı bir bilgisayar uzmanı, böyle bir istismar gayretine şahit olmuş olacak ki, şöyle yazıyor: "Suni zekânın kazanacağı başarıların reklâmını yapanlar, hem aşırılığa kaçmakta,

hem de çoğunlukla önemli noktaları gözden kaçırmaktadırlar. Sun'i zekâ araştırmacılarının amacı, yalnız akıllı bilgisayarlar yapmak değildir. Bilgisayar, ancak bir âlet, fikirlerin denendiği bir laboratuvardır... Sun'i zekâ araştırması yapmak, biraz fizik ve matematik problemleri çözmeye benzetilebilir". (Bkz. İnsan ve Kâinat Dergisi, Eylül 1985, S. 19). Yani, bilgisayarların bütün faaliyetlerini iki kelime ile özetleyebiliriz: "İşlem yapmak". Evet, insanın öncülüğünde "işlem yapmak".

Böyle olunca, küçük veya büyük bir başarının heyecanı ile hemen acele hükümlere varmak, hem de aşırılığa düşerek insanın ruh dünyasını ihmale ve inkâra çalışmak, hem gayr-ı ilmî bir tutuştur, hem de beyhudedir.

Kaldı ki, şimdiye kadar yapılan araştırmalar göstermiştir ki, robotlara ve makinelere "ruh verilememektedir". Çünkü, makineler, ancak, bizim ruhî hayatımızın dışı yansıyan yönlerini taklit edebilirler. Bilfarz, en ideal fotoğraf makinesi, objelerin hayallerini mükemmel bir şekilde tespit edebilir de asla göremez; yine bir "teyp bandı" sesleri, bütün nüansları ile tespit edebilir de asla işitemez; yine bir robot, ağlama ve gülme taklidi yapar da asla elem ve haz duymaz. Hele "şuura ulaşan" bir makine yapmak, insan için mümkün değildir. Çünkü, şuur, ruhî bir kavramdır, bir iç aydınlığı olarak ruhun organizmaya açılan iç gözüdür, bizi kültür ve medeniyete ulaştıran iradenin kaynağıdır.

Bilgisayar teknolojisi, geliştikçe göreceğiz ki, insan, maddî ve manevî cephesi ile ancak Yüce Allah'ın inşa ve ibda edebileceği muhteşem bir varlıktır. Müslüman aydınlar, bu konudaki çalışmalarına da öncülük etmeli, sahayı, materyalist istismarcılara bırakmamalıdır.

Türkiye, 1 Ekim 1985

ORGANİZMAMIZ VE RUHUMUZ

İnsanın organizması, muhteşem bir kompozisyon teşkil etmesine rağmen, yine de kendine yetmez. Çünkü, beş duyu ile donanmış olan organizmamız, bizzat sınırlı olup "sınırlı varlıkları idrâk etmemiz için" yaratılmıştır.

İnsanlar, sınırlı birer organizma içinde yaşamalarına ve sınırlı taneciklerden inşa edilmiş, sınırlı bir âlemde bulunduklarını idrâk

etmelerine rağmen, her nedense kendilerini "sonsuzluk duygusundan kurtaramamaktadırlar. İnsan idrakinin bir ucunda "sıfır" bir vehim halinde kıvrılıp dururken, diğer ucunda "sonsuzluk duygusu" bir okyanus gibi dalgalanmaktadır. Herhalde, matematik, insan zihnine hâkim olan bu sancıdan doğdu. İslâm mutasavvıflarının çok iyi tespit ettikleri üzere, "ten kafesine" kapatılan insanoğlu, "hiçlikten ürüyor" ve "sonsuzluğu özlüyor." Her şey gibi, organizmamız da ne "hiç", ne "hep" olabiliyor, sadece ve ancak ikisi arasında sallanıp duruyor.

Evet, insan, sahip olduğu üstün bir "otokritik" kabiliyeti ile organizmasının kendine yetmediğini hayretle ve hüznle görmektedir. Maraî bir hal olarak değil, hayatî ve ruhî bir ihtiyaç olarak bizde "organizmanın yetersizliğine" dair bir duygu var...

Görebildiğimiz kadarı ile hayvanlarda böyle bir duygu yoktur. Onlarda "organizmalarını" ve "beş duyularını" kontrol ve kritik etme ihtiyacını müşahade edemiyoruz. Sanki, onların organizmaları ve duyu organları onlara yetiyor. Yani, ne kaplumbağalar bir saatteki hızlarından, ne köstebekler gözlerinin yetersizliğinden, ne ceylanlar güçsüzlüklerinden şikâyetçiler. İnsandan gayrı, her canlı "statüsüne" razı ve halinden memnun gözüküyor. Evet, sadece Ademoğullarıdır ki, statükolarından memnun değiller ve kendilerine verilenler ile yetinmiyorlar.

Sanki insanın içine biri yerleşmiş, bu organizma, bu beş duyu bana yetmiyor; ben kendimi kafeste hissediyorum; beni sonsuzluğa ulaştıracak kapıları aç diye onu zorlayıp durmaktadır. İşte bu RUH'tur. Evet, içimizden bir ses, bu organizma ile ve bu beş duyu ile yetinmememiz gerektiğini, ısrarla ihtar edip durmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki, bütün beşeriyet de bütün tarihi boyunca, bu mukaddes ihtara uyarak ısrarla "organizmasının" ve "beş duygusu'nun sınırlarını zorlayıp durmaktadır.

İmam-ı Gazalî Hazretlerine göre, "şuur", ruhun organizmaya ve âleme yönelen "gözü"dür. Mevlâna Celâleddin Hazretleri bir şiirinde şöyle buyururlar: "Gözlerimden dışarıya bakan kim?"... Yunus Emre'nin "Bir ben vardır bende, benden içeri" diyorlar. Gerçekten de ruh konusunda çok az şey biliyoruz; lâkin, onun bir tezahürü olan "şuur", ruha nazaran, incelenmeye daha elverişli gözükmektedir. Bu sebepten diyoruz ki, insan ruhunu tahlil etmek isteyen kimselerin "şuur" meselesine çok önem vermeleri gerekecektir.

Gerçi günümüzde, bazı psikologların "şuur" konusunu ihmal edip insanın "hayvan ile ortak yönlerini" incelemeye ağırlık vermeleri, "mukayeseli psikoloji" açısından bir değer taşırsa da "insanın ruhî gerçeklerini" görmeyi engelleyebilir. Eğer, psikoloji, insanı tanımaya yarayan ilim olmak istiyorsa, her şeyden önce, insanı, insan yapan özellikleri ile ortaya çıkarmak zorundadır. İnsanın "şuur" ve "iradesini" inkâr ve ihmal eden bir psikoloji telâkkisi, insanı tanımaya değil, ihmal ve inkâra vesile olacaktır.

Hayvanlar üzerinde yapılan incelemeler göstermiştir ki, onlarda "duyum" ve "idrâk" vardır, takat "şuur" ve "irade" sadece insana mahsustur.

Türkiye, 2 Ekim 1985

AKIL VE ŞUUR

Biz, zeki doğarız, fakat "akıl" sonradan iktisap ederiz. Yani, insan idraki, gözlerini dünyaya açtığı andan itibaren, "ihtimali" de olsa, bir sebep - netice ilişkisi içinde kıpırdayan bir âlemle yüz yüze gelir. Zamanla, bu âlem içinde yoğrularak "mekanik" bir şekil alır. İşte, günümüzde "akıl" budur.

Müşahedeler göstermektedir ki, idrakimiz, eşya âlemindeki sebepler - neticeler dengesi arasından, âdeta, "aklı süzerek" çıkarır. Yani, "akıl", determinist dünyanın "zekâmıza" kazandırdığı bir alışkanlıktır. Çünkü, eşya âlemi mâkuldür. Eşya dünyasında "akıl dışı" bir faaliyet yoktur. Bu sebepten, eşya dünyasına "makuller âlemi" de diyebiliriz.

Birçoklarının sandığı gibi, "akıl", yalnız insana verilmemiştir. Görebildiğimiz kadarı ile bütün eşya dünyası, bütün tabiat, aklın sınırları içinde hareket etmekte, akla uygun kıpırdanışlar yapmakta, aklın kanunlarına aykırı düşmemekte ve bu konuda insandan daha hassas gözükmemektedir.

O halde, insanı cemadattan, nebattan ve hayvandan ayıran hususiyet "akıl" değilse nedir? Hemen cevap verelim: "Şuur, zekâ ve irade..." Böyle düşününce, akıl, zekâ, irade ve şuur, birbirinden farklı ve ayrı mânâlara sahip kavramlar olmaktadır ki, gerçek olan da budur.

Öyle anlaşılıyor ki, "akıl", insan zekâsının eşyanın kalıpları içinde disipline edilmesi demekse, "şuur", insanın, kendi organizmasını

kontrol ve kritik etmesi ve onun kendine yetmediğini idrâk etmesi tarzında beliren bir iç aydınlıktır. Yani, şuur, bir bakıma, idrakimizin ve zekâmızın organizmamızı aşması demektir. Bilindiği üzere, zekâ, bizi "maddeden-mânâya", "müşahhasan - mücerrede" ulaştıran yüksek idrâk gücümüz demektir. Şuur ise, insan idrakinin "eşya âleminde", "kendi organizmasına" ve "materyal ilişkilere" kritikçi bir gözle bakan ruhî gücümüzdür. Yani, akıl "materyal değerlere", şuur "spiritedüel değerlere" açılan birer geçit gibidir.

Filozof H. Bergson, aklın ötesinde, 'şuurun da doğrudan doğruya verileri bulunduğunu' söyler ki, doğrudur. Gerçekten de insan zihninde "aklın verileri" ile "şuurun verileri" adetâ, iki farklı "kategori" gibidir. İnsan zihnindeki tezatların kaynağı, bir bakıma budur. Yani, aklın "müşahhas verileri" ile şuurun "mücerred verileri" yan yana oluşarak zihnimizi bir iç sarsıntıya maruz bırakır. Şu zıt kavramlara bakınız: "beden - ruh", "madde - mânâ", "esaret - hürriyet", "kesret - tevhid", "yaratık - Yaratan"...

Görünen odur ki, insanın zihninin zemin katında, "beş duyuya" bağlı olarak "akıl", tezgâhını kurmuş, "eşya dünyasındaki kalıplar içinde" hammadde topluyor, tasnif edip depoluyor, "şuurumuz" da en üst katta oturmuş, bu "materyali, insanın "ruhî ihtiyaçlarına" göre, işleyip yorumluyor. "Zekâmız" ise, bir asansör gibi, "akıl" ile "şuur" arasında gidip geliyor; insanın "maddî" ve. "manevî" ihtiyaçlarını dengelemeye çalışıyor.

İrademiz ise, bütün bu faaliyetlerin "şuurun kontrolü" altında cereyan etmesi demektir. Hayvanlarda yüksek bir idrâk gücü ve şuur bulunmadığı için onlarda irade de yoktur. Mineraller, bitkiler ve hayvanlar, "mâkul" bir âlemde, asla yalpalamadan "mâkul bir düzen içinde" hareket ederler. Evet, şuursuz, iradesiz ve fakat mâkul...

Mevlâna Celaleddin'in buyurdukları gibi: "Hayvanlar, hayvanlıkları ile, melekler meleklikleri ile kurtuldular. Bizler ise, ikisi arasında yalpalayıp duruyoruz."

Türkiye, 3 Ekim 1985

ZEKÂMIZ

İnsan, zeki bir canlıdır, deriz. Bu, insanın yüksek bir idrâk gücüne sahip olması demektir. Gerçekten de insan idraki "duyumdan şuura kadar" tırmanabilen bir yapı ifade eder. "Duyum" ile "şuur" psikolojik iki kavram olmakla birlikte idrakimizin iki yönünü veya ucunu temsil ederler. "Duyum" idrakimizin eşya ile temasından, "şuur" ise bu temastan doğan bilginin ruhî bir otokritiğe tabi tutulmasından ibarettir.

Öyle anlaşıyor ki, zekâmızın eşya âlemi ile temaslarından, zaman içinde "akla ve ruhî hayatımızla temasından da "şuur"a ulaşırız. Sanki zekâmız, yüksek bir idrâk gücü olarak "akıl" ile "şuur" arasına yerleştirilmiş bir yürüyen merdiven gibidir. Görebildiğimiz kadarı ile hayvanlarda, "duyumlar", şuura kadar tırmanamaz, basit bir idrâk olarak kalır. Hâlbuki insan zekâsı, şuura kadar yücelebilir. Böylece zihnimiz sadece, eşyaya ait verilerle yetinip kalmaz, "şuurun doğrudan doğruya verileri" ile de beslenir. İnsan zihninde, eşyanın verilerine zıt olarak teşekkül eden pek çok kavramın sebebi budur. Görünen odur ki, bütün "fizik kavramlar", beş duyudan ve akıldan zihnimize ulaşıyorsa, bütün "metafizik kavramların" kaynağı şuurdur.

Müşahedeler göstermektedir ki, biz, "madde" ile de, "ruh" ile de pek yüz yüze değiliz. "Beş duyumuz", mahiyetini bilmediğimiz varlık âleminden kendine ulaşan "uyaranları" ve "verileri" müşahhaslaştırarak, "şuurumuz" da tecrid ederek kavrayabilmektedirler, kendilerine göre yorumlayıp isimlendirmektedirler.

İtiraf edelim ki, "biz ruhun mahiyetini bilmiyoruz" diyen insan, gerçekte "maddenin mahiyetini hakkı ile bilmemektedir". Nitekim, günümüzde, madde, tahlil edile edile, neticede mahiyeti bilinmez bir "dalgalar" meselesine dönüşmüştür. Şimdi, en büyük fizik âlimleri bile, "maddenin bu esrarı" karşısında şaşkıncırlar, mahiyetini anlayamadıkları "dalgalar" ile uğraşmaktadırlar. Şimdi onlar "madde" yerine "ses dalgaları", "elektrik dalgalan", "manyetik dalgalar", "radyo dalgaları"... diyerek laboratuvarıdan laboratuvara koşturmaktadırlar. Meşhur atom âlimi Prof. Luis de Broglie, "Madde ve Işık" adlı kitabında bütün bu hususları ne güzel açıklar.

Bir gün, materyalistin biri bize şöyle demişti: "Siz, psikoloji dersinde ne okutuyorsunuz? Eğer ruhtan söz ediyorsanız, o, mahiyeti-

ni bilmediğimiz ilim dışı bir meseledir". Bunun üzerine biz de şöyle dedik: "Ya siz, fizik dersinde ne okutuyorsunuz? Eğer maddeden söz ediyorsanız, onun da mahiyetini henüz bilmiyoruz. Yoksa siz, maddenin mahiyetini çözdünüz mü?". Bizi uzaktan dinleyen değerli bir fizik öğretmeni arkadaşım şöyle bir espri ile konuşmamıza katıldı: "Biz mi? Biz, fizik dersinde dalga okutuyoruz, dalga...". Üçtümüz de bu güzel espriye gülmüştük, ama itiraf edeyim ki, bu cevap beynimi günlerce meşgul etmişti. Gerçekten de insan idraki, sandığı kadar "madde" ile de, "ruh" ile de yüz yüze gelememektedir.

Evet, insan, gerçekten de henüz ne "maddeyi", ne de "ruhu" tanıyordu. Esrarlı bir âlemde yaşıyorduk ve "aklın verileri" ile "şuurun verileri" zihnimizde farklı iki kategori halinde birbiri ile boğuşup duruyordu. Zekâmız ise, bu ikisi arasında, kendi çapına ve gücüne göre "sentezler" yapmaya çalışıyordu.

Bize düşünmeyi emreden Yüce İslâm'a gelince, o, bizi bir "Kitab-ı Ekber" olan eşya dünyasındaki esrarı araştırmaya, diğer taraftan en parlak peygamber şuuruna ulaşan "vahyin aydınlığında" yürüterek "gerçeğe ulaşmaya" teşvik ediyordu.

Türkiye, 4 Ekim 1985

İDRAKİMİZ VE AKL-I SAKİM

İnsanın organizması, "beş duyu" ile dışa açılır. Eşya ve olaylardan gelen "veriler", önce "duyumlar" halinde idrâk edilir ve insan zihninde "şuura" kadar yükselir. Zekâ dediğimiz şey, bu "verileri", duyumdan - şuura kadar yüceltebilen "yüksek idrâk kabiliyetimiz"dir.

Büyük İslâm âlimi, İmam-ı Gazali Hazretlerinin buyurdıkları gibi, "insan dış gözü ile bakar ve fakat iç gözü ile görür". Yani, görmenin âleti organizmadır da gören "ruhtur. Onun için diyoruz ki, ruh sahibi olmadıkça, hiçbir makine ve hiçbir âlet, göremez, işitemez, duymaz, duyulanamaz ve şuura ulaşamaz.

İnsan zekâsı, "duyumlar" ile "şuur" arasında devamlı olarak mekik dokur; şuura malzeme taşır. Şuur, bu malzemeyi, kendine verilen güçler ölçüsünde değerlendirmeye çalışır; kendisinde bulunduğu "veriler" ile birleştirerek veya uzlaştırarak yeni sentezler oluşturur. Kısacası, "duyumlar", hiç durmaksızın "şuurun kapısını" çalar ve onu uyanık tutmaya çalışır.

Hemen belirtelim ki, ilk bakışta, "duyumların verileri" ile "şuurun verileri" arasında, belli belirsiz bir çelişme çeşnisi de vardır. Şöyle ki, duyumlar "kesreti" haber verdikleri halde, şuur "tevhid bayrağını" açar. Böylece idrakimizin bir yönü "kesret âlemine" bağlanırken, idrakimizin diğer yönü "tevhid" çılgılığını basar. Hemen beynimiz zonklamaya başlar: "Çok ve Bir", yahut "Bir ve Çok", bu neden böyle?... Gerçek olan "Çokluk" mu, "Birlik" mi?

Bu sefer, "duyumlar", şuurun aydınlığında yeniden "eşya âlemine" yönelir. Şuurun doğrudan doğruya verilerine dayanarak "kesrette tevhidi" arar. Bulur da... Gerçekten de "eşya âlemi", sadece sınırlı maddî parçacıkların, tesadüflere bağlı olarak üst üste yıkılıp devrilmesinden ibaret olsa idi, "kaos"la karşılaşmamız gerekirdi. Hâlbuki, bütün eşya âleminde yüce bir nizam vardı. Hâlbuki "nizam" demek, kesretin tevhide ulaşması demekti. Çünkü, kesret, tevhid'den mahrum olsa idi, âlem kaotik bir yıkılma ve devrilmeden başka bir şey olamayacaktı. O halde, nerede "nizam" varsa, orada mutlaka bir "kesret" ve onu kendi kudreti etrafında toplayan bir "tevhid bağı" var demektir. Yani, "nizam", hem "kesret", hem "tevhid" fikrini zarurî kılar.

Şayet, yanılmıyorsak, çok rahatça diyebiliriz ki, akıl dediğimiz zihni gücümüz de, "duyumların" idrakimize sunduğu ve kesret ifade eden birikimlerin, "şuurumuza" hâkim, "tevhid nuru" etrafında nizam girmesi ile teşekkül eder. Esasen, "tevhid nurundan mahrum" olan "akla" biz, "akl-ı sakim" adını veririz ki, böyle bir akıl, kendini bir türlü kaostan kurtaramaz. Ancak, "akl-ı selim"dir ki, tevhidin nuru ile aydınlanarak âleme doğru bir bakış getirebilir. Sağlam bir "akıl", eşyanın verileri ile ruhun verilerini, en ideal biçimde dengelendirmeyi bilir. İleride genişçe ele alacağımız üzere İslâm, "kendi diyalektiğini" bu zeminde geliştirecektir.

İslâm'da "akıl", ısrarla ve daima belirteceğimiz üzere, "kesretten tevhide", "maddeden mânâya", "eserden müessire", "yaratılmıştan Yaradan'a", "ölümünden ölümsüze"... yol açabilen bir zihni güçtür. İslâm'dan mahrum kalan "akl-ı sakim", bu kabiliyetten de mahrumdur. Sahibini ıstıraptan ıstaraba düşürmekten öte bir işe de yapamaz.

Türkiye, 5 Ekim 1985

VARLIK TEORİLERİ VE İSLÂM

Felsefenin "varlık teorisinden" söz eden kısmına "ontoloji" denir. Felsefe, bu başlık altında, "varlığın mahiyetini" inceler; madde, hayat ve ruh konularını ele alır ve "Allah nedir?" sorusuna cevap arar.

Bu sorulara cevap ararken filozoflar, ister istemez farklı ekollere ayrılmışlardır. Bu ekoller pek çok olmakla beraber, bütün bunları iki kategoride incelemek mümkün gözükmektedir. Bunlar; materyalizm ve Spiritüalizm'dir.

Materyalizm, ruhu ayrı bir varlık olarak kabul etmez ve onu maddeye irca etmeye kalkışır. Çok eski bir felsefi ekoldür. İlk kurucuları Demokrit ve Epikür'dür. Bunlara göre, bütün varlık âlemi maddeden ibarettir. Madde ise atomlardan meydana gelir. Kâinat bir madde yığından başka bir şey değildir. Yeni zaman'da Cabanis adlı bir filozof; "Sindirim, nasıl midenin bir fonksiyonu ise, düşünce de beynin bir fonksiyonundan başka bir şey değildir" diyerek bu akımı desteklemiş, günümüzde ise Büchner, Heakel ve Engels gibi filozoflar, bu yolu tutmuşlardır. Meselâ bunlardan Heakel'e göre, insan da bir madde ve enerji yığından başka bir şey değildir. Madem ki, fizyolojik ve psikolojik vetireler arasında bir uygunluk vardır; o halde ruhî hayatımız da maddenin türevlerinden başkası değildir. Hiç şüphesiz Heakel, Allah'ı, hürriyeti, ruhu ve ebediyeti inkâr eder. Engels'e gelince, o da arkadaşı K. Marx ile birlikte, felsefi materyalizmin yanında, bir de "Tarihî Materyalizm" adını verdikleri, bir düşünme biçimi ihdas ederek, bütün içtimaî ve ruhî hayatımızı, maddî ve ekonomik bir temel üzerine oturtmaya çalışmıştır.

Spiritüalist, düşünce biçimi ise, tamamı ile materyalizme ters düşer. Bunlar, ruhu, bedenden bağımsız bir cevher olarak kabul ederler. Bu da eski bir felsefi ekoldür. Eski zaman'da, Yunan filozofu Platon, maddeden ayrı olarak var olan insan doğmadan önce yaratılan ve insan öldükten sonra da devam eden bir ruh kavramına inanırdı. Yeni Zaman'da yetişen filozoflardan pek çoğu, bedenden ayrı bir ruha inandıklarını belirtmişlerdir. Bunlardan Descartes, Malebranche, Leipniz, Spinoza, Fichte, Bergson ilk akla gelenlerdir. Meselâ, H. Bergson'a göre, ruh ile madde, birbirine ircaı mümkün olmayan iki ayrı gerçektir. Yine H. Bergson'a göre; Ruh hürdür, madde zarurete esirdir; ruh iradeci, madde mekaniktir; ruh dinamiktir, madde statiktir; ruh kesret kabul etmez, madde ise

parçalanır..." Bergson'a göre, ruh madde ile temas kurar, onun zaruretlerine katlanır gibi görünürse de gerçekte, orada durmayıp maddeyi değiştirmeye, ondaki mekanizmayı yenmeye ve onu aşmaya çalışır.

İslâm'da, bütün varlık tezahürleri, "tevhid sırrı" etrafında toplanarak yorumlanır. İslâm mütefekkirleri, bizzat Allah ve Resûlü'nün emirleri içinde kalarak varlığı, "Zât-ı İlâhî", "Âlem-i Emr" ve "Âlem-i Halk" biçiminde incelemişlerdir. Yüce dinimize göre, ister "madde" olsun, ister "ruh" olsun yaratılmışları "yok bilmek" uygun değildir. Şeyh-i Ekber Muhyiddin-i Arabî'nin "Vahdet-i vücûd" dedikleri ve yaratılmışları "yok sanmak" şeklinde tecelli eden görüşleri, İslâm büyüklerince "bir aşk sarhoşluğu" olarak değerlendirilmiştir. "Aşk sarhoşluğu" içinde çırpınan bir kimsenin "sevgiliden" başkasını göremeyeceği tabiidir.

Hem şeriatın, hem tasavvufun, ne demek istediğini bilen irşad makamındaki İslâm büyükleri, Vâcib'ül Vücûd olan Yüce Allah'ın varlığını "asıl varlık" kabul etmişler; diğer varlıkları, bütün mevcudatı ve mümkünatı da onun fiillerinin, sıfatlarının ve isimlerinin "zılları" (fenomenleri) olarak yorumlamışlardır. Tasavvufta "zıl", bir şeyin ikinci ve üçüncü... mertebelerde görünmesi demektir. Yani, varlığın kaynağı tek, mertebesi pek çok...

Türkiye, 7 Ekim 1985

MEBDE" VE "MEAD" -1-

"Mebde ve mead" iki İslâmî ıstılahtır. Büyük İslâm âlimi İmam-ı Rabbani Hazretleri'nin (1563 -1624) bu adla yayımlanmış bir de çok değerli eseri var... "Mebde" başlangıç; "mead" dönüş demektir.

"Mebde ve mead meselesi", İslâm tefekkür tarihinin en çetin konularından biri olmuştur. Esasen, "nerden geldik ve nereye gidiyoruz?" sorusu, beşer fikir tarihinin de en zor meselesi olmuştur ve olmakta devam etmektedir.

Değişik dinler, felsefeler ve ideolojiler, bu meseleye, kendi yapılarına uygun cevaplar vermişlerdir. Bir Budist, bu soru karşısında "Yoktan geldik, yine yoka döneceğiz" der ve sonra şöyle ilave eder: "Nitekim var olmak ıstıraptır ve tam mutluluk yok olmakla mümkündür. Kişi, tam bir inzivaya çekilerek, mümkün mertebe cemiyetle irtibatlarını azaltarak, yemeyi, içmeyi ve diğer bedenî ihtiyaçları mümkün mertebe kısarak yavaş yavaş sönmek demek

olan Nirvana'ya ulaşmalı ve tamamı ile 'sıfır'a dönüşmelidir. Mutluluk, 'ego'dan kurtulmaktır"

Hâlbuki, İslâm'ın en büyük velî ve âlimlerinden olan İmam-ı Rabbanî Hazretlerine göre: "Var olmak büyük nimettir, çünkü varlık, her hayrın, her kemalin ve her güzelliğin kaynağıdır". İslâm'a göre, varlık, "Vacib'ül Vücûd" olan Yüce Allah'ın eseridir ve bütün varlık tezahürleri O'nun varlığı ile ayakta durmaktadırlar. Budizm'in "Nirvana"sına gelince, o, bir bakıma "mutlak yokluk" demektir ki, bu haliyle, asla hiçbir varlığın "başlangıç" ve "dönüş" noktası olamaz. Hiç "yokluk" varlığa kaynak olabilir mi?

Görünen odur ki, varlıktan yokluğa açılan bir kapı yoktur. İslâm'a göre, ölüm bile insanı yok edemez. "Ebediyetleri özleyen insanı", hiçleşmeye zorlamak, onu mutlu kılmak şöyle dursun, daha da bedbaht eder. Çünkü, İslâm'a göre mutluluk, eserden müessire, "kesretten tevhide", "fenadan bekaya", "yaratılmışlardan Yaratan'a"... ulaşmayı gaye edinen bir hayata kavuşabilmektedir. Kısaca, insan "ego"sunu, sıfırda tüketerek değil, tevhidin sırlarını çözerek ve ebedî saadetin yollarını keşfederek "ebedî hayata" ulaşmalıdır. Görüldüğü gibi, İslâm'da tasavvuf, bazılarının sandığı gibi, "Budizm'den etkilenmek" şöyle dursun, bir bakıma onun zıddıdır. İslâm terbiyesinde esas olan "ego"yu yok etmek değil, İslâmî normlar içinde disipline etmektir. Cemiyet içinde Allah ile olmaktır.

Şimdi, İslâm'dan habersiz bazı çevrelerin, yeni bir din arayışı içinde Budizm'e kapılandığını görüyoruz. Bu gibilere yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in ihtarı şudur: "Şimdi, onlar, Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Hâlbuki, göklerde ve yerde ne varsa, hepsi, ister istemez. O'na boyun eğmiştir. Sonunda da O'na döndürülüp götürüleceklerdir". (Âl-i İmran / 83)

"Nerden geldik, nereye gidiyoruz?" sorusu karşısında, materyalizmin cevabına gelince, O, çok kabadır ve büyük tefekkür çilesinden mahrumdur. Onlara göre, her şey maddeden geldi, yine maddeye dönecektir; temel ve gerçek varlık maddedir ve madde kör bir mihanikiyetin katı veya ihtimali determinizmi içinde kaynayıp durmaktadır. Ne Allah, ne ruh, ne şuur, ne irade... Her şey, maddî bir toplanma ve çözülmeden ibaret... Sonsuz bir madde ve enerji dengesi ve bu dengenin bozulması ve yenilenmesi... İşte âlem budur.

Materyalistlerin bu iddialarına, kısmet olursa yarın cevap vereceğiz. Ama, bugünden şu kadarını belirtelim ki, İslâm, madde ve enerji vakıasını inkâr etmez. Ancak, madde ve enerjiyi "mutlak var-

lık" deyip itibar etmez. Bunlar, ilahî mesajlarla yüklü birer âyettir ve Yaradan'a ait sırları, insan idrakine ulaştırmaya çalışmakta olan "kapalı zarflar" gibidirler.

Türkiye, 8 Ekim 1985

"MEBDE" VE "MEAD" -2-

Materyalist, "nerden geldik, nereye gidiyoruz?" sorusuna, "maddeden geldik, gene maddeye döneceğiz" cevabını verir. Gerçi, biz Müslümanlar da organizma olarak topraktan yaratıldığımızı ve yine toprağa döneceğimizi söyleriz, ama, bizim inançlarımıza göre, bu, bizim yok olmamız mânâsına gelmez. Bize göre ruhumuz ölmez ve Yüce Allah'ın "vaadine" uygun olarak tekrar dirileceğiz. Bu konuyu zamanı gelince genişçe işleyeceğiz. Biz, şimdilik, "mebde ve mead meselesinde" maddenin durumuna bakalım.

Evet, İslâm, madde ve enerji vakıasını ret ve inkâr etmez. Aksine, bu varlık tezahürlerinin içine nüfuz etmek, onların sırlarını çözmek ister. Nitekim, Şanlı Peygamberimiz: "Rabbim bana eşyanın sırlarını aç" diye buyurmuşlardır. Bize göre, madde ve enerji âlemi, ilahî "âyet" ve "mesajlar ile yüklü bir kitap gibidir. Yeter ki, bizler, bunu okumasını bilelim.

İslâm tefekküründe, "madde", asla "mutlak varlık" itibar edilmedi ve edilemez. Çünkü, madde, her durumda, daima "üç boyutlu" ve "kayıtlı" bir varlık tezahürüdür. Maddeyi, istediğiniz kadar ufaltmaya çalışın "sıfır" yapamazsınız, istediğiniz kadar büyültmeye çalışınız "sonsuz" ulaşamazsınız. Yani, madde "sıfır" ile "sonsuz" arasına yerleştirilmiştir. O, ne "hiç'tir, ne de "hep"...

İslâm tefekküründe, bu ölçülebilir âlem (âlem-i halk), "yokluk" ve "varlık" arasına konmuş gibidir. Sanki, bu âlemin altında "yokluk" anaforu, ürpertici bir sessizlik halinde kaynamakta, öte yandan bu âlemin üstünde "Mutlak Varlık", muhteşem bir tevhid sırrı içinde, bir sonsuzluk okyanusu gibi, bütün varlığı istilâ etmektedir.

Yalnız matematikçinin kafasında değil, bütün beşeriyetin zihninde "sıfır", zehirli bir yılan gibi ıslık çalmakta iken, bütün ruhumuzu kavrayarak coşturan bir "sonsuzluk özlemi", ilahî bir melodi gibi bize huzur vermektedir. Bir tarafta "yokluk", bir tarafta "sonsuzluk" parlayıp durmakta ve "kemmiyet âlemi" bunların arasına oturtulmuş bulunmakta... İşte bu sebepten olacak ki, İmâm-ı Gazali

Hazretleri, kemmiyet âlemini "yokluk aynasında görünen varlıklar" olarak isimlendirir. Öte yandan, büyük velî İmam-ı Rabbanî Hazretleri, "yokluk" ile "varlık" arasına yerleştirilmiş "eşya dünyasına" bakarak şöyle düşünür: "Yok'lar, kendileri ile birleşmiş olan kemaller ile birlikte, mümkünatı, yani yaratıkların mahiyetleri ve asılları olmuşlardır". (234. Mektup)

Madde ve enerji âlemi, varlığını, Yüce Allah'a borçlu olan varlık tezahürleridir. Bunları inkâr etmek de, "mutlak varlık" itibar etmek de mümkün değildir. Madde ve enerji âlemi, kendinin "izafî varlık" olduğunu âdeta haykırıp dururken, siz, onlara nasıl "mutlak varlık" gözü ile bakabilirsiniz ve onları bütün mevcudatın "başlangıç" ve "dönüş" noktası itibar edebilirsiniz?

İslâm diyalektiğinde "madde" mânânın, "yaratılmışlar Yaratan'ın" sır kapılarını kurcalamaya yarayan birer anahtardır. Bu hususu, İmam-ı Gazalî Hazretleri Kimya-ı Saadetinde "mahluk Hâlık'ın anahtarıdır" diye buyurarak ne güzel özetlemişlerdir.

İslâm'da, yaratılmışlar âlemi, şuursuz ve sabit bir madde yumağının, belli ve belirsiz bir periyot içinde, kör bir mihanikiyete bağlanarak çözülüp toplanması biçiminde yorumlanmaz. Aksine, madde ve enerji âlemi, Yaratıcı İrade'nin mukaddes kudreti ile her an yeniden yaratılmaktadır. Nitekim şöyle buyrulur: "Allah, âlem-i halkı, daima yaratmakta olandır". (en - Neml / 64). Evet, yaratılmışlar âlemi, sürekli olarak yaratılmaktadır.

Türkiye, 9 Ekim 1985

TEK VE GERÇEK VARLIK: YÜCE ALLAH

Bir gün, Şanlı Peygamberimiz, meşhur Arap şairi Lebid'in bir mısrasından bahisle şöyle buyurmuşlardı: "Lebid ne doğru söylemiş: "Allah'tan başka her şey bâtilmiş". Başka bir günde şöyle buyurmuşlardı: "Allah var iken hiçbir şey yok idi". Gerçekten de "yokluk" bile sadece O'nun varlık ve iradesi ile yok. Nitekim, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim' de şöyle buyrulur: "Allah'ın zâtından başka her şey helak olucudur. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürülüp götürüleceksiniz". (el - Kasas / 88)

Allah, yerin ve göklerin varlığını ve birliğini ısrarla haber verdiği, mutlak ve yüce varlıktır. Allah, bize, bizden daha yakın olduğu halde, idrâk ve tasavvurumuz O'na sonsuzca uzaktır. Allah'ı,

fiilleri, sıfatları ve isimleri ile -sır üstü sır âlemi olarak- "Âlem-i Zatî" diye ananlar da vardır. Bu da mümkündür. Ancak, burada sözü edilen "âlem" kavramının ifade ettiği sır karşısında, insan tasavvuru susar, lügatler mânâsını kaybeder ve sadece ruhlar ürperir.

Yani, "Âlem-i Zatî", Yüce Allah'ın fiillerinden, sıfatlarından ve isimlerinden ibaret -sır üstü sır- "tevhid âlemi"dir. Çünkü, O'nun fiilleri, sıfatları ve isimleri, O'ndan ayrı da değil, O'nun aynı da değildir. "Zât-ı İlahî", bütün işleri ile birlikte "tevhid sırrı" içinde tecelli eder.

Allah "BİR"dir, lâkin, bu "BİR", her türlü terkip ve tahlilden münezzehtir ve bütün sayı idrakini yok eder. Kesin olarak bilinmelidir ki, aklımız ve zekâmız, Allah'ın varlığını ve birliğini bilir ve fakat asla O'nu tasavvur etmemize yetmez.

Yaratılmışlara bakarak Yaradan'ı bilmek mümkündür. Fakat, esas mesele, Yaradan'ı bildikten sonra, yaratılmışlara bakmadadır. Gerçek bir mümin, asla hatırdan çıkarmamalıdır ki, "Yaradan" ve "yaratılmış", ancak Yüce Allah'ın varlığını ve birliğini bilmekle anlaşılabilir. Böyle bir mümin, bütün kâinatın ve mevcudatın "Kelime-i tevhid" ile ürperdiğini, bütün eşya ve varlıkların "ilâhî mesajlar" ile yüklü birer âyet olarak kalplere doğru aktığını büyük bir saadette ve hazla idrâk eder. Nitekim, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır: "Göklerde ne var, yerde ne varsa, hepsi de Allah'ı teşbih etmektedirler". (es- Sâf/1)

Allah'ın yüce "Zâtı", yarattıklarına benzemekten ve yarattıklarına "hulul" etmekten münezzehtir. Ancak, bütün varlık tezahürleri, ister "Âlem-i halk"tan, ister "Âlem-i emr"den olsunlar, sadece ve ancak, Yüce Allah'ın eserleridirler ve O'nun tarafından yaratılmışlardır. Hiçbiri O olamaz. Bununla birlikte, basiret sahibi bir göz, bütün yaratıklardan, Yüce Allah'a ait ilimlerin "zuhur" ettiğini görür. Çünkü, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de buyrulduğu üzere: "O, Evveldir, Âhirdir. Zahirdir, Bâtındır". (el - Hadid / 3)

Bu sebepten olacak, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de ısrarla, insanların "yerlerin ve göklerin yaratılışını düşünmeleri", orada Yüce Allah'ın varlığına ve birliğine dair pek çok âyetin bulunduğu belirtilir. Hele insan, evet, bizzat o, maddesi ile mânâsı ile başlı başına bir kitaptır.

Bütün bu açıklamalardan sonra, hem materyalistlere, hem spiri-tüalistlere cevabımız şudur: İslâm'a göre, madde ve enerjiden yaratılmış "Âlem-i halk" da, ruhlar âlemini ifade eden "Âlem-i emr"

de yaratılmış varlıklar olup Yüce Allah'ın mülküne dâhildirler. Bu âlemlerin tek ve mutlak sahibi Yüce Allah'tır. Yüce ve mukaddes kitabımız'da şöyle buyrulur: "Biliniz ki halk ve emir O'nundur". (el-A'raf / 54).

Türkiye, 10 Ekim 1985

SAHTE TANRILAR VE ALLAH

Ferdî şuurlar gibi "içtimaî şuur" da dinamiktir. Yenilenme hızları farklı olmakla birlikte, "maşerî şuurda" da kavramların biçim ve muhtevası sabit kalmamaktadır.

Tarih diyor ki, fertler gibi, cemiyetler de "Allah'ı aramaktadırlar". Şu veya "bu tesirlerle "içtimaî vicdanda" da "tanrı kavramı" yenilenip durmaktadır. Kendi başına kalınca, kendine "sahte mabutlar" yontan cemiyetler, ancak şanlı peygamberlerin yardımcıları ile idraklerini kirleten "antropomorfizm"den (insana benzer tanrılar yontmaktan), "animizm"den (tabiat güçlerini tanrı sanmaktan) ve eşya dünyasına ait "illüzyonlar"dan (idrâk hatalarından) kurtulabilmektedirler. Böylece, beşeriyet, varlığımıza "şahdamarımızdan daha yakın" ve tasavvurlarımıza sonsuzca uzak olan Yüce Allah'a doğru hızla akmaktadır.

Beşerî macera, şunu göstermektedir ki, gerek fert olsun, gerek cemiyet olsun, insanoğlu, asla Allah'ı inkâr edememektedir. İnsanların inkâr ettikleri, bizzat "Yaradan" değil, "tanrı" diye vehmettiği tasavvurlarıdır. Yani, insanoğlu, "putları" kıra kıra Yüce Allah'a doğru yol almaktadır.

Alman filozof Nietzsche (Nice), "Tanrı öldü. Artık, tanrı Dionizos benim," diye sayıklarken, kim bilir hangi "putu" yıkıyordu. Sevinçle belirtelim ki, insanoğlu, Şanlı Peygamberler dizisinin yüce tebliğlerini kavradıkça, yonttuğu ve vehmettiği "sahte tanrıların enkazlarını" tarihin çöplüklerine boşaltmaya devam edecektir.

Öyle anlaşıyor ki, insanoğlu, fitratı icabı, Allah'ı aramakta ve fakat kendi idrâk ve tasavvurunu "sahte tanrıların" ve "bozuk mabutların" tasallutundan kolay kolay kurtaramamaktadır. Onun için, İslâm büyükleri, insanoğluna, "Allah'ın varlığını ispat etmek" yerine, vicdanlara ve tasavvurlara musallat edilen "sahte tanrıları" ve "sahte mabutları" temizlemeyi tavsiye etmişlerdir. İslâm büyükleri çok iyi biliyorlardı ki, "sahtelerinden" kurtulmadıkça "Gerçek Mâbud'a" giden yol açılmazdı. İslâm'da "Kelime-i Tevhid" bu demektir. Bu

konuda, İmam-ı Rabbani Hazretleri şöyle buyururlar: "Mübarek Lailâhe İllallah sözü, insanın içindeki ve dışındaki, bütün sahte mâbutları kovduğu için, nefsi temizlemekte, en faydalı ve en tesirli ilâhtır. Tasavvuf büyükleri, nefsi tezkiye etmek için, hep bu cümleyi seçmişlerdir." (Mektubat, 52. Mektup). Nitekim, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de de şöyle buyrulur: "Allah ile birlikte başka bir ilâh edinme ve ona tapma. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur ve O'nun zâtından başka her şey helak olucudur". (el-Kasas/88)

Durum fertler için de aynıdır. Kaba bir antropomorfizme ve animizme kapılarak yanlış bir "tanrı tasavvuruna" kapılan çocuk, çok geçmeden, bu inancının yanlış olduğunu görür. "Ergenlik krizleri" içinde, bu yanlış telâkkiyi silkip atmak ister. Çok defa bunu başarır da... Ancak, bu durumdaki ergen, bazen yanlış bir "tanrı tasavvurundan" kurtulduğunu fark etmeksizin, Allah'a olan inancını kaybettiğini sanarak buhrana düşebilir. Bu durumda bulunanlara, İmam-ı Rabbani Hazretlerinin tavsiyesi şudur: "Allah'ı arayan kimsenin, kendi içinde ve dışında olan bütün bozuk mâbutları yok etmesi ve 'illallah' derken, mabut olarak fikrine ve vehmine gelen şeylerin hepsini de nefyetmesi, kovması lâzımdır. Gerçek bir mabudun varlığını, yalnız düşünmeli, ondan başka hiçbir şeyi, hatırına getirmemelidir". (Mektubat, 126. Mektup).

Türkiye, 11 Ekim 1985

TASAVVUF

İslâm'da "tasavvuf" orijinaldir ve doğrudan doğruya Şanlı Peygamberimiz tarafından ortaya konmuştur. Hicret zamanında, Sevr Mağarası'nda, en büyük sahabî Hazret-i Ebubekir'e, bizzat Şanlı Peygamberimiz tarafından "tevhidin bütün sırları" bir bir açılmıştır. Sonra, istidatlarına göre diğerlerine...

İslâm'da tasavvuf, ne Budizm'in "Nirvanasına", ne Hristiyanların "mistisizmine", ne Yahudilerin "kabalizmine", ne pozitivistlerin "insanlık dinine", ne de Spinoza'nın "panteizmine" benzer. Böyle bir benzerlik arayanlar ya cahil olmalı, yahut art niyetli...

İslâm dinine göre, tek ve mutlak varlık sadece Yüce Allah'tır. Diğer varlıklar, itibarî (relatif) ve her an değişen geçici yaratıklardır. Maddî ve manevî bütün varlık tezahürleri, bir "Kitab-ı Ekber" olan kâinatımıza serpilmiş "âyetlerden" ve "mesajlardan" ibaret olup Yüce Allah'ın fiillerinin, sıfatlarının ve isimlerinin tecellileridir.

Bütün varlığın sahibi, bütün hayatî kıpırdanışların kaynağı O'dur; fakat, beş duyumuzla idrâk ettiğimiz veya tasavvur ettiğimiz hiçbir şey O değildir. Bunlar, sadece, O'nunla var olan, O'nunla varlıkta duran ve O'nun iradesi ile var olan eserleridir. "Eserde mües-sir", kendini sezdirir ve fakat, hiçbir eser O değildir. O, bize "şah-damarımızdan daha yakın" ve fakat idrakimiz, "O'na sonsuzca uzaktır". İslâm'a göre, O'nun yarattıklarını "tanrılaştırmak" ise küfür ve şirktir.

İmam-ı Rabbânî gibi tasavvuf büyüklerine göre, Muhyiddin-i Arabî Hazretleri'nin "Füsûs - ül Hikem" adlı kitabında ortaya koyduğu "Vahdet-i vücûd" telâkkisi, tasavvufun başlangıç noktası olan "fena mertebesindeki velînin" sübjektif müşahedelerinden ibarettir. Bilindiği gibi, "fenâfillah" velayetin başlangıcındadır ve "bekâbillah" mertebesinde uzaktır. Bu durumdaki velî, "Lâ mevcude illallah" (Allah'tan başka varlık yoktur) diyebilecek bir ruh hali içinde, âdetâ boğulmuştur. Yani, "fenâfillah", yaratılmışları ilâh bilmemekte ve fakat Allah'tan başka varlık da görememektedir. Bu konuda, Mevlâna Celaleddin şöyle buyururlar:

"Kul, kendinden büsbütün geçmedikçe, onun gönlünde tevhid gerçekleşmez. Tevhid demek, senin varlığının O'nunla birleşmesi demek değildir. Yoksa, batıl bir şey Hak olmaz." (Rubailer, Rubaî, 464). Muhyiddin-i Arabî Hazretlerinin "Vahdet-i vücûd" telâkkisini, Spinoza'nın "panteizmi" (hulûliye mezhebi) ile karıştırmak doğru değildir. Nitekim, İslâm'ın gerçekten büyük mutasavvıfı İmam-ı Rabbani Âhmed Farukî Hazretlerine göre: "Vahdet-i vücûd, (aşk sarhoşluğu demek olan) sekrden ileri gelir. Muhabbetin kaplamasından doğar". (Mektubat, 290. mektup). Görüldüğü üzere, "Vahdet-i vücûd", bir ruh hali olup tasavvufun başlangıcındaki "evliya"da meydana çıkar ki, imam-ı Rabbani Hazretlerine göre, buna "Vahdet-i şühûd" demek daha uygun olur. Hiç şüphesiz, eşya âleminde "tevhidi" müşahede etmek başka şeydir, "eşyayı" inkâr etmek başka şeydir.

Mevlâna Celaleddin Hazretleri, "fena mertebesindeki velînin" konuşmasını uygun görmemiş, tehlikeli bulmuş ve "hâmuş olmayı" (susmayı) tavsiye buyurmuştur. İslâm'da tasavvuf, "şeriata" aykırı düşmek değildir. "Şeriat" ve "tasavvuf" İslâm sarayının "dış" ve "iç" tarafını, bir bütünlük içinde aksettirirler.

Türkiye, 12 Ekim 1985

FELSEFİ MONİZM VE İSLÂM'DA TEVHİD

Felsefede "monizm", tekçilik, bircilik demektir. İslâm'da "tevhid" demek, Allah'tan başka ilâh kabul etmemek demektir.

Bu ikisi, asla aynı şey değildir. Son zamanlarda bazı kimseler, ya cehaletlerinden veya art niyetlerinden olacak, bu iki kavramı, bir-biri ile karıştırma yoluna girmiş bulunmaktadırlar.

Oysa, "monizm", felsefede, asıl gerçek ve kaynak kabul edilen "varlığın mahiyetine" göre çeşitli isimler alır ve farklı mahiyet arz eder. Meselâ; "materyalist monizm", bütün varlık tezahürlerini -hayatî ve ruhî kıpırdanışları bile- maddeye irca eder, maddeden başka gerçek kabul etmez. "Tek gerçek" olarak maddeyi esas alır. Yine "spiritüalist monizm", bütün varlık tezahürlerini, maddî olanları da dâhil, menşe itibarı ile ruha irca eder. Öte yandan, "enerjetik monizm", varlık âleminde enerjiyi, tek ve gerçek varlık kabul eder, bütün varlık tezahürlerini buna irca etmeye çalışır; hatta bunlara göre Tanrı bile bir "kuvve" (enerji) den ibarettir. "Panteist monizm"e göre de tanrı ile âlem aynı şeydir.

Rahatça görüleceği üzere, bunların hiçbirinin İslâm'ın tebliğ ettiği "tevhid inancı" ile yakından ve uzaktan bir alâkası yoktur. Çünkü, materyalistler tek ve gerçek varlık olarak "maddeyi", spiritüalistler, tek gerçek varlık olarak "ruhu", enerjetikler, tek ve gerçek varlık olarak "enerjiyi" kabul ettikleri andan itibaren İslâm'ın getirdiği "tevhid inancı" ile çatışırlar. Yani, maddeyi, ruhu ve enerjiyi, bilerek veya bilmeyerek "ilâhlaştırmış" olurlar. Öte yandan, panteistlerin "tanrı ile âlemi" aynı şey saymaları, "yaratılmışları Yaradan" kabul etmek sonucunu verir ki, İslâm'da buna "hulûliye" adı verilerek reddedilmiştir. Mevlâna Celaleddin Hazretlerinin buyurdıkları gibi, İslâm'da "tevhid" asla, mahlûk ile Hâlık'ı bir saymak demek değildir. Nitekim, o, şöyle buyurmuşlardır:

"Tevhid demek, senin varlığının onunla birleşmesi elemek değildir. Yoksa bâtil bir şey Hak olmaz". (Rubailer, 464. Rubaî).

Son zamanlarda, bazı çevrelerin, tasavvuf adına, Spinoza'nın panteizmini veya pozitivizmin "kollektif ruhunu" genç dimağlara aktarmaya çalıştığını, hayretle ve ibretle müşahade ediyoruz. Muhyiddin-i Arabî'nin "Vahdet-i vücûd" telâkkisini şu veya bu şekilde saptırarak "insanın dışında tanrı yoktur" diyenler, sahiden İslâm'a hizmet ettiklerini mi sanmaktadırlar? Öte yandan, Yüce

Allah'ı "sonsuz bir kuvve" olarak düşünüp, O'nun çeşitli şekillere inkılâp edebildiğini iddia edenler, materyalizme hizmet ettiklerinin farkında değiller mi?

İslâm'da "tevhid" demek, bütün varlık âlemini tek bir cevhere irca etmek demek değildir. Bizim itikadımıza göre, bütün âlemi, bütün yaratılmışları, madde kabul etmek de, ruh itibar etmek de, enerji olarak yorumlamak da ve tanrı sanmak da yanlıştır, sapıklıktır, hakkı, bâtil ile karıştırmaktır.

İslâm'da "tevhid", bütün bunların aksine, Allah'tan başka ilâh kabul etmemek, bütün sahte mabutları reddetmek, bütün mevcudatı ve mahlûkatı O'nun eserleri, fiil, isim ve sıfatlarının tecellileri olarak bilmek, yaratılmış bütün eşya âlemini, Yüce Allah'ın birer "âyeti" ve insan idrakine hitap eden birer "mesajı" olarak görmektir. Bütün varlık âlemi, varlığını, Yüce Allah'a borçludur ve O'nunla ayakta durmaktadır. Allah, "Zahir" ismi celili ile eşya ve varlıklarda zuhur eder ve fakat asla, bir eşya ve varlığa hulul etmez. Bu sebepten, hiçbir yaratılmışı "ilâhlık" yakıştırılamaz. Uluhiyet, yalnız Yüce Allah'ın Zâtı'na mahsustur. Biz, "kesrette" yaratılmışız, "Vahdaniyyet" O'na aittir.

Türkiye, 14 Ekim 1985

BİLGİ TEORİLERİ VE İSLÂM

Felsefe tarihinin en önemli konularından biri de "bilginin menşei" meselesidir. Felsefede buna "epistomoloji" denir.

Bütün tarih boyunca fikir adamları sormuşlardır: "Bilginin menşei eşya" mı, insanın zihni midir? Yoksa, bilgi, bunları aşan bir kaynağa bağlanabilir mi? İnsan bilgisi, objektif midir, sübjektif midir, mutlak mıdır, itibarî midir?" Ve daha nice sorular...

Filozoflar, bilginin menşei ve mahiyeti etrafında çok farklı ve çalışkan ekollere bölünmekle birlikte, bilginin tarifinde, biraz daha kolayca anlaşabilirler. Nitekim, umumiyetle filozoflar, bilgiyi, "objet - sujet ilişkisi" yahut "eşya ile insan zihninin ilişkileri" biçiminde ele almak temayülündedirler.

Bazı filozoflara göre, bilginin oluşumunda, zihni tayin eden eşyadır. Yani, insan ne biliyorsa, hepsini de eşyadan öğrenmiştir. Zihnimizde ne varsa tecrübeden ve dış âlemden duyular vasıtası ile alınmıştır, insan zihni "boş bir tablo" gibidir, üzerinde ne yazılı ise

dışarıdan alınmıştır. Antipiristler, sansualistler ve materyalistler... hep böyle düşünürler.

Bazı filozoflar da, bilginin oluşumunda, eşyayı tayin eden insan zihnidir derler. Bütün bilgilerimiz, fikirlerden ibarettir. Biz, eşyayı, zihnimizin yapısı içinde müşahede edebiliriz. Biz, eşyayı olduğu gibi değil, zihnimizin idrâk ettiği biçimde bilebiliriz. Eşya bilginin temeli değil, belki bir vesilesidir, bu sebepten insan zihnini, "boş bir tablo" sanmak mümkün değildir. Rasyonalistler, spiritüalistler, idealistler... hep böyle düşünürler.

Bazı filozoflar da, bu iki felsefî görüş arasında dolaşır ve eklektik görüşler ortaya koymaya çalışırlar. Mesela; realistler, kritisistler böylece hareket ederler. Vahyin aydınlığında yıkanmış İslâm tefekkürüne göre, tek ve mutlak varlık sadece Yüce Allah'tır. Diğer varlıklar, yani bütün "mahlûkat ve mümkünat", Yüce Allah'ın fiillerinin, sıfatlarının ve isimlerinin tecellileri olarak, birer "âyet" ve birer "mesaj" olarak bilgi yüklüdürler.

"Eşya", mutlak varlık olan Yüce Allah'tan aldıkları bilgi yükünü, kendi mahiyetlerine -tabir caizse kendi dillerine- göre yansıtırlar.

İslâm'a göre, bilginin tek ve mutlak kaynağı "Âlim" ismi ile sıfatlanmış Yüce Allah'tır. Yüce Allah, mutlak ve yanılmaz bilgileri "Vahiy" kanalı ile Şanlı Peygamberlere ulaştırmanın yanında, bütün "eşya âlemini" de muhteşem bir "Kitab-ı Ekber" biçiminde "âyet" ve "mesajlar ile doldurmuştur. Bu sebepten bütün "eşya âlemi" birer "bilgi taşıyıcısı'dır. Yani, dünyamızı ve kâinatımızı dolduran objeler ve varlıklar, taşıdıkları "bilgi yükünden habersiz" birer mektup gibi, insanların idraklerine ulaşmaya çalışırlar. Biz, Müslümanlar, bütün varlık tezahürlerine bu gözle bakarız. Nitekim, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulmaktadır: "Göklerin ve yerin ve bunlar içinde yayıp ürettiği bütün canlıların yaratılışı, O'nun âyetlerindendir". (eş - Şuara/ 29). Başka bir âyet-i kerimede de şöyle buyrulur: "Allah'ın sizi yaratmasında ve yeryüzüne yayıp ürettiği her bir canlıda, sağlam bilgi edinecek bir zümre için âyetler vardır". (el - Casiye / 4).

Biz, Müslümanlar, "bilginin menşei" konusunda, mevcut, herhangi bir felsefî ekole bağlanamayız. Bizim, sistemimiz, bütün bu boğuşmaların üstünde kalmakta, maddenin de, ruhum da, hayatın da, aklın da, tecrübenin de hakkını vererek "ilahî vahyin rehberliğinde", ilim edinmeye çalışmaktayız.

Türkiye, 15 Ekim 1985

İSLÂM'A GÖRE BİLGİNİN KAYNAKLARI

Canlılar içinde, bilgi edinmeye en istidatlı olanı insandır. Hatta, bir bakıma, "bilgi", insan için mevcuttur, denebilir. Çünkü, insandır ki, Yüce Allah'ın "Âlim" sıfatının tecellileri ile şereflenebilmiştir.

İslâm'da "ilm" in ve "âlimin çok yüksek değeri vardır. Çünkü, biz Müslümanlar biliriz ki, "ilmin gerçek kaynağı" Cenab-ı Hak'tır, insana bildiklerini O, öğretmiştir. Bu husus, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de, mealen şöyle açıklanmıştır: "Kalemle (yazı yazmayı) öğreten O'dur, İnsana bilmediğini O öğretti". (el - Alâk / 4 - 5).

İslâm'a göre, insana bilgi, iki yoldan gönderilir. Bunlardan biri, Yüce Peygamberler vasıtası ile "Vahiy" yolundan, diğeri de bizzat insanın eşya ve olayları yorumlaması ile, yani akıl yolundan...

Şimdi, biz Müslümanların elinde iki muhteşem kitap vardır. Bunlardan birincisi, Cenab-ı Hak'ın Şanlı Peygamberimize "vahiy" yolu ile gönderdiği KUR'ÂN-I KERİM, ikincisi de bütün beşer idrakine açılmış, sırlarla dolu ve KİTÂB-I EKBER adını verdiğimiz topyekûn âlem...

Biz Müslümanlar, bu iki kitabı okumaya ve bu iki kitapta yazılı âyetleri ve mesajları çözmeye çalışırız. Bizzat yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim, bir Kitab-ı Ekber durumunda bulunan topyekûn âlemi incelememizi, oradan sağlam bilgiler edinmemizi emretmektedir. Çünkü, gökler ve yerler, "Allah'ın âyetleri" ile doludur ve orada: "Sağlam bilgi edinecek bir zümre için âyetler vardır". (eş - Şuara / 29). Esasen, "âlim", "ilim" ve "âlem" aynı köke bağlı kelimelerdir.

Bize "Vahiy" yolu ile gelen bilgiler "mutlak"tır, "imanî"dir, çok defa "gaybî"dir. Meselâ, Allah'ın varlığı, birliği, meleklerin varlığı, peygamberlerin vahye mazhar olduğu, peygamberler vasıtası ile "kitaplar" ve "sahifeler" gönderildiği, ölümden sonra dirileceğimiz, Cennet'in, Cehennem'in varlığı, Hesap Günü'nün geleceği, kaderin mevcudiyeti,... gibi bilgiler bize, hep "vahiy" yolu ile ulaşmıştır. Peygamberler olmasa idi, akıl, bunları kolay kolay bilemezdi. Bu noktada belirtelim ki, Şanlı Peygamberimizin "Hadîsleri" de bütünüyle yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in "açıklanmasından" ibarettir. Yani, "Hadîslerin temelinde" de "vahiy" vardır. "İcma-ı Ümmet" ve "Kıyas-ı Fukaha" da Kitap ve Sünnet'e bağlan-

mak zorunda olduğundan, bunlar da "vahyin ışığında" tedvin edilmiş "dinî kriterlerdir.

Bu noktada, bir hususu açıklamakta fayda umuyoruz. Asla unutmamalıdır ki, "vahiy" ve "ilham" aynı mânâda değildir. İstilahî mânâda "vahiy" yalnız peygamberlere mahsus olup Yüce Allah'ın, çok üstün bir biçimde yarattığı bu seçkin kullarına çeşitli şekilde ulaştırdığı "mesajlardır, ilahî ve yanılmaz bilgilerdir. "İlham" ise insanın gönlünde ve zihninde, bir anda parlayıp kaybolan sezgileridir. Buna filozoflar "intüvizyon" derler ki, bu surette ulaştığımız bilgiler "zannî"dir, yani birer zandan ibarettir, "ilham" isabetli olduğu kadar, yanılmış da olabilir. Fakat, "vahiy" için yanılmak söz konusu edilemez.

KİTAB-I EKBER durumunda bulunan "yaratılmışlar âleminin" durumuna gelince, burada esas olan, "aklı kullanmaktır. Yani, düşünmek, araştırmak, hipotezler kurmak, müşahede, tecrübe ve mukayeselerle "sağlam bilgiye" ulaşmaktır. Ama asla unutmamak gerekir ki, bu suretle elde ettiğimiz bilgiler, şimdi, artık bütün ilim adamlarının itiraf ettiği gibi "itibarî" (rölatif)tir. Sürekli olarak kontrole muhtaçtır; "vahyin" dedüktif (tümdengelimci) karakteri yerine, indüktif (tümevarıma) bir yol takip etmek zorundadır.

Türkiye, 16 Ekim 1985

İNANMAK VE BİLMEK

"İnanmak" ve "bilmek" farklı şeylerdir. Her "bilen" inanmış değildir. Çünkü, bilip de "inanmayanlara rastlamak mümkündür. Fakat, inanmak için bilmek şarttır. Onun için İslâm büyükleri buyurmuşlardır ki: "İman için İlim, amel ve ihlâs esastır". Yani, mümin, bilgi sahibidir, bildiklerini samimiyetle yaşamak ve yaşatmak arzusundadır. Yani "inanmış insana" tek başına "bilgili olmak" yetmez, o, samimiyetle inanmak ve inandığı gibi yaşamak zorundadır. Aksi halde, kendini mutsuz hisseder.

Biz, insanların, fitraten "inanma ihtiyacı" içinde olduklarını, "inançsız" mutlu olamayacaklarını sanıyoruz. Bize göre, insanı "mutlu eden şey", bilmekten çok inanmaktır. Çünkü, "mutluluk" kavramı, zihnî ve akli olmaktan çok "kalbi" ve "hissî"dir; insanın bildiklerine sevgi ve saygı duymasıdır. Bize göre, bir insanı tanımak, onu bilmektir; fakat bir insana "inanmak", ona sevgi ve saygı duymaktır. Tamamı ile "tanımak" ve "bilmek" üzerine kurulu, sevgi ve

saygıdan mahrum bir cemiyet mutlu olamayacağı gibi, çok şey bilen ve fakat "inanmayan" kişi de mutlu olamaz. Onun için, biz de Üstad Necip Fazıl Kısakürek gibi diyoruz ki: "Her şeyden önce, inanmaya inanmak gerek". Daha sonra, "doğru inanmanın" yolu daha kolay ve daha rahat bulunur.

Zamanımızda, bazıları, entelektüel olmayı "inançsız olmak" tarzında ele almaktadırlar. Güya "Onlar", sürekli şüphe halinde, nura doğru koşmaktadırlar" da "inanmış aydınlar, bildikleri ile yetinmektedirler". Gerçekten onlar, böyle sanıyorlarsa, büyük bir yanılgı içindedirler. Çünkü, "inanmak", inanmamaktan daha fazla bir çabayı gerektirir. Cesaretleri varsa, kendilerini "inanmanın çilesini" çekmeye davet ediyoruz. Bizim, kanaatimiz odur ki, "inançsızlar, böyle bir rizikoyu göze alamazlar. Çünkü, onlar, bu zihni zahmete katlanamazlar ve o kavurucu iradeyi gösteremezler. Aman Allah'ım, "inanmak" ne kadar zor, "inkâr etmek" ne kadar kolay! Gerçekten de "Cennet'in yolu dikenlerle, uçurumlarla kaplı da Cehennem'in yoluna çiçekler ve nefse hoş gelen kolaylıklar döşenmiş..." ve bu ne korkunç imtihandır.

Hemen bu noktada belirtelim ki, şüphe; 1. İlmî şüphecilik. 2. Marazî şüphecilik biçiminde ele alınabilir. "İlmî şüphecilik" (senkritisizm), gerçekten faydalıdır. İlmî çalışmalar ve incelemeler sonucunda ulaştığımız bilgilerin "sağlam" olup olmadığını araştırmamıza yardımcı olur. Zaten ilmî şüphecilik, tecrübe ve müşahade yolu ile elde ettiğimiz bilgilerin sürekli olarak kontrole tabi tutulması demektir. İşte, beşeriyeti, "nura götürecektir" şüphe budur. Hiç şüphemiz olmasın ki, "inançlı aydınların" da böyle bir şüpheciliğe ihtiyaçları vardır. Bu, onların, bir Kitab-ı Ekber olan kâinatın içinde cereyan eden olayları ve bütün mevcudatı doğru bilmelerine hizmet edecektir. Nitekim, imam-ı Gazalî Hazretleri, el -Munkızu Mine'd-Dalal adlı eseri ile bu konuda tefekkür dünyasına öncülük etmiştir.

"Marazî şüpheciliğe" gelince, bu "ilmî şüphecilikten" çok farklı olarak sürekli boşlukta kalmak, mânâsız vehimler içinde tırnaklarını kemirip durmak demektir. Bunlar âlemi, sevgiden ve saygıdan mahrum bir gözle seyrederek; en samimi duyguları, en halis niyetleri ve en masum davranışları bir "paranoyak" gibi korku ve endişe ile yorumlarlar. Sürekli huzursuz ve tedirgindirler. Onlara göre, din, ahlâk, hukuk ve diğer beşerî değerler, hep birer tuzak, birer aldatmacadır. Kısacası, "marazî şüphe" içinde bulunan kişi, tamamen "müminin" zıddı bir tavır içinde çırpınır durur.

Türkiye, 17 Ekim 1985

BİLMEK VE SEVMEK

Hemen belirtelim ki, insan, "kafası" ile düşünür ve "kalbi" ile inanır. Yani, düşünmek, daha çok bir akıl işi ise, inanmak daha çok bir gönül meselesidir. Bu sebepten olacak yüce dinimiz, imanı, "dil ile ikrar, kalp ile tasdik etmek" şeklinde tarif eder. Böylece, İslâm'a göre, "inanmak", "iman etmek", kafa ile gönlün bütünleşmesi demek olmaktadır. Bu, "tanımak" ve "sevmek" kavramlarının üst üste çıkışması demektir ki, insanı mutlu kılar.

İslâm'a göre, "inanmak", bilgi edinmek ile başlar ve fakat sevgi ile tamamlanır. Yani, inandığınızı, aynı zamanda seveceksiniz ki, iman etmiş olarsınız. Nitekim, Peygamberimiz buyururlar ki: "Beni, kendi canınızdan daha fazla sevmedikçe tam iman etmiş olmazsınız, Birbirinizi sevmedikçe de beni sevmiş olamazsınız".

Psikologlar, sevmeyi "yakınlık duygusu" olarak tarif ederler. Yani sevdiğinizi, kendinize yakın bulursunuz ve hayatınız boyunca, her yönü ile ona yakın olmak istersiniz. Zaten, Şanlı Peygamberimiz: "Kişi sevdiği ile beraberdir" diye buyurmamışlar mıydı? İnsan sevdiğinin her şeyini sever ve hatta ona benzemeye çalışır. İnsan, sevdiğine bütün gönül kapılarını açar, onun isteklerini "emir" telâki eder. Sevginin doğurduğu itaati, hiçbir duygu meydana getiremez. Şanlı Peygamber'e, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor: "De ki, eğer Allah'ı seviyorsanız, hemen bana uyun ki, Allah da sizi sevsin..." (Âl-i İmran/31)

Görülüyor ki, İslâm'da "inanmak" işi, akıl kadar, gönlü de ilgilendiriyor. Hatta, denebilir ki, bu konuda "gönlün rolü", akıldan çok daha fazladır. Nitekim, Mevlâna Celaleddin bir rubaisinde şöyle buyurur: "Bu yolda akıl, bataklığa saplanan bir merkep gibi kaldı, bizi aşk kurtardı aşk..."

İmanın aksine "marazı şüphenin" temelinde "sevgisizlik" yatar. İnanmıyorsanız, şüphe ediyorsanız, sevmiyorsunuz demektir. Biz, müşahede ve tecrübelerimizle gördük ki, "din ve inanç buhranlarının temelinde", sevgisizlik yatmaktadır. Aksine, inancı kişi ve zümrelerde de "aşk ve vecd mertebesinde" bir sevgi şalesi, gönlünden gönlüle akar. Yani inananlar sevgiye "açtır"lar da inananlar, giderek artan bir sevgi ile huzur ararlar.

Sevgili Yûnus Emre, "kavga" ile "sevgi"yi birbirine zıt iki duygu kabul eder. Onun için bir şiirinde şöyle der:

"Ben gelmedim dâvî için,
Benim işim sevî için".

Bu sebepten olacak, İslâm terbiyesinde "Allah ve Peygamber sevgisi" esas alınmıştır. Çünkü, "imanlı nesiller" yetiştirmenin başka bir yolu yoktur. Onların gönüllerine, en küçük yaşlardan itibaren bu sevginin tohumlarını atmış, daha sonraki yıllarda da çeşitli vasıta ve fırsatlardan istifade ederek bu tohumları beslemişseniz, hiç endişe etmeyiniz ki, yetişecek genç nesiller sizleri mahcup etmeyeceklerdir.

Türk - İslâm kültür ve medeniyetinde, "Allah ve Peygamber sevgisinin" çok önemli bir yeri vardır. Bütün "Divan şiirimizi", bütün "Halk şiirimizi" inceleyin, oralarda sürekli olarak bu sevgi işlenmiş, bu sevgi beslenmiş ve bu sevgi yüceltilmiştir. Bu noktada, hemen itiraf edelim ki, İslâm Dünyası, bu sevgiden -uzaklaştıkça, dağılmaya, parçalanmaya ve gücünü kaybetmeye başlamıştır. O halde, şimdi, Müslüman aydınlar, sanatkârlara, mütefekkilere ve ailelere düşen iş, yeniden bu sevgiyi, büyük bir ustalıkla uyandırmaktır; bu yüce sevgileri, söndürmek isteyenlere fırsat vermemektir.

Türkiye, 18 Ekim 1985

OBJEKTİF BİLGİ VE ÖTESİ

Günümüzde, çeşitli sebeplerle, "objektiflik" kavramı, hayli itibardadır. İnsanlardan "objektif olmaları", "objektif gerçeklere" bağlanmaları gerektiği istenir. Bu, bir bakıma doğru bir tavidir, ama eksiktir. Çünkü, insanın kültür ve medeniyetinde "sübjektiflik" ve "mutlaklık" ifade eden iki ayrı tavır daha vardır.

Hemen belirtelim ki, âdemoğulları, kültür ve medeniyetlerini kurarlarken sadece "objektif hakikat" ile yetinmemekte; onlar, "sübjektif hakikate" ve "mutlak hakikate" de aynı derecede ihtiyaç duymaktadırlar. Şöyle ki, bugünkü mânâsı ile ilim "objektif hakikati", güzel sanatlar "sübjektif hakikati", din ise "Mutlak Hakikati" arama meselesi olarak ele alınabilir.

"Objektif hakikatin" ötesinde, ayrıca bir "sübjektif hakikat" ve bir "Mutlak Hakikat" aramanın manasızlığına inananlar varsa, onlara hemen şunu tavsiye edeceğiz: "Lütfen kendinizi iyi tahlil ediniz! Bize hak vereceksiniz".

Biz, görüyor ve inanıyoruz ki, bütün insanlar, varlıkları ve olayları, bu üç tavır içinde yorumlamaya istidatlı yaratılmışlardır ve

öylece hareket de ederler. Nitekim, bir insan, bir çiçeğe, "objektif" bir tavırla yaklaşarak onun anatomisini, fizyolojisini ve hücre yapısını lif lif inceleyebildiği gibi isterse, "sübjektif" bir tavırla onu, vazoya koyup masasını süsleyebilir veya onunla ilgili his ve heyecanlarını şiirle, resimle ve müzikle ifade edebilir. Bu iki tavrın ötesinde, yine aynı insan, bu çiçeği, isterse, Vâcib'ül Vücûd olan Yüce Allah'tan gelen bir "âyet" ve bir "mesaj" biçiminde idrâk edebilir. Böylece "kesret âlemini" sarıp sarmalayan "tevhid iradesi" karşısında ürpererek secdeye kapanabilir.

Biz, kesin olarak müşahade ediyoruz ki, beşeriyet, bütün tarihi boyunca, kültür ve medeniyetini bu üç tavır üzerine oturtmuştur. Çünkü, her medeniyet başlı başına bir ilim, sanat ve din terkiibinden ibarettir. Hiçbir fert ve cemiyet, kendini bu terkiibin dışında tutamaz. Tutmaya çalışırsa, yanlış bir iş yapmış olur; üstelik bir fayda da göremez.

İslâm kültür ve medeniyetinde, ilim, sanat ve din, bir diğeri ile gelişmeksizin, tam bir "tevhid şuurı" ile hayran kalmacak bir terkiibe ulaşmıştır. Bugün, birçok Batı'lı sanatkâr ve mütefekkirin hayranlıkla, gıpta ile biraz da kıskançlıkla seyrettikleri bu terkip, gerçekten harikadır, yaşanmaya ve yaşatılmaya değer bir ihtişam arz eder.

İslâm'ın büyük mütefekkir ve mutasavvıfı İmam-ı Rabbani Hazretlerinden öğrendiğimize göre, "tasavvuf"ta bile "objektif", "sübjektif" ve "mutlak gezinme" merhaleleri vardır. Bu merhaleler şöyle sıralanabilir:

Seyr-i afakî (objektif gezinme),

Seyr-i enfûsî (sübjektif gezinme)

Seyr-i mutlak (Hakk'a yürüme ve Hak'ta yürüme).

Bu tasavvufi istilahların gerçek mânâsını, elbette erbabı bilir, bizim gibilere, bunların mânâ ve mahiyetini açıklamak düşmez. Biz, ancak şu kadarını söyleyebiliriz ki, yüce dinimiz İslâmiyet, insan ruhunu ve idrakini, "Yaratıktan Yaratan'a" veya "Yaratan'dan yaratıklara" doğru önce yükselen (uruc) ve sonra inen (nüzul) çizgisinde "gezinmeye" zorluyor.

Böylece, "Allah'tan başka ilâh olmadığını" berrak bir şekilde, "tevhid inancını" kesin bilgi halinde yaşatmak istiyor. Böyle düşününce, anlaşılmaktadır ki, ilmin de sanatın da dinin de son özü şudur: evet, "Allah'tan başka ilâh yoktur" ve bize, bunu tebliğ eden peygamberin şanı ne yücedir.

Türkiye, 19 Ekim 1985

AKLIN DEĞERİ VE SINIRI

Akıl, kısaca, insan zekâsının, belli kanunlar içinde, belli kategorilere bağlı olarak kendine mahsus metodlarla düşünebilmesidir.

Fikir adamları, zaman zaman, "aklın değeri", "aklın sınırı" ve "aklın güvenliği" konusunu gündeme getirmişler ve uzun uzadıya tartışmışlardır. İtiraf edelim ki, bu konuda ifrata ve tefrite varan görüşler de ortaya konmuştur.

Bilindiği üzere, Avrupa'da "Ansiklopedistler" ve İslâm Dünyası'nda "Mutezile Fırkası", akla lüzumundan fazla değer biçmişler ve onu, âdeta "insan için biricik rehber" sanmışlardı. Bugün bile, böylelerine rastlamak mümkündür.

Oysa, bugün, artık erbabınca bilinmektedir ki, akıl, küçümsenemeyecek değerine rağmen, "pozitif ilim sahasında" bile yetersiz kalmaktadır. Artık, ilim adamları, kesin olarak görmüşlerdir ki, akıl, bir zihni faaliyet olarak "hipotezler kurmaya", "teoriler geliştirmeye", "tahminler ve kıyaslamalar yapmaya" ve "felsefi hükümler vermeye" elverişli olduğu halde, asla "müşahede" ve "tecrübenin" yerini tutamamaktadır. Evet, akıl, ya doğru veya yanlış hipotezler ve teoriler geliştirilerek ilme öncülük edebilir, ancak, pozitif ilim sahasında, bunlardan fazla olarak ilmî metodlara "objektif veriler" gereklidir. Artık, herkes bilmektedir ki, müşahede ve tecrübeye dayanmayan ve sırf akla dayanan bilgilere biz, "ilim" değil "süpekülasyon" deriz.

Görülüyor ki, "akıl", Yüce Allah'ın bize sunduğu çok önemli bir vasıta olmakla birlikte, tek başına "ilim yapmamıza" yetmemektedir. Durum, din sahasında da aynıdır. Yani, akıl, din kurmaya da yetmez.

Yüce dinimiz İslâmiyet, "akılsız din olamayacağını" belirttiği gibi, yalnız akıl ile de dine ulaşılamayacağını ortaya koymaya çalışmaktadır. Mutasavvıflarımızın şu sözü, bu konuyu ne güzel formüle etmektedir: "Bu iş, ne akıl ile olur, ne de akılsız".

Yüce dinimiz, tekrar tekrar "düşünmeyi" ve "akıl yürütmeyi" emrettiği halde, yine aynı ısrarla, beşeriyetin peygamberlere ve vahyin aydınlığına muhtaç olduklarını da belirtir. Kesin olarak biliyoruz ki, peygamberler gönderilmese idi ve "vahyin yardımı" ile gerçekler dile getirilmese idi, "Semavi dinler" olmaz, insanlar, bâtil inançlar içinde çırpınır dururlar ve yaptıklarından sorumlu olmaz-

lardı. Bu hususa, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle işaret edilmektedir: "Biz, bir peygamber gönderinceye kadar, azâb ediciler değiliz". (el - İsra /15)

Bu noktada belirtelim ki, peygamberler, seçkin insanlar olarak yaratılmışlardır. Onlarda, akıl ve zekâ, en yüksek seviyededir. Bununla birlikte bilinmelidir ki, "peygamberlik makamı", aklın ve akla bağlı düşüncenin çok üstündedir. Peygamberlerde "akıl", "vahiy" ile bütünleşerek "akl-ı külle" dönüşür ve "yanılmaktan" kurtulur.

Akıl, bir bakıma, yanlışları ata ata doğruya ulaşmanın vasıtasıdır. İslâm'ın akla çizdiği sınıra göre, akıl, "vahyin ışığında", Yüce Allah'a doğru yol alırken "sahte tanrıları" ayıklamanın ve "yanlışları" söküp atmanın vasıtasıdır. Bu sebepten yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de, Müslümanlara, düşünme ve tefekkür etme emredilmiştir. Şöyle buyrulur: "İnananlar, ayakta iken, otururken, yanları üstüne yatarken, daima Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaradılışı hakkında, inceden inceye düşünürler". (Âl-i İmran /191).

Türkiye, 21 Ekim 1985

EŞYANIN HAFIZASI

Eşya, müthiş bir hafızaya sahiptir. Elinizdeki kâğıdı, şöyle bir buruşturun, sonra düzeltmeye kalkın. Hayrete şayan bir direnişle karşılaşacaksınız. Bütün çırpınışlarınıza rağmen, kâğıt parçası, maruz kaldığı bu muamelenin izlerini ısrarla korumaya çalışacaktır.

Öte yandan havadaki ses dalgaları, sözlerimizi tam bir sadakatle bir diğerine aktararak muhatabınıza ulaştırır. Radyo dalgaları da öyle... Yine bir televizyon vericisinin atmosfere tevdi ettiği resimlere ve renklere ait elektro-manyetik dalgalar, bütün ekranlara nasıl sadakatle ulaştırılmaktadır. Bunun gibi, bir "teyp bandı" sesleri, bir fotoğraf makinesi "objelerin imajlarını" ne kadar da hassas bir biçimde tespit eder. Bir bilgisayar, bir hesap makinesi kendine emanet edilen bilgi ve verileri ne kadar kusursuz tekrarlar, insan beyni bu kadar mükemmel yaratılmış olmakla birlikte, eşyanın hafızası karşısında yetersiz kalmaktadır. Görünen odur ki, eşya dünyası şuursuzdur ve fakat korkunç bir "mekanik hafızaya" sahiptir. Çünkü, onun yaradılış amacı budur. O, kendine tevdi edilen bütün "mesajları" beşer idrakine dosdoğru ulaştırmakla vazifelidir.

Sanki, kâinatımızı dolduran her obje, olayları "hıfz etmek" ve günü gelince bunu sadakatle tekrarlamak için çalışmaktadır. Sanki eşya, belli bir şoka maruz kalınca, kendindeki bütün sırları ifşa etmeğe hazırlanmaktadır. Bundan yıllar önce, basında, bu konuda enteresan tartışmalar olmuştu. O zamanki gazetelerin yazdığına göre, 1945 yılında Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombasından sonra, uzun bir süre, dağlardan, taşlardan ve göklerden, asırlar önce yaşayan insanların sesleri, konuşmaları ve feryatları işitilir olmuştu. Yani, "atom şoku", âdeta, eşyadaki hafızayı harekete geçirmiş, eşya âlemi, bir "teyp bandı" gibi deşifre olmaya başlamıştı.

Eşya âlemi, gerçekten de bir "Kitab-ı Ekber"dir. Bu kitabı okumakla vazifeliyiz. Fakat, bu "kitabın" ezelden ebede kadar geçireceği maceraya ait kesin bilgiler, bir sırlar âlemi olarak Yüce Allah'ın nezdindedir.

Bu husus, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de şöyle açıklanır: "Nezdinizde, her şeyi hıfzedenden bir kitap vardır", (Kaf / 4). İslâm'da buna "Levh-i Mahfuz" denir. Ehl-i Sünnet'in reisi, İmam-i Âzam Hazretleri "Fıkh-ı Ekber"inde şöyle buyururlar: "Allah'ın iradesi, İlmi, kaza ve kaderi, Levh-i Mahfuz'daki yazısı olmadan, dünya ve ahirette bir şey olmaz. Lâkin, O'nun, yani Levh-i Mahfuz'un yazısı tavsifidir, hükmî değildir."

İlmi ile bütün ezel ve ebedi kuşatan Yüce Allah, her türlü kıpırdanışı, hıfz ve tespit eden bir "ana kitap" yaratmıştır. Hiç şüphesiz, bu kitap kâğıt ve mürekkepten ibaret değildir. Mahiyetini bilmediğimiz bir şeydir. Ancak, bilelim ki, yalnız eşya değil, topyekûn varlık, kendinde cereyan eden her türlü' kıpırdanışı, asla bir zerresini feda etmeden "hıfz ve tespit" etmektedir ve günü gelince de kendinde saklı olanları deşifre edecektir.

Mahşer günü dağlar, taşlar, bitkiler, hayvanlar, ellerimiz, ayaklarımız ve diğer azalarımız, birer "ses bandı" gibi "şehadet" edeceklerdir. Yani, şu anda, bize karşı lakayt olduğunu sandığımız eşya dünyasının ve tabiatın, hiç de öyle olmadığını dehşetle göreceğiz. Bu husus yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de şöylece özetlenir: "O günde ki, aleyhlerinde kendi dilleri kendi ayakları, onların yaptıklarına şahitlik edeceklerdir". (en - Nûr/ 24).

Böylece inandıktan sonra, bir Müslüman, bütün hareketlerinin "ilahî irade" tarafından kontrol edildiğini ürpererek idrâk eder ve gerçekten insanlaşır.

Türkiye, 22 Ekim 1985

AKIL, İLHAM VE VAHİY

Bir bakıma "akıl", idrakimizi kaostan kurtaran ve şuurun aydınlığında teşekkül eden zihni bir düzendir. Filozoflar, haklı olarak "aklın kanunlarından", "kategorilerinden" ve "formlarından" söz etmişlerdir. Bu, insan aklının "kaos" kadar, "hürriyete" de uzak bulunduğunu gösterir.

Objektif ve determinist bir âlemin içinde çalkalana çalkalana yoğrulmuş bir aksi, insanın sübjektif ve hürriyetçi karakterini elbette tatmin edemez. Böyle bir akıl, insanın idrakini belli sınırlar içinde tutmaya çalışır.

Akıl sınırlıdır ve ancak sınırlı varlıkları idrâk etmemize yardım eder. Oysa, hürriyet, sonsuzluk, ölümsüzlük ve Mutlak Varlığa özlem, birer duygudan öte, şuurumuzu istilâ eden vazgeçilmez kavramlar halinde varlıklarını kabul ettirmektedirler. Apaçık görülüyor ki, varlığımızda "aklın verilerini" aşan değerler var... Yani, biz, şuurumuzdan taşan bir sezgi ile "aklın yetersizliğini" anlıyoruz. Böylece görüyoruz ki, şuur, bir bakıma, aklı kritik eden "bir iç göz"dür.

Âdemoğullarının, objektivizme ve determinizme bağlı "bir akıl" ve hatta "bir ilim" çabası ile yetinmeyip "güzel sanatlara" ve "dine" yönelişini çok iyi tahlil etmesini bilmek gerekir.

Güzel sanatlarda, bir bakıma, zekâmızın, "aklın doğurduğu esarete karşı" bir isyanı söz konusudur. Nitekim, güzel sanatlarda esarete karşı hürriyetin, monotonluğa karşı yeniliğin, eşya karşısında insan sesinin daha gür çıktığını görmüyor muyuz? Din ise, objektif ve sübjektif kalıpların ötesinde, bizzat insan ruhunun Yaratan'ı, Yaratıcı'yı ve yaratma iradesini özlemesi ve araması şeklinde tezahür eder. Yani, sanatkâr "aklın sınırlarını" zorlar, mutasavvıf ise "aklı" aşmaya çalışır.

İlim adamları, hakikati, "objektif olanda", sanatkârlar "sübjektif olanda", peygamberler ve velîler de "Mutlak Olan'da" ararlar. Bu sebepten, büyük mutasavvıf İmam-ı Rabbani Hazretleri: "Hayal bilgilerinden kurtulmak için, tasavvufun seyr-i enfûsî (sübjektif gezinme) dediği yolu ve dereceleri de seyr-i âfâkî (objektif gezinme) denilen yol gibi aşmak, âfâk ve enfûsün dışında ilerlemek lâzımdır" diye buyurmuşlardır.

Müşahedeler göstermiştir ki, bazı idrakler, eşya ve olayların kabuğuna yapışıp kaldığı halde, bazı yüksek idrakler, eşya ve olayların ötesini kollar, objektif ve sübjektif perdeleri aralar. İnsanlık tarihi, bize, bu tür tecrübelerini nakleden sayısız peygamberin ve velinin varlığından söz eder. Üstelik, kesin olarak görüyoruz ki, istisnasız bütün kültür ve medeniyetlerin temelinde, bu peygamberlerin ve din ulularının "tebliğleri" yatmaktadır. Yani, kültür ve medeniyetimizde "vahyin" ve "ilhamın" rolü, akıldan daha az değildir; belki çok daha fazladır.

Hemen belirtelim ki, bu gerçeği inkâr etmek, kültür ve medeniyetlerin inkârı mânâsına gelir. Hele peygamberlere ve velilere, evet bu yüce kişilere, bu kültür ve medeniyet kurucularına "deli, meczup, histerik, yalancı..." demek cesaretini gösterenler, gerçekte, insanı, insanın kültür ve medeniyetini inkâra yöneldiklerini görmeyecek kadar hasta, gafil ve hain midirler?

Asla unutmamalıdır ki, dünyamız peygamberlerden ve onların varislerinden mahrum kalsa idi, herhalde "akıl", müşahhasa tapmaktan kurtulamayacaktı. Sahte dinleri ve sahte tanrıları yıkan şanlı peygamberler dizisine ve onların izinden giden müminlere selâm olsun.

Türkiye, 23 Ekim 1985

PEYGAMBERLER VE FİLOZOFLAR

Birçokları, bilerek veya bilmeyerek bu iki kavramı, birbiriyle karıştırmaktadırlar. Hâlbuki "peygamberlik" başka şeydir, "filozofluk" başka şeydir. Çünkü, "din" ve "felsefe" kavramları çok farklı şeylerdir.

Artık, herkes bilmektedir ki, dinde esas olan "iman", felsefede esas olan "şüphe"dir. Yani, din sahasında aklı kontrol eden iman, felsefe sahasında aklı kontrol eden şüphe'dir.

Peygamberler "din kurucuları", filozoflar ise "felsefî sistem" sahibidirler. Peygamberler "vahyin ışığı"nda çalışarak "bütünden parçaya" doğru dedüktif (tümdengelimci) bir metodla "hakikatı" tebliğ ettikleri halde, filozoflar, "sistemli bir aklın ışığında" düşünerek "parçadan bütüne" doğru indüktif (tümevarıma) bir metodla "hakikatı" keşfetmeye çalışırlar. Birincisinde "vahyin" ikincisinde "aklın" yol göstericiliği esastır.

Peygamberler, akla değer verirler, düşünmeyi ibadet sayarlar fakat, insan aklının sınırlı olduğunu da bilirler. Beş duyumuzun ve idrakimizin, olayların dışında ve kabuğunda dolaştığını ve bu suretle kazandığımız bilgilerin "itibarî" (rölatif) olduğunu, beşer vicdanını şüpheden kurtaramadığını, insanı "mutlak bilgiye" ve "imana" götüremediğini görürler. Nitekim, peygamberler, aklı aşan bir bilgi yolunun mevcut olduğunu, bittecrübe anlamışlardır. Bu, "vahiy" ve "ilham" yoludur.

Peygamberler, bir bakıma, bizim gibi insanlar olmakla birlikte, çok üstün bir yaradılışa ve zihnî güce sahiptirler. Onların idraki, "ilâhî vahyi" idrâk edecek biçimde ve hususî olarak yaratılmıştır. Bu husus, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerim'de, Şanlı Peygamberimize hitaben şöyle belirtilir: "De ki, ben ancak, sizin gibi bir insanım. Ancak, bana, Allah'tan başka ilâh olmadığı vahyediliyor." (el - Kehf /110)

Filozofların "aklın kanunları" ve "aklın metodları" ile birbirlerinin kurdukları "sistemleri" çökertmesi, bir fikir adamımızın dediği gibi, "aklı, akıl ile boğuşturması", bir zihin idmanı olarak belki bir değer taşır, fakat ruhumuzun ve gönlimizin istediği huzuru veremez. Çünkü, bizim ruhumuz, âleme "buz gibi bir bakıştan" ziyade, bir akıl idmanından ziyade, "Mutlak Hakikate", şefkate, merhamete ve aşka muhtaçtır.

Nitekim, insanoğlu, peygamberlerin ve velilerin ellerindeki sıcaklığı, filozofların soğuk ellerinde bulamamış, daima, peygamberleri filozoflara tercih etmiştir. Dikkat ediniz, bütün tarih boyunca, beşeriyet, hemen hemen her zaman, filozoflardan çok, peygamberlerin etrafında toplanmış, kenetlenmiş ve onları canlarından aziz bilmiştir. İnsanlığın bu tercihini, yabana atamazsınız.

Filozoflar, aklın ve şüphenin doğurduğu girdapta bunalırken, peygamberler, iman ve aşkın huzuru içinde yaşarlar. Filozof, kendine ulaşan "verilere", "acaba eşyadan mı, yoksa zihinden mi geliyor?" diye şüphe ile yönelirken, peygamber, ister eşyadan, ister insandan gelsin, bütün "verileri", ilâhî bir mesaj olarak okur. Filozof kesrette bunalırken, peygamber "tevhid'de" mutlu olur.

Filozofun aklı ye idraki, determinizmin dışlıları arasında ufanırken, peygamber "sünnetullahı" hayranlıkla seyrederek. Bu sözlerimizle, kültür ve medeniyetimizin kuruluşunda filozofların etki ve rolünü, asla küçümsemeye çalışmıyoruz. Belki, bu sözlerimizle, kültür ve medeniyetimizde çok büyük rolleri bulunan şanlı peygam-

berler dizisinin önemini küçümsemek isteyen çevreleri uyandırmak istiyoruz. Asla unutmamak gerekir ki, beşer tarihinin en önemli simaları daima peygamberler ve en çok okunan kitapları da onların bize tebliğ ettikleri "mukaddes sahifeler" olmuştur.

Türkiye, 24 Ekim 1985

FİİL YAHUT AKSİYON

Felsefenin en önemli konularından biri de "fiil", yahut "aksiyon" meselesidir. Filozoflar, bu başlık altında, "fiil, fail, determinizm, fatalizm, hürriyet ve yaratma" meselelerini ele almışlar ve "insanın iradesini" tahlil ve tarif etmeye çalışmışlardır. Bu konuda da "farklı ekollere" bölünen filozoflar, insanoğlunu tatmin edememişlerdir. Oysa, bu konularda da beşeriyet, "vahyin nurlu çizgisine" muhtaç bulunmaktadır. O halde, konuyu, bir de İslâm'ın ışığında değerlendirmek gerekmektedir.

Hemen belirtelim ki, bu konular, anlatılması ve anlaşılması en zor ve en tehlikeli meseledir. Çünkü, konu, İslâm'da, imânın temel şartlarından biri olan "kader" meselesini de ilgilendirmektedir.

Konuyu, önce İslâm açısından kısaca açıkladıktan sonra, bu meselede, felsefî ekollerin bakış tarzlarına yöneleceğiz. Yüce dinimize göre, hiç şüphesiz Allah'tan başka "yaratıcı" yoktur; tek ve gerçek "fail" O'dur. Yaratılmışlar âleminde, meydana gelen her şey, mutlaka Yüce Allah'ın bilmesi, dilemesi ve yaratması ile olur. Bunun dışında, hiçbir şey cereyan etmez. Nitekim, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyrulur: "Gerçekte failler biziz". (el -Enbiya/104)

İslâm'da "kader" ve "kaza" kavramlarının da mânâlarını çok iyi bilmek gerekir. Şöyle ki, her hangi bir şeyin meydana gelişini, Yüce Allah'ın ezelde dilemiş ve bilmiş olmasına "kader", Yüce Allah'ın bildiği, dilediği ve yarattığı şeyin, belli bir zaman ve mekân içinde zuhur etmesine de "kaza" denir. Aslında, her iki kavram da aynı mânâ içinde bütünleşmektedir.

Yüce dinimize göre, Allahü Teala, kullarını, cebir ve baskı yaparak davranmaya zorlamamakta, fakat, bütün zamanı ve mekânı ihata eden "ilmi" ile her kıpırdanışı, her niyeti, her fiili, tâ ezelden beri bilmekte ve yaratmaktadır. Yüce Allah, bu bilgisinde ve yaratmasında asla yanılmamaktadır. Çünkü, O'nun yanılması ve

bilmemesi düşünülemez; bu, O'nun şanına aykırı düşer. Yüce bir velî şöyle buyuruyorlar: "Kader, bir cebr-i mütehakkim değil, bir ilm-i mütekaddimdir"; yani kader, bir cebir ve zorlama değildir, o, bir önceden bilme ve yaratmadır.

Ancak, bilmek gerekir ki, Yüce Allah'ın bilmesi, dilemesi ve yaratması başka şeydir ve rızası ve sevmesi yine başka şeydir. Yüce Allah, "iradeli yarattığı" insanı, imtihana tabi tutulmak için, "hayır" ve "şer" ile dener. İnsanın iradesini, âdeti bir "Doğru / Yanlış Testi" ile kontrol eder. Böylece, "Hayır ve Şer Testi" karşısında "hayır" tercih eden kulunun davranışından "razı" olur, "şerri" tercih eden kulunun davranışından razı olmaz. Oysa, Yüce Allah, insana verdiği akıl ve irade ile onu hayra yöneltmişti, şerri ise bir "çeldirici" olarak yaratmıştı. Elbette, "hayrın" ve "şerrin" yaratıcısı Yüce Allah'tır, ama Yüce Allah, kullarının "hayır" tercih etmesinden razı olduğu halde, "şerri" tercih etmesinden razı değildir. Bütün bu hususlara ışık tutan âyet-i kerîme meallerini birlikte okuyalım: "Sizi, bir imtihan olarak hayır ile de şer ile de deniyoruz". (el-Enbiya / 35). "İnsana, hem kötülük, hem de ondan sakınmak ilham edildi..." (eş-Şems / 8).

Yani, insan, çatallı bir yol ağzında bırakılmış ve tercihlerinden sorumlu tutulmuştur. İşte insanın iradesi, bu iki yol karşısında göstereceği cehde bağlıdır. Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de bu husus şöylece ifadesini bulur: "Biz, ona (insana) iki de yol gösterdik". (el -Beled / 10). Hiç şüphesiz, bunlar "iyilik" ve "kötülük" yollarıdır. Ve insan, bunları, birbirinden ayıracak kabiliyette yaratılmıştır. Hiç şüphesiz: "İyilik ve kötülük bir olmaz". (el-Fussilet / 34).

Türkiye, 25 Ekim 1985

İNSAN İRADELİ YARATILMIŞTIR

İnsan, nasıl şuurlu yaratılmışsa, öylece "iradeli" olarak da yaratılmıştır. İnsan, kendi şuurunun yaratıcısı olmadığı gibi, kendi iradesinin de yaratıcısı değildir. Yine, insan, nasıl şuurunu kullanarak hayatını tanzim etmek zorunda ise aynı şekilde "iradesini kullanarak" başarılı tercihler yapmak durumundadır.

İrade, insanın şuurlu tercihleri demektir. Çatallı bir yol ağzına bırakılan insan, sürekli bir imtihan halinde "hayır" ve "şer" arasında tercihler yapmakla mükellef kılınmıştır. Evet, sadece insandır ki, bu durumdadır. Çünkü, bitkiler ve hayvanlar için "hayır-şer", "doğru-

yanlış", "iyi-kötü", "güzel-çirkin", "adalet-zulüm"... gibi farklı normlar ve değerler mevcut değildir.

Mineraller tam bir mekanizm halinde, eşyadaki etki-tepkiler üzerine kurulu bir zorlanmayla hareket ederler, değişirler, birleşir ve çözülürler. Bitkiler, "tropizm" adı verilen yarı mekanik, yarı hayatî yönelişler ile güneşi, suyu, ışığı ve ısıyı ararlar. Hayvanların hayatında "içgüdüler", çok önemli bir yer tutar. Bunların hepsi de şüurdan mahrum kıpırdanıslardır; dolayısı ile irade dışında kalırlar. Minerallerin, bitki ve hayvanların "iradî bir hayatı" yoktur.

İnsanın hayatında mekanik etki - tepkilerin, tropizmlerin ve içgüdülerin de önemli yeri bulunmakla birlikte, insan davranışlarını bunlardan farklı kılan esas değer, şuurumuzdur. Tercihlerimizi, şuurumuzla yaptığımız andan itibaren "irade" meydana çıkar. İrade, ancak şuurlu bir canlının tercihleridir. Yani, şuur, iradeyi zarurî kılar. Kesin olarak idrâk ediyoruz ki, Yaradan, bizi, "iradeli yaratmıştır".

Bizim irademizin Hâlık'ı da O'dur. O, dilese idi, insanları da mineraller, bitkiler ve hayvanlar gibi "iradesiz" yaratabilirdi.

Evet, Yüce Allah, insanı, iradesi ile birlikte yaratmıştır. Yani, insan gibi, insanın iradesi de "mahlûk"tur. İslâm'a göre, insan, bitkilerden, hayvanlardan farklı olarak" imtihandadır; tercihlerinden sorumludur. Nitekim, yüce ve mukaddes Kitabımız'da şöyle buyrulur: "Yapageldiğiniz işlerden elbette mesul olacaksınız". (en - Nahl / 93).

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın reisi İmam-ı Âzam Hazretlerinden öğrendiğimize göre, insan, "külli irade" adı verilen ilahî irade'ye tabi olmakla birlikte, kendine mahsus ve şuurlu tercihler biçiminde tezahür eden bir "cüzî irade"ye sahip kılınmıştır. İşte, insanlar, bu "iradelerinden" sorumludurlar.

İmam-ı Âzam Ebu Hanife Hazretlerinin "Fıkıh-ı Ekber'inde belirttiği üzere "âmeller" üç türdür:

1. Farz olan âmeller: Bunlar, Yüce Allah'ın emirleridir. Yüce Allah, bu işleri ve ibadetleri yapmamızı dilemektedir, sevmektedir ve istemektedir. Yani, bu işlerin yapılmasında rızası vardır. Ancak, bu iş ve ibâdetlerin başarılabilmesi, Allah'ın kudreti, ilmi, yaratması "Levh-i Mahfuz'da yazılmış bulunması ileldir.

2. Fazilet olan âmeller: Farz olmadığı halde, Yüce Allah'ın sevdiği işlerdir. Allah'ın kulları, bu işleri yapmaya, iradeleri ile yöneldikleri zaman, Allah da bunlara yardım eder. Severek, iste-

yerek, kendi hüküm ve dilemesi ile bu işleri yaratır. O'nun bu konudaki bilgisi ezeldir ve "Levh-i Mahfuz" da yazılıdır.

3. Mâsiyet olan âmeller: Mâsiyet, günah ve çirkin olan işler demektir. Yüce Allah, bu gibi fiil ve işleri sevmez. Ancak, mâsiyete yönelen kişinin "şerri tercih etmesi" karşısında onu yalnız ve yardımsız bırakır; "tercihini yaratır" ve kişiyi bu tercihinden dolayı sorumlu tutar. Bunlar da "Levh-i Mahfuz'da ezeli ilimle kayıtlıdır.

Türkiye, 26 Ekim 1985

İNSANIN İRADESİ VE İSLÂM

İnsan iradesinin "hür" olup olmadığı konusu, bütün dünyada ve bütün tarih boyunca tartışılıp durmuştur. Hemen belirtelim ki, insanın iradesinin "hür olduğunu" iddia edenlerin yanı başında, insan iradesini "ret ve inkâr eden" görüşler daima mevcut olmuştur; İslâm tefekkür tarihinde "Kaderiyye" ve "Cebriyye" adlı akımlar böylece doğmuştur.

Bilindiği gibi "Cebriyeciler", insanın "irade-i cüziyesini" red ve inkâr ile insanların tercihlerinde serbest olmadığını savunarak, bütün davranışlarımızın bir "cebir" (zorlama) mahsulü olduğunu iddia etmişlerdi.

İslâm Dünyası'nda, "Kaderiyeciler" adı verilen kimseler de insanın iradesinin hürlüğüne inanırlar, "insan kendi kaderini kendi tayin eder" diye düşünürler, kişiyi kendi iradesinin yaratıcısı olarak kabul ile imanın önemli bir şartı olan "kaderi" ret ederlerdi. Bunlara, İslâm Dünyası'nda "Mutezile Fırkası" da denir.

Bilinmelidir ki, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın imamları, ittifakla bu iki "akımı" da aşırı ve sapık bulmuşlardır. Onlara göre, bütün mevcudatı ve mümkünatı kuşatan bir "külli iradeye" inanmakla birlikte, insana verilmiş bir "cüzî irade"nin varlığı da inkâr edilemez. Bu, "külli irade" ile çevrili insanın, kendi hayatını tanzim ederken "şuurlu tercihler" yapabilmesi ve bunlardan sorumlu tutulması demektir. İnsanın böyle iradesi olmasa idi, elbette davranışlarından sorumlu olmazdı. Nitekim, böyle bir iradeden mahrum yaratılan canlılar, davranışlarından sorumlu değildir. Öte yandan, akıldan, şuurdan ve iradeden mahrum olan insanlar ile şuur kontrolü yapamayan "mecnunlar", İslâm'a göre, davranışlarından sorumlu olamazlar. Sorumluluk için, sınırlı da olsa, bir iradeye ihtiyaç vardır.

Kaldı ki, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de "külli" ve "cüzî" iradeyi haber veren pek çok âyet-i kerîme var. Biz, bunlardan bazılarının mealini almakla yetinelim:

"Küllî İradeyi" haber veren âyet mealleri:

1. "Göklerin, yerin ve aralarındaki her şeyin hükümrânlığı Allah'ındır. O, ne dilerse yaratır. Allah, her şeyin üstünde, tam bir kudret sahibidir". (el - Mâide /17).

2. "Göklerin, yerin ve aralarında ne varsa, hepsinin mülkü tasarrufu Allah'ındır". (el-Mâide/18).

3. "O, yegâne, hüküm ve hikmet sahibidir, her şeyden hakkıyla haberdardır". (el - En'am /18)

4. "Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. Hepsi de O'na boyun eğicidirler". (er - Rum / 26).

5. "Gerçekte failler biziz". (el - Enbiya /104).

"Cüzî iradeyi" haber veren âyet mealleri:

1. "Kim, zerre ağırlığınca bir iyilik yaparsa onu, kim de zerre ağırlığınca kötülük yaparsa onu görecektir". (ez - Zilzal/ 7-8)

2. "Yapacağınız işlerden elbette sorumlu olacaksınız". (en - Nahl / 93).

3. "Şüphesiz ki, Allah, zerre kadar haksızlık etmez." (en - Nisa / 40)

4. "Onlara (İnsanlara), biz zulmetmedik, fakat onlar, kendi kendilerine zulmettiler". (Hûd/101).

5. "Bir kavim, özlerindeki (güzel hal ve ahlâkı) değiştirip bozuncaya kadar, Allah, şüphesiz ki, onları değiştirip bozmaz". (er - Ra'd /11).

Türkiye, 28 Ekim 1985

İLLİYET PRENSİBİ VE İNSANIN İRADESİ

Felsefenin çetin sorunlarından biri de şudur: "Bütün kâinat ve eşya âlemi, determinizmin pençesinde mahkûmken, insanın serbest ve hür iradesinden söz edilebilir mi?"

Bilindiği gibi, determinizm (illiyet prensibi), tecrübî ilmin esaslarından biridir; bu, şartlar değişmedikçe, sebep-netice münasebetlerinin zarurî olması demektir. Her kıpırdanış, kendini sahneye çıkıyorsa zorlayan bir veya daha fazla sebebe bağlıdır.

Günümüzde, bilhassa Heisenberg'in "güvensizlik prensibinden sonra", determinizm, eski katı ve sert görünüşünü kaybetmekle birlikte, yine de ağırlığını hissettirmektedir. Çünkü, bu prensip olmaksızın ilim yapmak mümkün değildir.

İslâm'da determinizm, "sünnetullah" ve "âdetullah" olarak bilinir ve anılır ki, Yüce Allah'ın kâinata, tabiata, eşyaya ve yarattığı her şeye vurduğu dizginleri, çizdiği hudutları ve vazettiği kanunları ifade eder. Burada, önemli bir noktayı asla unutmamak gerekir ki, "determinizm", elbette, Allah'ın yüce iradesini değil, eşya ve tabiatı dizginleyen ve insan idrakine "sebeup - netice zinciri" biçiminde görünen kanunlardır.

Bazı filozoflara göre, insanın iradesi, zekâsı, aklı ve şuuru, determinizmin dışında mütalâa edilemez. Yine bazı filozoflara göre, insanın iradesini de "eşyanın münasebetleri tayin eder". Bunlar, bütün beşerî kıpırdanışları, dıştan gelen zorlanmaların bir ürünü olarak yorumlamayı severler. Onlara göre, determinizmin karşısına "iradecilik" (volontarizm) ile çıkmak saçmadır. Çünkü "determinizm" ile "volontarizm" çatışkan kavramlardır.

Bize göre, "determinizm", şu veya bu şekilde nasıl mevcudiyetini hissettiriyorsa, insanın şuurulu tercihleri demek olan "irademiz" de şu veya bu şekilde kendini kabul ettirmektedir; çünkü, inkârı ve ihmalî mümkün olmayan bir vaki'dir.

Beşer tarihi boyunca, müşahedemiz şudur ki, insanoğlu, kendini, determinizmin "demir pençesine" asla teslim etmek istememekte, kendi içinde "bir direniş iradesi" bulmaktadır. Elbette, insanın iradesi, âlemleri ve bütün kâinatı kuşatan "külli iradedden" ve "eşya âlemindeki münasebetlerden" kopmamaktadır. Ama, unutmamak gerekir ki, insanda, inkârı mümkün olmayan bir "gâyeci" (finalist) ve "ülküci" (idealist) karakter de vardır. Çünkü, insan, tabiatla yetinmeyen bir canlıdır.

İnsanoğlu "gâyeci" ve "ülküci" karakteri ile "tabiattan kültüre", "vahşetten medeniyete", "maddeden mânâyâ", "yaratılmıştan Yaradan'a", "kesretten tevhide" ... doğru tırmanır. İnsan, kendinde, "determinizmi", insanın maksatlarına, hedeflerine, arzusu ve emellerine göre değiştirmek ve yeniden tanzim etmek "iradesini" bulmaktadır.

Kâinatın ve tabiatın kuruluşunda, işleyişinde ve oluşmasında, elbette, Yüce Allah'ın koyduğu kanunlar demek olan "determinizmin veya İslâmî tâbirle "sünnetullah" ve "âdetullah"ın rolü çok

önemlidir. Ancak, insanın kurduğu kültür ve medeniyette, insanın iradesinin rolü asla ihmal ve inkâr edilemez. Yani, insan, kurduğu kültür ve medeniyetten sorumludur. Kurduğumuz kültür ve medeniyet, insan olarak bizim imzamızı taşır ve bu imza inkâr edilemez.

Günümüzde, materyalistler, determinizm konusunda da istismar etme yolundalar. Onlar, âdeta "yeni Cebriyeciler"dir. Onların eski Cebriyecilerden tek farkı, Yüce Allah'ın iradesi yerine "maddeyi" koymalarıdır. Buna "günümüzün fatalizmi" adını verebilirsiniz.

Türkiye, 29 Ekim 1985

DETERMINİZM, FİNALİZM VE YARATMA

Eğer, bugünümüzü şekillendiren şeyler, bugünün arkasında yatan sebeplerdir diyorsanız, determinizmi savunuyorsunuz demektir. Aksine, "bugünümüzü şekillendiren yarınlar ile ilgili özlemlerimiz, plânlarımız, maksat ve hedeflerimizdir" diyorsanız finalizmi savunuyorsunuzdur. Bu ikisinden farklı olarak "bugünü yaratan ne 'dün', ne de 'yarınlar'dır, 'ân', hür ve yaratıcı bir ilahî iradeye bağlı olarak, dünleri ve yarınları da bağrına basarak sürekli olarak yaratılmaktadır diyorsanız" "Allah'ın yaratma iradesini" esas alıyorsunuz demektir.

Bir bakıma, determinizm, sebep ve neticelerin, belirli şartlar altında, umumiyetle değişmeyen zarurî icapları, finalizm, bu zarurî münasebetlere müdahale ve bu münasebetleri sübjektif isteklere göre yeniden düzenleme demek olduğu halde, yaratma, ezeli ve ebedî oluşu bir âna sığdırıp sebep ve neticeleri, o anın içinde eriterek ilahî "ol" emri içinde idrâk edebilmektir. Nitekim, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulmaktadır: "Bizim emrimiz, birdir, bir göz kırpması gibidir". (el - Kamer/ 50).

Görülüyor ki, determinizm, bütün zamanı, âdeta tekerrür eden, sebep ve neticelere bağlı bir zaman zinciri gibi gösterirken, finalizm, insanın kendi sübjektif dünyasına yönelerek, eşya dünyasına hâkim olarak gördüğü zarurî sebep ve netice münasebetlerini, bir sanatkâr olarak, bir kültür ve medeniyet kurucusu olarak özlemlerine göre yeni baştan biçimlemeye ve plânlamaya çalışması demek oluyor. Yaratma ise, asla zamana ve mekâna ihtiyacı olmayan ilahî iradenin bir "ol" emrinden ibarettir ki, göz kırpmasından daha kısa, yekpare bir ânda cereyan eder. Bazı filozoflara göre, finalizm, mümkün

değildir. Çünkü, gelecek zamanın, içinde yaşadığımız zamanı etkilemesi muhaldir. Henüz mevcut olmayan yarın bugünü nasıl etkiler? Onlara göre, zamandaş olmayan iki varlık birbirine etki edemez. Bu sebepten olacak, daha dün kadar, "aklın kanunları" içinde sayılan "finalite" bugün, bu itibarını birçokları için kaybetmiştir.

Oysa, bazı filozoflar, unutuyorlar ki, determinizmi savunmak için kullandıkları bu mantık, kendi tezlerini de çürütmektedir. Çünkü, aynı mantık kullanılarak şöyle denebilir: Determinizm de mümkün değildir. Çünkü, geçmiş zamanın, içinde yaşadığımız zamanı etkilemesi muhaldir. Artık mevcut olmayan dün, bugünü nasıl etkiler? Zamandaş olmayan iki varlık birbirine etki edemezse, "dün" de "bugün" ile zamandaş değildir. Yani, "dünlerin", bugünü etkileme şansı, "yarınların" bugünü etkileme şansından daha büyük değildir.

Ama, kim ne derse desin, insan idraki, içinde yaşadığı âlemin tahlilinden hem "determinizm", hem "finalizm", hem "yaratma" kavramına ulaşmış bulunmaktadır. Üstelik, ilim, sanat ve din hayatını, yani bütün kültür ve medeniyetini de bu "üç temel" üzerine kurmuştur. İnsanı, inkâr etmedikçe de bunlardan hiçbirini inkâr etmek mümkün gözükmemektedir.

Bilinmelidir ki, zekâ determinist bir âlem içinde çalıştığı zaman, zamanı "yekpare bir an" olarak idrâk etmekte güçlük çekmektedir. Böyle bir durumda, zekâ, âdeta, determinist âlemin "tekerrürler" gibi tezahür eden" oluşlar değirmeninden öğütülerek geçmek mecburiyetinde olduğundan, zamanı, uzun bir zincir halinde idrâk eder. Determinist mahpeste kaldığı müddetçe, zekâ, "yaratma hamlesini" kolay kolay müşahede edemez. Çünkü, "yaratma", bütün zamanı, yekpare bir an içinde müşahede etmekle anlaşılabilir. Yahut, "yaratma", anı, var eden "hür iradeyi" müşahede edebilmekle anlaşılabilir. "Dün" ve "yarın", anın yaratıcısı değil, iki kanadıdır.

Türkiye, 30 Ekim 1985

HÜRRİYET KAVRAMI VE İSLÂM

"Hürriyet" kavramı, herkesten önce filozofları ve fikir adamlarını ilgilendirmiş; daha sonra, psikologlar, sosyologlar, pedagoglar, devlet ve siyaset adamları, kendi açılarından bu meseleye eğilmişlerdir.

Gerçekten de "insanın iradesi" konusu incelenirken, ister istemez, bu iradenin hür olup olmadığı, kendiliğinden gündeme gelmektedir. Bütün kıpırdanışların "sebeup - netice" zinciri içinde oluştuğuna inandığınız bir âlemde kim hür olabilirdi? Belli şartlarda, sebep - netice münasebetleri zarurî idiyse, kim davranışlarında "serbest" olduğunu söyleyebilirdi? Oysa, felsefî mânâda "hürriyet", olsa olsa "etkisiz - tepki yapabilmek" olurdu ki, bu da yaratılmış varlıklar için mümkün değildi. Böyle düşününce, Yüce Allah'tan başkası, fiillerinde "muhtar" olamazdı.

Bütün bu meseleler, İslâm Dünyası'nda da ele alınmış, evvelce sözünü ettiğimiz "Cebriyye", "Kaderiyye", "küllî irade", "cüzî irade" ve "mesuliyet" gibi kavramlara ulaşılmıştı. Bunların üzerinde کافی miktarda durulduğu için, bunları, tekrarlamayacağız. Ancak, kısaca belirtelim ki, Ehl-i Sünnet vel Cemaat Yolu'nun büyük itikat imam-ları olan İmam-ı Mâturidî ve İmam-ı Eş'ârî Hazretleri, bu konuda gerekli açıklamaları yaparak ve esasları belirterek "küllî irade" ile çevrili olan "irade-i cüzîye"mizin ve dolayısı ile "mesuliyetimizin sınırlarını" çizmişlerdir. Bizim, irademiz, şuurumuzun tercihlerinden ve buradan doğan fiillerden ibarettir. Yoksa "fâil-i mutlak", elbette ve yalnız Cenab-ı Hak'tır.

Günümüzde, "hürriyet kavramı", daha çok siyasî ve içtimâî mânâsı içinde tarif edilmek istenmektedir. Billhassa, Büyük Fransız İhtilâlî'nden sonra, bu gelişme giderek güçlenmektedir. Birçok, Batı'lı siyaset sosyologu, hürriyeti, "ferdin cemiyetten kopardığı alternatifler" olarak tarif etmek temayülündedir. Bu gibilere göre, fert ile cemiyet, devamlı bir çatışma halindedir. Cemiyet, terdi yutmak, âdeti kendi bütünlüğü içinde eritmek, kendi kalıplarına ve normlarına uydurmak isterken, fertler de birer şahsiyet olmayı, cemiyetin kalıp ve normlarına boyun eğmemeyi, kendini serbestçe ifade etmeyi denerler. Dolayısı ile bu iki birim arasında çatışma durmaz. Bu sebepten Batılı cemiyetlerde "toplumcu" ve "bireyci" akımlar, bunlara bağlı partiler ve kadrolar, devamlı bir sürtüşme içinde

bulunurlar. Alman filozoflarından F. Hegel'e göre, "Devlet, fert ve cemiyet arasındaki bu çatışmaları dengelemek için, sentezci bir unsur olarak doğmuştur".

Gerçekten de Batı'da gelişen fikir akımları incelendiğinde, hemen daima "ferdiyetçi", "toplumcu" ve "devletçi" üç ideolojinin çatışma halinde olduğunu görebilmekteyiz. Günümüzün "liberalist", "sosyalist" ve "faşist" doktrinlerinin kaynağı bu zemindir. Bugün Batı Dünyası'nda yayımlanan kitapları, makaleleri inceleyin, verilen sanat eserlerine bakın, hep bu çatışma zemininde eşinmektedirler. Yani bir tarafta, "ferdî hürriyetleri", bir tarafta "içtimâî menfaatleri" ve bir tarafta "devleti" putlaştıranlar. Yani, ferdî hürriyet adına anarşiye vize verenler, ferdî cemiyete kurban edenler ve devlet adına kanlı diktatöryalar kuran zâlim liderleri putlaştıranlar.

Oysa, yüce dinimizden öğreniyoruz ki, beşer hayatında ferdin de cemiyetin de, devletin de çok önemli birer yeri vardır. Ancak, bunlardan hiçbirini putlaştırılmaz, tahakküm ve zorbalık unsuru haline dönüştürülemez. Yani, Allah'ın kulları, Allah'tan başkasına tapmaz. Miladî 11. asırda yaşayan İmam-ı Kuşeyrî Hazretleri, "Risale-i Kuşeyriyye" adlı kitabında "Hürriyeti" şöyle tarif eder: "Hürriyet, Allah'tan gayrisine kul olmamaktır." İşte, İslâm'da "hürriyet" budur.

Türkiye, 31 Ekim 1985

DÜNYANIN YARATILMASI VE İSLAM

Günümüz ilim adamlarına göre, "Güneş Sistemi" önceleri, bir bütün teşkil ediyordu. Kâinatta, kızgın bir alev yumağı biçiminde dönüp duran bu kitle, zamanla yoğunlaştı. Sonradan çeşitli etkilerle parçalandı. Kızgın büyük kitle merkezde "Güneş'i" oluşturdu. Soğuyarak uzaklaşan küçük kitleler İse, gezegen yıldızlar halinde, bu merkez etrafında dönüp durmakta...

Kant ve Laplas'ın bu açıklamalarına ek olarak, meşhur fizikçi Einstein de içinde sayısız galaksinin ve milyarlarca güneş sisteminin bulunduğu kâinatın, zamanla "bir balon gibi şişerek genişlemekte" olduğunu, galaksilerin ve sistemlerin, birbirlerinden gittikçe uzaklaştıklarını belirtmektedir.

Bütün bu tespitler, şimdilik, İslâm'ın bu konudaki açıklamalarına uygun düşmektedir. Nitekim, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle duyurulmaktadır: "Gökler İle yer, bitişik bir

halde iken, bizim onları, birbirinden yarıp ayırdığımızı... o küfredenler görmediler mi?". (el - Enbiya / 30) Bir de şu âyet mealini birlikte okuyalım: "Biz, göğü sağlamca kurduk ve biz, onu genişletmekteyiz". (ez-Zariyat / 47).

Yine günümüz ilim adamlarına göre, kâinatımız, önceleri kızgın buhar ve gaz halinde idi. Bunlar, zaman içinde soğuyarak ve yoğunlaşarak yer yer irili, ufaklı kitleler ve küreler haline geldiler. Böylece gök cisimleri ve dolayısı ile Arz da meydana geldi. Bunlar, çeşitli "cazibe kanunlarına" bağlanarak, itile çekile, Yüce Allah'ın iradesi ile ister istemez "nizama" girdiler. Bu husus, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de şöylece özetlenmektedir: "Sonra (Allah'ın iradesi) göğe ki, o, bir buhar halinde idi, doğruldu da ona ve Ârz'a 'ister istemez gelin' buyurdu. Onlar, 'isteye isteye geldik' dediler". (Fussilet / 11).

Böylece nizama giren göklerde "burçlar", "sistemler" ve "yörüngeler" tayin olundu. Bu konuya işaret eden pek çok âyet-i kerime vardır. Biz, sadece iki tanesinin mealini vermekle yetinelim:

"And olsun, burçlara mâlik olan göğe". (el - Buruc / 1)

"Geceyi, gündüzü, Güneş'i, Ay'ı yaratan O'dur ve bütün bunlar kendi dairesi içinde yüzmektedirler". (el - Enbiya / 33).

İslâm'a göre, kâinatın kuruluşunda, hayatın filizlenip boy vermesinde, "suyun" veya "suyu teşkil eden elementlerin" önemi çok büyüktür. Billhassa hidrojen ve oksijen gazlarının hayatımızda, çok önemli birer yeri vardır. Hayat, âdetâ, bunlara dayalı bulunmaktadır. Nitekim, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulmaktadır: "Her diri şeyi de sudan yarattığımızı, o küfredenler görmediler mi?" (el - Enbiya / 30).

Yaratıcının zamana ihtiyacı yoktur. Bizim, milyarlarca yıl dediğimiz zaman, Yüce Allah'ın nezdinde "bir göz kırpması" bile değildir. Bununla birlikte O, "Gökleri ve yeri altı günde yarattığını" bildirmektedir. (Hûd / 7). Bu ifade, bütün mukaddes kitaplarda geçmektedir. Burada geçen altı gün sözü "altı zaman" mânâsına geldiği gibi, yaratmanın Yüce Allah için, asla zor olmadığını belirtmek gayesi ile tercih edilmiş olabilir. Çünkü, "yaratma hamlesi", Yüce Allah için bir "ol" emrinden ibaret olduğu halde, insan idrakine "safhalar", "devirler", "zamanlar" ve "merhaleler" biçiminde gözüktür. Böyle olunca, bu âyet-i kerimede geçen "altı gün" tâbiri, aşağı yukarı bütün İslâm müfessirlerince "altı zaman" biçiminde ele alınmıştır.

Asla unutmamak gerekir ki, Kur'ân-ı Kerim'in muhatabı insandır ve âyetler, onun idrâk ölçülerine göre "inzal" olunmuşlardır.

Türkiye, 1 Kasım 1985

HAYAT NASIL BAŞLADI?

Şimdi, ilim adamlarının önemli sorularından biri de şudur: Gerçekten, dünyamızda hayat nasıl başladı?

Bazı ilim ve fikir adamlarına göre, "hayat", uzun zamanlar içinde, cansız elementlerin birleşmesinden meydana geldi. Bazı ilim ve fikir adamlarına göre de cansız elementlerin, zaman içinde, canlı yapılara dönüşmesi mümkün değildir; canlılar, ancak canlı varlıklardan üreyebilmektedirler. Bazı ilim ve fikir adamları da canlıların, başka yıldızlardan dünyamıza gelebileceklerini düşünebilmektedirler. Hemen belirtelim ki, böyle düşünmek, problemin mahiyetini değiştirmemektedir. Çünkü, o zaman, şöyle soracağız: Kâinata, hayat nasıl başladı?

Gerçekten de hayat, "abiyoenez" midir? yoksa "biyoenez" midir? Yani, canlılar cansızlardan mı meydana geldi, yoksa, canlılar, ancak canlılardan mı ürerler?

Bu konuda biyologlar, hayatî kimyacılar, henüz son sözlerini söylemediler ve tartışma daha çok uzun süreceğe benzer. Onun için biz, İslâm'ın ışığında, bu konuyu kısaca incelemek istiyoruz. Görünen odur ki, ilim adamları, laboratuvarlarda, "hayatın kimyevî temelleri" olarak aminoasitleri, koaservatları ve proteinleri ve daha nice hassas terkipleri imâl edebiliyorlar da -çok basit de olsa- canlı bir yapıya ulaşamıyorlar. O zaman anlıyorlar ki, "hayat" sadece kimyevî bir terkip değildir ve "hayat", sadece, bir maddî elementler kompozisyonu olarak ele alınamaz. Bu kimyevî terkinin ve maddî elementler kompozisyonunun üzerinde "ilahî bir kudretin" dolaşması gerekmektedir. Nitekim, yüce dinimize göre, "hayat" Allahü Teâlânın "Zatî sıfatlarındandır", bu sıfatı ile o, bütün hayat tezahürlerinin yegâne kaynağıdır. Cansız ve ölü varlıklar, ancak O'nun arzu ve iradesi ile hayata dönebilirler.

Hayatın "abiyoenez" mi, yoksa "biyoenez" mi olduğu hususunda ilim ve fikir adamları tartışadursunlar; laboratuvarlar, hayatî kimyanın bütün sırlarını kurcalasınlar; fizikçiler atomun çekirdeğini en mahrem noktalarına kadar didiklesinler... İşte, bu konuda

yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in hükmü: "Ölüden diriye, diriden ölüyü O çıkarıyor", (er - Rûm /19) Görülüyor ki, Yüce Kitabımız, Allah'ın İradesiyle, "canlının cansızdan" ve "cansızın canlıdan" çıkabileceğini, günümüzden on dört asır önce ilân etmektedir. 20. asırda, ancak modern biyologların gündeme getirebildiği bu konu, asırlar öncesinden cevaplandırılmıştır. Bu, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in ayrı bir mucizesidir.

Bu açıklamalardan sonra, rahatça söyleyebiliriz ki, biz Müslümanlar, hayatın "abiyojenez" mi, yoka "biyojenez" mi olduğu konusunda yapılan araştırmalardan asla rahatsız olmayız. Çünkü, çok iyi biliriz ki, "Nemli toprağın altında ne varsa, hepsi O'nundur". (Tâ-Hâ / 6).

Biz Kur'ân-ı Kerim rahatsız eden şey, bu konuların münakaşası ve araştırılması değildir. Bizi üzen şey, bu konuların, genç nesillere aktarılması esnasında "materyalistçe" bir tavır alınmasıdır. Çünkü bize göre, ilim, Yüce Allah'ı inkâra değil, tanımaya vesile olmalıdır. Kaldı ki, Allah'a ulaşmayan İlim, neye ulaşabilir ki?...

Müslüman ilim adamları, laboratuvarlarda çalışırken, çok iyi bilirler ki, bütün hayat tezahürleri ve bütün hayatî sırlar, hep Cenab-ı Hakk'ın "Hayy" isminden ve "Hayat" sıfatından kaynaklanan tecellilerdir. Çünkü: "Göklerin ve yerin, bunların içinde yayıp ürettiği, bütün canlıların yaratılışı O'nun âyetlerindendir". (eş - Şuara / 29)

Türkiye, 2 Kasım 1985

HAYATIN GÖRÜNÜŞÜ VE TEKÂMÜLÜ

Bize göre, hayat, daha başlangıçta, değişik yapı ve türlerde, tek ve çok hücreli canlılar halinde teşekkül etmişti. Yani, her canlı türü, daha yaratılışının ilk safhasında, bir diğerinden farklı olup değişik kromozomlara, genlere ve stoplâzmalara sahipti. Yani, hayat, "çok menşeli" (polijenik)dir ve tekâmül, her türün kendi içindeki istihalelerini ifade etmek üzere, "çok biçimli" (polifiletik)dir.

Müşahedeler göstermiştir ki, çevre şartları, bazı değişmelere ve sapmalara sebep olsa bile, türler, kendi ana hususiyetlerini korurlar. İntibak (adaptation), tabii eleme (selection natural), ani sıçramalar (mutation) gibi tâbirler ile ifade edilen gelişmeler, hemen daima, bir türün kendi içindeki değişmelerini ifade eder. Yoksa, bir türün,

başka bir türe dönüşmesi tarzında düşünülemez. Bugüne kadar yapılan ciddi araştırmalar, bu hükmü, hep doğruluğa gelmiştir. Kesin olarak anlaşılmıştır ki, türler, farklı ırklara dönüşebilir ve fakat, başka bir türe dönüşemezler. Bu konunun aksini savunmaya kalkışan eski ve yeni Darwinciler, tezlerini, asla ilmî bir şekilde ispatlayamamışlardır. Şu anda, "Darwinizme", materyalistler için, uygun bir eşinme sahası olmaktan öte bir mânâ ifade etmemektedir.

Hayatın, tek bir hücreli canlı türünden başlatılarak bütün canlı türlerine kaynak ve temel olabilecek biçimde çeşitlenmesi demek olan ve hayatın tek çizgi içinde istihaleler ile geliştiğini iddia eden "tek biçimli tekâmül" (monofiletik tekâmül teorisi) yerine, hayatın daha başlangıçta, çok ve çeşitli türler halinde, tek ve çok hücreli sayısız canlı yapılar ile ortaya çıktığını savunan "çok biçimli tekâmül" (polifiletik tekâmül) teorisi, bize daha ilmî ve mâkul gelmektedir. Çünkü, vakıalar ve müşahedeler, bu tezi, doğrulamaktadır.

Hayatın "çok çeşitli" ve "çok biçimli" bir gelişim içinde bulunması, elbette "hayat hamlesindeki" bütünlüğü bozmaz. Çünkü, hayatın bağlandığı kanunlar müşterektir ve yüce dinimize göre, bütün hayat tezahürleri, Cenab-ı Hakk'ın "Hayy" isminden ve "hayat" sıfatından kaynaklanan tecellilerdir. Böyle olunca, "hayatın kaynağı", bütün tezahür sıraları ile "tevhid" yönelmektedir. Nitekim, bütün biçimleri ve türleri ile "hayat", belli kanunlar içinde, "birlik ve yakınlık" ifade ederken, her biri hayatın başka sırrını temsil etmek bakımından da "kesret ve uzaklık" ifade eden âyetler durumundadırlar. Yani bâtında "TEVHİD", zahirde "KESRET"...

"Hayy" isminden ve "hayat" sıfatından kaynaklanan "Hayat Hamlesi" (Elan Vital), temelde, "birlik ve akrabalık" ifade etmekle birlikte, "sünnetullaha" uygun olarak daha başlangıçta "farklı türler" biçiminde tezahür eder. Bazı fikir adamları, bu "kesretteki tevhidi" sezmekle birlikte, yanlış bir yola kayarak yaratılmışları bir diğerine irca etmek gayretine düşmektedirler. Oysa, "tevhid nuru" ancak, İlahî iradeye bağlanmakla gönülleri ve gözleri aydınlatabilir.

Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'e göre, Allah'ın birer âyeti olarak gökler ve yerler canlılarla doludur. Bunlar, feza ve Arz'ı dolduran muhtelif cins ve kalitede ilahî belgelerdir. Gerek insanda, gerek göklerde ve yerlerde yaratılan canlıların her birinde, nice hikmetler gizlidir. Çünkü, Yüce Allah, "hayat" sıfatı ile bütün gökleri ve yeri kuşatmıştır. Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır: "Göklerin ve yerin ve bunların içinde yayıp ürettiği bütün canlıların yaradılışı, O'nun âyet-

lerindendir". (eş - Şuara / 29). "Allah'ın sizi yaratmasında ve yeryüzüne yayıp ürettiği her bir canlıda, sağlam bilgi edinecek bir zümre için, âyetler var". (el-Casiye/4). "Allah, her güzel çiftten nice nebatlar bitirmiştir". (el- Hacc / 5).

Türkiye, 4 Kasım 1985

İNSAN, MÜSTAKİL YARATILMIŞTIR

Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in apaçık emirlerinden kesin olarak anlıyoruz ki, insan müstakil yaratılmıştır. Yani, şu veya bu hayvanın, zaman içinde tekâmül ederek insana dönüşmesi söz konusu olamaz.

Bugün, modern biyoloji, çok büyük hamleler yapmış, işi "moleküler biyoloji"ye kadar getirebilmiş ve hatta "genetik mühendislik" gibi bir tatbikat sahasına bile ulaşabilmiştir. Ve hiç şüphesiz, çalışmalar hızla gelişecektir. Ancak, bugüne kadar yapılan, araştırmalar sonucunda görülmüştür ki, bir türün, başka bir türe dönüşmesi ve dönüştürülmesi mümkün, olmamıştır. Belki ileride "jenetik tedavi" metodları geliştirilerek bazı irsî hastalıklar, bu yolla kontrol altına alınabilecektir; lâkin, bir türün irsî yapısını değiştirerek başka bir türe dönüştürülmesi meselesi, bugüne kadar, sadece laf olarak kalmıştır. Bu konuda, bırakın insan gibi yüksek organizmaların "tür değiştirmesini", en basit organizmalardan olan bakteriler üzerinde bile istenilen neticeler alınamamıştır. İlim adamları, "hayatî kimya" ve "moleküler biyoloji" sahasındaki çalışmalar ve incelemeler geliştikçe, konunun çetinliğini, bu konudaki bilgilerinin yetersizliğini ve hayat sahasındaki harikaların yüceliğini daha iyi idrâk etmektedirler.

İslâmiyet, insanın da toprak maddelerinden yaratıldığını bildirir. Daha önce, bir makalemizde açıkladığımız üzere, toprak maddeleri derken, onu teşkil eden bütün elementler ve bileşikler kastedilmektedir. DNA ve RNA gibi semboller ile ifade edilen nükleik asitler, bütün aminoasitler, koaservatlar, proteinler, bütün hayatî kimya tezahürleri, hep "toprak maddeleri" kavramı içinde düşünölmelidir.

İşte, Hazret-i Âdem, suyun, havanın, toprağın ve diğer âmillerin, güneşin ısı ve aydınlığında yağmur ve yıldırımların beslediği bir atmosferde, hayat için gerekli olan ekolojik şartlarda, her türlü canlının süslediği Arz'da, ilahî emre uyarak vücûda geldi. Evet, yağ-

murlar, volkanlardan fışkıran "pişmiş toprak maddelerini" (salsalı) ufalayıp eritmiş, yer ve gök el ele vererek Arz'ı, hayatın doğmasına hazırlamışlardı. Böylece oluşmuş bir balçık'tan, diğer canlılar gibi, insan da meydana gelmişti. Bu husus, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de şöyle açıklanır: "And olsun, biz, insanı salsaldan (kuru ve pişmiş çamurdan) süratlenmiş bir balçıktan yaratmışızdır". (el - Hicr / 26). Bu "balçık", hayatın bütün sırlarını ihtiva eden ve hususî bir surette terkip edilmiş bir harika ve hülâsadır. Nitekim yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulur: "And olsun, biz insanı, balçıktan bir hülâsadan yaratmışızdır". (el-Müminün/12).

İlk yaratılan insan, "bir tek can" halinde tomurcuklandı, sonra, henüz esrarını çözemediğimiz- bir biçimde "iki cinse" ayrıldı. Böylece, Hazret-i Âdem ile Hazret-i Havva, yan yana gelişerek "insan türünün nüvesi" oldular. Nitekim bugün dahi, "erkek", kendi bünyesinde X ve Y faktörlerini birlikte taşımaktadır. Yani, Hazret-i Âdem'in oğullan, tıpkı ataları gibi, yine her "iki cinse" kaynaklık etmektedirler. Bu husus, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de şöyle açıklanmaktadır: "Ey insanlar, sizi, bir tek canlıdan yaratan, ondan, yine zevcesini vücûda getiren ve ikisinden de birçok erkekler ve kadınlar türeten Rabbiniz'den çekinin". (en - Nisa /1)

Görülüyor ki, İslâm'a göre, insan, müstakil yaratılmıştır; onu, şu veya bu hayvana yaklaştırmak isteyen teoriler, ilmî gelişmeler karşısında tamamı ile iflas etmişlerdir. İnsan, bütün tarihi boyunca, hep kendi türü içinde kalarak gelişmiştir. Materyalistlerin, insanı, inkâr etme gayretleri de vahyin aydınlığında silinip gidecektir.

Türkiye, 5 Kasım 1985

İNSAN TÜRÜNÜN GELİŞMESİ

Yüce İslâm'a göre, insan müstakil yaratılmıştır ve bütün tarihi boyunca kendi türü içinde "istihaleler" geçirerek bugüne gelmiştir.

Evet, insanın, kendi türünün aslı özelliklerini kaybetmeksizin önemli istihaleler geçirmesi mümkündür. Nitekim, insanoğlu, "dölyatağında", tek hücreli bir canlı olmakla başlayıp doğumuna kadar, çok değişik istihaleler geçirmektedir. Biyologlar, insanın "dölyatağındaki" bu gelişimine "ontogersel tekâmül" diyorlar. Yine biyologlar, "ana rahminde" ki, bu gelişme ve büyüme vetiresini, safhalara ayırarak incelemişlerdir. Onlar, döllenmeden iki haftalık

oluncaya kadar geçen devreye "germinal devre", iki haftalıktan iki ayağa kadar olan devreye "embriyal devre" ve iki aylıktan doğuma kadar olan devreye de "fetal devre" adını verirler. Biyologlar, "germinal devre"yi de morula, blastula ve gastrula adını verdikleri üç safhaya ayırırlar ki, bütün bu tasnifler, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerim'in verdiği haberlere uygundur. Yüce İslâm'a göre de insan "dölyataklarında kılıktan kılığa girer" ve orada çeşitli safhalardan geçerek gelişir. Bu konuda, el - Hacc süresinin 5. âyetine ve Âl-i İmran süresinin 6. âyetine bakınız.

Şimdi, biyologlar, soruyorlar, insanın "dölyataklarında" geçirdiği bu macera, sakın, insan türünün geçirdiği maceranın bir özeti olmasın? Yani, insan, "ana rahminde" kılıktan kılığa girerek gelişmektedir, acaba, insan türü de böyle mi gelişti? Biz, hemen belirtelim ki, Müslümanlar, insanın kendi türü içinde bir "istihale" geçirebileceğini mümkün görürler. Çünkü, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerim'de, bu konuya şöyle ışık tutulmaktadır: "İnsanın üzerine, uzun devirden öyle bir zaman gelip geçti ki, o, o zaman, anılmaya değer bir şey bile değildi". (İnsan / Dehr /1). Görüldüğü gibi, yüce ve mukaddes Kitab'ımız, insanın yaradılışının "uzun bir zaman" içinde olduğunu, insanın o zaman "anılmaya değer bir şey" bile olmadığını, yani insanın kendi türü içinde, büyük değişimlere uğrayarak geliştiğini belirtmektedir. Böyle olunca, insanın "dölyataklarında" geçirdiği değişiklikler pekâlâ, bu uzun değişme ve gelişme* vetiresinin bir özeti olabilir. Yani, biyologların sevdiği tâbirlerle belirtirsek, "ontogeneze tekâmül" (ferdin ana rahminde geçirdiği istihaleler), "filogeneze tekâmülün" (türün, uzun bir zaman parçası içinde geçirdiği istihalelerin) bir özetidir, denebilir.

Ancak, unutmamak gerekir ki, materyalistler, bu konuyu da istismar etmeye çalışmış; bilhassa Darwinistler, bir türün gelişim istihalelerini, sanki türden türe geçiliyormuş gibi, bir açık gözlülük ile saptırmak istemişlerdir. Oysa, insan, dölyataklarında, hangi kılığa girerse girsin, daima, insan olarak kalmış, insanın genetik özelliklerini ifade etmiştir.

Oysa Darwinistlere göre, insanın dölyataklarındaki macerası, "döllennmiş bir yumurta hücresinin, önce çok hücreliye, oradan omurgasızlara, oradan balığa, oradan amfibiya'ya, reptilya'ya, nihayet iptidaî memelilere, -meselâ kanguruya-, sonra maymuna ve iptidaî insana dönüşerek geliştiğini" ifade etmektedir. (Bkz. Prof. Dr. Orhan Düzgüneş, Evolution - Darwinizm adlı makalesi, Eğitim ve Kültür Dergisi, özel sayı: 5, sayfa 107).

Oysa, en son araştırmalar ve incelemeler göstermiştir ki, bir tür, şu veya bu sebeplerle, farklı ırklara bölünebilmekte ve fakat başka bir türe dönüşmemektedir. Çünkü, buna, "Veraset kanunları" engeldir. "Bir türe mensup fertler, öteki türden fertlerle kendiliklerinden çiftleşemezler; çiftleşseler bile döl meydana getiremezler; döl meydana getirseler bile, bu döl, yaşama gücünden mahrumdur; dölleri yaşasalar bile kendi aralarında üreyemezler, kısırdırlar. Türlerin vasıflarının sabitliğini sağlayan bu mekanizmadır". (Bkz. a.g. Makale - s. 108)

Türkiye, 6 Kasım 1985

HER TÜRÜN GELİŞME MODELİ AYRIDIR

Her canlı türünün gelişme modeli farklıdır. Bu fark, mikro - organizmalarda ve makro- organizmalarda görüldüğü gibi, hayatın bütün safhalarında müşahade edilmektedir; Meselâ, balıkların, kelebeklerin, kuşların, irili ufaklı bütün bitki ve hayvanların kendilerine göre, birer "gelişme modeli" vardır. Hepsisi de kendi türlerine has bir gelişim vetiresinden geçerek dünyaya gelirler ve ölürleri.

İnsan da öyledir. O da "dölyatağında" tek hücreli bir zigottan başlayarak doğum anına kadar muntazam bir seri değişiklik geçirir; Bu değişiklikler, bütün âdemoğulları için ortaktır; insan, doğduktan sonra da bir seri muntazam değişikliğe uğrar ki, bu da yaşayan bütün insanlar için ortak gelişme basamaklarıdır.

İnsanın "dölyatağındaki" macerasını incelediğimizde görüyoruz ki, insan, gelişiminin her safhasında, genetik yapı olarak daima insandır. Bu durum diğer canlılar için de geçerlidir. Her canlı, gelişimin her safhasında kendi türünü ifade eder. Meselâ, maymun kendi türünün özellikleri içinde, doğum öncesi ve sonrası safhalarından geçerken, insan, ondan farklı olarak kendi türünün gelişim modelini yaşar. Bu gelişim modellerinin birbiriyle alâkası yoktur. Sadece, dış ve kaba benzerliklere bakarak, türleri birbirine irca etmek, insanı komik duruma düşürebilir. Meselâ, bazıları çıkıp "kavun kabağın", "leylek serçenin", "çınar ağacı maydanozun" gelişmesinden ve tekâmülünden meydana gelmiştir, derse ne yaparsınız? Sadece gülüp geçmez misiniz? İlim için en büyük tehlike, "kaba kıyaslamalardır.

Bilindiği gibi, bazı antropolojik araştırmalara dayanılarak, insanın iskelet yapısının bazı zaman ve mekânlarda gösterebildiği

farklılıkları idrâk ederek "İnsan tekâmülü" ile ilgili yanlış teoriler geliştirenler de vardır. Bu gibileri, kazılarda elde ettikleri, insan kemikleri etrafında gürültülü spekülasyonlar yapmakta, insanın "tekâmül çizgisini" bulduklarını sanmaktadırlar. Bunlar, insan kafatasının büyüklüğüne ve küçüklüğüne, çene kemiğinin uzayıp kısılmasına, diğer beden ölçüleri ile ilgili antropometrik verilere bakarak ahkâm kesmektedirler. "Ahkâm kesiyorlar" diyoruz, çünkü, bunların iddiaları, her şeyden önce, modern biyolojinin verileri ile ve "veraset kanunları" ile çelişmektedir.

Oysa, insanın kafatası büyüyüp küçülebilir, iri veya kaba olabilir. Çene kemiği ve kafa yapısı uzun veya kısa, alnı geniş veya dar olabilir. Bacak ve kol kemikleri kısa veya uzun, kalın veya ince olabilir. Bunu, yalnız antropolojik veya arkeolojik araştırmalarda veya fosil incelemelerinde görmeyiz. Bugünün en medenî cemiyetlerinde yaşayan insanlar arasında da bu farkları bulabilirsiniz. Zamanımız insanları arasında, alnı dar, alnı geniş, çene kemikleri kısa veya fırlak, iskelet yapısı kaba veya zarif, kolları ve bacakları uzun veya kısa, omurgası düz veya kambur bir sürü insana rastlayabilirsiniz. Bütün bunlar, bir "tekâmül" farkını değil, insan türünün "variation"larını ifade eder.

"Variation"lar, bugün için, biyolojinin sırrını çözemediği bir biyolojik hâdisedir. Gerçekten de canlılar, niçin "normal"den uzaklaşmaktadırlar? Neden, aynı ana-babalardan, farklı çocuklar doğuyor? Henüz bu soruların cevapları net bir şekilde verilemiyor. Ama, asla unutmamak gerekir ki, insan, bütün "variation"ları ile birlikte bir bütün teşkil eder. Irklar, bir bakıma bu variationlardan doğmuştur. Çünkü, insanın "gelişim basamakları" ve "gelişim modeli" aynıdır. Yüce ve mukaddes Kitabımız'da şöyle buyurulmaktadır: "Dölyataklarında, size nasıl dilerse, öyle kılık veren O'dur. O'ndan başka, hiçbir ilâh yoktur". (Âl-i İmran / 6)

Türkiye, 7 Kasım 1985

İNSAN TÜRÜ VE IRKLAR

Bizim inançlarımıza göre, bütün insanlık, bir tek ana ve babadan üreyerek çoğalmışlardır. Bu husus, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de kesin olarak açıklanmıştır: "Ey insanlar, sizi tek bir canlıdan yaratan, ondan yine zevcesini vücûda getiren ve ikisinden birçok erkek ve kadınlar üreten Rabbinîzden çekinin". (en -

Nisa /1). Değişik ırklara ve renklere ayrılmasına rağmen, bütün insanlar, aynı genetik yapıya sahiptirler ve aynı "gelişim devrelerinden geçerek olgunlaşırlar. Farklı ırklar, kendi aralarında evlenerek üreyebilmektedirler. Evet, hiç şüphe yoktur ki, bütün insan ırkları, bir tek türü ifade ederler. Yani, yüce dinimize göre, bütün insanlar, Âdemoğulları'dır.

Âdemoğullarının, böyle değişik renklere ve ırklara ayrılmasının sebep ve hikmetini elbette, henüz tam mânâsı ile bilmiyoruz. Ama, şüphe etmiyoruz ki, değişik renkler, farklı iskelet yapıları ve kan grupları, bir tek türün "variation"larıdır. Yani, biyoloji dili ile ifade edersek, insanlar "monojenik"tirler ve tek kaynaktan çıkıp dağılmışlardır.

İrkların nasıl teşekkül ettiği konusu, ayrı bir araştırma sahasıdır ve bu konuda önemli yayınlar da yapılmaktadır. İrkların teşekkülünü, ister İbni Haldun ve Lamarck gibi düşünerek "coğrafi ve kozmik etkiler" ile, ister Darwin ve taraftarları gibi "tabii eleme" (selection natura!) ile yahut "mutationlar ile açıklayınız, ırklar, daima bir türü ifade ederler.

Bu hususu, bütün canlı tabiatıta müşahede etmek mümkündür. Aynı tür bitki ve hayvanlar arasında da değişik renk ve biçimlere, yani ırklara rastlamak, her zaman mümkündür. Bu sebepten, insanlar arasındaki renk, iskelet ve kafatası biçimlerinin farklılıklarından hareketle, ırkları, sanki aynı türlermiş gibi görmeye ve göstermeye çalışmak ve çok yanlış bir "insanlık teorisi" geliştirerek, insanlık âlemini "polijenik" itibar ederek, "üstün" ve "aşağı ırk" münakaşaları açarak siyasî ve içtimaî istismarlara zemin hazırlamak insan haysiyeti ile bağdaşmaz. Esefle belirtelim ki, bilhassa son iki asırdan beri, "ırkçılığı" bir ideoloji ve siyasî istismar konusu haline getiren teoriler birden bire artmıştır. İleride ele alacağımız üzere, bu konuda "Darwinizmin büyük günahı" vardır.

Gerçekten de Darwin'in ileri sürdüğü teorilerden sonra, Avrupalı fikir ve siyaset adamları "Ârî ırkının" üstünlüğü iddiası ile ortaya çıkacak ve âdeta birer hayvan gibi itibar ettikleri "aşağı ırkları" ezip sömüreceklerdi. Facia, hâlâ, şu veya bu boyutta devam etmektedir. Bu sebepten, Fransa'da, İngiltere'de ve Almanya'da yetişen pek çok fikir ve siyaset adamının renkleri ve kafatasları, kendilerinden farklı olan insanları, sömürmek için -ilim adına ileri sürdükleri- teorileri eseifle karşılamak gerekir. Bunlardan bilhassa, Artar de Gobineau'nun, Vacherde Lapouge'un, Sir F. Gatton'ın ve Otto Ammon'un ve daha nice fikir ve siyaset adamının iddiaları, yalnız

ilim bakımından değil, ahlakî bakımdan da tenkide açık bulunmaktır. Günümüzde dahi, Avrupalı birçok fikir ve siyaset adamı, açıktan veya gizlice, bu gibi düşüncelerin zebûnu olarak hareket etmektedirler. Yeri gelince, bunları ele alacağız.

İslâmiyet, "ırk gerçeğini" inkâr etmez, ancak, bu gerçeğin istismarına karşıdır. Nitekim, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulur: "O gökleri yaratması, o yerleri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin birbirine oymaması da O'nun âyetlerindendir. Gerçekte, bunlarda, bilenler İçin elbette ibretler vardır" (er- Rûm / 22).

Türkiye, 8 Kasım 1985

DARWİNİZM VE İRKÇILIK

Charles Darwin, 19. asrın ikinci yarısına girdiğimiz yıllarda (1859'da), "Türlerin Menşei" adlı kitabını yayınladı. İtiraf edelim ki, kitap, Batı Dünyası'nda bomba gibi patladı. Kitaptaki fikirleri destekleyenler, reddedenler ve kritik edenler oldu. Bilhassa, "Kilise"ye karşı olan çevreler, bu konuda o kadar ileri gittiler ki, "Materyalizm" ile "Darwinizm", âdeta aynı şey haline geldi. Kısacası, Darwinciler, belki bizzat Charles Darwin'in bile razı olamayacağı bir istismar zemini hazırlayarak bugünlere kadar gelebildiler. Darwinizm adına, yüz kızartıcı skandallara başvuran "şarlatanlar" bile yetişti.

Şöyle ki, Ch. Davson adında bir fen adamı (!), insan kafatasını alıp 10 yaşında bir orangutan maymununun çene kemiğine yerleştirmiş, tabii bir görüntü vermek için, çene kemiğinin bazı yerlerini eğelemiş, sonra toprağa gömmüş ve yeni bir keşifmiş gibi, sonradan topraktan çıkarmış ve kamuoyunu uzun müddet oyalamıştı. Bu sahtekârlık, maalesef, Ch. Davson, öldükten çok sonra anlaşılacak ve fakat, o zamana kadar beyinler, materyalistçe yıkanmış olacaktı.

Her ne ise, son iki asırdan beri, ilim ve fikir dünyasında ateşli Darwinistlere bol bol rastlamak mümkündür. Darwin'in teorilerinden istifade ederek ortaya çıkan pek çok filozof, sosyolog ve siyaset adamı da vardır. İngiltere'de filozof Spenser, cemiyetin de bir organizma olduğunu, biyoloji kanunlarına bağlı olarak büyüyüp geliştiğini, organlaştığını ve fert adını verdiğimiz hücrelerden meydana geldiğini iddia etti. Hele, Alman filozofu Nietzsche, "Böyle

Buyurdu Zerdüş" adlı kitabı ile Darwin'in "Selection Natural"inden istifade ederek, insanları, merhametsizce bir "hayat mücadelesine" davet etti, "güçlülere" övdü, "zayıflara" lanet okudu. "Üstün insanların" böylece doğacağını iddia etti. Ona göre, tekâmülün kanunu: "Güçlünün zayıfı ezip yok etmesi"dir. Unutmamak gerekir ki, Hitler, bu Alman filozofunun etkisinde fazlaca kalmıştır.

Yine Darwin'in etkisinde kalarak Liellenfeld, Schaffie, R. Vorms ve J. Novicow adlı fikir adamları, sosyolojilerini "biyolojik veriler" üzerine kurmaya çalıştılar. Onlara göre: "İnsan cemiyetleri, kelimelerin biyolojik mânâsında, özel bir nevi organizma olup biyolojik organizmanın yapı ve fonksiyonları ile akrabadır; dolayısı ile biyoloji kanunlarına tabidir. Bu sebepten, sosyoloji, her şeyden önce, biyoloji üzerine kurulması gereken bir ilimdir". (Sorokin, Yüzyılımızın Sosyoloji Nazariyeleri - Çev. M. R. Öymen - C:1, S.214).

Sosyoloji, "biyoloji üzerine" kurulur da "siyaset sosyologları" boş durur mu? Nitekim, Fransa'da Arthur de Gobineau, "İnsan Irklarının Eşitsizliği Üzerine Deneme" adlı kitabını yayımladı. Bu kitabında insanları "yüksek" ve "aşağı" ırklar diye ikiye ayırdı. Beyaz ırkın, billhassa onun bir kolu olan "Ârî ırkı"nın üstünlüğünü ortaya koymaya çalıştı. "Aşağı ırkların" kültür ve medeniyet doğurmada kısır olduklarını iddia etti. Almanya'da Otto Ammon, "İçtimâî Düzen ve Onun Tabîî Temelleri" adlı kitabı ile "Aristokrasiyi" savunarak "sınıflar arası" evlenmelerin yasaklanmasını ve "dehâ"nın yetişmesi için bir "selection sociale"nin var olması gerektiğini savundu. İngiltere'de Sir Fransız Galton, hemen hemen aynı şeyleri söyleyerek "İngiliz demokrasisindeki sınıf hiyerarşisini" göklere çıkardı.

Bütün bu ve benzeri fikirler, "ırkçılığın bir ideoloji" biçiminde ortaya çıkmasına vesile oldu ve konuya birçok "politikacı" el attı. Böylece Chamberlain, Hitler, Mussolini ve Franko gibi maceraperestler gün yüzüne çıkabildiler. Hiç şüphesiz, bunlar, ismini bildiğimiz Batılı ırkçılardır. Siz, şimdilerde yaşayan ve beşeriyete kan kusturan gizli ırkçıları keşfetmeye çalışın. Üstelik, Türk ve İslâm Dünya'sı, bunları çok iyi teşhis etmek zorundadır.

Türkiye, 9 Kasım 1985

İÇTİMAÎ İRK VEYA MİLLİYET GERÇEĞİ

İslâmiyet, "biyolojik ırk" vakıasını kabul ve fakat "ırk üstünlüğü" iddialarını, posa ırkçılığını ve "rasizmi", kesin olarak ret eder. Yüce dinimiz İslâm'a göre, insanların üstünlüğü ve şerefi, iskelet yapısı ile, kafatası ile, rengi ile ve kan grubu ile değil, Allah ve Resulüne olan iman ve hizmeti ile tayin olunur ki, buna "takva" denir. Bu husus yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de şöyle açıklanır: "Ey İnsanlar, biz, sizleri, bir erkek ile bir kadından yarattık ve birbiriniz ile tanışmanız diye sizi şubelere (ırklara, kavimlere) ve kabilelere ayırdık. Şüphesiz ki, Allah yanında en şerefliiniz, takvada en ileri olanınızdır". (Hucurat /13).

Yine, yüce ve mukaddes Kitabımız, bütün canlılar gibi, "insanlardan da renkleri böyle çeşitli olanların var olduğunu" belirtir ve bu konuda ilim adamlarını "Allah'tan korkmaya" davet eder. (Bkz. Fâtır / 27 - 28). Ayrıca yüce ve mukaddes Kitabımız'da "Dillerinizin ve renklerinizin birbirine uymaması da O'nun âyetlerindendir" diye duyurulmaktadır. (Rûm / 22).

Bu âyetler, hiçbir tevile yer bırakmaksızın, İslâmiyet'in ırklar ve kavimler karşısındaki tavrını ortaya koymaktadır. İslâm sosyolojisinde, ırklar ve kavimler, objektif birer gerçekliğe sahiptirler. Bununla beraber, hemen tekrarlayalım ki, ırkların ve kavimlerin şerefi, renklerinde, iskelet yapılarında, et ve kemik yapılarında, dillerinde değil, Allah ve Resulü yolunda gösterecekleri ihlâs ve hizmetleri ifade eden "takva"dadır.

Sosyologlar, "biyolojik ırk" kavramının yanında bir de "içtimaî ırk"tan söz ederler. Adından da anlaşılacağı üzere "içtimaî ırk" biyolojinin konusu değil, sosyolojinin konusudur. Bu, bir milleti teşkil eden fertlerin, ailelerin, sınıf ve tabakaların "soybirliği" şuuru"dur. Yahut, ortak bir şuur tarzında beliren "mensubiyet duygusunun" soy ve kan birliği biçiminde anlaşılmasıdır.

Gerçekten de biyolojik verasetin yanında, ortak kültür, ortak coğrafya, ortak hayat tarzı ve ortak mücadeleler, bir kavmin fert ve tabakalarını ruhî ve fizikî bakımdan birbirine yaklaştırır. Aynı coğrafya ve kültürün içinde yaşayan ve aynı kaderi paylaşan insanlar arasında evlenmeler kolaylaşacağından, zaman içinde, aynı milletin çocukları, fizikî olarak da birbirlerine benzemeye başlarlar. Yani, içtimaî, harsî, iktisadî ve siyasî bütünleşmelerden, sosyolojik

bir zaruret olarak, zamanla farklı "içtimaî ırklar" doğar, Böylece, "içtimaî ırk" ile "milliyet şuuru" gittikçe aynıleşir.

Bugün yeryüzünü geziniz. Beyaz, siyah, sarı ve kırmızı derili insanların ötesinde, bir de "içtimaî ırklar" ile de karşılaşacaksınız. O zaman anlayacaksınız ki, ister istemez, bir Fransız, bir İngiliz, bir Rus, bir Çinli, bir Japon, bir Hintli, bir Türk tipi de teşekkül etmiştir. Bunlar, binlerce yıllık bir birikimin ifadesidir.

Hemen belirtelim ki, "ırklar" gibi, "içtimaî ırklar" da beşeriyete renk veren, kültür ve medeniyetlere orijinal bir atmosfer kazandıran değerlerdir. Bu sebepten hiç kimse, ne "ırkıdan" ne de "içtimaî ırkıdan" utanmalıdır... Bilâkis, kendini "üstün" ve "aşağı ırk" kompleksine kaptırmadan, millî özelliklerine sahip çıkmalıdır, onları geliştirmelidir. Başka milletlere ve ırklara düşmanlık duyguları beslemek, hiç şüphesiz ki sapıklıktır. Ama, kendi ırkıdan ve millî özelliklerinden utanıp "yabancı ırklardan damızlık arayan" kimselerin "eksiklik duygularını" da normal karşılamak mümkün değildir. Her ırk ve her kavim, Yüce Allah'ın birer âyeti olarak kendi özelliklerini severek korumaya çalışmalıdır.

Türkiye, 11 Kasım 1985

MİLLİYET DUYGUSU VE İSLAMİYET

İslâm'ın temel kitabı olan Kur'ân-ı Kerim ile yüce merkezi Şanlı Peygamberimizin söz, tavır ve hareketleri ile kesin olarak anlaşılmıştır ki, İslâmiyet, insanların ırklara, kavimlere ve çeşitli cemiyetlere ayrılışını bir sosyolojik vakıa olarak kabul etmektedir. Bunun yanında, yüce dinimiz, bütün Âdemoğullarını "Kelime-i tevhid" etrafında toplayarak "İslâm kardeşliği şuuru" içinde "dayanışmaya" ve Allah yolunda "yarışmaya" davet etmektedir. Yani, İslâmiyet, bir taraftan, bütün ırkları ve kavimleri "milli şahsiyetleri" içinde tutmakta, diğer taraftan da "İslâm kardeşliği" şuuru içinde "Şanlı Peygambere ümmet olmaya" çağırmaktadır.

Kesin olarak bilinmelidir ki, İslâmiyet, asla, masonluk ve komünistlik gibi hareketle milletleri ve milliyetleri inkâr ederek "kozmodolit" bir dünya kurmak dâvası peşinde değildir. Aksine, Müslüman olan kavimler ve ırklar, zayıflamazlar, giderek güçlenirler. Birçok milleti ve kavmi, İslâmiyet, yok olmaktan kurtarmıştır ve kurtarmaktadır. Çünkü, "dillerimizin ve renklerimizin birbirine uymaması, Allah'ın âyetlerindendir" ve yine çünkü, "Bizim, şubelere

ve kabilelere ayrılmamızı, bizzat Allah istemiştir". Son ve yüce peygamber Hz. Muhammed'e (O'na salât ve selâm olsun) inanan ve O'nun tebliğlerini yaşayan fertler, zümreler, kavimler ve ırklar Müslüman olmakla şereflenmişlerdir ve "İslâm Ümmetinden"dirlar. İslâm ümmetine bağlı kişi, zümre, kavim ve ırklar, renkleri ve dilleri ne olursa olsun, "dın kardeşi" olurlar. Birbirlerini severler, işbirliği halinde bulunurlar, içtimaî, harsî, iktisadî ve siyasî dayanışmaya geçerler. Ancak, bu, onların kendi soylarını, kavimlerini ve ırklarını ret etmelerine sebep olamaz.

İslâmiyet, "posa ırkçılığını", "ırk ve kavim üstünlüğü" iddialarını "cahiliye devri âdetleri" olarak ret etmekle birlikte, asla, Müslümanları, soyunu, kavmini ve ırkını ret ve inkâr etmeye davet etmemektedir. Aksine, böyle bir fiili "haram" saymaktadır. Kaldı ki, "kişi kavmini sevmekle suçlanamaz", "vatan sevgisi imandandır", "kavmin efendisi kavmine hizmet edendir" diye buyuran ve "Veda Hutbesi'nde", "soyunu inkâr edene, Allah'ın, meleklerin ve insanların lanet etmesini" dileyen Şanlı ve Yüce Peygamberin dinini, "ırkların, kavimlerin, milletlerin ve milliyetlerin" aleyhine kullanmak mümkün değildir. İslâmiyet, bunları yok etmez, kardeş olmaya davet eder.

Nitekim, tâ Şanlı Peygamberimizin zamanından başlayarak günümüze kadar, bütün Müslümanlar, peygamberimizin yakın dostları olan ve O'nun yüce huzurunda İslâm ile şereflenen ve başka kavimlerin ve ırkların çocukları bulunan nice sahabî, "kavim adlan" ile anılagelmişlerdir. Bilindiği gibi, Bilâl-el Habeşî, Selman el Farişî, Süheyb er-Rumî... gibi İslâm büyükleri, hep milliyet adları ile zikredilmişlerdir. Bu durumu gördükten sonra, "Türk" kelimesinden ürken ve korkan bazı çevrelerin, artık, bu komplekslerinden vaz geçmeleri gerekir.

İslâm dini ile milletler ve milliyetler çökertilemez. Aksine İslâm dini ile milletler, kavimler ve ırklar güçlenirler, hayat bulurlar ve yücelirler. Bu sebepten Türk milliyetçileri için "İslâmiyet" ve "milliyet duygusu" birbirine zıt iki değer ve varlık değildir. Bilâkis, bunlar, cemiyete hayat veren kaynaklardır. Ayrıca, unutmamak gerekir ki, İslâmiyet, hiçbir kavmin ve zümrenin inhisarında değildir. O, Allah ve Resûlü'nün dinidir. Üstelik, "Bir kavim, dinden yüz çevirdi, mi, Allah, başka bir kavmi, dine hizmetle şerefendirir". Çünkü, İslâmiyet, âlemşümul bir dindir. Evet, beynelmilelci değil, âlemşümul...

Türkiye, 12 Kasım 1985

TÜRKLÜK VE İSLAMİYET

Türk, dünyanın ve tarihin en eski kavimlerinden biridir. Çeşitli tarihî belgelerden öğreniyoruz ki, bu kavim, aynı zamanda tarihin kaydettiği en medenî ve dinamik "içtimaî ırklarından" biridir. Öte yandan, bu kavmin dikkati çeken bir yönü de diğer kavimler gibi "putperest" olmayışıdır. Yani Türklerin yontulmuş ve müşahhas tanrıları yoktur.

Türkler, bütün tarihleri boyunca, hep "dosdoğru" olan dini aramışlar, Musevîlik, İsevîlik başta olmak üzere çeşitli dinlere girip çıkmışlardır. Türklerin eski dinleri olan "Gök-Tanrı" dininde de "Tanrı Tek"tir ve asla müşahhas bir varlık değildir, fezaları ve semaları istilâ eden bir yüce varlıktır. Kaldı ki, bu dinde, Cennet (Uçmak), Cehennem (Tamu), İblis (Yalbız), Melek (Ercin), Âhiret (Öte dünya), Peygamber (Yalvaç)... inançları vardır.

Öyle anlaşıyor ki, Şanlı Peygamberimizden önce, buradan da birçok gerçek peygamberler gelip geçmişlerdir. Nitekim, yüce dinimizden öğrendiğimize göre, bütün zaman ve mekânlara peygamberler gönderilmiştir. Böyle olunca, hiç şüphesiz, Orta - Asya'dan da kim bilir kaç peygamber gelip geçti? Çünkü, Cenab-ı Hak, bir peygamber göndermedikçe, hiçbir kimseye ve kavme azap etmeyeceğini bildirmektedir. Bu hususta, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır: "Biz, bir peygamber gönderinceye kadar azâp ediciler değiliz". (el -İsrâ/15).

Bu açıklamalardan sonra, şu noktaya gelmek istiyoruz: Şanlı Peygamberimizin tebliğleri ile şereflenmeden önce, bütün Türkler, kâfir değildi. Kimi Musevî, kimi İsevî, kimi de yukarıda belirttiğimiz tarzda "muvalhid" idi. Tıpkı, putperest Araplar'ın arasında bulunan "Hanif"ler gibi Türkler'in içinde de doğru inanan insanlar çoktu.

Kısaca, belirtirsek, Türkler, âdeta, bütün tarihleri boyunca, İslâm'ı aramışlar ve beklemişlerdir. Nitekim, İslâm'la 'karşılaştıkları zaman da aradığını bulan insanların heyecanı ile kitleler halinde Müslümanlar olmuşlardır. Billhassa, ilk Müslüman hakan olan Abdülkerim Satuk Buğra Han'dan sonra, başta Karahanlılar olmak üzere, bütün Oğuz ve Türk beyleri İslâm'a koşmuşlardır. Böylece 10. asırda, hemen hemen bütün Türklük Âlemi, İslâm ile şereflenmiş bulunmakta idi.

11. asırda ise Türklük, artık İslâm'ın hizmetinde ve "İlây-ı Kelimetullah" için canla başla çalışacak, birçok İslâm büyüğünün de belirttiği üzere, Ashab-ı Kiram'dan sonra, İslâm'ı yücelten en büyük millet olacaktır. Selçuklu hakanı Tuğrul Bey, "Sultan'ül Müslimîn" unvanını alacak, "tevhid bayrağını" yücelterek elden ele, nesilden nesle devredecek, nihayet Osmanoğullarından Yavuz Sultan Selim Han ile "Şanlı Peygamberin Kutlu Vekili" olmakla zirveye ulaşılacak idi.

Türkler, yalnız askerî sahada değil, içtimaî, iktisadî, ahlakî, bedîî ve fennî konularda büyük eser ve hamlelerle İslâm Dünyası'nın şanını ve şerefini yüksek tutmasını bilmişlerdir. Gerçekten, Selçuklu ve Osmanlı kültür ve medeniyeti, bunlara ait eser ve belgeler, incelendiğinde, hayran kalınmaktadır. Kendi zamanının en ileri teknolojisine, mimarisine, toprak sistemine, devlet teşkilâtına, hukuk sistemine, bedîî mahsullerine, tıbbına, ilmine ve fennine sahip olunmuş, dünya çapında ilim ve fikir kadroları yetiştirilmiş, 11. asırdan 17. asrın başına kadar, Türk - İslâm medeniyeti, insanlık âlemine ışık tutmuştur.

Sonra ne olmuştur? Sonrasını, sizler bizden iyi biliyorsunuz. Onun da tahlilini sizler yapınız. Çünkü, gemi gelip karaya dayandı. Yahut sütunumuz doldu...

Türkiye, 13 Kasım 1985

İSLÂM DÜNYASI'NIN BUGÜNKÜ DURUMU

18. asırdan başlayarak İslâm Dünyası, yavaş yavaş emperyalizmin kontrolüne girmiş; 20. asrın başlarında da iyice perişan olmuştur.

Bu gelişmeler esnasında görülmüştür ki, Türklük Âlemi ile İslâm Dünyası'nın kaderi, bir bütün teşkil etmektedir. Daha önceden de belirttiğimiz üzere, Türklük güçlü ise, ayakta ise ve hamle üstüne hamle yapıyorsa İslâm Dünyası da zindedir ve mutludur. Aksine, Türklük zayıf düşmüşse, yenik ve ezik ise, İslâm Dünyası da öyledir. Evet, tam 10 asırlık tarihî mâcerâ, bunu, riyaî bir kesinlikle ortaya koymuştur. Keşke, İslâm Dünyası'nın bütün aydınları ve idarecileri bunun farkına varabilselerdi ve buna göre hareket edebilselerdi.

İslâm Dünyası'nı dolaşan birçok dostumdan dinlediğime göre, Müslüman ahali, bunun farkındadır. Java'dan Afrika'ya kadar pek çok Müslüman ahalinin, şu anda bile ümidi Türkiye'dir. Türklük'tür.

Onlar, ümit ediyorlar ki, Müslüman Türkoğlu, yine tarihî misyonuna eş, bir silkinişle ayağa kalkacak, İçtimaî, iktisadî, harsî, medenî, siyasî ve askerî bir güç geliştirerek bütün İslâm Âlemini, bütün esir Türklüğü, bütün mazlum milletleri, emperyalizmin pençesinden kurtaracaktır. Bugün, siyasî İstiklâlini kazanan pek çok Müslüman ülkenin bayrağına bakınız, hemen hemen hepsinde "Ay - Yıldız"ın hasreti vardır. Evet, Müslüman halk böyle ümit ediyor fakat esefle belirtelim ki, oralara hâkim olan pek çok idareci bu şuurda değildir. Emperyalizm, çeşitli tertiplerle İslâm Dünyası ile Türklük Âleminin arasını açmak istemektedir ve itiraf edelim ki, başarılı olmaktadır.

Arapların, Farsların, Hintli Müslümanların, Müslüman zencilerin, Afganlıların, Filistinliler'in haline bakınız. Yüreklere acısı, iç kanamaları ile vakit kaybetmektedirler, zayıf düşmektedirler ve emperyalizmin işini kolaylaştırmaktadırlar. Sahip oldukları, muazzam zenginlikleri yabancılara kaptırmakta ve coğrafyanın kendilerine tanıdığı avantajları kullanamamaktadırlar. Muhteşem dinlerine rağmen yabancı ideolojilerin kanlı pençesinde çırpınmakta; üstün kültür ve medeniyet miraslarına rağmen yabancı hayranlığı ile zelim düşmektedirler. Ne din, ne fen, ne ilim, ne sanat, ne maarif, ne hamle... Sadece kan, şiddet ve gözyaşı ile beslenen ihtiras vasatı...

Türklük Dünyası'na gelince, onun da sadece yarısı, yani Türkiye Cumhuriyeti, kendi yurdunda, kendi şanlı bayrağının gölgesinde yaşamaktadır. Türklüğün geri kalan kısmı, Bulgaristan'da, Rusya'da Yunanistan'da, Çin'de... akla hayale gelmeyecek kallesliklere, tertiplere ve işkencelere mâruz kalmaktadır.

Adı ve dini zorla değiştirilen, direnenler olursa, tank paletleri altında ezilen, ırzı ve namusu lüks otellerde peşkeş çekilen soydaşlarımızın ıstırabını sağır kulaklar ve vicdanlar bir türlü duymuyor, işitmiyor... Emperyalizm, Türklüğün ve İslâm Âleminin ıstırabına kulaklarını ve vicdanlarını tıkamış, pek mecbur kaldıkça, riyakârca "Vah vah öyle mi? Üzüldük!" gibi gayr-ı samimi sözlerle konuyu kapatmaktadırlar.

Bu noktada üzülererek belirtelim ki, İslâm Dünyası bile Türklüğün bu ıstırabını görmek ve dile getirmek istememektedir. Bilfarz Bulgaristan'daki Türk'ün ıstırabına karşı, ufak tefek bir kaç tepki hariç, umumiyetle lakayt kalmaktadır. Hatta, rahatça diyebiliriz ki, İslâm Âlemi'nin dert ve meseleleri ile meşgul olduklarını söyleyen birçok çevre, İslâm Âlemi kavramı içinde, "Esir Türk Dünyasının" da bulunduğu şuurunda bile değildir. Onlar, âdeti,

Türklüğü, İslâm'dan tecrit etmek isteyen emperyalist, çevrelerin oyunlarına gelmiş gibidirler.

Türkiye, 14 Kasım 1985

"DOĞU TÜRKİSTAN"IN SESİ

Bilmem haberiniz var mı? Türkiye'mizde iki yıldan beri, bu adı taşıyan bir dergi yayınlanmaktadır. Derginin sahibi, muhterem ve mustarip bir Doğu Türkistanlı devlet ve fikir adamı olan İsa Yusuf Alptekin Bey'dir. Dergi, Türkçe, İngilizce ve Arapça olarak yayınlanmakta, Doğu Türkistan üzerinde oynanan oyunları ve orada yaşayan soydaşlarımızın ve dindaşlarımızın dert ve çilelerini sergilemeye çalışmaktadır. Böylece, Doğu Türkistan'da yaşayan milyonlarca kardeşimizin sesini Türk milletine, İslâm Âlemine ve "Hür insanlık Âlemine" duyurmak için çırpınmaktadır. (Derginin adresi: Millet Cad. 26/3 Küçük Saray Apt. Aksaray - İSTANBUL)

Şimdi Çinlilerin "Şincang" (Sinkiang), yani, "yeni kazanılmış toprak" adını verdikleri Doğu Türkistan, bütün Türklüğün "ata-yurdu" olup Orta Asya'nın en verimli toprak parçasıdır. Doğu Türkistan, iki milyon metrekare genişliğinde, üzerinde Hun, Gök Türk, Karahanlı, Uygur, Timur imparatorluklarının kurulduğu; büyük Türk kültür ve medeniyetinin yoğrulduğu ve şu anda bağrında otuz milyon Müslüman-Türk'ü barındıran mukaddes bir Türk yurdudur. Türk Âleminin medar-ı iftihar olan nice Türk büyüğü, ilim ve fikir adamı burada yetişmiştir. "Divan-ı Lügat-üt Türk" kitabının yazarı Kaşgarlı Mahmud, "Kutadgu Bilig" in yazarı Yusuf Has Hacib, ilk Müslüman - Türk Hakanı Abdülkerim Satuk Buğra Han ve daha niceleri ile birlikte Doğu Türkistanlı'dırlar.

Tarih boyunca sık sık Çin istilâsına maruz kalan Doğu Türkistan, her şeye rağmen istiklâlini koruyarak bugünlere gelebilmiştir. 19. asrın sonlarına doğru (1863'te), Yakup Han adındaki bir Türk büyüğü, Çinlileri, Doğu Türkistan'dan kovmuş ve "Kaşgar Eمارeti" adı ile Doğu Türkistan devletini yeniden kurmuştu. Ancak, esefle belirtelim ki, bu devlet 15 yıl yaşamış, 1877 yılında yeniden Çin esaretine girmişti.

1933 yılında, Çin esaretine karşı büyük bir ayaklanma gerçekleştirilmiş ve merkezi Kaşgar olmak üzere, "Doğu Türkistan Cumhuriyeti" kurulmuştu. Fakat, ne yazık ki, Türklüğün tarihî düşmanları olan Çinliler ile Ruslar el ele vererek kısa sürede bu

cumhuriyeti yıkmışlardır. Oysa, bu cumhuriyet, binlerce Müslüman Türk'ün kını pahasına kurulmuştu.

İkinci Dünya Savaşı'nda yorgun ve bitkin duruma gelen Kızıl Rusya'nın bu zaafından istifade ederek Doğu Türkistanlılar, 1944 yılında tekrar cumhuriyetlerini kurmak için ayaklandılar ve aynı yıl "İli" merkez olmak üzere, "Doğu Türkistan Cumhuriyetini" yeniden kurdular. Fakat ne acıdır ki, bu genç cumhuriyet de 1949 yılında Çin ve Rus işbirliği ile tekrar yıkıldı. O günden beri, Doğu Türkistan Kızıl Çin'in barbar, vahşi ve insafsız istilası altında yaşamaktadır. Şu anda Doğu Türkistan Çin'in, Batı Türkistan ise kızıl moskofun çizmeleri altında bulunmaktadır. Bilhassa Mao ve Stalin dönemlerinde, kızıl Çin'in ve kızıl Rusya'nın esaretinde bulunan Müslüman Türk çocukları akıl almaz işkencelere ve zulümlere maruz kalmışlardır. Daha sonra, "şiddetin şiddet doğurduğunu" idrâk eden komünist idareciler, "esir Türklük âlemi" üzerindeki metodlarını değiştirmiş, aynı hedefe, daha esnek ve daha yumuşak yollarla ulaşabileceklerine inanarak sinsi ve kahpe usuller geliştirmişlerdir. Yani, önceleri, bugün Kızıl Bulgaristan'ın "esir Türklüğe" reva gördüğü muameleyi tatbik eden komünist idareciler, şimdi daha "akıllıca" (!) hareket etmektedirler.

Onlar, şimdi "Esir Türklüğü" eritmek için az tehlikeli olan uzun vadeli metodları denemektedirler. Esefle belirtelim ki, bu metodlar, çok tehlikeli olmakta ve düşmanların başarı şansını arttırmaktadır.

Yarın bu metodlardan söz edeceğiz.

Türkiye, 15 Kasım 1985

KIZIL EMPERYALİZMİN SİNSİ OYUNLARI

Komünistler, bir ülkeyi ele geçirmeden önce, kendilerini "ezilen halkların hamisi" olarak ilân ederler. Böylece, bir ülkede bulunan etnik grupları, kontrolleri altına almaya çalışırlar. Çin komünistleri de aynı oyunu oynamışlardır. Onlar da iktidara gelebilmek için "halklar" sloganından istifade etmişler ve mustarip kitleleri avuçlarına almışlardır. İktidara geldikten sonra da vaatlerini ya unutmuşlardır veya çeşitli tertiplerle soysuzlaştırmalardır.

Nitekim, Çinli komünistler, iktidar olunca, vaatlerinin aksine, uydurma bir "Sincang Uygur Otonom Bölgesi" kurmuşlar, kendi kontrollerini güçlendirici tedbirler alarak göya, oradaki Müslüman

- Türklere "muhtariyet" (!) tanımışlardır. Oysa, dünyanın da bildiği üzere, bütün inisiyatif Çinliler'dedir ve "otonom bölge" sözü, bir uyutmacadan ibarettir. Komünistler, iktidar olmadan önce, bu bölgede yaşayan Müslüman Türklere yaptıkları vaatlerden hiçbirini tutmamışlardır. Onlar, iktidar olmadan önce, Doğu Türkistanlılara şöyle diyorlardı: "Size, kendi kaderinizi tayin hakkı tanınacaktır. İsterseniz, Çinden ayrılıp müstakil devletinizi dahi kurabilirsiniz; isterseniz, ileride kurulacak federatif Çin Halk Cumhuriyeti dâhilinde kalabilirsiniz."

Evet, komünistler, iktidar olduktan sonra, bütün vaatlerini unutmış gözükersen, "otonom bölge" lafları ile dünyayı uyutmaya çalışmaktadır. Nitekim Çin Komünist Partisi Genel Sekreteri Hu Yaobang, 1983 yılında yaptığı bir konuşmada, Doğu Türkistan üzerindeki plânlarını şöyle açıklamıştır: "Doğu Türkistan, 200 milyon Çinli'yi rahatça barındırabilir". Düşünebiliyor musunuz? Bugün, Doğu Türkistan'da 30 milyon Müslüman Türk yaşamaktadır. Oraya 200 milyon civarında Çinli, nakledilip yerleştirilirse, Türklüğün hali nice olur? Esefle belirtelim ki, bu proje yürümektedir ve şu anda, her gün binlerce Çinli ailesi Doğu Türkistan'a yerleştirilmektedir. Nüfus oranı, hızla Müslüman Türklerin aleyhine değişmektedir. İşte, "Sincang Uygur Otonom Bölgesi" adlı tertibin arkasında yatan acı gerçek budur. Bilindiği gibi, bu "otonom bölge" 1 Ekim 1955 yılında ilân edilmişti. Şimdi, Çinliler, bugünü, bayram olarak kutlamaktadırlar ve orada yaşayan Türklerden de bugünü "bayram" olarak kabul etmelerini istemektedirler. Ne korkunç dram, hem bir milleti esir alacaksın, hem de onu, bu esaret gününde, "bayram yapmaya" zorlayacaksın. Üstelik, bunu, bütün dünyaya iyi bir şey yapmış gibi ilân ve kabul ettirmek için propagandalarla beyin yıkayacaksın ve eseyle belirtelim ki, birçok iyi niyetli "ahmağı" da buna inandıracaksın.

Oysa, Çin'den gelen haberler, tüyler ürperticidir. Far Eastren Economic Review, adlı derginin muhabiri Nicholas Danziger, 29 Ağustos 1985 tarihli yazısında şöyle diyor: "Şu anda, Çin'den Doğu Türkistan'a yılda 100 bin ile 200 bin arasında Çinli muhacir gelmektedir. Aradan geçen 36 yıl içinde, Çinli nüfusunun oranı yüzde 6'dan, yüzde 40,2 'ye yükselmiştir. Uygurların nüfusu ise yüzde 75'ten, yüzde 44,5'e düşmüştür". Yani, Kızıl Çin, korkunç ve sinsî plânlama ile netice alıcı bir "demografik savaş" vermektedir ve ne gariptir ki, bu oyununu, birçok gözlerden de saklayabilmektedir. Mao'dan sonra, Kızıl Çin idarecilerinin kısmen zincirleri gevşetme-

sine ve göstermelik bazı "hürriyetler" (!) tanınmasına aldanmamak gerekir. Nitekim adı geçen yazar şöyle demektedir: "Ülkedeki adaletsizliklere dayanamayan birçok Uygur, Türkiye'ye, Pakistan'a ve Suudî Arabistan'a göç etmeye başlamışlardır. İstiklâl, bugün için, bir hayaldir... Şimdiki gidişata bakılırsa, Doğu Türkistan'ın 700 yıllık zengin ve çok yönlü kültürü, kısa, bir süre sonra tarihe karışacağına benzemektedir".

Evet, şu anda, Doğu Türkistanlının Allah'(cc)tan başka kimsesi yoktur.

Türkiye, 16 Kasım 1985

DOĞU TÜRKİSTANLI LİDER İSA YUSUF

ALPTEKİN DİYOR Kİ:

"Kızıl Çin, komünizmin katı metodlarının bir kısmını terk ederken ve Doğu Türkistan Türklerine, bazı hürriyetler tanırken, anânevi istilâ ve asimilâsyon politikasından zerre kadar taviz vermemektedir. Çin'in Türkiye ve İslâm dünyası ile münasebetlerini geliştirmesinin ardında, iki milyon kilometre kareye yakın Doğu Türkistan topraklarını Çinli muhacirlerle doldurmak ve 30 milyona yakın Türk'ü eritmek siyaseti yatmaktadır. Çünkü, dış politikasının temel prensibi; 'uzaktakini oyala, yakındakini ez' şeklindedir. Aziz Türkiye'miz ile Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki münasebetlerin gelişmesi, millî menfaatlerimiz istikametinde elbette faydalıdır. Ancak, bu münasebetler, Doğu Türkistan'ın unutulmasına sebep olmamalıdır".

İsa Yusuf Bey, bilhassa Doğu Türkistan'ın unutulmasından şikâyetçidir ve o, bu konuda şöyle demektedir: "Bizim için en acı olan şey, Çin malhûmu bu Türk Yurdu'nun, soydaşları, dindaşları ve hür insanlık tarafından unutulmuş olmasıdır. Aziz Türkiyemiz'de bile basınımız ve münevverlerimiz, maalesef, Doğu Türkistan'ı tanımamaktadır. Nitekim, resmî ziyaretler vesilesiyle Çin'e, oradan da Doğu Türkistan'a kadar giden basın mensuplarımızın bir çoğu, yazılarında bu durumu ifade etmişlerdir. Öte yandan, bazı muhabirlerimiz, bu ziyaretlerinin intibalarını yazarlarken, Doğu Türkistan'ı, bir miktar Uygur Türk'ünün yaşadığı ve Kızıl Çin'e ait, bir toprak parçası gibi telâkki etmişlerdir. Sanki, bir avuç Türk, orada tesadüfen bulunmakta iken, Çinliler, onların ibadethanelerini açmış, dinî hürriyet vermiş, serbest ticaret hakkı tanımış... özerk bir

siyasî yapıları varmış ve soydaşlarımız rahat ve müreffeh bir hayat sürmekteymiş gibi yazılar yazmışlardır. Oysa, durum, hiç de böyle değildir. Bütün bunlar, Doğu Türkistan'ın unutulmasının neticeleridir."

Bu durumda, insanın soracağı geliyor. Gerçekten de bu yazar ve aydınlarımız, Doğu Türkistan Cumhuriyeti'nin Çinliler tarafından yıkılarak, topraklarının işgal edildiğini bilmiyorlar mı? Bağımsız bir devleti yıkıp "otonom bölge" diyerek "özerklik maskesi" altında dünyayı uyutmaya çalışan ve Çin'li muhacirlerle, bu verdiğini bile, zaman içinde, mutlaka geri alacak sinsi plânlar yapan Çinli'nin oyununu gerçekten görmüyorlar mı?

İsa Yusuf Bey, şöyle devam ediyor: "Çin komünistleri, Doğu Türkistan'da, tarihte misli görülmemiş bir Çinileştirme kampanyası başlatmışlardır. 'Kültür Devrimi' bahanesi ile Doğu Türkistan Türkleri'nin bin seneden beri kullanageldiği Arap alfabesini değiştirerek, Çin fonetiğine uygun Lâtin alfabesini zorla tatbikata koymuşlardır. 'Doğu Türkistan halkının yazı dili, siyasî, askerî ve idarî terimler için yeterli değildir' bahanesi ile Doğu Türkistan Türklerinin asırlardan beri kullanageldiği Türkçe, Arapça ve Farsça tabirlerin yerine Çince kelimeler sokmuşlardır. 'Geçmişin zararlı kalıntıları' bahanesi ile eskiden kalma 370 bin tarihî, ilmî ve dinî kitabı imha etmişlerdir. 'Sosyo-ekonomik reform' adıyla Doğu Türkistan Türkleri'nin yüzde 96,6'sını, tarihin kaydetmediği korkunç bir sürüleştirme ameliyesinden başka bir şey olmayan komünlere doldurmuşlardır. 'Çin'deki milletlerin kaynaştırılmasına karşıyız' diyerek Türkleri, Çinlilerle evlenmeye zorlamışlardır... 'Yeknesak okul' bahanesi ile Doğu Türkistan'daki millî ve dinî okullar kapatılarak yerine Marksizm, Leninizm ve Maoizm okutulan okullar açılmıştır, 'üretimde engel oluyor' bahanesiyle namaz kılmak yasaklanmıştır. Doğu Türkistan'da mevcut 29 bin caminin hemen hepsi kapatılmıştır..."

Evet, bu dram böyle uzayıp gidiyor. Bu dramı anlatmaya sütunlar yetmiyor...

Türkiye, 18 Kasım 1985

MİLLETLER ARASI SAVAŞ

Tarih, milletlerarası savaşların hikâyeleri ile doludur. Maalesef, bu savaşlar, çok yönlü ve sürekli dir. Hiç şüphesiz, bizler de en az diğer insanlar kadar "barış" seviyoruz, istiyoruz ve özlüyoruz. Ancak, bir tarihî ve içtimâî vakıa olarak görüyoruz ki, "savaş", inkâr edilmesi mümkün olmayan bir gerçektir ve ona hazır olmayanları kahredecek bir tarzda, mevcut olmuştur. Bu sebepten, milletlerin "savunma harcamaları", zaman içinde azalmamakta, aksine artmaktadır.

Dikkat ediniz, "yumuşamadan", "barıştan" ve "silâhların üretiminin sınırlandırılmasından" en çok söz eden ülkeler, dünyayı bir anda yok edecek korkunç silâhlara sahip bulunuyorlar. Üstelik, yukarıda sözünü ettiğimiz sloganlara rağmen, "silâhlanma yarışı" sürdürmeye devamla daha korkunç ve daha "etkili" olanlarını keşfetmek için, harcanan milyarlarca yenilerini ilâve ediyorlar.

Öte yandan, hayretle görüyoruz ki, dünyanın en zengin ülkeleri, yahut dünyanın en kalkınmış ülkeleri, aynı zamanda "savaş endüstrisinde" en ileri olan ülkelerdir. Oysa, durum, fukara ve geri kalmış ülkelere tersinedir. Yani, dünyanın en geri kalmış ülkeleri, aynı zamanda "silâh endüstrisinde" en başarısız kalanlarıdır. Herhalde, bu sebepten olacak, Şanlı Peygamberimiz, bundan on dört asır önce, şöyle buyurmuşlardı: "Savaş için hazırlıklı olduğunuz müddetçe refah içinde yaşarsınız".

Yine, dehşetle ve esfle görüyoruz ki, "savaşlar", zaman içinde, sadece sayı ve nitelik itibarı ile çoğalmamakta, gittikçe daha vahim bir hal almaktadır. 20. asır, maalesef "dünya harplerini" gündeme getirdi; kanlı bloklaşma hareketleri dünyayı kapladı; "süper - güçler" doğdu; "yeni savaş" biçimleri ve taktikleri geliştirildi. Ham madde pazarı durumunda bulunan "fukara ülkeler", kara ve kırmızı emperyalizmin oyunları ile "iç savaşlara" sürüklenir oldu. Kapitalistler, "uluslararası şirketler" kanalı ile, komünistler "sınıf savaşları" ile "fukara, ve muhtaç ülkeleri" sömürmenin ve paylaşmanın yeni metod ve vasıtalarını buldular. İstirapla belirtelim ki, bu tip savaşlarda Türk ve İslâm Dünyası'nın üçte ikisi ve Afrika'nın tamamı yenik düştü.

Biz, bir Müslüman - Türk olarak bu sahne karşısında çok üzüliyoruz ve şerefli bir barış özlüyoruz; onun tesisi için çalışıyoruz. Ama, bunun yanında, acı gerçekleri de görüyoruz. Daha dün, vatanımız

istilâ edilmiş, milyonlarca insanımız öldürülmüş ve kendi vatanımızı kurtarmak için mukaddes "İstiklâl Savaşımızı" yapmak zorunda kalmıştık. Bugün ise, Bulgaristan'da, Rusya'da, Afganistan'da ve Doğu Türkistan'da yaşayan soydaşlarımızın ve dindaşlarımızın ıstıraplarını tâ gönlümüzde duyuyoruz. Kendi yurdunda esir alınmış, parya statüsü içinde inletilen bu kardeşlerimizin durumu, sahte barış havarilerinin bütün foyasını meydana koymuyor mu? Öte yandan, arkasına Amerika Birleşik Devletlerini alan "Siyonizm", İslâm Dünyasına kan kusturmaktadır. Sanki, "Siyonist liderler", koskoca Amerika'yı "İsrail'in sömürgesi" gibi kullanmaktadırlar. Elbette, Amerikan "efkâr-ı umumiyesinin" bundan haberi yoktur. Çünkü, orada halk, çeşitli metod ve vasıtalarla uyutulmakta, sinsî oyunlarla aldatılmaktadır.

Milliyet düşmanlarının sandığı gibi, savaş, ayrı milletler halinde bulunuşumuzdan doğmaz. Aksine, insanlar, savaşların doğurduğu tehlikeler karşısında, milletler halinde teşkilâtlanarak korunurlar. Çünkü, güçlü bir millet olamazsak, güçlü milletlere yem olacağımızı biliriz. Şayet, "milletlerarası barış" gerçekleştirilecekse, bunun yolu, milletleri ve milliyetleri yok etmek değildir; aksine milletlere ve milliyetlere gerçekten saygı duymaktır. Millî varlığımıza saygı duymayanlar, bizden saygı beklemesinler.

Türkiye, 19 Kasım 1985

MİLLETLER VE SINIFLAR

Sosyologların tespitlerine göre, çok faktörlü bir dinamizme bağlı olarak bir milletin içtimaî yapısında, zaman içinde, farklı tabakalar ve dilimler teşekkül edebilir. Bu durum, çeşitli zaman ve mekânlar da ortaya çıkabilir. Yani, bazı cemiyetlerde bu "sınıflara bölünme" işi, çok serî veya çok yumuşak görünüşler ifade edebilir. Meselâ, Hindistan'da "kast sistemine" kadar ulaşan, Avrupa'da şiddetli "iç boğuşmalara" kaynak olacak boyutlarda tezahür eden bu mesele, Türk - İslâm medeniyetinde, "içtimaî ve iktisadî bir işbölümünden doğan farklar"ın ötesinde bir mânâ ifade etmemiştir.

Çeşitli sebeplerle insan gruplarında "ufkî" (yatay) ve "şakulî" (dikey) bir içtimaî hareketlilik (mobilité sociale) müşahade edilir. Yani, içtimaî ve iktisadî "işbölümüne" katılan insanlar, belirli bir coğrafya içine yayılarak, yahut, kendini tatmin edecek bir iş ve meslekte tırmanarak cemiyette bir yer tutmaya çalışırlar ve kendi

statülerine yakın olan kişi ve zümrelerle dayanışma içine girerler. Böylece, ister istemez, cemiyetlerde farklı gruplaşmalar ve "içtimaî baremler" teşekkül etmeye başlar.

Böyle olunca, adına ister "sınıf" deyin, ister "dilim" ve "tabaka" deyin, bütün bu gelişmeler, bir milletin içtimaî ve iktisadî teşkilâtlanmasının bir neticesidir ve millî yapı içinde manâlı birer birim ifade ederler. Bize göre, bir milletle bütünleşmeyen ferdî ve zümrevî menfaatlerin "beynelmilellesmesinden" söz etmek saçmadır. Nitekim, bütün içtimaî ve iktisadî dilimler, yani çiftçiler, işçiler, esnaf, bürokrat, teknokrat ve işverenler, bir milletin çok yönlü yapısı içinde birbirlerini tamamlayan birer birimdir. Zaman zaman aralarında bazı çelişmeler ve çatışmalar zühur etse bile, hepsi de bilir ki, birbirlerine muhtaçtırlar; onları birleştiren "ortak menfaatler" ve "hedefler" asla ihmal edilemez.

Biz, bir milletin içinde mevcut olan ve olabilecek ferdî ve zümrevî menfaat çatışmalarını asla inkâr ve ihmal etmek istemiyoruz. Bununla birlikte, çok iyi biliyoruz ki, bütün "sınıfları", "dilimleri" ve "tabakaları" birleştiren "ortak menfaatler", "ortak idealler" ve "ortak değerler" de vardır. Bunlar, ferdî ve zümrevî küçük hesapları aşan değerlerdir ve "millî dâvalar" adı altında toplanabilir. Öte yandan, kendi menfaatini, kendi milletin menfaati içinde bulamayan fert ve zümreler, ister istemez, o milletin "kaderini paylaşamayacaklarından" millete yabancılaşmış sayılacaklardır. Milleti zarar ederken "kâr edenler" ve "menfaat umanlar", nasıl bizden olabilirler? Nitekim, Şanlı Peygamberimiz şöyle buyururlar: "Bizi aldatanlar bizden değildir".

Milletimizin aleyhine gelişen durumlar, eğer bizim ferdî ve zümrevî menfaatlerimizi zedelemiyorsa, biz, o milletin dışında kalmışız demektir. Nitekim, Şanlı Peygamberimiz şöyle buyururlar: "Müslümanlar, bir vücût gibidirler. Vücûdun, herhangi bir yeri ağrıyınca, bütün vücût rahatsız olur". Gerçekten de milletin dertleri ile dertlenmeyen kişi ve zümreler, o milletin dışında kalmış sayılırlar.

Hele, milletimizi zarara sokan oyunlar ve tertipler, dış güçler ve milletimizin düşmanları tarafından organize ediliyorsa, bu durum, bazılarına ferdî ve zümrevî kârlar sağlıyorsa, böyleleri, asla unutmamalıdır ki, onlar yalnız milletlerinin dışında kalmış olmazlar, "düşmana" da hizmet etmiş olurlar. Millî devlet şuuru yerine, "sınıf devleti" hezeyanını ileri süren çevrelerin oyun ve tertiplerinin mânâsı çok iyi kavranmalıdır. Yani "kızıl emperyalizm" iyi tanınmalıdır.

Türkiye, 20 Kasım 1985

MİLLÎ DEVLET

"Millî devlet", herhangi bir sınıf ve zümreye imtiyaz tanımayan devlettir. O, bütün tabakaların, bütün içtimâî birimlerin hak ve menfaatlerini, koruyan, savunan, dengeleyen ve milletin vicdanında saygı ve itibar bulan ve bizzat milletin teşkilâtlanmasından doğan "bir otorite"dir.

Zulme, haksızlığa ve gadre uğrayan herkes, mutlaka yanında devleti bulmalı; zâlimler ve gaddarlar da devletin gücü karşısında daima yenik ve ezik düşmelidir.

Şanlı Peygamberimizin ilk hali-feleri, yüce sahabî Hz. Ebubekir, seçimi takiben yaptıkları konuşmada, "Nezdimizde mazlumlara, haklarını alıncaya kadar çok kuvvetli, zâlimler ise mazlumun hakkını verinceye kadar çok zayıf olacaklardır", diye buyurarak devletin "mazlumdanda yana" olması gerektiğini belirtmiş ve bütün hayatları boyunca böyle de hareket etmişlerdir.

Tarihten öğreniyoruz ki, mazlumlara ve mağdurlara, haklarını alamazlarsa, kin ve intikam duyguları zaman içinde kabararak gelişir; başka mazlum ve mağdurlarla açık ve gizli irtibatlar kurar; rizikosuna rağmen teşkilâtlanır ve büyük içtimâî ve siyasî patlamalara kadar uzanır. Gördüğü mukavemet ölçüsünde de sertleşir.

Avrupa'da, 19. asırda, kapitalizmin zulmü, ister istemez "işçi isyanlarına" sebep olmuştur. Bu sebepten olacak, Avrupa'da işçi teşkilâtları ve sendikaları, hâlâ, o günlerin sert, öfkeli ve kavgacı heyecanını taşımaktadır. O günlerden bugüne, pek çok "ihtilâlcî", işçilerin bu ruh halinden istifade etmesini bilmiştir.

Bunun yanında, hemen belirtmek gerekir ki, şayet devlet, "millî devlet" olmayı başarmışsa, sınıf ve zümre menfaatleri yerine, bütün bir milleti, şefkat ve adaleti ile bağrına basmışsa, cemiyette huzur ve refah doğmaya başlamış, kavgaların yerini barış ve dostluk almıştır.

Böyle olunca, devlet ve onun icra gücü olan "hükümetler", teşrîf gücü olan "meclisler" ve kazaî gücü olan "mahkemeler", asla, bir sınıf ve zümrenin tekelinde ve kontrolünde olamaz. Bunlar, "Hak" ve "Adalet" adına, "Millet" adına hareket etmek zorunda olan ve "millî vicdanı teşkil eden mukaddes ölçülere" bağlı birer "millî müessese"dir. Yani, biz, "sınıf hükümetlerine", "sınıf meclislerine" ve "sınıf mahkemelerine" inanmıyoruz.

Esasen, beşeriyet, bu gibi ters gidişten memnun olmamıştır ve fayda görmemiştir. Yani, beşeriyet, "zümre tahakkümünden" mustarıptır. Bunun yanında, esefle belirtelim ki, tarihten ve dünyadaki bazı tatbikattan öğrendiğimize göre, devlet ve onun güçleri, hemen daima bir sınıf ve zümrenin tasallutuna ve tahakkümüne maruz kalmıştır.

Günümüz sosyologlarından C. Zimmerman'ın "Yeni Sosyoloji Dersleri" adlı kitabında belirttiği üzere, gerçekten de zaman içinde "savaşçılara", "rahiplere", "asillere", ham madde tüccarları demek olan "fizyokratlara", büyük sanayi ile birlikte türeyen "kapitalistlere" imtiyaz tanıyan hükümetler gelip geçmiştir.

Şimdi de komünistler, büyük sanayinin yaygınlaşması ile güçlenen "proletaryanın diktatörlüğü" için savaşıklarını söyleyerek ve üstelik son "aşamada", devletsiz bir devlet (!) kurmak garabetini göstermeyi "bilimsel sosyalizm" adına savunmak yoluna girmiş bulunuyorlar. Oysa, tatbikatta gördüğümüz şey, bu iddia ile iktidar olabilmiş çevreler, kısa bir süre içinde, azgın bir "partizanlar tahakkümüne" ve karşı çıkılmaz bir "devlet kapitalizmine" düşmüşlerdir. Yani, "teori" ile "tatbikat" arasında korkunç bir çelişme hâsıl olmuştur.

Artık, herkes anlamalıdır ki, gerçekten de devlet, millî vicdanda yaşayan "mukaddes millî değerlere" dayanmak ve topyekûn milleti kucaklamak zorundadır.

Türkiye, 21 Kasım 1985

MİLLÎ ŞUUR VE SINIFLAR

Bir milletin gücü, "millî şuurunun" uyanıklığına bağlıdır. Bu şuur güçlendikçe "millî birlik" ve "dayanışma ruhu" artar.

Biz, Türk milliyetçileri olarak "millî şuurun" yüksek gücüne inandığımız kadar, fertlerin "şahsiyet olma" istek ve iradesini de inkâr etmeyiz. Tıpkı bunun gibi, içtimâî ve iktisadî bir işbölümünün tabîî bir neticesi olan "içtimâî tabakaların" ve "sınıfların" da dayanışma şuur ve iradelerini inkâr ve ihmal etmeyiz. Bunun yanında, tabiatı itibarı ile, tarih içinde, "nispeten kapalı gruplar" durumunda müşahade ettiğimiz "içtimâî tabakaların", birbirlerinden kopmalarını ve birbirine "hasım" olmalarını dileyen cereyanlara asla taviz vermeyiz.

Biz, İslâm iman ve ahlâkına bağlı Türk milliyetçileri olarak çeşitli sebeplerle ve zaruretlerle meydana çıkabilecek "içtimaî ve iktisadî farklılıkları", adalette dengelemek, gruplar ve birimler arasında "yakınlık duygularını" canlandırmak, "millî şuuru" besleyici münasebetleri arttırmak, çatışma yerine "dayanışma ve işbirliğini" güçlendirici müesseseler geliştirmek isteriz.

Görünen odur ki, "millî şuur", bütün fert, zümre, tabaka ve sınıfları birbirine bağlayan harçtır. Bu harcın kuvveti nispetinde, herkes "millî huzur ve refahı" payını alır. Bu harcın zayıfladığı milletlerde ve devletlerde, grup çözülür, egoizm artar, içtimaî yalnızlıklar ve adaletsizlikler çoğalır; millet, düşman kamplara bölünür ve "millî devlet" zayıflar.

Bir ülkede, "millî şuuru" zayıflatarak "sınıf şuuru" kışkırtmak isteyenler, bilerek veya bilmeyerek milletin çözülmesine sebep olmaktadır. Hiç bir mesele, hiç bir sıkıntı, "millî şuurun" çözülmesine ve milletin parçalanmasına mazeret olamaz.

İçtimaî adalet ve içtimaî güvenlik istemek, haksızlık ve zulüm ile mücadele etmek, bunun için teşkilatlanmak başka şeydir; "millî şuuru" ret ederek, onun yerine "sınıf şuuru" oturtmaya çalışmak, "millî devleti" bir zulüm aracı olarak tanıtır "devletsiz cemiyet ütopyası" ile "anarşiyi" desteklemek, "milliyetçilik duygularını" çökerterek "internationalisme" havariliği yapmak başka şeydir. Bu ikisini birbirine karıştırmamak gerekir.

Milletin ıstıraplarını ve meselelerini, "milletin aleyhine" istismar etmek isteyen düşman oyunlarına karşı gerçekten uyanık olmak şarttır.

Milletlerarası savaşta, milletlerin dışa dönük çatışmalarını, "iç çatışmalar" ile bertaraf etmek, "rakip" millet ve devleti, iç savaşlara sürükleyerek meşgul etmek ve zayıf düşürmek taktiği, eskiden beri bilinmekle birlikte, günümüzde çok daha fazla kullanılır olmuştur. Kısacası, milletlerarası savaşlar, şimdi, kendilerini "sınıflar arası savaşlar" ile maskeleyerek becerilebilmekte ve "hedef milletleri", böyle bir çatışma zeminine çekmek istemektedirler.

Kızıl ve kara emperyalizm, bilhassa fukara ülkelerde, kalkınmak için çırpınan cemiyetlerde, bu oyunu çok trajik bir biçimde tezgahtarlamaktadır. Böylece, kapitalist ve komünist emperyalistler, kaç "millî devleti" kuzey-güney ve doğu-batı diye parçalayarak aralarında paylaştılar. Dünya haritasına, şöyle bir bakmak, faciayı görmeye yeter. Kore, Vietnam, Türkistan, Yemen, Etiyopya, Lübnan, Afganistan,

vb. gibi devletlere yenilerini eklemek isteyen kahpe oyunları artık görmek gerekir.

İster iktidarda, ister muhalefette olsun, bir milletin "sorumluluk şuuru" taşıyan kadroları, bütün faaliyetlerini "millî şuurun" süzgecinden geçirerek hareket etmek zorundadırlar. Çünkü, milletlerarası savaş, acımasızca devam etmektedir.

Türkiye, 22 Kasım 1985

CEMİYETLER ÇÖZÜLÜYOR MU?

Başta E. Durkheim, L. Bruhl ve F. Tönnies olmak üzere, birçok sosyolog, insan gruplarının eski mütecanis (homogene) karakterini kaybetmekte olduğunu, zaman içinde "farklılaşmaların" arttığını, bilhassa son iki asır içinde, bu gidişin hız kazandığını belirtiyorlar. Erich From gibi yazarlara bakılırsa, bu, iyi bir gelişmedir ve "hürriyete gidiş" olarak değerlendirilebilir.

Müşahedeler göstermektedir ki, insanlar arasındaki farklar, insan grupları kalabalıklaşıp büyüdükçe, içtimaî etkileşim (interaction) çoğaldıkça, iş ve meslekler çeşitlendikçe artmaktadır. Bu durum, cemiyetlerde, birbiriyle çelişen iki yönlü bir gelişmeye sebep olmaktadır. Yani bir taraftan "ferdiyetçilik" güçlenmekte, diğer taraftan yalnızlığa düşen fertlerde, yeni baştan, bir "içtimaî dayanışma ve bütünleşme" ihtiyacı doğmaktadır. Yani "çözülme" ve "çözülme tepki" yan yana boy vermektedir.

Büyük sanayinin doğması ve gelişmesi, hızlı şehirleşme, artan içtimaî temaslar, eğitimin yaygınlaşması, büyüyen ve devleşen insan grupları, içtimaî kontrolün zayıflaması, ailelerin küçülmesi, geleneğe bağlı dayanışmanın yıkılması insan gruplarında "yalnızlaşmaya" yol açtı. İnsanlar, kalabalıkların içinde, yalnız, sahipsiz ve himayesiz kalmanın endişesi içinde çırpınır oldular. "Gemisini kurtaran kaptan" havası içinde, herkes, yalnız kendini kollar duruma düştü.

Cemiyetle bağları gevşeyen kişilerde egoizmin ve güvensizliğin arttığını herkes bilir. Fert, kendini himaye edemeyen cemiyete, önceleri küser; sonra ona isyan ederek "bildiği gibi" yaşamaya ve hareket etmeye yönetir. Bu, isyanını da "hürriyet" çılgınlıkları ile maskeler. Oysa, kişi, cemiyete karşı isyan çılgınlıkları bastığı bu anda, cemiyetin şefkat ve himayesine ne kadar muhtaçtır. Onun için, biz,

kişinin cemiyete olan bu hasretini, "hürriyetten kaçış" olarak yorumlamaya çalışan Erich From'un görüşlerine katılmıyoruz.

Bize göre, çağımızın gerçek cereyanı "ferdiyetçilik" (individualisme)dir. Yani, cemiyetler, çözülmeğe. "Toplumcu cereyanların" 19. ve 20. asırlarda, birden bire güçlenmesi tesadüfî değildir. Çünkü, bu cereyanlar, bu çözülme ve fertleşme eğilimlerine bir tepki (reaction) olarak doğmuşlardır. Sürüye (cemiyete) isyan etmeyi emreden Nietzsche'ci cereyanın, ferdietçiliğı, "anarşizme" vardiəcək ölçüde güçlendirmesi; öte yandan, liberalizmin, içtimaî bütünlüğü tehlikeye sokacak bir biçimde gelişmesi, birçok cemiyetin, korunma İçgüdüğü ile "toplumcu cereyanlara" kapılması neticesini doğurmuştur. Bu sebepten olacak, şimdi, Batı Dünyası'nda "ferdiyetçi" ve "toplumcu" cereyanlar, bunlara bağılı partiler, sendikalar, dernekler, basın ve yayım organları, boğuşup durmakta, "sağ" ve "sol" yumruklar kalkıp inmektedir. Batılı aydına sorarsanız, işte demokrasi budur. Batı, kendi içtimaî, iktisadî, harsî ve siyasî yapısından doğan bu duruma o kadar alışmıştır ki, onu, dünyanın her yerinde görmek ister, bunu göremeyince de tatmin olmaz.

Oysa, bizim kültür ve medeniyetimizde durum başkadır. Bize göre, cemiyet, şahsiyetlerden kurulu canlı bir yapıdır. "Fert" ve "cemiyet" çatışan iki birim değil, birbirini tamamlayan ve geliştiren iki güç kaynağıdır. Ferdin vazifesi, cemiyetini güçlendirmek, cemiyetin vazifesi kendine mensup fertleri korumak ve geliştirmektir. "Hürriyet" ve "disiplin" birbirine zıt iki kavram olmayıp bir diğeri var olmasını temin eden iki değerdir. Disiplinsiz hürriyet anarşiye, hürriyetsiz disiplin istibdada yol açar. Milletlerin hayat biçimlerini ve rejimlerini, bir bakıma tarih ve coğrafyaları, millî kültür ve medeniyetleri tayin eder. Bu âmilleri nazara alınmayan bir hamlenin başarılı olması beklenemez.

Türkiye, 23 Kasım 1985

CEMİYETLERİN YENİDEN TEŞKİLÂTLANMA İHTİYACI

Aşırı hürriyetçilik cereyanı, ister istemez "ferdiyetçiliğı" (individualisme'i) kıskırtmıştır. Liberal düşünceler ve cereyanlar, zamanla "cemiyetlerin çözülmesi" neticesini vermiştir. Bu duruma reaksiyon olarak bütün dünyada çeşitli renkte "toplumcu akım" böylece güç kazanmıştır. Bazılarına göre, bu, bir nevi "hürriyetten kaçış"tır. Bize

göre, cemiyetin bu tepkisini "hürriyetten" değil "anarşi" ve "başboşluktan" kaçış olarak değerlendirmek gerekmektedir.

Çünkü, "hürriyetçilik", şahsiyetlerin doğup güçlenmesi için ne kadar zarurî ise, onun cemiyetlerin çözülüp dağılmasına vesile olacak ölçüde istismar edilmesi de o kadar tehlikelidir. "İçtimâî mura-kabenin" zayıfladığı, "içtimâî normların" geçersiz kaldığı, hürriyet-lerin "başboşluk" olarak yorumlandığı bir vasatta, devleti idare edenlerin işleri zorlaşır, polis ve jandarmanın işi çoğalır; "içtimâî yalnızlıklar ve güvensizlikler" içinde bunalan fert ve zümreler artar.

Günümüzde, "hürriyet" adına, insanı, her türlü içtimâî, ahlakî ve hukukî sansürün dışında tutmak isteyen ve bu suretle beşeriyete, büyük zararlar veren bazı çevreler vardır. Bu gibilere, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîmin ihtarı şudur: "İnsan, kendisi-ni başboş bırakılacak mı zanneder?" (Kıyamet/ 36).

Müşahedeler göstermiştir ki, "içtimâî bağlar"ın zayıflaması, ferdî iştihaları kamçulamakta, yalnızlık korkusu ve güvensizlik duygusu fertteki egoizmi harekete geçirmekte, hırslar başboş kalmakta, zayıf ve güçsüzler ezilmek tehlikesi ile karşı karşıya gelmektedir. Bu durumda "tehlike" ile karşılaşan ferî ve gruplar, "başlarının çaresini" ararlarken -geleneğe dayalı bütün dayanışma imkânını kaybetmiş bir sahada- "yeni güvenlik kurumları" teşekkül etsin isterler. Böylece, dernekler, birlikler, sendikalar, partiler, kooperatifler, şir-ketler, açık ve gizli teşkilâtlar belirmeye başlar. Birçok fert ve zümre de "can havli ile" bu teşkilâtlara kapılıdır.

Son iki asrın, beşeriyete gösterdiği teşkilâtlanma biçimi şudur: "Ortak menfaatler etrafında güç birliği yaparak bir baskı grubu oluşturmak ve bununla ne kadar mümkünse o kadar imtiyaz koparmak..." Büyüyen ve sanayileşen ülkelerde, bu problem, her gün biraz daha artmaktadır. İnsanların sırf "maddî çıkarlar" için el ele vermeleri, kendi grup ve zümreleri için "imtiyazlar" koparmaya çalışmaları, sınıf ve zümrelerin "tahakküm" ve "diktatöryaları" için kavga etmeleri beşeriyeti mutlu kılabilir mi? Çıkış yolu bu mudur?

Avrupalı sosyologlar bile, bu yolun bir "çıkamaz" olduğunu görmüşlerdir. Nitekim, E. Durkheim, "Meslek Ahlâkı" adı ile dilimize çevrilmiş kitabında şöyle diyor: "İnsanlar arasında, barış ve düzen, tamamı ile maddî illetlerden, hatta pek ileri de olsa, kör bir mihanikiyetten otomatik bir şekilde doğamaz. Bu, bir ahlâk işidir; içtimâî bir müessese, bir ahlâk disiplini olmadan yaşayamaz. Çünkü, böyle olmazsa, ortada, ancak birbiri ile çarpışan fert iştihaları kala-

caktır. Tabîî olarak da sonu gelmeyen, bu doymak bilmez iştihaları düzene sokan bir şey bulunmaz ise kendiliklerinden (disipline) girecek değillerdir", (a.g.e. Çev. M. Karasan, S. 20-21). Gerçekten de sınıf maddî menfaat hesapları üzerine kurulu ve sınıf çatışmalarını esas alan bir sanayi cemiyetinde, bu cemiyet, ister kapitalist, ister sosyalist olsun, huzur, sükûn ve barış aramak beyhudedir.

İnsanlar, madde ile mânânın, fert ile cemiyetin, hürriyet ile disiplinin dengesini kurabilmiş sistemler içinde mutluluk bulabilirler. Bu konuda Türk - İslâm kültür ve medeniyeti, beşeriyete örnek olabilecek misâllerle doludur.

Türkiye, 25 Kasım 1985

MİLLÎ BÜTÜNLÜK VE SINIF EGOİZMİ

Büyük sanayi inkılâbına paralel olarak cemiyetlerde bir "çözülmenin" müşahade edildiğini ve "yeni bir içtimaî teşkilâtlanma" ihtiyacı içinde fert ve grupların harekete geçtiklerini belirtmiştik. Bunun yanında, bir ahlâk ve disiplinden mahrum kalan bu "arayış döneminin" doğuracağı tehlikelere de işaret etmiştik. Yeniden teşkilâtlanma ihtiyacının, mâkul ve dengeli bir şekilde tatmin edilmemesi halinde, zümre egoizminin "sınıf kavgalarına" dönüşeceğini, bu arada mağdur olduğuna inanan kitlelerin anarşiye düşebileceğini ortaya koymuştuk.

Çözölmeye mâruz kalan cemiyetlerin "millî şuur" ve "ahlâk" açısından kontrol ve disipline ihtiyaçları vardır. Bu durumda, devlet, gidişe, ilim ve eğitim yolu ile müdahale ederek milletin, yeni ihtiyaçlar içinde, millî ve çağdaş verilere göre "yeniden teşkilâtlanmasını", millî iradeye ve millî yapıya ters düşmeden temin etmelidir. Aksi halde, cemiyet, başıboş bırakılır, iş, oluruna terk edilirse, bunalım büyür; iç ve dış istismarlar ile yara kangrene dönüşür; millî varlık ve bütünlük "sınıf egoizmi" yüzünden tehlikeye atılmış olur.

Bunun için, "millî devlet" idealine bağlı, milleti, bir bütün kabul eden, mazlumu, mağduru ve ezilmiş tutan, zulme imkân vermeyen, haksızlık yapma acımadan cezalandıran "idealist kadrolara" ihtiyaç vardır. Kim olursa olsun, hangi zümreyi temsil ederse etsin, kendi ferdî ve zümrevî menfaatlerini putlaştıran kimseler, korkunç bir "egoizmin" esiridirler.

Büyük sahabî Ebu Hureyre Hazretleri, Şanlı Peygamberimizden şu hadîsi rivayet ederler: "Cemaatten bir karış ayrılan, İslâm ger-

danlığını boynundan çıkarmıştır". (H.M. Hasan Serhendî - Tarik'ün-Necat - A.F. Meyan - S. 65).

Elbette, meslekî kuruluşlara ve çeşitli sendikalara ihtiyaç vardır. Benzer iş faaliyetlerinde bulunmak, benzer problemlere sahip olmak, insanlar arasında içtimaî ve ruhî yakınlaşmalar doğurur. Bu yakınlık duyguları, iktisadî bağlarla da birleşerek meslek teşekküllerinin ve sendikaların doğmasına, gelişip güçlenmesine sebep olur. Bu, sadece günümüze ait bir vakıa değildir. Tarihimizde "esnafın" kurduğu loncalar da böyle bir ihtiyacın ifadesidir. Ancak, Türk - İslâm kültür ve medeniyetinden kaynaklanan "esnaf teşkilâtımız", asla bir sınıf ve zümre egoizmini temsil etmezdi. O, içtimaî ve iktisadî bir dayanışma müessesesi olduğu kadar, dinî, ahlâkî bir "otokontrol" vazifesi yapan ve eğitime çok değer veren bir teşkilâtlanma şekli idi. Loncalar, aynı vazifeyi yapan diğer esnaf teşkilâtları ile çatışma içinde değil, işbirliği ve dayanışma ruhu içinde hareket ederlerdi.

Batı'da sendikalar, bilhassa kapitalizmin istismarı karşısında haklı ve serî bir reaksiyondan kaynaklanmışlardır. Batı Dünyası'nda sendikalar, kan ve gözyaşı ile kurulabilmişlerdir. Bu yüzden öfkeli-dirlirler. Bilhassa "işçi sendikaları", 18. ve 19. asır "sömürücülerine" karşı duyduğu bu öfkeyi, hâlâ tamamı ile dindirememiştir. Çünkü, bu konudaki acı hâtıraları hâlâ dipdiridir. Bununla birlikte, bu öfke, şiddetinden hayli kaybetmişe benzer... Gerçi komünistler, bu öfkenin asla yatışmasını ve millî bir barış ortamının doğmasını istemezler ve aksine telkin ve tesirlerle diktatöryalarına zemin hazırlamak üzere, yaralan kanatmak isterlerse de "kalkınmış ülkelerde" artık fazla bir başarı şansına sahip olamamaktadırlar. Böylece, sendikalar, içtimaî bir vakıa olarak cemiyetteki yerini bulmakta ve "millî bir güç" haline dönüşmektedirler. Üyelerini, bir sınıf egoizmi ile değil, millî bir şuurla koruyan ve kollayan müesseseler haline gelen sendikalar, elbette, büyük hizmetler vereceklerdir.

Türkiye, 26 Kasım 1985

HALK VE MİLLET

Bizim tarihimizde "halk" sözü, "sâde vatandaş" mânâsında kullanılmaktadır. Bizim kültür ve medeniyetimizde -Batı'da görüldüğü gibi- "asıl (patris)ler "halk" (plep) çatışması diye bir konu yoktur.

Bizim kültür ve medeniyetimizde, "ulema ve halk", yahut "münevver ve halk" kavramları vardır. Bunlar, birbirinin içinden çıkarlar ve birbirlerini tamamlarlar. Yani, Türk - İslâm kültür ve medeniyetinde "içtimâî itibar" ilim üzerine kuruludur. Irk, soy - sop ve zenginlik üzerine kurulu bir "şeref merdivenini", İslâmiyet, kesin olarak reddeder. Bizim, yüce dinimize göre, insanların ve grupların şeref ve üstünlükleri "takva" ile ve iktisap ettikleri "ilim" ile dir.

Batı kültür ve medeniyetinde "halk" (plep) sözü, tamamı ile başka mânâda kullanılmıştır. Onlar, "halk" sözünü, "asıl olmayan" mânâsında kullanırlar. Batı'nın tarihinde, asıl tabaka, kendini, soy - sop ve imtiyazlar bakımından üstün görürdü. Bugün dahi, birçok Batı'lı ülke için durum aynıdır, İngiltere'de, Hollanda'da, Belçika'da ve Danimarka'da, daha nice irili ufaklı cemiyetlerde, şimdi bile, halka tepeden bakan lordlar, dukler, düşesler... maddî ve manevî imtiyazlarla donatılmış bulunmaktadır.

Batı Dünyası'ndaki bu "asıl" ve "halk" ayrımı, haklı olarak birçok vicdanlarda tepki uyandırmış; pek çok aydın, "halktan yana" bir mücadele vermek zorunda kalmıştı. Bu sebepten olacak, Batı'da milliyetçilik ve demokrasi fikirlerine paralel olarak bir de "halkçılık cereyanı" doğmuştur.

Hiç şüphesiz, her cereyan gibi bunun da samimi taraftarları ve istismarcıları olmuştur. Samimi taraftarlar, homojen bir cemiyetin doğuşu için mücadele verirlerken, konunun istismarcıları, kitleleri bir diğerine karşı kışkırtarak isyan ve ihtilâllere zemin hazırlamışlardır. Bilhassa, Marksistler, "halkçılık" maskesi altında, "halklar" ve "ezilmiş halk yığınları" edebiyatı yaparak, mustarip insanların yaralarını kanatmakta pek ustadırlar. Onlar, "halkçılık" cereyanının, Batı'daki "aristokrasiye" bir reaksiyon olarak doğduğunu bile görmezlikten gelerek problemi, Türk - İslâm kültür ve medeniyetine de bulaştırmak isterler. Oysa, kesin olarak bilinmektedir ki, bizim medeniyetimizde, asla, Batılı mânâda, bir içtimâî tabakalaşma olmamıştır. Yani aristokrasi Türk-İslâm kültür ve medeniyetine tamamı ile yabancıdır. Bizim cemiyetimizde, rast-

ladığımız "bey", "ağa" ve benzeri içtimaî birimler, her cemiyette bulunması gereken "toplum liderliği" kavramı sınıırı içinde ele alınabilir. Bu müessesenin iyi işleyip işlemediği meselesi ise ayrı bir konudur.

Modern sosyolojide, "halk", milleti teşkil eden "topyekûn nüfûs" mânâsında kullanılmaktadır. Halk, belli bir tarih şuurunda, ortak bir kültür ve ülküde birleşmişse ve kendi hür iradesi ile kendini yönetmek için teşkilâtlanmışsa, "millet" adını alır. Böyle bir şeyden mahrum ise "yığın" olarak vasıflandırmak gerekir.

Komünistler, "millet" sözünü hiç mi hiç sevmeyizler. Onlar, hep "halk yığınlarından" söz ederler. Onlar, "millet" dememek için "halk" diyorlar. Oysa, yukarıda belirttiğimiz üzere "halk ve "millet" kavramları, birbirinden çok farklı mânâlar ifade ederler. Komünistlerin, bütün bir cemiyeti, ortak bir tarih şuurunda, ortak bir kültür ve idealde toplanması ve her konuda kader birliği etmesi demek olan "millet kavramından korkması tabiidir. Çünkü, onlar, "sınıf mücadeleleri" içinde boğuşan ve bunalan "halk yığınlarını" daha kolay istismar edebilir ve kendi emelleri istikametinde kullanabilirler.

Oysa, bir halk, ne kadar milletteşirse, o kadar güçlü ve başarılı olur.

Türkiye, 27 Kasım 1985

MİLLETLER İNKÂR EDİLEMEZ

Bazıları, bilmem nasıl bir komplekse kapılarak "millet" ve "milliyet" sözlerinden ürkerler. Böyleleri, bu kelimeleri söylememek için, âdeta hususî bir gayret sarf ederler de "halklar" ve "insanlık" sözlerini israf edercesine kullanırlar. Oysa, "milletler", inkâr edilmeleri mümkün olmayan objektif ve sosyolojik gerçeklerdir. Daha önceden de belirttiğimiz üzere, "halk", bir milleti teşkil eden "insan unsuru"dur ve "halkın millete dönüşmesi" için ortak bir tarih şuurunda, ortak kültür ve medeniyet değerlerinde ve ortak ülkülerde toplanması esastır.

Öte yandan, artık herkes görmektedir ki, "insanlık" mücerret bir kavramdır da "milletler" ve "milliyetler" müşahhas gerçeklerdir. Üstelik "insanlık âlemi", bir milletler camiasından başka bir şey değildir. Sosyolojik veriler, kesin olarak ortaya koymuştur ki, millet-

leri doğuran, coğrafi, tarihî, harsı, iktisadî, biyolojik ve psikolojik pek çok âmil vardır ve bunları, hem etkisiz bırakmak, hem de inkâr etmek mümkün değildir.

Milliyet şuurunu, "şovenizm" ile lekelemeye kalkışarak "artık milletler çağı kapanmıştır" demeğe getiren çevreler, ya tarih bilmiyorlar, yahut etraflarında cereyan eden olayları göremeyecek kadar kördürler. Bütün tarih boyunca olduğu gibi, günümüzde de "milletlerarası savaş devam etmektedir". Tarihî gelişim, milletlerin sayısını azaltmamakta, aksine çoğaltmaktadır. Görmüyor musunuz? Birleşmiş Milletler binasına, her gün, yeni bir milletin ve devletin bayrağı asılmaktadır. Beynelmillelcilerin, bilhassa komünistlerin, şu çelişmesine hayret etmemek mümkün değildir: Onlar, bir taraftan "milletleri ve milliyetleri" inkâr ederler, diğer taraftan "milletlerin bağımsızlık savaşlarını desteklemek" adı altında hasım devletleri param parça etmeye çalışırlar. Kendi içindeki "etnik grupları" ve "milletleri" eritmek siyaseti güderken başka, hasım bildiği milletleri çökertmek maksadı ile hareket ettiği zaman başka türlü konuşan ve propaganda yapan kahpe ve kalles politikaları artık görmek gerekir.

Milletler, inkâr edilmesi imkânsız olan birer ilmi gerçektirler. Tarihten öğreniyoruz ki, millet ve milliyet gerçeğini inkâr ve ihmal eden politikalar, er geç, vakıaların sert tokadını yiyerek yenilgiye uğramışlardır. Âdeti, bir kanun gibidir: Bütün beynelmillelci politikalar, milliyetçilik gerçeği karşısında yenik düşmüşlerdir ve yenik düşeceklerdir. Ayrıca, şunu da bilmek gerekir ki, "millî şuurun gücü", ancak ona tecavüze kalkışıldığı zaman anlaşılır. Bu gerçeği bilen beynelmillelci ve emperyalist çevreler, bu sebepten, bizzat millete ve milliyetçiliğe doğrudan doğruya saklamadıkları zaman, o milletin samimî ve gözü kara milliyetçilerini lekeleyerek bertaraf etmeye çalışırlar.

Bugün, yeryüzü haritasının beşerî tablosu, ayrı ayrı "kültür daireleri" etrafında organize olmuş "milletlerden" ibarettir. Bu, yalnız bugünün gerçeği değildir; tarihin en eski çağlarından beri durum budur. Tarih, bir "kavimler" ve "milletler" tarihidir. Yeryüzünde kavimler ve milletler vardır ve "insanlık" bunların umumî adıdır.

Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de bu husus şöyle açıklanır: "Ey İnsanlar, biz, sizleri, bir erkekle bir kadından yarattık ve birbirinizle tanışasınız diye, sizi şubelere (ırklara, kavimlere) ve kabilelere ayırdık...". (Hucurat /13).

Görülüyor ki, İslâm Sosyolojisi, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerimin ışığında geliştiği müddetçe, asla "millet ve milliyet" gerçeğini ihmal ve inkâr etmeyecektir. Çünkü, bizzat Yüce Allah, insanları, "tek kökten" gelmelerine rağmen farklı "şubeler" halinde yarattığını açıkça beyan etmektedir.

Türkiye, 28 Kasım 1985

İÇTİMAİ HAREKETLİLİK VE. MUTLU AZINLIKLAR

Vapurdayım... Kadıköy'den Karaköy'e geçiyorum. Saat on bire doğru... Pek az yolcu var. Pencere kenarına oturmuş hafif çalkantılı denizi seyrediyorum. Karşımda iki genç adam var, oturmuşlar, tatlı tatlı sohbet ediyorlar. İster istemez dinliyorum. Tam karşımda oturanı, arkadaşına şöyle diyor:

"Bizim cemiyetimizde de bir "mutlu azınlıktan" söz edilebilir. Galiba, bu da "birçok şey gibi" Tanzimat'la başladı. O günlerden bugünlere kadar, bazı aileler ve zümreler, sahip oldukları imtiyazları ve arpalıkları, bir miras gibi, çocuklarına devrederek nesiller boyu, avantajlı kalmasını bilmişlerdir".

Yanında oturan arkadaşı, bir baş işareti ile söylenenleri tasdik ettikten sonra şöyle konuşuyor:

"Bu "mutlu azınlığın" kendilerine has özellikten de var. Bize pek benzemezler. Meselâ, bunlar, Türk tarih ve destanlarından söz etmeyi pek sevmezler de... Greko - Lâtin tarih ve destanlarına hayranlık duyarlar. Bunlar, ceplerinde "Homeros"u taşırlar, evlerinde "Romüs ve Romülüs"ü emziren Roma'nın dişi kurdunun" heykelini bulundurmaktan gurur duyarlar da "Türk'ün Bozkurdunun" adını bile duymak istemezler. Dilleri dilimize benzemez, zevkleri, sofraları, giyim ve kuşamları, birbirlerine hitapları, yürüyüşleri ve salınışları bile çok farklı... Onlar, camilerimizi, ezanlarımızı ve namazlarımızı, Afrikalı ve Avustralyalı "yerlilerin âyinlerini" görmüş gibi "izlerler"; hatta, kısa pantolonları ve geniş kenarlı şapkaları ile bu manzaraları, Avrupalı dostlarına göstermek üzere, filme alırlar. Bizim kandillerimize mukabil, bunların, "Noelleri var, dansları ve müzikleri bile ayrı..."

Ben, denizi seyrediyor gözükerek pür dikkat konuşmaları dinliyorum. Bu hayli kültürlü ve iyi giyimli gençler, gerçekten enteresan şeyler söylüyorlardı. Bu sefer diğeri devam ediyor:

"Şimdilerde, durum biraz değişti. Ülkemizde, müthiş bir içtimaî hareketlilik başladı. Yıllarca hor ve hakir görülen vatan çocukları da okumaya, gelişmeye ve tırmanmaya başladı. Çarıklar çıkarıldı, iskarpinler giyildi, ilk defa ütülü pantolon giyen ve kravat takan gencecik insanlar, yavaş yavaş önemli koltuklara oturdu. Namaz kılan, oruç tutan, yanık halk şiirlerini, Türk tarih ve destanlarını seven, bunlarla ilgili motifleri, birer kart - postal halinde, masasının camı altına koyan, yeni bir nesil peydahlanmaya başladı ve Allah'a şükür, hızla da çoğalıyor..."

Ancak, bilmem ne zamandan beri, cemiyetin kaymak tabakasını teşkil eden, 'arpalıkları' elinde tutan, emretmeye alışmış kişi ve çevreler, bu münasebetsiz (!) tırmanışlardan pek tedirginlermiş. İşte, 'İrtica hortluyor' naralarımın altında yatan gerçek budur. Yani, Türk'üm, Müslüman'ım ve medeniyim diyen 'vatan çocuklarının tırmanışlarından' ödö kopan çevreler, ellerinde bulundurdıkları ve nesilden nesle devredegeldikleri arpalıkları kaybetmek korkusu ile çığlığı basıyorlar: 'Eyyvah! İrtica hortluyor', komünistleri de yanlarına alarak, bağırıyorlar: 'Faşizm tırmanıyor'. Ne gariptir ki, içerden ve dışardan da bunları destekleyenler çıkabiliyor..."

Ben, politikadan anlamam, fakat, her nedense, bu gençlerin konuşması, bana hayli enteresan geldi. Her zaman yaptığım gibi, daha sağlam bilgi edinme arzusu ile, sosyoloji kitaplarının soğuk, kuru ve tepeden bakan satırlarına baktım. Şöyle diyordu: "Zamanımızda "içtimaî hareketlilik" giderek artıyor. Geleneğe bağlı tabakalaşmalar çözölüyor, aşağıdan yukarıya doğru tırmanmalar hızlanıyor. Bu gelişmeler, "üst katlarda" beklenmedik tepkilere sebep olmakta..."

Türkiye, 29 Kasım 1985

ZÜMRE HÂKİMİYETİNE PAYDOS

Birçok ülkede, bazı kişi ve zümreler, o milletin başına belâ kesilir. Onlar, sanki, o milletin "velî ve vâsileridir. Onlara göre millet, cahildir, bağınazdır, kendi menfaatlerini bilmez... Yine onlar, vehmederler ki, "biz olmasak bu millet, bu halk mahvolur". Onlara kalırsa, millet, nasıl giyineceğini, nasıl kuşanacağını, nasıl hareket edeceğini, nasıl düşüneceğini, nasıl inanacağını, neleri okuyacağını, kimleri seveceğini, kimleri sevmeyeceğini hep onlardan öğrenecektir. Yani onlar isteyecek, halk yapacak. Onlar, kendi düşüncelerini,

halkın kafasına zorla da olsa sokmak isterler. İşleri güçleri hep "beyin yıkamak"tır.

Birçok ülkede rastladığımız bu tipler, üstelik kendilerini "ilerici", "demokrat", "özgürlükçü" ve "devrimci" olarak takdim etmeyi de pek severler. Bu garip yaratıklar, zıtların ve çelişkilerin tam orta noktasında oturur, müthiş bir ustalıkla olmayacak işler başarırlar. Meselâ, "hürriyetsizlikleri hürriyet", "adaletsizlikleri adalet", "diktatöryaları demokrasi" ve "mahkûmiyeti hâkimiyet" biçiminde kabul ettirebilirler.

Bu, bir "zümre tahakkümü" alışkanlığıdır. Kolay kolay değişmez. Meselâ, Hint cemiyetinde "kast sistemi" hâlâ devam ediyor. Yasalar, anayasalar ne derse desin, insan gruplarının alışkanlıkları kolay değişmiyor.

Demokrasi, çok partili parlamenter sistem, anayasa ve insan hakları... Hep cemiyetlerin yapısına göre işliyor. Hindistan'da Brehmenler, Aryalar, Çutralar ve Paryalar, daha uzun zaman "statülerini" koruyacağı benziyorlar. Siz, demagogların laflarına alırmayın, yaptıklarına bakın.

Durum, birçok ülkede, şu veya bu ölçüde aynıdır. Meselâ, "demokrasinin beşiği" olarak takdim edilen İngiltere'de "Lordlar"ın ve "Avam"ın ayrı ayrı "meclisleri", "statüleri" ve "imtiyazları" vardır. Dünyada demokrasi dersi vermeye kalkışan İngiltere'ce "vatan-daşlar",. şimdi bile "kategorilere" ayrılmış durumdadır. Meselâ, Asya kökenli, bir İngiliz vatandaşı ile "saf İngiliz" çok farklı kimselerdir.

Öte yandan, "Yeni Sınıfın "sınıfsız toplumunda" ezilen proletaryanın çılgığı bir yana, Çin'de, Rusya'da, Bulgaristan'da yıllar yıldır ezilen Müslüman -Türk'ün çılgıklarını, artık "dünya işçilerinin kardeşliği" sloganı ile de gizlemeye imkân kalmamıştır. Sosyalist ve komünist dünyada da tıpkı, kapitalist dünyada olduğu gibi bir sınıf ve zümre diktatoryası teşekkül etmiş olup halka zulmetmektedir. Evet, "halkın hâkimiyeti" adına "halkın mahkûmiyeti"...

Allah'a hamdolsun, bizim kültür ve medeniyetimiz, sınıf ve zümre tahakkümünü, kesin olarak reddeder ve reddetmiştir. Ancak, itiraf edelim ki, bizim cemiyetimizde de -bilhassa Tanzimat'tan sonra- Türk - İslâm kültür ve medeniyetine "yabancılaşmış" bir "mutlu azınlık" kendi varlığını hissettirmeye başlamış ve zaman içinde "millete tahakküm etmeye" bile kalkışmıştır.

Elde ettiği maddî ve manevî güçlerle çirkin çehresini ortaya koymuştur. Bu gibileri Türk milliyetçilerine "faşist", samimî Müslüman-

lara "gerici" diyerek lekelemekle kalmaz, onların gelişme yollarını tıkamaya, hizmet imkânlarını yok etmeye çalışırlar.

Eskiden bunların sesleri çok çıkardı ve etkileri çok fazla idi. Şimdi, sesleri ve etkileri, artık eskisi gibi değil. Çünkü, onlar, yavaş yavaş da olsa anlıyorlar ki, hiç kimse "Öz yurdunda garip, öz vatanında parya" olmak istemiyor. Hele, Müslüman - Türk yurdunda, bu, hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. Hakanlarını bile din, ahlâk, töre ve kanunlarla kontrol eden bir milletin "zümre tahakkümüne" tahammül etmesi düşünülemez.

Türkiye, 30 Kasım 1985

İÇTİMAİ YALNIZLIK

Günümüz ilim adamları, sanayileşmeye, şehirleşmeye ve nüfusun artışına paralel olarak "içtimai yalnızlıkların" da arttığını ve binlerce "yalnızın" teşkil ettiği mustarip yığınların çoğaldığını söylemektedirler.

Psikologların dediğine bakılırsa, bu gibi insanlarda derin bir "yalnızlık" ve "sahipsizlik duygusu" hâkimdir. Onlar, kendilerince önemli olan dert ve meselelerine çare bulacak, hiç olmazsa kendilerini dinleyecek birilerini arar dururlar. Fakat, yanlarından gelip geçen binlerce insanın lakayt ve alâkasız bakışları altında ezilir kalırlar. Hayret, aynı apartmanda, yan yana oturan daire komşuları birbirinden bihaber yaşıyorlar. Merdiven başlarında karşılaştıkları zaman, soğukça "merhabalaşmaları" bile bu "yalnızlık" ve "sahipsizlik duygusunu" derinleştirmekten öte bir işe varamamaktadır. Ölüler bile, belediyenin yardım ve alâkası ile mezarlarına taşınmaktadır. Sevgili Yûnus Emre, şu kıt'asını galiba, bu zamanın insanının yalnızlığını anlatmak için yazdı:

Bir garip ölmüş diyeler,
Üç günden sonra duyalar,
Soğuk su ile yuyalar,
Şöyle garip, bencileyin.

Küçük ve gelenekçi cemiyetlerde, bu olumsuz duyguları, akrabalar, komşular ve yakınlar büyük ölçüde yok edebiliyorlardı. Ama, giderek kalabalıklaşan, giriftleşen ve çözülen cemiyetlerde, geleneğe dayanan "içtimai dayanışma" artık fonksiyonel değil... Şimdi, cemiyetin bütün kesimleri, tabakaları ve dilimleri "içtimai

yalnızlık" çekmektedir. Bu sebepten olacak, günümüzde, cemiyetlerin yeniden teşkilâtlanması ihtiyacı gittikçe büyümektedir. Umumiyetle aynı dert ve meseleler yüzünden ıstırap çeken kimseler, çok güçlü bir "içtimâî güvenlik" ihtiyacı ile bir araya gelmeye ve çeşitli adlar altında teşkilâtlanmaya çalışmaktadırlar. Şimdi, bilhassa sanayileşmiş cemiyetlerde, böylece kurulmuş ve gerçekten de etkili birçok teşkilât vardır ve olmalıdır. Akıllı bir devlet, cemiyetin böylece "legal" olarak teşkilâtlanmasına, millî birlik şuurunu zedelemekten mensuplarını "yalnızlık ve sahipsizlik" duygusundan kurtarmasına, onların "içtimâî güvenliğini" temin etmesine ciddiyetle ve samimiyetle yardımcı ve destek olmalıdır. Aksi halde, milletin dert ve ıstırapları "art niyetli" çevrelerce istismar edilir ve "illegal" teşkilâtlar cemiyeti perişan eder.

Evet, "millî devlet", kendi insanını "yalnızlık duygusuna" ve "sahipsizlik duygusuna" düşürmemek zorundadır. "Millî devlet", bütün kadrosu ve teşkilâtı ile mazlumun, mağdurun, haksızlığa uğrayanın, iktisadî ve içtimâî tehlikelere mâruz kalan kimselerin, hastaların, kimsesizlerin, fakir ve fukaranın yaralarına merhem olmalı; tam bir "devlet baba" sorumluluğu ile "Dicle kenarında otlarken kaybolan keçisine ağlayan fakirin" koruyucusu olmalıdır.

Netice olarak belirtelim ki, bütün dilim ve tabakaları ile milleti ni bağrına basmayan, milleti tam bir aşk ve romantizmle sevmeyen kadrolar, asla "devlet idaresine" talip olmasınlar. Hizmet makamları, tatlı ve aziz canları için rahatlık ve refah arayan "koltuk düşkünlerine" değil, o makamları, "din ü devlete, mülk ü millete" hizmet için bir "ateşten gömlek" gibi giyinecek olan "alperenlere" verilmelidir.

Türkiye, 2 Aralık 1385

SENDİKALAR VE LONCALAR

Sendikalar, Batı Dünyası'nda, büyük sanayi hamlesi ile birlikte doğdu. Sendikalar, bir bakıma, "kapitalizmin" sömürüsüne karşı haklı bir tepkidir. Sömürülen işçi kitleleri, kendilerini korumak endişesi ile teşkilâtlandılar ve "sendikalar" doğdu. Böylece, hayli güçlenen "işçiler", haklarını daha kolay aldılar, birbirleri ile dayanışmaya geçerek "içtimâî güvenlik" buldular. Bunu gören "işverenler" de aynı yola başvurarak ayakta durmaya çalıştılar.

Sendikalar, önceleri, sadece "işçi" ve "işveren" çevrelen için cazip birer müessese iken, zamanla, bunların dışında kalan bütün "sınıf" ve "zümrelerin" başyurduğu bir dayanışma yolu oldu. Bugün, "demokrasi" ile idare edilen bütün cemiyetlerde, aşağı yukarı, herkesin bir sendikası var...

Bazı sosyologların belirttiğine göre, "İşçi sınıfı mensupları, daima ücret karşılığı çalışan kimselerdir. Çalışmak onlar için elzemdır. Zira, bu, yaşayabilmenin şartıdır. Binaenaleyh, bu insanlar, varlıklarını devam ettirebilmek için daimî olarak işverenlere tabidirler. Onların tutum ve tepkilerine geniş ölçüde hâkim olan güvensizlik hali de işte buradan doğmaktadır. Aldığı ücretle, günü gününe yaşayan işçi, daima, yarın ne olacağını bilememenin tehdidi altındadır. Genel olarak bir tarafa konmuş, hiçbir maddî yedek imkânı yoktur. Ayrıca, diğer sınıfların sahip oldukları formasyon, kültür, nüfuzlu eş -dost gibi yedek imkânları da yoktur... İşçi sınıfına, bir eksiklik duygusu hâkimdir... Bu eksiklik duygusu, ekseriya, derin bir duygu olan dayanışma ile -bir bakıma- telâfi edilmiş olur... Durumların müşterekliği, ekseriya, sıkı bağlar meydana getirir... İşçiler, yavaş yavaş astlık, tâbilik, güvensizlik durumlarının kat'î olmayıp müşterek bir hareketle değiştirilebileceğini idrâk etmişlerdir. Böylece, geniş ölçüde yerinde kalan eksiklik kompleksi, işçiye has, yeni bir itibar duygusu ile birleşmiştir". (P.Laroque, Sosyal Sınıflar, Çev: Dr. Y. Gürbüz, S. 45 -48).

Komünistler, içtimaî çatışmaları, "işçi" ve "işveren" çelişmesi ve çekişmesi biçiminde ele alarak sürekli bir kavga ortamı hazırlamak isterler. Onlar, bir barış ve dayanışma müessesesi olarak doğan "sendikaları" bile kendi emelleri istikametinde yönlendirmeye çalışırlar. Onun için, sendikalar, ancak, millî bir şuura sahip olan kadrolar elinde faydalı olabilmektedir. Bütün ilgililer, bu konuda gerçekten çok hassas olmak zorundadırlar...

Öte yandan komünistler, "işçi" ve "işverenleri" kolayca çatıştırmak için, bunların dışında kalan "sınıflar" ret ve inkâr ederler. Oysa, bunların arasında "dengeyi sağlayan" sınıflar da vardır. Sosyologların "orta sınıf", bizim kısaca "esnaf" adını verdiğimiz, çeşitli iş ve meslek gruplarını temsil eden zümreler, "büyük sanayi inkılâbına" rağmen, bütün dünyada varlıklarını sürdürmektedirler. Bunların "işçi"den ve "işveren"den ayrılan ortak yanları vardır. Bunlar, işçiden farklı olarak kendi iş yerlerinde ve kendileri için çalışırlar. Bunlar ne "işçi", ne de "patron"durlar. Bunların, en büyük korkusu, sermayelerini kaybedip proleterleşmeleridir. Onun için,

esnafın da kendi arasında güçlü bir teşkilâta bağlanması esastır ve şarttır. Cemiyetin anarşiye düşmemesi için zaruridir.

Eskiden bir "pîr"ın manevî otoritesi altında loncalar kurarak, maddî bir dayanışma unsuru olarak da bir "orta -sandığı" ile kendi muhtaçlarına destek olan, derin dinî, ahlakî ve meslekî bağlarla birbirine bağlı olan "esnafın" devletin ve cemiyetin desteğinden mahrum kalması, çok büyük tehlikelere kaynak olabilir. Türk-İslâm kültür ve medeniyetinde dayanışma, yalnız maddî güçlerin, kin, intikam ve menfaat için birleştirilmesi demek değildir. İşin manevî yönü ihmal edilemez.

Türkiye, 3 Aralık 1985

ÖLÜ VE DİRİ MÜESSESELER

İçtimaî hayatta "ölü müessese", fonksiyonunu kaybeden değer ve kuruluşlardır. Aksine, cemiyette fonksiyonel olan kuruluş ve değerler ise "diri ve canlı müesseselerdir.

Hiçbir cemiyet, fonksiyonunu kaybetmiş bir birim ve müesseseye uzun müddet tahammül edemez. Bunun aksine, cemiyetin "fonksiyonel" bulduğu dipdiri değer ve müesseseleri, istesiniz de yok edemezsiniz.

İçtimaî hayatın bu gerçeğinden habersiz pek çok "sözde devrimci" ve "ilerici bozuntusu", bazen dipdiri ve hayat fışkıran birim ve müesseseleri de ortadan kaldırmak istemişlerdir. Bu zavallılar, şiddetle, kanla, propaganda ve beyin yıkamakla başarılı olacaklarını sanmışlardır. Fakat, bir müddet sonra, bakmışlardır ki, yıktıklarını ve tesirsiz kıldıklarını sandıkları birim ve müesseseler, hiç ummadıkları bir zaman ve mekânda ve hiç ummadıkları bir tezahür içinde karşılırlarına dikilmiştir.

Nitekim, Sovyet diktatörleri, esir aldıkları milletlerin dil ve dinlerini yıkmak için ne mümkünse yaptılar; kitleleri bir müddet için susturup sindirdiler. Fakat, zaman içinde gördüler ki, ne esir ettikleri milletleri, ne de onların dil ve dinlerini yıkabilmişler; aksine, bütün bu değerler, "maşerî vicdan"da ve "maşerî suur"da daha da güçlenmiş olarak fırsat kollamaktadırlar. Bunun yanında Kızıl Çin'in Mao'su, Konfüçyüs'ün hayali ile boğuşurken, yel değirmenlerine saldıran Donkişot'a benziyordu ve yenileceği, tâ başından belli idi.

Artık, herkes öğrenmelidir ki, cemiyet için fonksiyonel olan değer ve müesseseler, kanla, şiddetle, baskı ve propagandalarla yok edilmeye kalkışıldığı zaman, yeraltına çekilmekte ve beklenmedik tehlikelerle ve gelişmelerle ortaya çıkmaktadırlar. Bilfarz, herhangi bir ülkede, resmî din eğitim ve öğretimi yasaklansa, "din görevlisi" yetiştiren orta ve yüksek "meslek okulları" kapatılsa, her türlü yayın engellense bile, cemiyette fonksiyonel bir müessese durumunda bulunan "din" yok edilemez ve içtimaî hayattan çıkarılıp atılamaz. Aksine, "dinî hayat" yeraltına çekilir, gizli din eğitim ve öğretimi başlar, gayr-ı resmî "din okulları" açılır, gizli din otoriteleri teşekkül etmeye başlar. Böylece çeşitli "dinî gruplar" oluşur. Yani, bu tür gelişmelerden, hem bizzat dinî hayat, hem cemiyet hayatı, hem devlet hayatı, hem de ferdî vicdanlar zarar görür. Eğer, bir ülkede, böyle bir hata işlenmişse, mutlaka bir netice ile karşılaşacaktır. Üstelik, buna sebep olan çevrelerin, olumsuz gelişmeler karşısında oturup dövünmeye veya bizzat sebep oldukları facia karşısında şikâyet de hakları yoktur. Oysa, çare, ciddi, samimî, yeterli ve başarılı "resmî bir din eğitim ve öğretimi..." Yoksa, "yasak savmak" kabilinden bir oyalama taktiği de olumsuz gelişmelere engel olamaz.

Cemiyetin yapısından ve işleyişinden habersiz, "aydın geçinen" birçokları, ülkelerinde müşahade ettikleri, olumsuz gelişmeler karşısında, şiddetle öfkelenir hemen ilk tedbir olarak "tutuklamalardan", "sürgünlerden", "sehpalardan" söz ederler. Yani, basbayağı bir "devrim krizi" geçirirler. Onları, ne "ilim", ne "sosyoloji", ne de "eğitim" ilgilendirir. Onlar, boyun damarlarını şişirerek bağırırlar: "İrtica var! İrtica geliyor! Ülkeyi yobazlar ve üfürükçüler sardı!.."

Oysa, onlara anlatmak gerekir ki, vatan sathına hekim göndermedikçe üfürükçü, eczane götürmedikçe kocakarı ilâçları, sömürücü olmayan krediyi götürmedikçe tefeci, devleti götürmedikçe ağa, dini bütün incelikleri ile bilen ve yaşayan 'görevli' gitmedikçe ham softa ve kaba yobaz etkisiz kılınmaz. Dine saldırmak için bahane arayanlara bir sözümüz yok.. Ancak, dine saygılı olduğunu söyleyenler, öyle sanıyoruz ki, bize hak vereceklerdir.

Türkiye, 4 Aralık 1985

İÇTİMAÎ HAYATA MÜDAHALE MÜMKÜN MÜ?

Bazı devlet ve fikir adamları, içtimaî hayatı kavrayan "içtimaî bir determinizme" bağlanarak, tâbir caiz ise "içtimaî bir fatalizme" düşerek, "Ne yapalım, tarihin akışı bu... Elimizden ne gelir?" tavrı içinde, avuçlarını oğuştururlar. Adam Smitt'in "bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" sözü böyle bir "boyun eğmeyi" ifade ettiği gibi, Karl Marx'ın "insanlar, sosyal üretim işinde, zorunlu ve iradelerinden bağımsız olan belirli bir takım münasebetlere girişirler" tarzındaki sözü de böyle bir "tarihî determinizm" anlayışına teslimiyeti ifade eder.

Marksistlerin, ikide bir, "tarihîn akışı" diye feryad etmelerinin sebebi budur. Onlara göre, "tarihin determinizmi", her millet için ortak bir "model" resmetmiş ve bütün cemiyetler, o modele uyarak eninde sonunda "sosyalist ve komünist olmaya" mahkûm imişler.

Bütün bu düşüncelerin sakat yanı şuradadır: Bunlar, fert ve cemiyet olarak insanın "müdahaleci" karakterini, olayları, sadece, bir sebep - netice ilişkisi içinde ele almayarak gayelere göre "yönlendirme" ve "plânlama" özelliğini, kısaca, "insanın iradesini" ihmal ve inkâr ediyorlar.

Evet, insandan gayri bütün varlıklar, tabîî ve içtimaî determinizme, sadece, pasif mânâda intibak ettikleri veya boyun eğdikleri halde, insan, bu determinizmi kavrayarak ve ona aktif mânâda katılarak, kendi ülkü ve hedefleri yönünde olaylara müdahale ederek "finalist" (gayeci ve ülkücü) karakterini, bütün tarihî boyunca ispatlamıştır.

Gerçekten de kültür ve medeniyetimizi, sadece "maddî hayatın gelişmeleri ve çelişmeleri" ile açıklayamayız. İnsanın manevî güçlerini ve iradesini ihmal ve inkâr eden düşünce ve felsefeler, yalnız insanın inkârı ile kalmaz, bizi kaçınılmaz "yanılgılara" düşürür. Bugün, her rengi ile Batı Dünyası, böylece "yanılgıdan yanılgıya düşerek" çırpınmaktadır. Onların, İslâm Dünyası'ndaki mukallitleri de öyle...

Oysa, apaçık görüyoruz ki, Âdemoğulları, Yüce Allah'ın kendilerine bahsettiği zekâ, şuur ve iradeleri ile tabiattaki kuvvetlere hâkim olmasını bilmiş, kendinden kat kat güçlü olan varlıkları boyunduruğuna almış, cemiyetteki tehlikeli gidişlere ve gelişmelere müdahale ederek gaye ve ülkülerini gerçekleştirmiştir. İnsan, tabia-

ta boyun eğmek ve köle olmak için yaratılmamıştır. Determinizmin ağları içinde yaratılmasına rağmen, "tabiatın efendisi" ve "Yüce Allah'ın yeryüzündeki kutlu vekili" olarak yücelmek için insan, irade ve imanla şereflenmiştir.

Yüce dinimiz İslâmiyet, insanın "Allah'tan gayrisine boyun eğmesini" men etmiştir. İslâm'da "kader", eşya ve olaylara mahkûmiyet değil, "irade-i külliye" içinde, Allah'a teslimiyetle "irade-i cüz'iyemizi" kullanarak tabiata ve cemiyete "özlediğimiz nizamı" hâkim kılmaktır.

Elbette "içtimaî hayat" başıboş değildir. Onun da kendine has "kanunları" vardır. Bu kanunlar, ülkelerin şartlarına göre esneklik kazanmakla birlikte, önemlerini korumaktadırlar. Ancak bu kanunların hakkını verirken, insanın iradesini asla ihmal ve inkâr etmemek lâzımdır.

"Gökleri ve yerde ne varsa hepsini insan için yaratan" Allah'ın şânı ne yücedir. Bize tabiatın ve yaratılmışların efendisi olmayı öğreten Şanlı ve Sevgili Peygamberin dini ne güzeldir. Keske, herkes ve bütün insanlık, bu gerçeği idrâk edebilse idi.

Türkiye, 5 Aralık 1985

İÇTİMAÎ HAYAT VE İNSANIN İRADESİ

Evet, insanlar, içtimaî olayların ve oluşların şartlarını kontrol ederek onları, belli ölçüler içinde, gaye ve hedeflerine göre, yönlendirebilirler ve plânlayabilirler. Çünkü, insanlar, zekidirler, şuurludurlar, irade sahibidirler. Üstelik, insanlar tâlim ve terbiye yolu ile atalarının tecrübelerini tevarüs edebilmektedirler.

İnsanların cansız varlıklar, yahut bitkiler ve hayvanlar gibi olay ve oluşları, sadece seyretmekle yetinmesi, onların şerefini yüceltmez. Çünkü Cenab-ı Hak, insana "müdahale" imkânı veren bir şuur ve irade bahşetmiştir, ve insanı "iradesini kullanmaya", iyiyi, doğruyu, güzeli bulmaya ve hâkim kılmaya davet etmektedir.

Kesin olarak bilinmelidir ki, içtimaî, harsî, iktisadî ve siyasî hayatını ciddi bir şekilde plânlayabilen ve yönlendirebilen, cemiyetinin yapısını ve işleyişini yakından takip edilebilen, bütün dert ve meselelerini yeterli ve kaliteli "idealist kadrolara" teslim edebilen, içtimaî hayatın akışına sadece "pasif bir katılma" ile değil, bu hayata "aktif bir müdahale" ile yön verebilen cemiyetler, hızla

silkinip ayağa kalkabilmektedirler. İtiraf edelim ki, bugün, İslâm Dünyası bu açıdan kritik edilince, esef edilecek durumdadır. İslâm Dünyası'nda güçlü bir entellektüeller kadrosu yetiştirilememiş, cemiyetin dert ve meseleleri, çeşitli açılardan ilmi ve akademik araştırmalara konu edinilememiş, saha tamamı ile "politik" ve "ideolojik" istismarlara terkedilmiş, perişan halk kitleleri, ya harap ve bitap düşmüş veya "ne oluyor?", "nereye gidiyoruz?" diye soracak gibi olmuşsa şiddetle ezilmiştir.

Yine hayretle ve esefle görüyoruz ki, İslâm Dünyası'nda, "içtimaî problemler" zamanında teşhis edilmemekte, kangrenleştikten sonra, her kafadan bir ses çıkmakta, iç ve dış düşmanlar, bu zemini istismar etmekte, millete tepeden bakan dangalaklar da "tam bir suçluluk kompleksi" içinde, kendi halkını, kendi tarihini, kendi kültür ve medeniyetini, kendi millî ve mukaddes değerlerini lekelemeye kalkışmaktadırlar.

Oysa, bugün, pek çok ülke, gerçekten seviyeli, milletini, bayrağını, tarihini, devletini, millî ve mukaddes değerlerini büyük bir aşkla seven bir "birinci sınıf uzmanlar kadrosunu" içtimaî, iktisadî, harsî ve siyasî hayatın problemlerini araştırmakla, tespit edip çözüm yolları göstermekle vazifelendirmiştir. Bunun için hiçbir fedakârlıktan çekinmeyerek millî yapıya uygun muasır müesseseler kurmuşlardır. Oralarda üniversiteler ve akademiler laf üretmezler, milli dert ve meselelerle uğraşırlar. Unutmayın Japonya tam 450, evet yanlış okumadınız tam dört yüz elli, Güney Kore 150 (yüz elli) üniversitesi ile kendi millet ve devletlerini yüceltmenin mücadelesini vermektedirler. İsrail, Filistin'de devletini kurmadan önce "üniversitesini" kurdu. Şu anda bile, yüzlerce "Birinci sınıf sosyolog", her türlü politik ve ideolojik endişeden uzak olarak İsrail'in çeşitli meselelerini inceleyip çözüme bağlamaya çalışmaktadır.

Üzülerek belirtelim ki, şu anda İslâm Dünyası'nda ilim ve araştırma yok gibidir. Bizim dünyamızda politik ve ideolojik çekişmelerle beslenen "yuh" ve "alkış" sesleri çınlamaktadır. Bizim dünyamızda birilerini "övmek", birilerini "yermek" zorundasınız.

Türkiye, 6 Aralık 1985

CEMİYETİN TEMELİ: AİLE

Filozof Th. Hobbes gibilerine sorarsanız, insanlar, tarihin en eski devirlerinde, vahşi birer canavar gibi, "fertler" halinde yaşarlarmış, onlar, çok uzun bir zaman parçası içinde, çeşitli zaruretlerle "cemiyet" hayatına alışmışlardır. Yani, Th. Hobbes'a göre, "fert, cemiyetten öncedir"; insan, zamanla içtimaileşmiştir.

Sosyolog E. Durkheim ve benzerleri de bunun aksini savunurlar. Onlara göre de, insanlar, tarihin en eski devirlerinde, "özel hayata ve şahsiyete" imkân ve fırsat vermeyen "klan" adı verilen "insan sürüleri" halinde yaşarlardı. Yani, E. Durkheim'e göre, "cemiyet, şahsiyetten öncedir" ve fertler zamanla birer müstakil şahsiyet haline gelmişlerdir.

Şimdi, Batı'da koca koca adamlar, üniversitelerde, akademilerde, meydanlarda tartışıyor ve ciltler dolusu kitaplar yazıyorlar: "Fert mi önce, cemiyet mi önce?..." Yani, "Yumurta mı önce, tavuk mu önce?..." gibi bir şey...

Oysa, başta Sevgili Peygamberimiz olmak üzere, bütün Şanlı Peygamberler (Hepsine salât ve selâm olsun), insanlığı "AİLE" ile başlatırlar. Yani, İslâmiyet, sosyolojisini, aile üzerine kurar. Bu husus, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de apaçık belirtilmiştir. Şöyle buyrulur: "Ey insanlar, biz, sizleri bir erkekle, bir kadından yarattık..." (Hucurat /13). Yani, fert ve cemiyet içice bir bütünlük ifade eder ki, bu hüviyeti ile "aile" cemiyetin çekirdeğini oluşturur, İslâm sosyolojisinde "baba", "ana" ve "çocuklar", bir arada "cemiyetin nüvesini" teşkil ettikleri kadar, ayrı ayrı birer şahsiyet olmanın da hazzını tadarlar.

Aile, tarihin en eski ve köklü müessesesidir. Değişik zaman ve mekânlarda, değişik görünüşler kazanmasına rağmen, "aile" daima var olagelmıştır. Aileyi çökertmeye ve hatta yok etmeye yönelik bütün teşebbüsler sonuçsuz kalmıştır.

Çünkü, aile - ileride genişçe ele alacağımız üzere- fonksiyonları dipdiri olan bir içtimâî müessesedir.

Bugün, bütün dünyada olduğu gibi, ülkemizde de "aile", "kadın" ve "kadın hakları" konusunda pek çok yayın yapılmakta, açık oturum, seminer ve konferanslar düzenlenmektedir. Bunların önemli bir kısmı, iyi niyetli çalışmalardır. Ancak, bazen, bu gibi çalışmaları

saptırmak, şaşırtmak ve istismar etmek isteyen kötü ve art niyetli kimselerin sayısı da küçümsemeyecek ölçüdedir.

Genç erkek ve kızlara "nikâh olmadan da birlikte yaşanabileceğini" (!), "Aile kurmadan da çocuk sahibi olunabileceğini", "Artık, bekârlık ve bakirelik gibi komplekslere kapılmamak gerektiğini", "seks özgürlüğü gerektiğini" telkin eden, bu zehirli fikirleri desteklemek üzere, romanlar yazan, filmler çeviren ve yayımlar yapan kişi ve çevrelerin iyi niyetine inanabilir misiniz?

Doğrudan doğruya aile müessesesini yıkmaya -en azından sarsmaya- yönelen, "mukaddes nikâh müessesesini" küçümseyen, "özgürlük" maskesi altında fuhşu teşvik eden bu kişi ve çevreler, bununla da yetinmemekte, kendini, evine ve ailesine vakfeden yüce anneleri, birer "tufeyli" gibi göstermeye çalışmaktalar. Onlara kalırsa, kendini, evine ve çocuklarına vakfeden kadın "üretimin dışında" kalmakta imiş... Bu düşünce biçiminin, ne kadar sakat olduğunu, inşallah, ileride ortaya koyacağız. Evet, Türk - İslâm kültür ve medeniyetinin yoğurduğu "aile tipine" ve bir şiir gibi yücelttiği, iffet ve fedakârlık örneği başörtülü analarımıza, eşlerimize, kız kardeşlerimize ve kızlarımıza dil uzatmaya kalkışan kişi ve çevreler, mutlaka cevaplarını alacaklardır.

Türkiye, 7 Aralık 1985

AİLENİN FONKSİYONLARI

Başta komünistler, anarşistler ve hedonistler olmak üzere, birçok kişi ve çevre, aileyi yıkmak, en azından zayıflatmak için ne mümkünse yaptılar ve başarılı olamadılar. Çünkü, aile çok güçlü ve hayatî fonksiyonları bulunan "içtimâî bir müessesedir." Rusya'da, önceleri, kızıl ihtilâlin heyecanı içinde hareket eden komünist liderler, "aileyi lağvetmişler", fakat, aile dışında yetişen çocukların ve gençlerin perişan halini gördükten sonra, dehşete kapılmış ve "aileye dönüş" emrini vermişlerdir.

Gerçekten de aile dışında, beden ve ruh sağlığı yerinde nesiller yetiştirmek mümkün değildir. Aile dışında doğan, yahut, ana ve baba şefkatinden mahrum kalan nesillerin beden ve ruh sağlıkları gerçekten tehlikededir. Ne kadar mükemmel olursa olsun, hiçbir müessese, ailenin yerini tutamamaktadır. Bunu müşahade etmek için, kimsesiz çocukları, yani ana ve baba şefkat ve himayesinden mahrum yavruları barındıran, koruyan ve yetiştiren, müesseseleri

şöyle bir gezmek yeterlidir. Elbette, bu "hayır müesseselerini" bütün kalbimizle destekler ve alkışlarız. Ama bunun yanında, onların da itiraf edecekleri gibi, normal bir ailede, normal bir ana ve baba alâkası bambaşkadır.

Görüldüğü gibi, ailenin en önemli fonksiyonu, beden ve ruh sağlığı yerinde olan nesiller üretmektir. Bu da ancak, kendilerini ailesine vakfeden mukaddes anaların ve yuvalarına aşkla bağlı sâdık babaların teşkil ettiği sıcak bir ortamda mümkün olmaktadır. Böylece kurulan ve devam eden aileler, millete, muhtaç olduğu sayıda ve kalitede "insan unsuru" temin eden birer yüce ve mukaddes müesseseler haline gelirler.

Ailenin diğer bir fonksiyonu da çocuklarına, milli ve mukaddes "temel değerler"i aşlamak, onları kendi kültür ve medeniyetlerine yabancılaştırmadan başarılı birer "şahsiyet" haline getirmektir. Şanlı Peygamberimizin de buyurdukları gibi: "Ailelerin çocuklarına bırakacakları, en değerli miras, güzel bir terbiyeden ibarettir." Aileler, bu vazifelerini hakkı ile yaptıkları müddetçe, cemiyetlere ölüm yoktur,

Gönümüzde aileler, çok zorlaşsa da bu vazifelerini başarmaya çalışmalıdırlar. Bilhassa, Müslüman - Türk ailelerine büyük vazifeler düşmektedir. Bunun için diyoruz ki, aileler, "yabancılarla" değil, bizim milletimiz için evlât yetiştirmelidir. Çocuklarımız, en küçük yaşlardan itibaren Türk ve Müslüman olmanın şuur ve imanını taşımalıdır ve yaşamalıdır. Türk ailesi, asla yabancı kültürlerin propagandasına kapılmadan Türkçe ve İslâm'ca yaşamaktan utanmamalı, aksine şeref duymalıdır.

Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerimin ifadesi ile: "Kınayanların kınamasına" aldırmamalı, yabancıardan ve yabancılaşmış kişi ve çevrelerden gelen baskılara mukavemet edebilmelidir. Yani, aileler, "kültür emperyalizmi karşısında" yıkılmaz birer kale durumuna gelmeli, kültür ve medeniyetimizi, bütün gücü ile, yorulmadan ve usanmadan, yaşayarak savunmalıdır. Bu konu, bilhassa, yabancı ülkelerde yaşayan "işçi" ve "aydınlarımız" için çok daha hayati önemi hâizdir.

Yurt dışında bulunan soydaşlarımızın ve dindaşlarımızın da müşahade ettikleri veya edecekleri üzere, Avrupalı insanlar, kendilerini taklide yeltenen yabancıardan iğrenirler de kendi kültür ve medeniyetlerini şuurla ve akılcıca temsil edip yaşayan yabancılara saygı duyarlar. Bu, yalnız onlara has bir duygu değildir. Bu,

beşeriyetin tabiatında var. Hiç kimse, kendi mukallidine saygı duymaz ve hiç kimse kendi gölgesine tapınmadı. Tarih, gölgenin putlaştırıldığı hiçbir devirden söz etmez.

Yarın konuya devam edeceğiz.

Türkiye, 9 Aralık 1985

AİLENİN DİĞER FONKSİYONLARI

Dünkü yazımızda, ailenin temel vazifelerini anlatırken çok önemli iki hususa işaret etmiştik. Demıştik ki, normal olarak bir aile, her şeyden önce beden ve ruh sağlığı yerinde olan nesiller üretmek ve "kültür emperyalizmine" karşı çıkarak milli ve mukaddes kültür değerlerini tevarüs eden "şahsiyetler" yetiştirmek zorundadır. Yine, demıştik ki, aile, bu vazifesini başaramazsa, millet hayatı, tehlikelerle karşı karşıya kalır.

Hemen belirtelim ki, "aile"ye düşen iki önemli vazife daha vardır. Bunlardan biri, ailenin, kendi çocuklarına yeteneklerine uygun, meşru bir "iş ve meslek" kazandırmaktır. İçtimaî işbölümünde, herkes, kendine, cinsiyetine, zamana ve zemine uygun bir yer bulabilmelidir. Bu işbölümünden, hem şahsiyetler, hem aileleri, hem de millet ve devlet fayda görmelidir. Serseriliğe, sahipsizliğe, tufeyliliğe izin verilmemelidir. Görülüyor ki, bu konuda, aileler, devletin desteğine muhtaçtırlar. Doğum öncesinden başlayarak çocuklar, yetişkinlik çağına gelinceye kadar, hem ailesinin, hem de devletin ortak himayeleri altında olmalıdır. Ancak, devlet, bu vazifesini yaparken, ailenin, çocukları üzerindeki hak ve mesuliyetlerine gereksiz yere müdahale etmemelidir. Unutmamak gerekir ki, çocuk, herkesten önce, kendi ailesine aittir.

Muasırsosyologlara göre, ailenin çok önemli bir vazifesi daha vardır: Aile, içtimaî ve iktisadî hayatın "gerilme ritmi" içinde mücadele veren ve yorulan, kendine mensup olan fertleri, sıcak ve huzur dolu kucığına alır, "gevşeme ritmi" içinde rahatlatır ve yarınki "hayat mücadelesine" hazırlar.

Yaşamak tatlıdır, fakat çetin bir mücadeleyi gerektirir. Hele günümüzde, hayatın gürültüsü, patırtısı ile yıpranan sinirler, ağır yorgunluklar ve hayal kırıklıkları huzur ve sükûna olan ihtiyacımızı, çok daha fazla arttırmıştır. Hepimiz, resmiyetten uzak: mahremiyeti olan, içimizi rahatça dökebileceğimiz, sevildiğimizi, sayıldığımızı ve

korunduğumuzu bildiğimiz bir yuvaya ne kadar muhtacız. Muasır sosyologlardan C. Zimmerman, "Yeni Sosyoloji Dersleri" adlı kitabında, ailenin bu vazifesini yapabilecek başka bir müessesenin mevcut olamadığını ve olamayacağını görüldüğünü, bu sebepten "ailenin yeniden güçlendiğini" belirtmektedir. Adı geçen sosyologun, çok ilgi çeken ve hak verilen bu hükmü, gerçekten de doğrudur ve alkışlamaya değer... Ancak, hemen belirtelim ki, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de, günümüz sosyologlarından tam 1400 yıl önce, bu gerçek şöylece tespit edilmiş bulunmaktadır: "Allah, evlerinizi, sizin için, bir huzur ve sükûn yeri yaptı". (en-Nahl / 80). Evet, bu, bir âyet mealidir ve asrımızın, İslâm'ı en az 1400 yıl geriden takip ettiğini, ispat eden başka bir ilahî hükümdür.

Aileyi, sadece, "seks motivi" üzerine oturtan "dünyaperestler", bu düşüncelerinin nice felâketlere kaynak olduğunu artık görmelidirler. Aileyi teşkil eden erkeklerin ve kadınların, sadece kuru bir "hukukî akit" yapmadıklarını, din, ahlâk, töre ve millî varlığımız karşısında, önemli sorumluluklar yüklendiklerini hissedebilmeli ve aile mahremiyetinin sıcak ve samimî atmosferinin milletlere hayat vermekte olduğunu asla unutmamalıdır.

Aile, sadece iki kişinin kendi muthulukları için yaptıkları bir "sözleşme"den ibaret değildir. Onlar, bunun yanında, belli içtimâî fonksiyonları yerine getirmek üzere, bir vazife ve sorumluluk yüklendiklerinin de şuuruna varmalıdırlar. Esasen, böyle bir şuura ve sorumluluk duygusuna dayanmayan aileler, fonksiyonlarını koruyamadıkları veya yapamadıkları için kolayca dağılırlar. Aksine, içtimâî fonksiyonlarını başarı ile devam ettiren aileler, hem mutlu, hem güçlüdürler.

Türkiye, 10 Aralık 1985

AİLE VE ANTİSOSYAL TİPLER

Ailenin en önemli vazifelerinden biri de çocuklarını "sosyalleştirmektir. Yani, onları, mensup oldukları milletin dinî, millî ve örfî değerleri ile yoğurarak içtimâileştirmektir.

İnsan yavrusu doğduğu zaman, henüz "asosyal"dir, yani, haklı olarak içtimâî değerlerden habersizdir. O, içtimâî değerleri, herkesten önce, ailesinden öğrenecektir. Çocuğun, ilk mektebi, ailesidir. O, dilini, dinini, töresini ve her türlü içtimâî değeri, oradan alacaktır. Çocuk, sevmeyi, seilmeyi giderek büyüyen bir içtimâî

çevreye, yavaş yavaş da olsa, intibak etmeyi hep ailesinden öğrenir. Bu iş, "birinci çocukluk devresinin" sonuna (altı yaşına) kadar böylece, devam eder.

Çocuk, "ikinci çocukluk devresine" (6-12 yaşlarına) girince, artık, ailesi, ona yetmez, içtimaî çevrenin hem büyütülmesi ve hem daha düzenli bir biçimde öğrenilmesi gerekir ki, bu husus "okul ve aile" işbirliğini zarurî kılar. Böylece "aile", bir taraftan "birinci çocukluk dönemi" içinde bulunan yavrusuna "millî temel şahsiyetini ve hüviyetini" kazandırırken, diğer taraftan da "okul" ile işbirliği yaparak "bu temel" üzerine oturmuş, güçlü, sağlıklı, orijinal ve dinamik bir "şahsiyetin" gelişmesine yardımcı olur. "Okul", ailenin bu arzu ve istekleri istikametinde çalışmak, ailenin çocuğuna kazandırdığı, millî, mukaddes ve içtimaî değerleri ve "temel içtimaî şahsiyeti" korumak ve hatta geliştirmekle mükelleftir. Aksi halde, "aile" ile "okul"un, "cemiyet" ile "devletin" arası açılır ve sokakları, "anti sosyal tipler" (cemiyetle çatışan, isyankâr tipler) istilâ eder.

Psikologlar, cemiyete, cemiyetin millî ve mukaddes değerlerine isyan etmeyi marifet bilen, böylece kendi egosunu tatmin etmeye çalışan binlerce genç ve yaşlı insan üzerinde yaptıkları araştırmalar sonucunda görmüşlerdir ki, bu gibileri, ya ailelerince terk edilmiş, ya anasız babasız yetişmiş veya "okul - aile çatışması" içinde bunalmış kimselerdir. Böyleleri, çok defa serseri, sarhoş, ayyaş, seks manyağı, uyuşturucu madde düşkününü kimseler olarak sefil bir hayat sürdürürler. İçlerinden, tesadüfen bazıları, okuyup yükselebilir de... Bunlar dahi, çok defa mutlu bir yuva kuramaz, belli bir işte tutunamaz, intibaksız, geçimsiz ve huzursuz kimseler olarak etraflarını tedirgin ederler. Dine, devlete, vatana ve millete ters düşen, her türlü millî ve mukaddes değeri tahkir eden, aile, ahlâk ve iffetle alay eden, kısacası, aileden ve cemiyetten intikam alırcasına saldıran bu tiplere, zamanımızda çokça rastlamamız, bir tesadüf değildir. Yani "aileler" ve "okullar" hakkı ile vazifelerini yapamadıkları sürece, bu tipler azalmayacaktır.

Biraz okumuş yazmış "anti sosyal tipler", kendi "eksiklik duygularını" maskeleyici "sahte bir gurur" ile kendilerini "devrimci, ilerici" olarak ilân etmeyi severler, cemiyetin millî ve mukaddes değerlerine saldırlarken de böyle bir vazife yaptıklarını sanırlar. Oysa, bunların söyledikleri, yazdıkları ve konuştukları, baştanbaşa, bir "hezeyan"dan ibarettir ve bunlar, kısa zaman içinde tedavi edilmezlerse, eninde sonunda, ya çıldırırlar, ya da intihar ederler. Durup dururken; "Öldüğümde beni eşek mezarlığına gömün!", "Ben dine,

imana inanmam! Var mı bana yan bakan?" tavrı içinde çılgık çılgılığa rahatsız eden, "Tabutuma bayrak istemem!" diye terter tepinen bir kimsenin bu sözleri, "sayıklama" değilse nedir?

Bilmem biliyor musunuz? Vicdanî ve içtimâî yalnızlığa düşen meşhur Alman filozofu Nietzsche, önce cemiyete kızmış, onlara "kır-mızı yanaklı hayvanlar" demiş, sonra, "Tanrı öldü!" çılgılığını basmış, nihayet "Şarap tanrısı benim" diye sayıklamış, en sonunda da bir-den bire dili tutulmuş ve bir akıl hastanesinde can vermişti.

Türkiye, 11 Aralık 1985

DEVLET AILEYİ KORUMAK ZORUNDADIR

1982 tarihli T.C. Anayasası: "Aile, Türk toplumunun temelidir" diye yazar ve devlete "ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması" konusunda "tedbirler" almasını ve gerekli "teşkilâtı" kurmasını emreder. (41. madde).

Böylece anlaşıyor ki, devlet, ailenin "içtimâî fonksiyonlarını" başarı ile yerine getirmesine yardımcı olmak zorundadır. Anayasa'nın bu tavrı, bizim tarihimize, kültür ve medeniyetimize de uygundur. Gerçekten de devlet, "aile müessesesini" güçlendirerek ruh ve beden sağlığı yerinde "nesiller" yetiştirmek, ana ve babaların "millî kültür" değerleri ile beslenmiş genç şahsiyetler hazırlamasına yardımcı olmak, yetişmekte olan insanlarımızın yeteneklerine uygun bir iş ve meslekte başarılı olmalarını temin etmek, ailenin içtimâî, iktisadî ve hukukî desteklerle güçlenmesini sağlamak, aileyi bir huzur, refah ve güven ortamı haline getirmek zorundadır. Çünkü, aile, güçlü olduğu ve bu fonksiyonlarını başarı ile yürütebildiği nispette devlet ve millet de güçlü kalabilir.

Tarih boyunca, yapısı değişmekle birlikte aile, fonksiyonlarını, zaman ve mekânın şartlarına uydurarak devam edegelmiştir. Ailenin zayıfladığı, zedelendiği ve fonksiyonlarını yapamadığı zamanlarda ve mekânlarda, "üremenin" sayısı ve kalitesi düşer, "gayrimeşrû ilişkiler" artar, beden ve ruh sağlığı bozuk nesiller cemiyeti işgal eder...

Çeşitli sebeplerle ana ve babalar, aile içindeki vazifelerini hakkı ile yapamadıkları zaman, sevgiden ve ilgiden mahrum, çöküntülü hasta nesiller, sinirli, huzursuz, sevgiye aç, egoist ve anti sosyal

insanlar, çığ gibi, giderek artar. Öte yandan, ailenin zayıflaması nispetinde, cemiyette "cinsiyet motivi" mecrasından çıkar, "seksüel suçlar" ve "sapıklıklar" ve "zührevî hastalıklar" çoğalır. Muthuluğu serserilikte, anarşide, terörde, maceralarda, anti sosyal davranışlarda, alkolizmde, uyuşturucu maddelerde, suç ve cinayetlerde arayan nesiller, cemiyeti bir kanser gibi sarsar. Bazı yeraltı ve yerüstü teşkilâtlar da bu durumu, şu veya bu biçimde sömürür durur.

Bugün, bütün dünyayı sarma istidadı gösteren bu hazin gidişi, artık gizlemeye imkân kalmamıştır. Bu durum, bütün namuslu devlet adamlarını, bütün gerçek ilim ve fikir adamlarını kaygılandırmaktadır. Bu sebepten olacak, günümüz pedagogları, ısrarla "ailenin yeniden güçlendirilmesi", "ananın ve çocukların korunmasını", hiçbir sebep ve bahane ile "çocukların - anaların şefkat ve ihtimamından, babaların destek ve himayesinden" mahrum bırakılmamasını istemektedirler. Çünkü, aile, gerçekten cemiyetin temelidir. Nitekim, 1982 T.C. Anayasası, devleti, "gençleri, alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu alışkanlıklarından ve cehaletten" korumak üzere, "gerekli tedbirleri" almakla yükümlü kılmıştır. (58. madde). Yine aynı "Anayasa"ya göre, "Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır". (59. madde).

Bütün bu tedbirlerin, teşkilâtın, kanunların ve endişelerin sebebi nedir? Hemen cevap verelim ki, 18. asırdan itibaren, bilhassa "kapitalist dünyadan" başlayarak gelişen ve "komünist dünyada" bir "aile düşmanlığı" biçiminde ortaya çıkan cereyanlar karşısında "millî devletler", ancak aile ile ayakta durabilirler. Öte yandan, bazı gafil çevreler, yayın ve propagandaları ile "aile müessesesini", gittikçe derinleştirmek istedikleri bir buhranın içine itmek üzere ellerinden geleni yapmaktadırlar.

Türkiye, 12 Aralık 1985

SAHTE FEMİNİSTLER

Bilindiği gibi "feminizm" tâbiri, "kadın hakları savunuculuğu" mânâsına gelmektedir. Bilhassa zamanımızda, bu konuda pek çok yayın yapılmakta, açık oturumlar düzenlemekte ve hatta, milletlerarası toplantılar tertip edilmektedir. Gerçekten de konu önemlidir, bilhassa "aileyi", "anayı" ve "kadını" korumak hususunda gösterilen samimi ve ciddi gayretleri alkışlamamak mümkün değildir.

Bunun yanında, "konuyu" rayından çıkararak yanlış istikametlere sürüklemek isteyen "sahte feministlerin" varlığını da görmezlikten gelemeyiz. Esefle belirtelim ki, gerek "kapitalist", gerek "komünist" dünyada olsun, pek çok "sahte feminist" türemiştir.

19. asrın ortalarına doğru, kapitalist dünyada, erkek işçilerin, "sömürüye isyan" etmesi ile erkek işçiler, kitleler halinde işten kovulunca, daha "uysal" olacakları ve daha "ucuza" çalışacakları kanaatiyle kapitalistler, birden bire "feminist" kesildiler. "Erkek işçilere" karşı kin ve düşmanlık dolu kapitalist propagandistler: "Kadınları, erkeklerin tahakkümünden kurtarmak gerektiğini, onların, çocuk doğurmak ve yetiştirmek gibi bir göreve mahkûm esirler olmadıklarını, onların da erkekler gibi yaşamaya hakları bulunduğunu..." savunur gözüktüler.

Komünistler de aynı oyunu, "ezen" ve "ezilen" diyalektiği içinde ele alarak, "kadın - erkek" çatışmasını körükleyerek, âdeta iki ayrı "sınıfın çatışması" biçiminde istismar ederek bugünlere getirdiler. Böylece, aileyi teşkil eden iki "temel birim" arasına fitne sokarak, hiç olmazsa "aile bağlarını" zayıflatmak ve cemiyetleri ihtilâl hazırlamak istediler.

Oysa, Yüce Allah, "kadın ile erkek" arasında güçlü bir "gönül bağı" yaratmıştır. Psikiyatristlerin belirttiklerine göre, kadın ve erkek arasında çatışma, düşmanlık ve rekabet duygularını kışkırtanların, şayet bir art niyetleri yoksa, "akıl sağlıklarından" şüphe etmek gerekir. Bunlar, anormal kimselerdir. Çünkü, normal olan duygu, cinslerin birbirlerini koruması, savunması, sempati ile karşılaşması ve mutlu kılmaya çalışmasıdır. Nitekim, Şanlı Peygamberimiz: "Bu dünyada, bana, üç şey sevdirdi: Güzel koku, kadın ve namaz", diye buyurmuşlardır. Bu sebepten olacak, Türk - İslâm kültür ve medeniyetinde, cinslerin birbirine düşmanlık duygulan beslemesi "sapıklık" sayılmıştır.

Öte yandan, kesin olarak bilinmelidir ki, "geri kalmış, cahil kalmış ve kalkmamamış" bir ülkenin kadınları da, çocukları da, erkekleri de bu geri kalmışlıktan, bu cehaletten ve bu kalkmamamışlıktan "acı paylarını" alırlar. Bir milletin içtimâî, harsî ve siyasî problemlerini ve sıkıntılarını incelerken, bunların, kadın, erkek ve çocuk hayatına yansıyan biçimlerini "cinsiyet çatışmaları" tarzında ele almak, bize, hiç de makûl gözükmemektedir. Biffarz, tarih içinde, Anadolu'nun ezilmişliği söz konusu ise, bunun, kadına da, erkeğe de, çocuğa da yansıyan yönleri vardır. Şayet varsa, böyle bir yarayı, bir de "cinsiyet çatışması" tarzında derinleştirmekte bir fayda

yoktur. Bazı çevrelerin, aile içindeki "işbölümünü" de istismar ettiklerine şahit oluyoruz.

Gerçekten de bazı istisnaları dışında, insanlık tarihi boyunca, ailede bir "işbölümü" vardır ve umumiyetle "anne", evinde, yuvasında, çoluk çocuğun beslenmesi, korunması, gelişmesi, yuvanın huzur ve düzenini sağlaması ile meşgulken, "baba", evinin dışında mücadele vermektedir. Bütün içtimaî değişmelere ve olumsuz gelişmelere rağmen, aile, günümüzde de bu karakterini korumak için direnmektedir.

Türkiye, 13 Aralık 1985

MUKADDES ANALIK VAZİFESİ

Günümüzde, bazı art niyetli çevreler, cemiyette, artık "analık fonksiyonlarına" gerek kalmadığını, bu işi hakkı ile yerine getirebilecek "müesseselerin" kurulduğunu ve kurulmakta olduğunu yoğun bir şekilde propaganda etmektedirler. "Aileyi lüzumsuz" gibi göstermeyi hedef alan bu cereyan, esefle belirtelim ki, birçok cemiyette tehlikeli boyutlara varmış bulunmaktadır.

Bu gelişmeler karşısında, Fransız fikir adamlarından meşhur Paul Janet, endişelerini şöylece dile getirmektedir: "Günümüzde, genel ve özel teşebbüslerle meydana gelen yoksul evleri, iş evleri, ana okulları ve kreşler gibi, çocukları ananın ihtimamından müstağni kılmak suretiyle, kadına, aile ihtiyaçlarını karşılamak imkânını veren hayır kurumlarını, bütün kalbimizle takdir ederiz. Fakat ailenin yerine, cemiyetin geçtiğini ifade eden bu kurumlar, nihayet bir felaketi karşılamak için alınmış tedbirlerden ibarettir. İhtimal ki, bu tedbirler, eninde sonunda, ailenin ihmal edilmesini, ananın, ev ile ilgilenmemesini teşvik edecek, yani, daha büyük neticelere ve vahamet itibarı ile zan ve tahminden üstün fenalıklara sebep olacaktır..." (Paul Janet, AİLE, Ahlakî ve Felsefî Muhasebeleri, S. 113 - 114).

Bir bakıma, Paul Janet'in endişeleri yersiz değildir. Gerçekten de aile sarsılır veya yıkılırsa, bu, aynı zamanda cemiyetin sarsılması ve yıkılması olacaktır. Nitekim, birçok sosyolog, günümüz buhranlarını, ailelerin sarsılmasına ve içtimaî fonksiyonlarını gereği gibi yapamamasına bağlamaktadır. Bugün yeryüzünde, art niyetli çevrelerce, "aileye" ve "aile hayatına" karşı, açık veya gizli bir savaş sürdürülmektedir. Filmlerle, romanlarla, hikâyelerle, müstehcen

yayınlarla, toplantı, konferans ve seminerlerle "ailenin lüzumsuzluğu" propaganda edilmekte, kadın ve erkeklerin aile kurmadan da birlikte yaşayabilecekleri ve çocuk sahibi olabilecekleri hususu - radyo ve televizyonlarda bile- açıkça ortaya konmakta, "cinsel özgürlük" adı altında, fuhuş teşvik edilmekte ve bunlar, her türlü vasıtanın faydalanılarak genç dimağlara işlenmektedir. Üstelik, bu menfi propagandalara, pek çok hayâsız ve sorumsuz kişi ve çevre de pekâlâ âlet olabilmektedir.

Oysa, bu gibi faaliyetlerin asıl maksadı, aileyi çözmek ve çökertmektir. Bunlar, kendilerini, istedikleri kadar "ilericilik, devrimcilik, özgürlükçülük ve bilimsellik" ile maskeleyenler, artık herkesçe bilinmektedir ki, tarihin en eski devirlerinden beri, "aile düşmanları", "fuhuş tellâlları" ve "hürriyet istismarcıları" mevcut olmuştur ve her devirde de lâıyk oldukları "tepkiyi" görmüşlerdir. Çünkü, "aile düşmanları" ile, "fuhuş" ile ve "hürriyet istismarcıları" ile mücadele etmesini bilmeyen cemiyetler ayakta duramaz.

Ayrıca ilim adamları ispat etmişlerdir ki, "aile ocağı" çocuklar için, en emin ve sağlam gelişme yuvalarıdır. Bu konuda meşhur sosyolog Dr. Hans FREYER şöyle diyor; "Aile ocağında büyüyen çocukların kaydettikleri süratli, muntazam, devamlı ve emin gelişmeler, her zaman, daha iyi sıhî şartların hâkim ve bilgili uzmanların yardımıyla bulundukları müesseselere nispetle de üstün olmuştur". (Bkz. Dr. H. Freyer, Sosyolojiye Giriş, Dr. Nermin Abadan - S. 181).

Nitekim İslâm'da aile, "iffetin korunduğu", "beden ve ruh sağlığı yerinde" nesillerin ve kadroların yoğrulduğu müessesedir. Kendini, bir ibâdet, zevk ve şuur ile yuvasına vakfeden "İslâm kadınının" asıl dehâsı, tarihin de ispat ettiği gibi, "dehâ doğurmak" ve "dehâ yoğurmaktır. Ve "Cennet, bu anaların ayakları altındadır".

Türkiye, 14 Aralık 1985

DÜNYADA KADININ DURUMU

Günümüzde, bütün dünyada "farklı kadın tipleri" de teşekkül etmeye başladı. Galiba bu "tipleri" şöylece sıralamak mümkündür:

1. Kendini evine, yuvasına ve çocuklarına vakfeden ve evinde çalışan kadınlar.

2. Hem evinde, hem evinin dışında çalışmak zorunda kalan kadınlar.

3. Hem evinde, hem evinin dışında çalışmayan "süs kadınları".

4. Aile ve yuva sevgisinden koparılarak "proleter"leştirilen kadınlar, yani "dişi ameleler"...

Görüldüğü gibi, birinci ve ikinci kategoriye giren kadınlar, cemiyetin "temelini" teşkil eden, aileyi ayakta tutan "analardır. Hiç şüphenez olmasın ki, bir cemiyetin gücü ve sağlamlığı, bu anaların mukaddes "analık vazifelerini" başarabildikleri ölçüde artar.

Diğer kadın tiplerine gelince, üçüncü kategoriye giren kadınlar, daha çok, "kapitalist cemiyetlerde, dördüncü kategoriye giren kadınlar da daha çok "komünist cemiyetlerde görülür. Bu, her iki kadın tipi de şu veya bu şekilde "aile" ve "yuva"dan koparılmış "kadınları" ifade eder.

Kapitalizmden kaynaklanan "süs kadını" tipinin ortak özellikleri de var... Onlar, zenginliklerin üzerine oturur, lüks ve israfın tadını çıkarır, "taş bebekler" gibi süslenerek içki âlemlerinde, kumarhanelerde, "seks partilerinde" vakit geçirir, bilmem nerelerde çılgın bir müziğin "eşliğinde" yarı çıplak dans eder, emeksiz mutluluk arar, diğer insanların ıstıraplarına göz yumarak beynini ve vücûdunu uyuşturur, doğurmak istemez, fakat "seks özgürlüğü" arar, "nikâh müessesesini" hor görür, -Batı filmlerinde ve romanlarında görüp okuduğumuz gibi- "bekâr evlerinde" buluşmayı, mukaddes aile yuvasına tercih ederler...

Üstelik, birçok, sözüm ona, yayınevi, dergi ve gazete de bunların, bu rezil hayatını, sermaye edinerek geçinmeye çalışır; bu iğrenç ve bu tufeyli kadın tipini propaganda ederek "mukaddes anaların" yüzlerini kızartır... Kapitalizm, kadını, "oltanın ucundaki yem" olarak reklâm eder.

Komünizme gelince... Bilindiği gibi, bu sistem, materyalizmi esas aldığından, aileyi de "tarihî maddeciliğin diyalektiği" ile yorumlayarak, onu, "eski üretim ilişkilerinin bir üst yapısı" olarak değerlendirir... Onlar, kendini, ailesine, çoluk ve çocuğuna vakfeden "anayı", üretim dışında kalmakla ve "tufeyli" olmakla itham edip bir ara, "ailenin lağvedilmesine" (dağıtılmasına) kadar gidebilmişlerdir. Komünistlere göre, çocuk, münhasıran "cemiyetindir, dolayısı ile onların doğumunu, gelişimini ve eğitimi "devlet" (Komünist Partisi) plânlamalıdır.

Evet, bu gerçeklerle, komünist ülkelerde, kadın, evinden ve yuvasından, tabiatının icabı olan "analık fonksiyonlarından" zorla uzaklaştırılmış ve tam bir "dişi amele" statüsüne mahkûm edilmiştir.

Komünist dünyada, "proleter kadınların", iktisadî hayata ve "üretim katkıları" ne olmuştur, bilemem; fakat, "anaların" aile ve çocuklarından koparılması, her şeyden önce, içtimaî ve iktisadî hayatın temeli olan "insan unsurunun" beden ve ruh sağlığını tehlikeye attığı kesindir. Sırf, bu sebepten, komünist idareciler, ister istemez, yeniden aileyi güçlendirici tedbirler almak zorunda kalmışlardır. Tabii, aile ve kadın, "komünist partizanların" sıkı kontrolü altında tutulmak şartı ile...

Bunun yanında, hemen belirtelim ki, komünist dünyada, böylece perişan edilen "halk"tır. Yoksa, "Komünist Partizanların" karıları ve çocukları, kapitalist dünyadaki "burjuvaların" ve "aristokratların" hayatına taş çıkartacak bir "yaşam" sürdürürler. Çünkü, onlar, "Yeni Sınıf"ın kaymak tabakalarıdır!... "Devrimin öncüleri"dir!...

KAPİTALİST VE KOMÜNİST CEMİYETLERDE AİLENİN DURUMU

Her şeye rağmen, kapitalist dünyada, kendini ailesine ve çocuklarına vakfeden "anaların" sayısı pek çoktur. Ancak, "anahği, mesleklerin en azizi" bilen kadınları, hor ve hakîr düşürmek isteyen propagandalar kesifleştikçe, bunların sayılarının da zaman içinde azalacağı kaçınılmazdır. Nitekim, kapitalist dünyada "nüfus" artış hızının düşmesi hatta giderek aleyhe dönmesi, "sahipsiz çocuk ve serseri gençlerin" çoğalması, bu tehlikeyi haber veren işaretler değildir de nedir?

Bugün, artık, pek çok pedagog ve sosyologun da itiraf ettiği üzere, ananın ve ailenin fonksiyonlarını yüklenmek isteyen "suni kuruluşlar, yetersiz kalmakta, serseriler, âsi gençler, alkolikler, uyuşturucu madde düşkünleri, anarşistler, teröristler ve nihilistler cemiyeti, her gün biraz daha büyüyen bir tehlike halinde sarmaktadır. Yani, her şeyi "paramdan ibaret sayan dünyada, çocuklar ve gençler, "aileden ve anadan mahrum kalmanın" sancılarını yaşamaktadırlar ve isyanlarını "davranışları" ile ortaya koymaktadırlar.

Komünist dünyada ise, "aile" ve "nikâh" müessesesi, çok iğreti bir duruma getirilmiştir. Ailenin, kendine "bir ev edinme hakkı" bile yoktur. Çünkü "mülkiyet hakkı", ya çok daraltılmıştır veya tamamı ile kaldırılmıştır. Aileler, "kendi yuvası" yerine, kollektif mülkiyete ait evlerde, "parti"nin izni ile kalabilmektedirler. Köylerde, durum biraz daha farklı olmakla birlikte, bilhassa büyük şehirlerde, "ev",

âdeta, bir otel odası veya pansiyon gibidir. Dolayısı ile insanı ve aile fertlerini huzura ve sükûna kavuşturacak mahremiyeti ve dokunulmazlığı yoktur; her zaman için, "kızıl partizanların denetimine" açıktır. Yani, orada aile, hayatın "gerilme ritmi" içinde bunalan insanın sığınacağı, içini dökeceği ve rahatlık bulacağı bir "yuva" olmaktan çok uzaktır. Sinir yorgunlukları ve "gerginlik" içinde, insanların beden ve ruh sağlığı törpülenip durmaktadır.

Böyle bir vasattan mahrum olan ve komünist partizanların terbiyesine verilen genç nesillerin durumu da "kapitalist ülkelerinkinden" pek farklı değildir. Alkol tüketimi hızla artmakta, genç nesiller sevgisizliğin acısı içinde melankoliye düşmekte, nihilist, materyalist ve dinsiz insanlar, tırnaklarını yiyip durmakta ve gölgeli yüzlerle dolaşmaktadırlar. Korku ve baskının hâkim olduğu bu sistemin çocukları, bütün bu halleri ile "aileye" ve "anaya" olan ihtiyaçlarının farkındalar mı acaba? Tâlim ve terbiyeyi "şartlandırmadan" ve "beyin yıkamadan" ibaret sanan "komünist eğitimciler", insanın aileye ve anaya olan temel ihtiyacını yok ettiklerini mi sanıyorlar?

Kapitalizm ve komünizm, el ele vererek hâkim oldukları mekânlarda, işte "aileyi" ve "kadını" bu noktaya kadar getirdiler. Şimdi, bazı çevreler, dövünüp duruyor: "Nasıl etsek, ne yapsak da şu gençliği, içine yuvarlandığı bu çıkmazdan kurtarsak?". Oysa çare apaçık: "Aileyi yeniden güçlendirmek, anayı ve çocukları korumak, kadını 'analık fonksiyonlarını' hakkı ile yapabilecek statü ve formasyona kavuşturmak...".

Fakat, materyalist çevreler, buna razı değildir. Onlar, Darwincidirler; onlar, "sosyal hayatı, biyolojik temeller üzerine" oturtarak "bilimsel bir devlet" kuracaklardır. Onlar, tâbir caiz ise, "insan tarımı" yapmayı düşünmektedirler. Nitekim, azgın bir kapitalist aristokrat olmasına rağmen sosyalist geçinen B. Russel adlı İngiliz yazarı, "insanların bilimsel üremesinden" söz ederken, ondan ilham alan A. Huxley ise "Yeni Dünyası"nda, insanın "sun'î rahimlerde" ve siparişlere göre "alfa, beta, delta, ipsilüm,..." tipinde imâl edileceği günlerin romanını yazmaya çalışır. Evet, materyalistin gözünde, insan, artık "seri imâlatı" yapılacak bir meta'dır.

Türkiye, 17 Aralık 1985

CEMİYETLER NEDEN DEĞİŞİR?

İçtimaî hayat dinamiktir, sürekli bir değişme halindedir. Fikir adamları ve sosyologlar, bu dinamizmin ve değişme halinin "sebepleri", "mahiyeti" ve "modeli" etrafında, pek çok düşünmüş ve yayın yapmışlardır. Hatta, tarihçi ve sosyolog Arnold Toynbee'ye göre: "Sosyoloji, içtimaî değişimleri inceleyen bir bilimdir". Öte yandan, Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye'de şöyle buyrulur: "Ezmanın tağyiri ile ahkâmın tağyiri inkâr olunamaz" (Madde : 39). Yani, zamanın değişmesi ile hükümlerin değişmesi keyfiyeti inkâr olunamaz.

Görüldüğü gibi, zaman içinde "cemiyetler", ister istemez değişime uğrarlar; bunu durdurmak mümkün değildir. Gerçekten de cemiyeti teşkil eden içtimaî birimlerin yapı ve fonksiyonları, sürekli olarak yenilenip durmaktadır. Hiç şüphesiz, cemiyeti, değişmeye zorlayan pek çok "âmil" vardır ve her cemiyetin "değişme modeli" farklıdır. "Âmillerin önem derecesi" ise zamana, zemine ve şartlara göre değişir. Muasır sosyologlar, bilhassa P. Sorokin, "Sosyal değişimleri, tek faktöre ve tek modele" bağlamanın mümkün olmadığını "Çağdaş Sosyoloji Teorileri" adlı kitabı ile ispat etmiş, "Sosyal değişimlerin", hem "çok faktörlü", hem de "çok biçimli" olduğunu ortaya koymuştur. Gerçekten de "içtimaî hayatı" değişmeye zorlayan pek çok sebep vardır.

Önce, insan, tabiatı icabı, monotonluğu sevmez. Ne kadar düzenli olursa olsun, katı kalıplar halinde tezahür eden bir içtimaî hayat, insan ruhunu, belli bir zaman sonra sıkır, değişiklik aramaya sevk eder. "İstikrar" güzel şeydir, ama "değişme unsurundan" mahrum olursa, kişileri ve kitleleri tedirgin edebilir. Görülüyor ki, "içtimaî değişimlerin" temelinde "psikolojik" bir unsur var...

İçtimaî değişimlerin önemli bir sebebi de "içtimaî ve harsî temaslar"dır. Gerçekten de milletlerarası temaslar, cemiyetleri hızla değişime uğratar. Basın ve yayın vasıtalarının gelişmesi, iç ve dış turizm, öğretmen ve öğrenci mübadelesi, işçi mübadelesi... gibi sebepler hem "içtimai değişimlere" sebep olur, hem de bu değişimin "hızını" ve "mahiyetini" tayin eder.

İçtimaî değişimin çok önemli bir sebebi de nüfusun "hacim" ve "yoğunlukça" artmasıdır. Bu durumda, ülkenin ihtiyaçları büyür; bu ihtiyaçları karşılamak üzere yeni tesisler, yeni yollar, okullar, hastaneler, fabrikalar ve iş yerleri açmak zarurî hale gelir. Böylece,

nüfusun artışı, üretimin, üretim teknik ve vasıtalarının gelişmesinde ve değişmesinde, yeni organizasyonlara gitmede esaslî bir âmil olur. Ülke, tarımdan sanayiye geçmek zorunda kalır. "Şehirleşme", köy boşalması, "sınıflar ve nesiller arası çatışma", gecekondu, kenar mahalle, işsizlik, çözülme ve yalnızlaşma gibi "içtimâî problemler" gün yüzüne çıkar.

"İçtimâî değişmelerde", iktisadî faktörlerin rolünü de küçümsemek mümkün değildir. Diğer âmillerle birleşerek "içtimâî hayatı" değişmeye zorlar. Ama, hemen belirtelim ki, "iktisadî âmil", Marksistlerin sandığı gibi, içtimâî hayatı biçimlendiren "tek ve bağımsız faktör" değildir.

Hiç şüphesiz, içtimâî değişmenin sebepleri bunlardan ibaret değildir. İlmî ve teknik gelişmeler, yeni buluşlar ve keşifler, büyük tabiat olayları, daha niceleri ile birlikte "içtimâî hayatı" değişmeye zorlarlar.

Bu noktada belirtelim ki, "içtimâî hayatı" ve "içtimâî değişmeleri", "tek faktöre" ve "tek bir modele" bağlamak isteyen klasik sosyologların ve fikir adamlarının hepsi de yanılmışlardır. Bu sebepten diyoruz ki, bir milletin ve ülkenin meselelerine çare arayanlar, kafalarını "dar bir ekolün" bakış açısına mahkûm etmemelidirler.

Türkiye, 18 Aralık 1985

İSTİKRAR" VE "DEĞİŞME

"İstikrar", sosyolojik bakımdan, cemiyetin, düzen ve denge içinde bulunması, cemiyeti teşkil eden birim ve müesseselerin yerli yerine oturması, rahat ve huzur içinde fonksiyonlarını başarı ile yürütmesi demektir.

"Değişme" ise, aynı açıdan, cemiyetin, çeşitli âmillerin etkisi ile gerek "yapı" ve gerek "fonksiyonları" itibarı ile yenilenmesi demektir. Araştırmacılar, insan gruplarının hem "istikrara", hem "yenileşmeye" birlikte muhtaç olduklarını tespit etmişlerdir. Yani, istikrar unsurundan mahrum bir yenileşme ile yenileşme unsurundan mahrum bir istikrar, cemiyetleri huzursuz kılar. Böyle cemiyetlerde "yenileşme", soysuzlaşma ve yabancılaşma şeklinde, "istikrar ihtiyacı" da yozlaşma ve katılaşma tarzında yorumlanabilir ve savunulabilir.

Bir bakıma "değişme", bütün tabiata ve kâinata hâkim olan âlemşümul bir kanundur. Canlı ve cansız bütün yaratıklar, sürekli bir değişme halindedirler. Gerçekten de tekerrür eden bir an yoktur; "yaratma hamlesi" sürekli dir. Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de buyurulduğu üzere, Allah, "yaratılmışları, sürekli olarak yaratmakta olandır". (en - Nemi / 64). Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat Yolu'nun büyük itikat imamlarından biri olan İmam-ı Eş'arî Hazretleri (M. 873 - 935), "Âlemin, Yüce Allah tarafından, her an yeniden yaratılmakta olduğunu" savunur, yani ona göre, kâinat, her an yeniden kurulmaktadır.

Öte yandan, biyologların bildirdiğine göre, organizmamız dahi, kendini "altı yılda bir" tepeden tırnağa kadar yenilemiş. Onlara göre, sinir sistemimiz hariç, bütün organlarımız, bir ömür içinde yenilenip durmakta imiş ve bünye yaşlandıkça, organizmanın kendini yenileme gücü azalmakta ve bu durum giderek ölüme sebep olmakta imiş. Bütün bunlar, müşahede edilen gerçeklerdir.

Yine, biyologların tespitlerine göre, organizmada, kendini yenilemeyen tek organımız beynimiz ve sinir sistemimizdir. Bu sebepten, bu organımız, maddî varlığımızın âdeta özünü teşkil eder; şahsiyetimizin devamlılığını, bütünlüğünü, sağlamlığını ve orijinallliğini sağlar.

Biz, "biyolojist sosyologların" içine düştükleri hataları tekrarlamadan belirtelim ki, cemiyet hayatında da "hızlı değişen içtimaî müesseseler" ile "ağır değişen ve âdeta değişmeyen içtimaî müesseseler" yan yana ve içice bulunurlar. Bunlar, birlikte, cemiyet hayatında da hem "yenileşmeyi" hem "istikran" temin ederler. Gerçekten de cemiyetin, değişmesini istediği veya "değişmesi karşısında büyük tepki göstermediği" içtimaî, harsî, iktisadî ve siyasî değer ve müesseselerin yanında, aksine "değişmesini istemediği" veya "değiştirilmesi söz konusu olduğu zaman şiddetli tepki gösterdiği" değer ve müesseseler de vardır. Meselâ, bir millet, "hükümetlerin yıkılması" karşısında pek büyük bir tepki göstermez de "devletin yıkılması" tehlikesi karşısında şiddetli tepki gösterir. Bunun gibi, "moda değişimleri" karşısında pek fazla tedirgin olmayan cemiyet, dininin, dilinin, bayrağının, ahlâk ve töresinin "zedelenmesi" karşısında korkunç bir mukavemet gösterir. Çünkü, bunlar "bizi, biz yapan" değerlerimizdir. Bunlar, bir milleti, diğer milletlerden ayıran, kültür ve medeniyetimizin "özünü" teşkil eden, millî varlığımızı bütünleyen, devam ettiren, sağlıklı ve orijinal kılan ve bize şahsiyet kazandıran değerlerimiz ve müesseselerimizdir.

Çünkü, dinini, dilini, bayrağını, ahlâk ve töresini, kısaca millî ve mukaddes değerlerini kaybeden bir millet, mahvolmuş demektir.

O halde, muasırlaşmak, millî kültür ve medeniyet değerlerini yozlaştırmadan ve onlara yabancılaşmadan gelişmek demektir.

Türkiye, 19 Aralık 1985

İÇTİMAÎ DEĞİŞME ÜZERİNE...

Bir cemiyetin "değişmesi" demek, iç ve dış sebeplere bağlı olarak grubun içtimaî, harsî, iktisadî ve siyasî yapısında ve işleyişinde, önemli derecede "yeni durumların" doğması demektir.

Hiç şüphesiz, bir milletin, bütün müessese ve değerlerinin değişmesi, her sahada aynı değildir. Daha önceden de belirttiğimiz üzere, bazı müessese ve değerler, daha "ağır ve zor", bazıları da daha "hızlı ve kolay" değişirler. Öte yandan, bu değişme, "şehirden köye" farklı olduğu gibi, cemiyetin "farklı tabakaları" için de aynı değildir.

"Maddî içtimaî değerlerin" mi, yoksa "Manevî içtimaî değerlerin" mi, daha ağır ve zor değiştiği hususu, aşağı yukarı, bütün muasır sosyologları meşgul etmiştir. Tartışmalar, hâlâ devam etmektedir. Biz, bu tartışmalar karşısında, daha temkinli hareket ederek şöyle düşünüyoruz: Bir milletin veya cemiyetin hayatında ve devamında önemli yeri olan müesseseler ve değerler, ister "maddî" olsunlar, ister "manevî" olsunlar, kolay değişmezler. Nitekim din, dil, ahlâk ve töre gibi "manevî değerler" ile vatan, bayrak, tarihî âbideler ve mukaddes yerler gibi "maddî yönü de bulunan değerler" karşısında cemiyetler pek hassastır. Cemiyetler, bu değerlerin tahribi, zedelenmesi ve hatta ihmalî karşısında hemen "muhafazakâr" (koruyucu) bir tavır takınırlar. Hemen hemen bütün cemiyetlerde görülen bu haklı tavır, "irtica" veya "gericilik" biçiminde yorumlayacak bazı kişi ve zümreler çıkabiliyorsa, bunlar, ya cemiyetin işleyişinden habersiz olan "cahillerdin" veya "art niyetli" kimselerdir.

Bunun yanında, hemen belirtmek gerekir ki, cemiyetler, "manevî fikir hareketleri" ve "maddî giyim ve kuşam modaları" karşısında, daha müsamahakâr hareket ederek "sert bir koruyuculuk" tavrı almazlar. Mamafih, "içtimaî ve harsî değerlerin ve müesseselerin koruyuculuk tavrı", şehirden köye, tabakadan tabakaya göre farklı olabilir. Bazı sosyologlara göre, bu tavır, şehirden köye doğru gittikçe "seçkinlerden halk tabakalarına" doğru inildikçe sertleşmekte-

dir. Böyle düşünen sosyologlara göre, "şehirler delişmen" ve "köyler muhafazakâr" olurlar.

Biz, bu noktada belirtelim ki, gerçekten de "köy", bir milletin hayatında "istikrarı" sağlamada önemli vazifeler yaparken, "şehir" cemiyetin "yenileşmesinde" büyük hizmetlere kaynak olur. Zaten, müşahedeler göstermiştir ki, sanayileşmeye paralel olarak köylerde yaşayan nüfûs azalıp "şehirleşme hızı" arttıkça cemiyette "istikrar" bozulur, içtimaî kontrol zayıflar ve içtimaî normları ihlâl edenler çoğalır. Bu yüzdendir ki, "ziraî cemiyet" yapısından "sinaî cemiyet" yapısına geçiş dönemlerinde, cemiyette "intibaksız" kişi ve zümrelerin sayısı hayli kabarık olur.

Görülüyor ki, bu "geçiş döneminde", cemiyetler, artık kendi kendilerini "kontrol" edememekte, ister istemez, bu vazife, "devlet babaya" düşmektedir. Bu durumda devlet, ilim ve eğitim yolu ile cemiyeti, rahatsız etmeden, millî ve mukaddes ortak değerlere bağlanarak ve muasır tedbirler alarak "istikrara" kavuşturmak zorundadır. Devlet, bu vazifeden kaçarsa yahut "romantik bir özgürlük" kompleksine kendini kaptırırsa, ülke, anarşiye yuvarlanır.

Muasır ve millî bir devlet, kendi cemiyetinin "istikrar içinde yenileşmesini" sağlamak zorundadır. Devlet, millî varlığı ve bütünlüğü tehlikeye atmadan, cemiyetin bu "iki temayülünü" de tatmin etmekle mükelleftir. Yani, o, elinde bulundurduğu bütün imkânları kullanarak, basın ve yayım organlarını harekete geçirerek ve her derecedeki okullarını bu hedefe tevcih ederek "cemiyetini, yabancılaştırmadan çağdaşlaştırmalar".

Türkiye, 20 Aralık 1985

İÇTİMAİ DEĞİŞMENİN MODELİ

Gerçekten de "içtimaî değişmenin bir modeli" var mıdır?

Yahut soruyu şöyle soralım: Bütün cemiyetler, bütün milletler, bütün kültür ve medeniyetler için geçerli ve ortak bir gelişme "modeli" veya "kanunu" mevcut mudur? Yoksa, içtimaî değişme "çok biçimli" midir?

Hemen belirtelim ki, "klasik sosyologların", en büyük hatalarından biri de içtimaî değişmeleri "tek biçimli" sanmaları, bazı cemiyetlerde müşahade ettikleri değişme biçimlerini, acele tamimlerle, bütün cemiyetler için geçerli birer "model" ve "kanun" halinde

ortaya koymalarıdır. Meselâ, artık bütün dünyanın, "sosyoloji ilminin" (ilm'ül-ümranın) kurucusu olduğunu teslim ettiği İbni Haldun (m. 15. asır), cemiyetlerin, içtimâî ve iktisadî açıdan bir tahlilini yaparken, onların, sıra ile önce avcılık, sonra çobanlık, çiftçilik, ticaret ve sanayi merhalelerinden geçtiklerini müşahade etmiş ve bu müşahedelerini bütün cemiyetler için ortak bir kanun gibi tamim etmiştir.

Sosyoloji ilminin "isim babası" Auguste Comte ise cemiyetlerin değişmesinde "Üç Hal Kanunu" adını verdiği "dinî, metafizik ve pozitif" gelişme merhalelerinin bulunacağını zanneder ve bu zannını, bütün cemiyetler için ortak bir "model" olarak takdim eder. Bu görüşe "pozitivizm" de denir.

Öte yandan, Emil Durkheim ise, en iptidâî insan grubunun "klanlar" olduğunu, oradan "kabilelere", "aşiretlere", "feodalitelere", "imparatorluklara" ve en sonra da "milletlere" doğru bir "içtimâî değişme modeli" bulunduğunu iddia eder. Adolf Coste adlı Fransız ilim adamına göre de cemiyetler, "Burg"dan başlayarak önce 'Site'lere, sonra "Metropollere, "Kapitol'lere ve "Federasyonlara doğru gelişme kaydetmektedirler. Tarihî Maddeciliğin kurucusu Karl Marx'a göre de "cemiyetlerin gelişmesi ve değişmesi ile üretim tarzları arasında vazgeçilmez bir münasebet vardır" ve tarih içinde, insan grupları, sıra ile "Asya, Antik, Feodal ve Burjuva üretim merhalelerinden geçerek gelmektedirler ve son merhale, sosyalist ve komünist düzen olacaktır". Fransız sosyologu, daha doğrusu "Sience Sociale"nin kurucusu F.Le Play'e gelince, ona göre de "cemiyetin temel birimi ailedir". İnsan cemiyetlerinin iktisadî, içtimâî, harsî ve hatta siyasî meselelerinin temelinde "ailenin yapısı ve işleyişi" yatar. Aileler, çözüldükçe, küçüldükçe, birlik ve bütünlüğünü kaybettikçe içtimâî hayat da ona paralel olarak -şu veya bu tarzda- değişir. Ona göre, zaman içinde aileler, umumiyetle, "patriarkal" yapıdan, önce "kök aile"ye, sonra da "kararsız aile"ye geçerek küçülmekte ve bu durum, cemiyetlerde "çözölmelere", "içtimâî yalnızlıklara", "iktisadî ve ahlakî" problemlere kaynak olmaktadır.

Hiç şüphesiz, "içtimâî değişmenin ve gelişmenin modelleri" ile ilgili "teoriler" bunlardan ibaret değildir. Bunlara benzer, daha niceleri var... Biz, misâl olsun diye bunları saydık. Bununla demek istedik ki, "içtimâî hayatın" yorumlanmasında farklı görüşler ve "ekoller" mevcuttur ve üstelik bunların hepsi de "ilmî" olduklarını, bu hükümlerini, uzun müşahade ve incelemelerden çıkardıklarını, tarihî gelişime uygun olduklarını iddia ederler.

Kanaatimizce, bu teorileri geliştirenlerin ortak hataları, belli bir coğrafyada veya belli bir medeniyet ve kültür çevresinde yaptıkları araştırmaları, "acele tanımlarla ve istikbale matuf kehanetlerle" bütün cemiyetleri bağlayıcı birer "kanun" halinde düşünmeleridir. Bu konuda, bilhassa Marksistlerin ortaya koydukları taassup ve yobazlık ise tek kelime ile "korkunçtur.

Şimdi, bilmek gerekir ki, muasır sosyoloji, "içtimaî değişimleri" artık "çok biçimli" olarak ele almaktadır.

Türkiye, 21 Aralık 1985

İÇTİMAİ DEĞİŞME ŞEKİLLERİ

Tarih, "çok biçimli" de olsa, bütün insan gruplarının zaman içinde "değişime" uğradığını doğrulamaktadır. Bu değişimin "hızı" ve "niteliği" cemiyetlerin şartlarına göre farklı olabilir, ama "içtimaî değişme" vakası inkâr olunamaz.

Değişik sosyologlar, "içtimaî değişimin şekli" üzerinde araştırma yaparlarken, "farklı değişme şekilleri" ile karşılaşmışlar ve bunları tahlil ederlerken de değişik tavırlar almışlardır.

Meselâ, "moda", gerçekten bir içtimaî değişme şekli midir? Yoksa cemiyette hiçbir iz bırakmadan gelip geçen "akımlar" mıdır? Öte yandan, içtimaî değişme, hep "ileriye doğru" bir hamle midir? Cemiyetleri "geriye doğru çeken akımlar" yok mudur? "İrtica" mümkün müdür, yoksa "muhtevassız bir itham ifadesi" midir? Sonra, içtimaî gelişimin ve değişimin en iyi ve en başarılı yolu "tekamül" müdür? Yoksa "ihtilâl" (devrim) midir? Bunların dışında başka bir "içtimaî değişme" şekli yok mudur? Yahut, "içtimaî değişimler", ilim ve eğitim yolundan gidilerek "planlanabilir" mi? Yani, bir cemiyetin, kendi millî şahsiyetini kaybetmeksizin "yeniden doğuşu" demek olan "rönesans" mümkün müdür? Nasıl?

Bütün bu soruların cevaplarını, küçük hesaplar peşinde koşan "bezirganlara" bırakmamak, meseleleri, bütün boyutları ile ele alabilecek gerçekten haysiyetli ve vatanperver "ilim kadroları" ile birlikte çalışmak gerekir.

Son iki asır içinde, ülkemizde ve dünyamızda, "içtimaî değişimin hızı" çok artmış bulunmaktadır. Türkiye, bu bakımdan âdeta bir "laboratuvar" durumuna gelmiştir. Esefle itiraf edelim ki, ülkemizin şartlarını ve cemiyetimizin çeşitli açılardan yapısını bilmeyen

"münevverlerimiz", "güzidelerimiz" veya "aydınlarımız", çok farklı "program" ve "maksatlar" ile ortaya çıkmışlar; birbirlerine bile kabul ettiremedikleri şeyleri, iktidarları nispetinde' ve zorla millete sunmuşlar, kendilerini, mutlaka itaat edilmesi gereken "kurtarıcılar" sanmışlardır. Tanzimatçılar, Genç Osmanlılar, Jön Türkler, Meşrutiyetçiler... ve âhir ömrümüzde görmek bahtsızlığına uğradığımız malum "Devrimciler", hep büyük iddialar ile ortaya çıkmışlar ve bilindiği üzere, ülkeyi "12 Eylül 1980"nin eşiğine kadar getirmişlerdir. Bereket ki, Türk Milleti'nin ayrılmaz bir parçası olan "Ordumuz", bu gidişi durdurmuş, milletimizin tarihine, kültürüne, medeniyetine ve ideallerine uygun bir rota çizerek ülkemizi ve milletimizi, tehlikelerden kurtarmasını ve korumasını bilmiştir.

Hemen belirtelim ki, bir ülkenin ve cemiyetin hayatında, sırf "içtimaî değişmelerden" kaynaklanan "intibak problemleri" mevcut olabilir. Bu durumda, devlete düşen iş, değişen şartlara ve durumlara uyamayan "insan gruplarını" şefkat ve merhamet kolları ile kucaklamak, onları ilim ve eğitim yolu ile tekrar cemiyete intibak ettirmektir. Bu husus çok mühimdir...

Bunun yanında, asla unutulmamalıdır ki, devletin, milletin ve vatanın yıkılmasına, bölünmesine ve parçalanmasına yönelik, iç ve dış düşman mıhraklarca desteklenen, millî ve mukaddes bütün değerlerimizi tahribe yönelik, insanımızın kafasını ve kalbini hedef alan art niyetli yayınlar ve propagandalar yapan "hain çevreler", kendi kirli emellerini ve "eylemlerini", asla "Sosyal değişmelerin doğa! sonuçları" olarak gizleyememelidirler.

Yani devlet, "dostunu" ve "düşmanını" tanıyabilmelidir. Bunları birbirlerinden ayıramayan "kadrolar", ülkeye ve millete zarar verdiklerini geç anlayacaklardır.

Türkiye, 23 Aralık 1985

İÇTİMAİ DEĞİŞME VE MODALAR

"Moda", içtimaî hayatın en hızlı ve en kolay değişen yönünü temsil eder. "Moda", cemiyetin farklı birim ve tabakalarında, farklı tavırlarla karşılanırsa bile, daha çok, cemiyetin kaymak tabakasına ait "aktüel zevkleri" ifade eder. Çok yönlü bir "akım" olmakla birlikte, "modanın yönü", güçlü kültür ve medeniyetlerden, zayıf kültür ve medeniyetlere, büyük şehirlerden küçük şehirlere, küçük şehir ve kasabalardan köylere doğrudur. Yani, "modalar"dan en az etkilenen

köylerdir, diğer "içtimaî birimler" de büyüklüklerine, içtimaî temaslara açık olup olmamalarına ve bünyelerine göre farklı biçimlerde etkilenirler.

"Modalar", içtimaî hayatın bütün yönlerini ilgilendirecek kadar çeşitlidirler. Yani, giyim - kuşam modalarının yanında, bıyık - sakal modaları, moda danslar, şarkılar ve türküler, moda ev döşemeleri, moda mobilyalar, moda sofrta takımları, moda renkler, moda fikirler ve "akımlar", moda kelimeler, moda konuşmalar, hitaplar, modaya uygun olan olmayan eşya... yer alır.

"Moda", bir "içtimaî taklit dalgasıdır" ki, cemiyetten cemiyete, tabakadan tabakaya doğru eser durur. Milletlerarası "moda yarışını", sadece bir iktisadî hâdise veya gelip geçici zevk olarak yorumlamamak gerekir. Bu, aynı zamanda, bir kültür ve medeniyet yarışıdır. Milletlerin, bir diğerine meydan okuyuşudur. Bu yarışta, güçlü ve kalkınmış milletler kazançlı çıkmakta, zayıf ve geri kalmış cemiyetler de onların birer taklitçileri ve takipçileri olarak ezikliklerini, yenikliklerini gizlemeye çalışmaktadırlar.

Tarihin küçük bir incelemesinden de görüleceği üzere, zamanının en güçlü cemiyeti, aynı zamanda, giyimde, kuşamda, güzel sanatların her dalında ve bütün içtimaî hayatta beliren "modaların" da kaynağıdır. Nitekim, İslâm kültür ve medeniyetinin "dünyaya meydan okuduğu" dönemlerde, "moda akımları", o anda, bu kültür ve medeniyete "öncülük eden" milletten kaynaklanıyordu. Meselâ, uzun zaman Avrupa'ya "Arabesk" (Arap üslûbu) hâkim idi. Arap mimarisi, musikisi, giyim ve kuşamı, dil, edebiyat ve zevki birçoklarını heyecanlandırıyordu; üniversitelerinde "sarık saran" ilim adamları dahi vardı. Başta Papa 2. Silvestr olmak üzere, birçok "din adamı", Endülüs İslâm Medreselerinden mezun olmakla öğünüyorlardı. Meşhur Alman Şairi Goethe bile Araplar ve Farslar gibi "dîvan" yazıyordu. Sonra, güçlü olduğumuz dönemlerde, Avrupa'da bir "Türk modası" görülmeye başladı. Çarşı ve pazarlarda "Türk malı" araniyor, giyimde ve kuşamda "İstanbulun" (İstanbul gibi) olmaya özeniliyordu. Meşhur Mozart, "Türk Marşını" besteliyordu...

Sonra, biz, yerimizde sayarken veya ağır ağır ilerlerken, Avrupalı, hamle üzerine hamle yenileyerek hızla güçlendi ve ilerledi. Bu sefer, dünyaya, onlar, meydan okumaya başladılar. Sırası ile önce İtalya, sonra Fransa, Almanya ve İngiltere... "modalara" öncülük ettiler. Avrupalılar, bu durumlarını 20. asrın başlarına kadar sürdürdüler. Ancak, bu asrın başından itibaren iyice güçlenen

ve gelişen Amerika Birleşik Devletleri bu üstünlüğü ele geçirdi. Şimdi, bütün dünyaya meydan okuyan bir "U.S.A." var... Sovyetler Birliği, bu güçle rekabet etmek üzere büyük gayretler göstermesine rağmen, pek çok sahada yetersiz kalmaktadır.

Şimdilerde, bir de "Japon modası" çıktı. Gerçekten de Japonlar, çok büyük içtimaî, iktisadî ve harsî hamleler yaparak ve bilhassa, Japon, millî yapısını zedelemeyen üstün teknolojik başarılarla ulaştı. Artık, kesin bir gerçektir ki, bütün Avrupa ve Asya ülkelerini geride bırakan Japonya, şimdi, Amerika Birleşik Devletleri ile yarışabilen ve onu aşabilecek olan tek ülke görünümündedir.

Evet, "moda" deyip geçmeyin, o, bir hâkimiyet meselesidir.

Türkiye, 24 Aralık 1985

MODALAR VE İDEOLOJİLER

Müşahedeler göstermektedir ki, ister dinî olsun, ister felsefî olsun, başarılı olmak isteyen her "ideoloji", içtimaî hayatta kendine has "modalar" meydana getirmek istemektedir. Yani, milletlerarası "moda etkileşimi" kadar, ideolojiler arası "modalar" da vardır.

Gerçekten de "dinî" ve "felsefî" ideolojiler, içtimaî hayatın hemen hemen her safhasında, yani, inançta, düşüncede, giyimde kuşamda, bıyık ve sakalda, selâmı, tokalaşmada, ev ve aile hayatında, bütün tavır ve hareketlerde... kendilerine mahsus "modalar" meydana getirmek, bunları cemiyete kabul ettirmek ve hatta -zaman içinde- bunları, âlemşümül birer "değer" halinde yerleştirmek isterler. Bunu başaran "dinî ve felsefî" ideolojiler, gittikçe güçlenirler, başaramayanlar ise, ağır ağır da olsa, içtimaî hayattan çekilirler.

Bu sebepten denebilir ki, bir ideolojinin, belli bir cemiyetteki etkileme gücünü ölçmek istiyorsak, meydana getirdiği modaların, bilhassa üst tabakalardan başlayarak aşağı kademelere doğru yaygınlaşma gücünü araştırmanızı gerekmektedir.

Ayrıca, müşahade ediyoruz ki, "hasım ideolojiler" arasında çetin bir rekabet vardır. Her biri, kendi modasını, "ileri", "çağdaş" ve "güzel" olarak propaganda ederek yüceltirken hasımının bu konudaki değerlerini "ilkel", "çağdışı" ve "çirkin" olmakla itham edip gözden düşürmek ister. Bu noktada, hemen belirtelim ki, Türk - İslâm kültür ve medeniyetinin düşmanları, yoğun bir propaganda kampanyası açarak bize ait "değerleri", "normları" ve "modaları" bertaraf

etmeyi ısrarla sürdürmektedirler. Birçokları da bilerek veya bilme-yerek bunlara âlet olmaktadır. Emperyalizm, bizi, Türkçe ve İslâm'ca yaşamaktan uzaklaştırmak için ne mümkünse yapmaktadır.

Görülüyor ki, biz, ne dersek diyelim, her "muhteva", kendi "şeklini" de beraberinde getirmektedir. Fikirler, ideolojiler, dinler ve felsefeler, kültür ve medeniyetler, tıpkı birer organizma gibi, kendi "tür" ve "familyalarını" belli edecek bir hüviyet içinde ortaya çıkmak ve yaşamak isterler. Müşahedeler göstermektedir ki, "ortak beşerî değerlere" rağmen, bu gerçek değişmemektedir. Yani insanlar, inançlarının icabına göre yaşamak istemektedirler. Bu, muhteva ile şeklin bütünleşmesi ve ahenk içinde bulunması demektir.

Cemiyetlerin yapısını ve işleyişini gören gözler, "ideolojiler arasında" cereyan eden bu rekabeti, pekâlâ müşahede edebilirler. Meselâ, komünistler, giyimde kuşamda, sakalda bıyıkta, tavır ve hareketlerde, kelime ve konuşmalarda Marx, Lenin, Mao ve Kastro "modaları" geliştirirken, Naziler, onlardan farklı olarak Hitler modası ihdas etmişlerdi. Kapitalist dünyada da o devrin meşhur kişi ve liderleri, fikir ve sanat öncüleri "model" olarak alınır ve moda dalgaları geliştirilirdi. Bu durum, bugün de bazı farklar göstermekle birlikte yine aynen devam etmektedir. Yarınların da bundan pek farklı olacağını sanmıyoruz. Nitekim, şimdi, İsrail gençleri, Siyonist ideallere bağlılık ve dindarlık âlâmeti olarak, başlarına "kapel" adını verdikleri küçük takkelerini takarak cadde ve sokaklarda iftiharla dolaşmakta ve cemiyette itibar bulmaktadırlar. Öte yandan Budistlerin de, Hristiyanların ve diğer din mensuplarının da kendilerine göre "âlâmetleri" ve "modaları" vardır.

Peki, ya İslâm'ın ve Türk - İslâm kültür ve medeniyetinin de böyle değerleri yok mudur? Bu değerleri yaşamak, yaşatmak ve yüceltmek kime düşer? Ortak beşerî değerlerin yanında, bizi "biz" yapan bu "öz değerleri" savunmak ve geliştirmek kimin vazifesidir?

Türkiye, 25 Aralık 1985

MODALAR VE İSLÂM

Dünkü yazımızda, "muhteva" ile "şekil" arasında, ihmal edilmesi mümkün olmayan bir ahengin ve uygunluğun bulunduğunu, kültür ve medeniyetlerin, yalnız "muhtevaları" ile değil, "şekil ve biçimleri" ile de birbirlerinden ayırdıklarını belirtmiştik. Durum, İslâm kültür ve medeniyeti açısından da aynıdır. Tarih ispat etmiştir ki, İslâmiyet

de kendi tesir sahasına aldığı bütün cemiyetlere kendi damgasını vurmuştur.

İslâmiyet de kendi iman ve muhtevasına uygun olarak giyimde, kuşamda, güzel sanatlarda, günlük münasebetlerinde, kısaca cemiyetin her sahasında -tâbir caiz ise- kendi modasını doğurur. Yani, dinimiz de "müminlerden", kendi imanlarına ve "İslâmî emirlere" uygun yaşayış biçimleri, tavır ve hareketler bekler. Bilfarz, İslâm, giyimde ve kuşamda, kendi "normlarını" açıklar, ondan sonra, bunlara aykırı düşmemek şartı ile millî ve mahallî şartlara, ferdî ve içtimâî zevklere, töre ve geleneklere, yaşımızın aktüalitesine ve cinsiyetimize uygun olarak giyinmemizi ve örtünmemizi ister. Elbette, ortak beşerî değerler de ihmal edilmez.

İslâm Dünyası'nda, hem İslâmî ölçüleri bilen, hem millî zevke âşinâ, hem de muasır ihtiyaçları kavrayan "kadrolar" yetiştirilebilir. "İslâmî normlar" ve "modalar", yalnız giyimde ve kuşamda değil, hayatın her cephesinde, birer âlemşümül değer halinde, beşeriye kabul ettirilebilir. Yani, hem milliyetçi, hem medeniyetçi ve de Müslüman olarak yaşamak mümkündür. Bunu, ısrarla kafalarımıza ve vicdanlarımıza yazmalıyız.

İslâm'ın şanlı ve yüce muhtevasını, çirkin, kaba ve zevksiz "biçimler" içinde, ezik ve yenik düşürmek, asla "İslâm'a hizmet" olamaz, "İslâmî estetikten" habersiz, cahil kimseler ile ham softalar ve kaba yobazlar, İslâm'a verdikleri zararın bir farkına varabilseler.

Oysa, İslâm'dan zerre kadar taviz vermeden, dünyayı hayran bırakacak bir hayat biçimi ve buna uygun giyim ve kuşam "modaları" ihdas etmek pekâlâ mümkündür. Müslümanlar, kendi değerleri içinde "şık" ve "güzel" giyinmesini, örtünmesini ve yaşamasını bilmedirler.

Bu noktada, hemen belirtelim ki, İslâmiyet, çıplaklığı (nüdizmi) ilericilik sayan ve estetiğine esas alan cereyanlara karşıdır. Esasen, psikiyatristlerin, "teşhircilik" (exhibitionisme) adını verdikleri, insanların vücûdlarını teşhir etme davranışlarını, marazî bir hal olarak yorumladıklarını bildikten sonra, bu acıklı durumun, "ilericilik" adına savunulması mümkün değildir.

Kısaca, her millet, kendi şahsiyetini koruyarak ve geliştirerek muasırlaşmaya çalışmalıdır. Bu, bizim de hakkımızdır. Yabancılaşmadan ve yabancılar karşısında ezilmeden, muasır Türk - İslâm kültür ve medeniyetini diriltmek ve bütün haşmeti ile yaşamak bizim de hem hakkımız, hem de vazifemizdir.

Size, enteresan bir hâdisе anlatayım. Bir sosyolog arkadaşımдан dinlemiştim. O, şöyle demişti: "Kızım, Amerika Birleşik Devletleri'ne ait bir üniversitede tahsilde idi. kendisi ile yakından ilgilenen bir profesörü vardı. Ben de misafir olarak Amerika'da bulunuyordum. Hristiyanlar, Noel kutluyorlardı. Böyle bir günde, kızımın profesörünü telefonla arayarak Noel'ini kutlamak istedim. Aldığım cevap karşısında, hem hayret ettim, hem de utandım. O, bana şöyle demişti: 'Alâkanıza teşekkür ederim. Fakat, Noel Baba ve Noel törenleri beni ilgilendirmiyor. Çünkü, ben bir Yahudi'yim.' İtiraf edeyim ki, bu profesörün ortaya koyduğu şahsiyet tablosuna hayran kaldım.

Evet, miladî bir yılın bitip yenisinin başlayacağı bugünlerde acaba, bizim ahvalimiz nicedir?...

Türkiye, 26 Aralık 1985

İRTİCA KAVRAMI

İrtica", Arapça bir kelimedir ve "geriye dönüş" demektir. Bazıları bu kelimeyi "gericilik" olarak tercüme etmekte ve kullanmaktadırlar.

Esefle belirtelim ki, ülkemizde, bu kavramın, ilmî ve objektif bir tahlili yapılmamış, "irtica" sözü, bir itham, bir karalama ve suçlama ifadesi olarak kullanılagelmıştır. Bu kelimeyi, yerli yersiz kullanan bazı çevrelere sormak gerekir: "Gerçekten irtica ne demektir?", "Mürteci kimdir?", "İrtica diye bir içtimaî değişme biçimi var mıdır?", "Zamanı tersine akıtmak mümkün müdür?" ve "Böyle bir şey olmuş mudur?", "Bir cemiyetin dinine, diline, tarihine, kültür ve medeniyetine sahip çıkması, yabancılaşmadan muasırlaşmak istemesi irtica mıdır?", "Fuhşa, edepsizliğe, soysuzlaşmaya karşı tepki duymak irtica olayı mıdır?",...

Gerçekten, kimdir mürteci? Batılılar, "mürteci" sözü yerine "reactionaire" (tepki gösteren) kelimesini kullanırlar. Bize göre, bu kavramı böylece anlamak ve ifadelendirmek daha doğrudur. Çünkü, psikologlar ve sosyologlar göstermişlerdir ki, ister fert olsun, ister cemiyet olsun, yenilikler ve yeni gelişmeler karşısında "tepki" ve hatta "geriye dönüş" özelemleri duyabilirler ve fakat asla zamanı tersine akıtamazlar. Çünkü, hayatın akışı "ileriye" doğrudur ve "geçmiş zamanı" yeniden yaşamak mümkün değildir. Şimdi, bu konuyu, fert ve cemiyet açısından kısaca ve birer misâlle müşahhaslaştıralım.

Psikologlar ve pedagoglar, bazı çocuklarda müşahade ettikleri ve "regression" (geriye dönüş) adını verdikleri bir "marazî mekanizmadan söz ederler. Onlara göre, halinden memnun olmayan, umduğu ilgi ve sevgiyi bulamayan, çok defa, yeni bir kardeşin doğumu ile statüsü sarsılan çocuklarda bu "mekanizma" görülebilir. Bilfarz, beş yaşında olan bu çocuk, yeni doğan kardeşinin kendisinden daha fazla sevildiğine ve ilgi gördüğüne inanırsa, büyümüş olmak ona ıstırap veriyorsa, farkında olmadan, kendisi de "bebek davranışlarına döner" ve küçük kardeşi gibi hareket etmek ister. Karyolasını terk edip beşiğe yatar, yemeğini yemez, biberonla beslenmek ister, bebek gibi sesler çıkarır; hatta altını kirletmeye başlar.

Bu davranışları gösteren çocuk, gerçekte "geriye dönüş" değildir; yeni duruma intibak edemediği ve eski statüsünü kaybettiği için ıstırap duymakta ve "bebeksi davranışlar" ile "tepkisini" ortaya koymaktadır. Yoksa, herkes, kolayca bilir ki, gerçekte "geriye dönmek" mümkün değildir, o, ancak bir "tepki"dir.

Durum, cemiyetler veya cemiyetin bazı kesimleri için de aynıdır. Tarih kitaplarından öğreniyoruz, İngiltere'de, bir zamanlar "el tezgâhları"nda çalışan işçiler itibarda idiler; iyi para kazanıyorlardı, ürettikleri mal ve hizmetler âdetâ kapışılıyordu. Fakat, çok geçmeden, bu işi yapan makineler ve fabrikalar yapılmaya başlandı. Daha kısa zamanda, daha ucuz ve kaliteli kumaşlar burada yapılır oldu. Bunu gören işçiler ve "tezgâh sahipleri" haklı olarak endişelendiler. Çünkü, hem işlerini, hem ekmeklerini, hem de statülerini kaybedeceklerdi. Üstelik, o zamanlar, bu korku ve endişelerini bertaraf edecek bir devlet tedbiri de henüz yoktu. Meseleleri ve sıkıntıları, her gün biraz daha büyüyordu. Nihayet, "teпки'lerini, bu yeni kurulan fabrikaları "yıkma"ya" ve makineleri "kırmaya" kadar götürdüler. Oysa, devlet ve cemiyet, bu "yıkıcı tepkileri" önceden hesap ederek ilim ve eğitim yolu ile tedbir alabilirdi. Bilfarz, onları, yeni kurulan bu fabrikalarda veya başka bir iş sahasında verimli kılabilirdi. Çünkü, mağdur ve reaksiyoner kitleleri, şu veya bu tarzda itham etmekle problem çözülmez, daha da büyür. Bizde, "matbaa" karşısında "hattatların" ortaya koyduğu "tepki" de tıpkı böyle düşünülmeli ve yorumlanmalıdır. Unutmayınız ki, her yenilik, beraberinde "yeni problemler" de getirir.

Türkiye, 27 Aralık 1985

YENİLİKLER KARŞISINDA İNSAN GRUPLARIN TEPKİLERİ

Her insan cemiyetinde, "her yenilik", ister istemez "yeni problemler" ve "yeni tepkiler" meydana getirir. Bu tepkiler ve problemler, şu veya bu boyutta olabilir, ama kaçınılmazdır.

"Yenilikler" ve "yeni durumlar" karşısında cemiyetler veya cemiyeti teşkil eden farklı gruplar, farklı tabakalar ve farklı birimler, "farklı" veya "ortak" tavırlar alabilirler. Bu tavırlar "müspet", "menfi" ve "çekimser" olabilir. Bu tavırların "hakklılığı" veya "haksızlığı" dahi "bir tavır" meselesidir. Çünkü, "içtimaî tavırlar", objektif olmaktan ziyade, cemiyetlerin, tabakaların ve birimlerin yakın ve uzak menfaatleri ile ilgili hissi unsurları da ifade ederler.

Ancak, bilinmelidir ki, cemiyetler, "bizi biz yapan" millî ve mukaddes değerlerin ve müesseselerin zedelenmesi ve hor görülmesi karşısında şiddetli tepki gösterirler. Hiçbir millet, dininin, dilinin, bayrağının, töresinin, kısaca, millî mukaddeslerinin yıkılması karşısında sessiz kalamaz ve "yenileşme" adına devletin ve millî varlığının tehlikeye atılmasına razı olamaz. Böyle bir şey yapmaya kalkışan kişi ve zümrelere karşı, şartlara göre, mümkün olan en büyük tepkiyi gösterirler. Milletin, bu tepkisi, şu veya bu şekilde bir itham konusu yapılsa bile, cemiyet tepkisini, açık veya gizli bir tarzda ve ısrarla sürdürür. Bilfarz, Afganistan'da Babrak Karmal ve avanesinin "yenilik" adına, ülkeye komünist rejimi yerleştirmeye çalışması ve bu konuda Kızıl Ordu'dan yardım istemesi, millî çapta bir tepkiye sebep olmuş, "Afganlı mücahidler, din ve devleti kurtarmak için" silâha sarılmışlardır. Bizim, "Mücahidler" olarak adlandırdığımız bu yiğit insanları, komünistlerin ve Babrak Karmal taraftarlarının "mürteciler" (gericiler) tarzında lekelemeye çalışması, asla durumu değiştirmeyecektir. "Millî direniş", er geç başarılı olmalıdır. Aksi halde, Afgan devleti ve milleti, Kızıl Moskof'un boyunduruğuna girip yavaş yavaş yok olacaktır.

Artık, herkes görmüştür veya görmelidir ki, komünistler, kendilerine karşı çıkan bütün milliyetçi ve mukaddesatçı güçleri, "faşist" ve "mürteci" olarak itham ederler ve böylece, onları gözden düşürerek kendilerine yol açmaya çalışırlar. Öyle görünüyor ki, "irtica" sözü, siyaset ve ideoloji sahasında kullanılan bir itham kelimesidir. Yalnız komünistler değil, masonlarda, liberaller de ve daha niceleri de "kendi yollarına dikilen her engeli" bu şekilde itham ederek

mesafe almaya çalışmaktadırlar. Böyle düşününce, pekâlâ, biz Müslümanlar da bizim yolumuzu kesmeye kalkışan bütün güçleri "cahiliye devrine dönmek isteyen mürteciler" olarak itham edebiliriz.

Bu sebepten diyoruz ki, "irtica" sözü, bu kavramı kullanan cemiyetin, tabakanın, zümrenin, kişi ve müesseselerin "yeni durumlar karşısındaki tavrını yansıtmaktan" öte bir mânâ taşımaz. Bir "dinsize" göre "İslâm'a sarılmak" irtica ise, bir "dindara" göre, "İslâm'dan kaçış" da pekâlâ bir "irtica olayı" olabilir, Öte yandan liberalistler, komünistleri, komünistler liberalleri pekâlâ "mürteci" olmakla itham edebiliyorlar ve ediyorlar. Esasen, kendilerini "yenilikçi", "ilerici" ve "devrimci" ilan eden çevreler, kendi rakiplerini, hasımlarını, hep bu şekilde itham edegelmişlerdir.

Görülüyor ki, "yenilikler" karşısında "intibaksızlık" geçiren kişi ve grupların "tepkileri"ni değerlendirmenin ötesinde, irtica kelimesini bir itham ifadesi olarak kullanan çevreler de vardır. Şu veya bu şekilde kullanılsın "irtica" kavramı, bir içtimâî değişme şekli değildir. Çünkü, geriye dönüş mümkün değildir.

Türkiye, 28 Aralık 1985

İÇTİMÂİ DEĞİŞME ŞEKİLLERİ

Dünya'da ve ülkemizde "içtimâî değişme" o kadar hızlanmış ki, şimdi, "yenilikler", artık "asırlar" ile değil "yıllar" ile ifade edilmektedir. Sosyologlara ve psikologlara göre, cemiyetlerde görülen bu "hızlı değişme", ister istemez "reaksiyonunu" da doğurmaktadır. Nitekim, bu reaksiyon, istikrar ve sükûnete ihtiyaç, tabiata dönmek arzusu, iptidaî kültürlerle ve medeniyetlere sempati tarzında belirmektedir. Ama görünen odur ki, doğurduğu bu reaksiyona rağmen, "içtimâî değişmenin hızı" azalmamaktadır, aksine artmaktadır. Hiç şüphesiz bu durum, cemiyette "intibak problemlerini" de çoğaltmaktadır.

İlim adamlarına göre, bütün beşer tarihi boyunca, cemiyetlerin hayatında müşahade edilen "içtimâî değişme biçimleri" şöylece tasnif edilebilir:

1. Tekâmül yolu ile içtimâî değişme,
2. İnkılap yolu ile içtimâî değişme,
3. İhtilâl yolu ile içtimâî değişme,

4. İlim ve eğitim yolu ile içtimâî değişmenin planlanması.

Tekâmül, içtimâî değişmenin, gelişme ifade eden en ağır şeklidir. Bütün cemiyetler için "ortak" ve "tek biçimli" bir tekâmül çizgisi bulunmamakla birlikte, içtimâî temaslara açık her insan grubunun, ağır da olsa, sürekli, bir gelişme içinde bulunduğu kabul edilebilir. Bazılarına göre, "içtimâî değişmenin ve gelişmenin" en emin yolu tekâmüldür. Bu konuda İngiliz tarihçisi A. Toynbee şöyle yazar: "İngiliz düşüncesindeki, tekâmülün ihtilâlden daha başarılı olduğu prensibinde, büyük bir gerçek payı vardır. Tekâmül, yahut ağır, tedrici gelişme -bilhassa devlet şeklinin değişmesinde- eski düzeni birden devirip bunun yerine, yeni bir rejim getirmekten çok daha güvenilir ve dengeli bir reform yoludur". (A. Toynbee, Türkiye - Bir Devletin Yeniden Doğuşu- K. Yargıcı, 1971, S.188)

İnkılâp, tekâmülün hızını az bularak, gelişmeyi ve değişmeyi hızlandırmak için başvurulmuş sistemli, programlı ve radikal bir kadro hareketidir. İnkılâp kavramını, ihtilâl kavramı ile karıştırmamak gerekir ki, çünkü, inkılâplar, yukarıdan aşağıya doğru gerçekleştirildikleri halde, tabana, millî yapıya ve ihtiyaçlara intibak etmek zorundadırlar. İnkılâp, millî hayatta yapılan bir sıçrama hareketidir. Yabancılaşmalara "inkılâb" adı verilemez.

İhtilâl: en tehlikeli ve ıstıraplı bir "içtimâî değişme" şeklidir. Umumiyetle kanlı olur. Çünkü, millete rağmen yapılan bir operasyondur. Milletin çok önem verdiği müessese ve değerleri değiştirmeye ve onların yerine zorla yenilerini ikame etmeye yönelik bir harekettir. İhtilâllerin başarılı olması kolay değildir. O, her an, bir karşı ihtilâlden korkar ve hasımlarını sürekli olarak takip etmek, sindirmek, itham etmek zorundadır. Her ihtilâl, hasımını "mürteci" olmakla itham eder. Gelecek yazılarımızda, bu konuyu genişçe ele alacağımızı sanıyoruz.

İçtimâî değişmenin en emin, en doğru ve hatta en kestirme yolu, ilim ve eğitimle değişmenin ve yenileşmenin plânlanmasıdır. Bu, bir nevi "rönesans hareketidir. Nitekim, rönesans, ilim ve eğitim yolundan giderek bir milletin yeniden doğuşunu, bir kültür ve medeniyetin yeniden dirilişini ve hayat bulmasını temin etmektedir. Ciddî, sağlam, pratik ve başarılı bir plânlama ile "yabancılaşmadan muasırlaşmayı" gerçekleştirmektedir.

Yabancı kültürlerin ve yabancılaşmış kadroların esaretine girmeden, yepyeni "kadrolara" ve "müesseselere" kavuşabilmek ve millete muhtaç olduğu dinamizmi verebilmektir. En alt kademesinden

başlayarak en üst seviyesine kadar, bütün eğitim ve öğretim müesseselerini bu konuda seferber edebilmektir.

Türkiye, 30 Aralık 1985

İHTİLÂLLER VE MARKSİZM

Marksistler, ihtilâli (devrimi), normal bir değişme şekli olarak kabul etmekle kalmazlar, onu, teşvik de ederler. Onlar, "ihtilâlcı" (devrimci) olmakla öğünürler. İhtilâl, onların, asla vazgeçilmez bir tutkusudur.

Marksistlerin mantığı budur. Onlar, ihtilâlsiz yapamazlar. Onlar, "Tarihî Materyalizmin Diyalektiğinden şüphe etmezler. Nitekim, Marksist sosyologlara göre, "altyapının değişmesi ile bu yeni duruma uyamayan "eski üstyapı" arasında çelişme ve çatışma meydana gelir ve yepyeni bir "üstyapı" ihtiyacı ile eski müessese ve değerlerin çökmesi mukadder olur, işte ihtilâl budur.

Marksistlere göre, ihtilâl, normal bir "tarihî olgu" olup zarurî olarak "yeni üretim ilişkileri" ile "eski mülkiyet ilişkilerinin" çelişmesinden ve çatışmasından doğar ve bu kaçınılmazdır. Onun için, her Marksist, bu mantığa bağlı kaldığı müddetçe, ister istemez ihtilâlcidir.

Oysa, tarih incelemeleri ve sosyolojik araştırmalar göstermiştir ki, ihtilâller, içtimaî, iktisadî, harsî ve siyasî problemlerini çözmede yetersiz kalan, meselelerine ilim ve eğitim yolu ile hal çaresi bulamayan, "demokratik metodlar" ile kendini yenileyemeyen geri kalmış ülkelerde meydana çıkar. Yani, sağlıklı ve normal yollardan yenileşmeyen cemiyetlerde, vücûda gelen bir "içtimaî patlama" şeklindedir. Yani, tarafsız ilim ve fikir adamlarına göre, ihtilâl, normal ve sağlıklı bir değişme şekli değildir, asla teşvik ve tahrik edilmemelidir.

İlim çevrelerinin bu tespitleri, Marksistleri kızdırmakla kalmayıp taktik değiştirmelerine de sebep olmaktadır. Şimdi, Batı Dünyası'nda, bazı ahmak liberalistler, Marksistlerin bu oyununa gelerek ülkelerinde "Marksist" ve "komünist" partilerin de kurulmasına, "çoğulcu demokrasi aşkına", imkân ve fırsat vermişlerdir. Meydanlarda "hürriyet" nutukları çekip kulislerde "hürriyet, burjuvazinin lüksüdür" diyen Marksistler ve komünistler, güya, ihtilâlcı metodlardan vazgeçip "demokratik yollarla" iktidar olmak istedik-

lerini propaganda etmektedirler. Bugün "Örokomünizm" (Avrupa komünizmi) adı verilen bu oyunu, ülkemizin şartlarını ve jeopolitiğini nazara almadan, bizde de savunmak isteyen "ahmak liberalistler" vardır. Onlara kalırsa, "çok partili parlamenter demokrasinin siyasî yelpazesi" ancak böyle tamamlanır. Onların bir tek korkusu vardır: "Ya dinciler ile faşistler de bu siyasî yelpazede yer almak isterlerse ne olacaktır? Onlar nasıl önlenecektir?" İşte bütün mesele...

Oysa, bu gafil çevreler unutmaktadırlar ki, "ihtilâl", "Tarihî Materyalizm ve Marksizm"ın vazgeçilmez prensibidir. Bunu, bıraktığı an, Marksizm iflas etmiştir. Öte yandan, bazıları, "bırakalım legal çalışanlar, kaç kişi olduklarını ve ne yaptıklarını açıkça görelim", diyorlar. Bunlar da aldanıyorlar. Çünkü, "komünistler ve Marksistler", dünyanın neresinde bulunurlarsa bulunsunlar, daima "gizli" çalışanlar. Bugün, Sovyet Rusya'da bile "Komünist Partisi" gizli çalışır. Bırakın, kendi vatandaşlarını, parti üyeleri bile, ne olup bittiğini bilmezler, yahut, her şey bittikten sonra görürler.

Artık, herkes bilmekte ve görmektedir ki, komünist ve Marksist ülkelerde, "tek parti" ve "tek parti diktatöryası" vardır. Oralarda, düşünme, inanma, seyahat etme, basın ve yayın hürriyeti yoktur. Her şey, komünist idarecilerin ve partizanların yönetim ve denetimi altındadır. Fakat, ne gariptir ki, kendi ülkelerinde insanlarına rahat bir nefes almayı bile nerdeyse çok gören komünistler, "demokrat ülkelerde", aşırı hürriyetçi kesilir, "burjuvanın lüksü" dedikleri bu değeri sömürürler de sömürürler.

Türkiye, 31 Aralık 1985

İÇTİMAÎ DEĞİŞMENİN PLANLANMASI

Sorulabilir, insanlar, içtimaî hayatı kontrol edebilir ve bu hayatı, belli bir ölçüde, gaye ve hedeflerine göre yönlendirebilir mi? Bu soruya cevabımız şudur: Eğer, içtimaî, harsî, iktisadî ve siyasî hayatımızı plânlayabiliyorsak bu imkân var demektir.

Hiç şüphesiz, içtimaî hayat "başboş" olmadığı gibi, "başboş" da bırakılamaz. Nitekim, insanoğlu, bütün tarihi boyunca, sürekli olarak şuur ve iradesini kullanarak tabî ve içtimaî şartları, kendi lehine çevirmek istemiş, bunda da küçümsemeyecek ölçüde başarılı olmuştur.

İnsanlar, hayvanlardan farklı olarak "tabiattan kültüre" sıçrayabilmekte, atalarının tarihî tecrübelerini biriktirerek tevarüs edebilmekte, içinde doğup büyüdüğü cemiyetin yapı ve işleyişini görerek "sosyoloji" diye bir ilim kurabilmekte ve bunun ışığında "problemlerine" çare arayabilmektedir. Bu iş için "kadrolaşabilmektedir".

İnsanı, hayvandan ayıran çok önemli bir husus da "insanda gelecek zaman" fikrinin bulunmasıdır. İnsan, kendi hayatını, yalnız "geçmişin verilerine" bakarak değil, "gelecekteki hedeflerine" göre de düzenler. Buna, insanın "finalist" karakteri diyoruz. İşte, bu sebepten diyoruz ki, insanoğlunun hayatında "determinizm" kadar "finalizmin de rolü vardır.

İnsan, içtimaî hayata, sadece "pasif" bir katılma ile değil, o hayata "aktif" bir tavırla ortak olmak istemektedir. Bu "aktivite" kişinin yapısına, kültürüne ve dehasına göre farklı olabilir. Ama, kesin olarak bilmek gerekir ki, bir cemiyet, kendini geliştirecek "elit bir kadro"dan mahrumsa, çok çetin problemlerle karşı karşıya kalır. Gerçekten her cemiyetin, "içtimaî hayatı" bütün yönleri ile tanıyan, araştıran, ülkedeki ve dünyadaki gelişmelerden haberdar olan, yeni durumlar karşısında en uygun tavırları alabilen, kısacası cemiyetin bütün meselelerini ilmî metodlarla kavrayıp istenen hedefler istikametinde plânlayabilen "kadrolara ihtiyacı vardır. Bir milletin "kalkınma seviyesi", biraz da böyle bir kadro oluşturup oluşturmadığına bağlıdır.

İtiraf edelim ki, şu anda, bütün İslâm Dünyası, böyle "elit kadrolardan mahrumdur ve içtimaî hayat, her türlü ilmî ve objektif araştırmanın ötesinde başıboştur ve tamamen "politik" ve "ideolojik" istismarlara terk edilmiştir. Bu sebepten "içtimaî, harsî, iktisadî ve diğer" problemlerimiz, zamanında teşhis edilmemekte, yara kangrenleştikten sonra, her kafadan ayrı bir ses ve çok defa suçlu arama tarzında çıkmaktadır. Böylece, probleme çare bulmak yerine, meselelere yeni meseleler eklenmektedir.

Oysa, bugün, dost - düşman, birçok ülkede, gerçekten "birinci sınıf uzman kadrolar" ile içtimaî hayatın bütün problemleri "akademilerde ve "enstitülerde en objektif metodlarla incelenmekte, yaralar, zamanında tespit ve teşhis edilmekte, gerçekçi ve başarılı bir plânlama ile tedavi edilmektedir. Bu ülkelerdeki "elit kadrolar", incelemeleriyle, araştırmalarıyla, plânlamalarıyla yetkililere yol göstermekte, tehlikeleri önceden haber vererek iş işten geçmeden hal çarelerini en müşahhas şekilde ortaya koymaktadırlar. Elit kadrolarla çalışan birçok müessese, âdeta, atmosferdeki değişimleri

haber veren "meteoroloji istasyonları" gibi vazife yapmakta ve ilgilileri zamanında uyarmaktadırlar. Yani, bunlar, "millî meselelerin ayağa düşerek" istismar edilmesine fırsat vermiyorlar. İçtimaî hayatı, başıboş bırakarak: "Ne yapalım? Tarihin akışı bu." demiyorlar; ilim ve eğitim yolu ile kendi cemiyetlerini -rahatsız etmeden- yenileştirip geliştiriyorlar.

Türkiye, 1 Ocak 1985

FERDÎ VİCDAN" VE CEMİYET

Bize göre, "kişinin vicdanı", etkilendiği "içtimaî değerlerden bağımsız değildir. Sosyolojinin kesin tespitlerine göre, "ferdî vicdan", psikolojik bir zeminde gelişmesine rağmen, bağlandığı "içtimaî normlar" açısından tamamen sosyolojik bir değerdir. Bir bakıma "ferdin vicdanı", hemen hemen "millî vicdanın" kişiye yansımaları ifade eder. Çünkü, "vicdan" bir eğitim meselesidir.

"Vicdanı", yahut "şahsiyetimizin moral cephesini", tamamen ferdî bir değer biçiminde ele alır ve "millî vicdanın" sesini ihmal eder-seniz, ister istemez "egoizmi" ve hatta "anarşiyi" davet edersiniz. Kaldı ki, "ahlâkî duygularımız", nefsimiz ile içtimaî normlar arasındaki ahengi veya çatışmaları ifade eder.

"Millî vicdana" yabancılaşan kişi ve zümrelerin "ahlâkî duyguları" da millete yabancılaşır. Yani, ahlâk içtimaî karakterini kaybeder, ferdileşir ve bu sahada "anarşi" doğurur; "anti sosyal tipler" çoğalır; egoizm, bir kanser gibi cemiyeti sarar. Bu zaruridir; çünkü, "millî vicdan"dan kopan fert, ya "yabancı bir ahlâk telâkkisine", bağlanacaktır veya kendi kafasına göre hareket edecek bir "anti sosyal" olacaktır. Görüldüğü gibi, her iki halde de "cemiyetle çatışacak" ve anarşinin en korkuncu olan "ahlâk anarşisine" kaynak olacaktır. Bu, tıpkı, ülkesindeki "trafik kurallarını" beğenmeyerek "özgürlük" adına onu ihlâl eden bir veya birçok şoförün sebep olabileceği karışıklığa benzer. Bir an için, şoförlerin böyle hareket ettiğini düşünün, düzen bir anda yıkılır.

Biz, "egoizm" ile "anarşi"nin akraba kavramlar olduğu kanaatindeyiz. Çünkü, her ikisi de "cemiyetin çözülmesi" ile ilgili tezahürlerdir. Aksine "altruizm" (diğerkâmlık) ile "nizam", daima bir arada bulunurlar. Bu sebepten diyoruz ki, bir cemiyette anarşiyi mi körüklemek istiyorsunuz? Yapacağımız iş, gayet kolaydır; ferdi cemiyete bağlayan, fert ve cemiyeti bütünleştiren bağları zayıflatın

ve koparımız; "ferdî vicdanı", "içtimaî vicdana" yabancılaştırımız. Nitekim, şu anda Türk - İslâm kültür ve medeniyetinin gizli düşmanları, böyle yapmaktadırlar.

Asla unutmamak gerekir ki, "içtimaî vicdan", bir milletin, tarihî tecrübesi içinden süzüp getirdiği "millî" ve "mukaddes" değerlerden ibarettir. Bunlar, yalnız bir milletin "ortak tavırlarını" ifade etmekle kalmazlar, milletin "hareketlerini" de tanzim ederler. Hangi hareketlerinin "meşru", hangilerinin "gayrimeşrû" olduğunu ortaya koyarlar. Dinin "helâl - haram", ahlâkın "iyi - kötü", hukukun "haklı - haksız", estetiğin "güzel - çirkin", ilmin "doğru - yanlış" tarzında ortaya koyduğu "normlar", cemiyeti düzene koymakla kalmaz, en küçük yaşlardan itibaren varlığımızı kuşatarak "şahsiyetimizin moral cephesini" tayin ederler.

Elbette, fertlerin "içtimaî nizamı" geliştirmeye hakları vardır. Yine elbette, ferdî vicdanlar, içtimaî vicdandan yararlandıkları gibi, onu, geliştirme imkânına da sahip olmalıydılar. Bir bakıma "vicdan hürriyeti" budur. Hemen bu noktada hatırlamak gerekir ki, cemiyetler, fertlere bu hakkı tanırlarken, onlardan da kendi tarihî tecrübesine ve buradan süzüp çıkardığı "içtimaî normlara" saygı duymasını beklerler. Nitekim, cemiyetin "ferdî vicdana" saygı duymasına "hürriyet" denebilirse, ferdin de "içtimaî vicdana" saygı duymasına "nizam ve disiplin" denebilir. Bu, çok hassas noktadır. "Vicdan hürriyeti" adına hareket ettiklerini söyleyerek "içtimaî ve millî vicdan tahripkârlığı" yapanlar, bilerek veya bilmeyerek "anarşiye hizmet" etmektedirler.

"Millî vicdana" saygı duymak, "ferdin vicdan hürriyetine" saygı duymaktan daha az önemli değildir.

Türkiye, 2 Ocak 1986

"MİLLÎ VİCDAN" VE AHLÂK TEORİLERİ

Her cemiyet, kendi içtimaî, harsî, iktisadî ve siyasî hayatını düzene sokacak "normlara" muhtaçtır. Bu "normları", millî vicdan tayin eder. Cemiyet, bu kadarla da kalmaz, geliştirdiği "içtimaî murakabe müesseseleri" ile kendine mensup kişi ve zümrelerin davranışlarını kontrol eder.

Bir milleti idare eden veya idare etmeye talip kadrolar, asla unutmamalıydılar ki, cemiyet, "millî vicdana" ters düşen bütün tutuş ve

tedbirleri, er geç reddeder. "Millî vicdanın" tasvip etmediği icraat, uzun veya kısa vâdede başarısızlığa uğrar. Onun için, hiç kimse, "millî vicdanın", kötü, haksız, çirkin ve yanlış dediği bir işi, millete zorla ve baskı ile kabul ettirmeye kalkışmamalıdır. Asla unutmamak gerekir ki, "millî vicdana" ters düşen kararlara millet saygı duymaz; "millî vicdandan" güç almayan emir ve yasaklar havada kalır.

Yine unutmamak gerekir ki, "millî ve mukaddes içtimaî normlar" millî vicdandan kaynaklandığı için, onu ihlâl eden kişi ve zümrelerde, kendiliğinden bir "vicdan azabı" doğuran içtimaî değerlerdir. Yani, millî vicdanı yaralayan kişi ve zümreler - şayet normal insanlar ise - ister istemez, bir mânevi kaygı ve vicdan azabı duyarlar. Oysa, "teorik bir ahlâk" telâkkisi böyle değildir.

Hemen hemen, sistem sahibi her filozof, aynı zamanda, kendine göre bir "ahlâk telâkkisi" de getirmeye çalışmıştır. Bu gibi filozoflar, umumiyetle "cemiyetten cemiyete değişen" ve "âlemşümül" olmayan "millî ve mahallî ahlakî normlar" yerine, bütün zaman ve mekânlar için geçerli bir ahlâkî özlemiş ve onu gerçekleştirmek istemişlerdir. Filozoflar, bu özlemlerinde haklıdır. Gerçekten de insanlık, bütün zaman ve mekânlarda geçerli olan "iyiyi, güzeli, haklıyı ve doğruyu" aramaktadır. Pascal'ın da dediği gibi, "Pireneler'in bu tarafında iyi olan, diğer tarafında kötü sayılıyorsa", ortaya konan "norm" vicdanları tatmin etmez. Yine, E. Kant'ın açıkça belirttiği üzere, sırf cemiyetin korku ve baskısı ile "iyi gözüken kişi", gerçekten ahlakî davranış içinde midir? Ahlâk, "iyiyi, hür bir irade ile tercih etmek" değil midir?

Bütün bunlar doğrudur. Ancak, pratik değildir. Sosyolog L. Bruhl'ün de belirttiği üzere, "Oysa ahlâk teorik değil, pratiktir". Hemen belirtelim ki, filozofların, "millî vicdandan" kaynaklanan bu "pratik ahlâka" yönelttikleri tenkidler haklı olmakla birlikte, şimdiye kadar, hiçbir filozof, bütün insanlarca kabul edilebilir, âlemşümül, bütün zaman ve mekânlar için geçerli, üstelik insanın "hür iradesinin tercihlerine" yer veren bir "ahlâk sistemini" kuramadı ve insanlığa mal edemedi. Yahut, bu tür gayretler semeresiz kaldı.

Bu sebepten sosyolog L. Bruhl, haklı olarak "teorik bir ahlâkın imkânsız olduğunu", ahlâkın ancak "millî vicdana" bağlı olarak kurulabileceğini, "ahlâkın pratik olduğunu", oysa felsefî bir ahlâk görüşünün "teoride" kalacağını, "normatif olamayacağını", böyle bir ahlâktan "emirler ve vazifeler" çıkarılamayacağını, teorik bir ahlâkın "koruyucusuz ve müeyyidesiz" kalacağını, dolayısı ile hem "etkisiz

olacağını", hem de "vicdanlarda kaygı" uyandırmayacağını açıklar. Kaldı ki, filozoflar, "âlemşümul bir ahlâkın" tarifinde asla anlaşılamamakta, farklı teoriler kurmaktadırlar.

Görülüyor ki, insanlar, hem gerçekçi, hem pratik, hem etkili ve hem de âlemşümul bir ahlâk aramaktadırlar. Allah dilerse, gelecek yazılarımızda, "Ben, güzel ahlâkı tamamlamak üzere gönderildim," diye buyuran ve yüce Allah'ın "Âlemlere rahmet olarak gönderdiği" Şanlı Peygamberimizin temsil ettiği "İslâm ahlâkından söz edeceğiz.

Türkiye, 3 Ocak 1986

AHLAK DEĞERLERİ VE İNSAN

"Ahlâk", psikolojik, sosyolojik ve metafizik bir problem olarak sadece insan için vardır. Diğer canlıların hayatında düzen, dayanışma ve hatta istismar bulunmasına rağmen ahlâktan söz edilemez.

Psikolojik açıdan düşünülürse, eğri, fert ve cemiyet olarak insan da "şuur"dan mahrum olsa idi, bizim için de böyle bir problem olmayacaktı. Şu halde, ahlâk konusu, "şuur problemi" ile iç içedir. Yani, "ahlâk meselesi" incelenirken "şuur" konusu asla ihmal edilemez. Çünkü, şuurdur ki, bir "otokritik" gücü olarak bizde "irade" ve "sorumluluk" fikrini doğurur. "İslâm ölçülerine" göre şuurun yokluğu halinde "irade" ve "sorumluluk" da yoktur. Yalnız duylara, reflekslere, mekanik etki - tepkilere, içgüdülere dayanan bir hayata, ahlâktan söz edilemez.

İnsan, şuurlu bir varlık olmakla, ister istemez, "sorumluluk" yüklenmiş ve "emaneti" omuzlamış bulunmaktadır. İnsanoğlu, mükemmelleşmek ihtiyaç ve iradesi ile birlikte yaratılmıştır. İşte "ahlakî davranış", bu şuurlu ve zarurî "mükemmelleşme iradesini" ifade etmektedir. Fertlerde, bu şuur ve irade, potansiyel olarak mevcut olmasa idi, bunları, tabiat ve cemiyet, onlara dışarıdan veremezdi. Ancak, hemen belirtmek gerekir ki, cemiyet hayatı, insan şuur ve iradesi için asla vazgeçilemez ve ihmal edilemez bir gelişme vasatıdır.

Evet, şunu iddia ediyoruz, cemiyet içinde yaşayan, bütün normal insanlarda, şuur, bir mükemmelleşme iradesine kaynak olur ve ister istemez, millî vicdanla bütünleşerek "ahlakî" davranmaktan derin bir haz duymaya başlar. Aksi halde üzüldür ve suçluluk duyar. "Vicdan azabı" budur.

Hayvan şüursuzdur. O, duyularının verileri ile yetinir ve tatmin olur. Oysa insan, duyularını aşma cehdini ihmal ve inkâr edemez. İnsan, insan olmanın "sorumluluk" ve "mükemmelleşmek" iradesinden kaçarak, yahut şuurunu uyusturarak kendini mutlu kılamaz. İnsan, kendini tam bir "hedonizme" (hayvani zevkçiliğe) kaptırarak "böcekler gibi, çiçekler gibi yaşamayı" hayal etse bile mutlu olamaz. Bu iddialarla ortaya çıkan, tam bir sefalet tablosu çizen ve perişan olup dağılan "Hippy"lerin macerasını, yakından görmedik mi?

Gerçekten de insan, kendi "şerefli" statüsünü terk edip nebatî ve hayvani bir hayatın hasretini çekmekle ne yücelebilir, ne de mutlu olabilir. Oysa mutluluk "insan" olmaktır. Kişi, insan olmanın hazzını duymalı, sorumluluğunu yüklenmeli ve mükemmelleşme iradesini ortaya koymalıdır.

Peygamberler, velîler ve ahlâk kahramanları, bütün tarih boyunca, hep insanı, kendine keşfettirmeye, onlardaki sorumluluk duygularını harekete geçirmeye ve mükemmelleşmek iradesini kamçılamaya ve uyandırmaya çalışmışlardır. İşte, sırf bu sebeptendir ki, Şanlı Peygamberimiz Hazreti Muhammed (O'na salât ve selâm olsun): "Ben, güzel ahlâkı tamamlamak üzere gönderildim" diye buyurmuşlardır. Evet, gerçekten de peygamberler, her şeyden önce, birer "ahlâk kahramanı"dırlar. Ayrıca, unutulmamalıdır ki, "ahlâk kahramanlığı", bütün kahramanlıkların temelidir.

Her insandan birer "ahlâk kahramanı" olması istense bile, başarılı olunamaz. Çünkü, bütün insanlar, "insan olmak haysiyeti" itibari ile eşit olsalar bile farklı bedenî, zihnî ve hissî kabiliyetlere sahiptirler. Üstelik, çok farklı bir içtimâî, harsî, iktisadî ve siyasî vasatlarda yetişmektedirler. Bu durum, farkları çoğaltmaktadır. Bununla birlikte, rahatça denebilir ki, her insan, belki "bir ahlâk kahramanı" olamaz, fakat, her insan, mutlaka "bir ahlâkî endişe" taşımak zorundadır. İslâmiyet, "âkil ve balığ" olan her müminden bunu ister.

Türkiye, 4 Ocak 1986

NEFS MÜCADELESİ

İslâm'da ahlâk, bir bakıma, "nefsi", Yüce Allah'ın ve Şanlı Peygamberimiz'in "emirleri" istikametinde "kontrol etme" ve onu, Yüce Allah'ın çizdiği "hudutlar" içinde tutma demektir.

"Nefis", hususî mânâsı ile düşünülürse, sadece insanda vardır. "Nefis" kavramını, "içgüdü" kavramı ile karıştırmamak gerekir. Hayvanlarda "içgüdüler", fizyolojik iticilere bağlı bir yaşama biçimi olup belli uyarıcılar karşısında, belli mekanik tepkiler yapmayı gerektiren, öğrenilmemiş davranış kalıplarını ifade eder. İçgüdüler, doğuştandır ve organizmanın gelişmesine paralel olarak tezahür ederler. Hayvanların hayatı, ilahî bir nizam içinde, önceden programlanmıştır. Hayvanlarda, insanlarda rastladığımız türden "hırslar", "kaptisler", ve "kötülükler" yoktur. "İyi - kötü", "güzel - çirkin", "helâl - haram", "günah - sevap", "haklı - haksız", "doğru - yanlış", "Hak ve bâtul" kavramları bizim için vardır. Cenab-ı Hak, hayvanları, böyle bir imtihana tabi tutmamıştır. İmtihanda olan insandır. Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de, insana hitaben şöyle buyurulmaktadır: "Sizi, bir imtihan olarak hayır ile de, şer ile de deniyoruz". (el - Enbiya / 35).

İnsanlarda da "içgüdüler", fizyolojik ve psikolojik "iticiler" vardır. Bunun yanında, insanlar, "üstün zekâ" gibi, güçlü bir silâha da sahiptirler; işte insan, bu "üstün zekâsını" ve "zihnî güçlerini", içgüdülerinin, fizyolojik ve psikolojik iticilerinin esaretine terk ettiği zaman, korkunç ve ihtirash bir canavara dönüşmektedir. İslâm'da "nefs-i emmare" budur. Eğer, insanoğlu, dinî, ahlâkî ve vicdanî bir "otokontrol" ve "cemiyetin murakabesine" girmezse, doymak bilmez bir "zekî bir hayvan" haline gelir. Bir cemiyette, din, ahlâk ve millî vicdan, hakkı ile vazifesini yapamazsa, ferdî vicdanlar bu değerlerle donatılmazsa, ortalığı, kötülük kaplar, "ahlâk kahramanlarının" yerini, "entelektüel canavarlar" alır, iyiliğin, faziletin değil, "aşağılık ve çirkin tiplerin" başarısı, ekranları, perdeleri, sayfaları doldurur.

İslâm'da ahlâk, kötülöklere kaynak olan "nefs-i emmare'yi kontrol ederek yüceltmek ve kademe kademe yükselerek "nefs-i mutmainne'ye ve daha yüksek mertebelerine doğru geliştirmek demektir. Bu, müthiş bir irade savaşıdır. Nitekim, Şanlı Peygamberimiz (O'na salât ve selâm olsun), "Nefis ile savaşımaya, en büyük cihad"

adını vermişlerdir. Yine, O'na göre, "en büyük kahraman", nefs-i emmareyi yenendir. İslâm'da tasavvuf da bu zemin üzerine oturmuş bulunmaktadır. Bütün mesele, Yüce Allah'ın emirlerine uyarak ve Şanlı Peygamberimizin ve O'nun sevgili dostları olan Ashab-ı Kiram'ın yüce hayatlarını ve ahlâklarını örnek olarak "nefsi terbiye" etmektir. Şanlı Peygamberimiz, böylece yücelen dostlarına "Yaşayan şehid" sıfatını vererek iltifatta bulunmuşlardır.

Öte yandan, "nefs-i emmareye" tâbi olan ve yenik düşen insanlar, insanlık şereflerini kaybederler, âdeta, birer "hayvan" kesilirler. Hatta, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'e göre, "Hayvandan da aşağı" düşerler. Çünkü, hayvanlar, içgüdülerinin kendilerine çizdiği sınır içinde, asla bu sınırı ihlâl etmeksizin yaşarlar da "nefs-i emmareye mahkûm olan insanlar", böyle bir sınır tanımaz ve âdeta "başiboş" hareket ederler. Hayvanlar için "içgüdüler", yaşamının bir vasıtası durumunda olduğu halde, "hayvanlaşan insanlar" için nefsin isteklerini yerine getirmek bizzat gayedir. İşte "hedonizm" (hayvanî zevkçilik) bu demektir.

Görüldüğü gibi, İslâm'da ahlâk, insanı, insan statüsü içinde tutarak yüceltmek ve onun hayvanlaşmasını önlemek demektir. İslâm'da "nefis mücadelesi" budur.

Türkiye, 6 Ocak 1986

İNSAN ÇATIŞMALI BİR CANLIDIR

Evet, "insan, çatışmalı bir canlıdır". İslâm'ın, insan hakkındaki "teşhisi" budur. İnsanda "nefs-i emmare" ile "ruh" arasında, "nefsin ihtirasları" ile "vicdan" arasında, inkâr ve ihmal edilmesi mümkün olmayan bir "çelişme ve çatışma" mevcuttur.

Çağdaş psikanalistler de İslâm'ın bu teşhisine iştirak etmektedirler. Daha önceden de belirttiğimiz üzere, "insanın iradesi çatalıdır". İnsan, daima, kendini, çatalı bir yolağzına bırakılmış hisseder. İnsan, daima, iyi ile kötü, güzel ile çirkin, doğru ile yanlış, hak ile bâtil, hayır ile şer arasında bir tercih yapmak zorundadır. Oysa, "hayvanlar" ve "melekler" için böyle bir zaruret yoktur. Onlar için "yol" taktır. Bu sebepten Mevlâna Celaleddin Hazretleri şöyle buyurmuşlardı:

"Hayvanlar, hayvanlıkları ile, melekler meleklikleri ile kurtuldular, evet, insandır ki ikisi arasında yalpalayıp duruyor".

İster misiniz? İnsanın bu "çatallı iradesi" konusunda, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in, sanki, bugün "inzal olunmuş gibi" taptaze hükümlerini, yeniden hatırlayalım. Evet, şöyle buyrulur: "Biz, insana, iki de yol gösterdik". (el - Beled /10), "İnsana, hem kötülük, hem de ondan sakınmak ilham edildi". (eş - Şems / 8). Bazı çağdaş psikanalistlerin, "şuuraltı" ve "şuurüstü" kavramlarına bağladıkları, "id" (alt-ben) ve "süper-ego" (üst-ben) çatışması tarzında yorumladıkları "psikolojik mekanizmalar", tamamen, İslâm'ın, insan hakkındaki teşhisini doğrulamaktadır. Esasen, çok zeki bir canlı olarak yaratılan insanın "nefsanî istekleri" ile "vicdanî değerleri" arasındaki bu çatışmayı görmemeye imkân var mıdır?

Şahsiyetimiz, gerçekten de bu "zıt dinamikler" arasında kurulmaktadır. İşte psikanalistlerin "ego", İslâm'ın "ene" dediği kişiliğimiz, bu çelişmeli ve çekişmeli ortamda kurulur. Ayrıca, dinimiz, bu "zıt değerler" arasında yalpalayan varlığımıza "nefs-i levvame" adını verir ki, "günah" ve "pişmanlık" duyguları içinde, bir "otokritik" yapan insanın dramatik yapısını ifade eder.

Hiç şüphesiz, insan, ne "hayvan"dır, ne de "melek"tir. Ancak, o, bir "ahlâk kahramanı" olamazsa bile bir "ahlâk adamı" olmak zorundadır. Kaldı ki, tarih, insanlar arasından çok sayıda "ahlâk kahramanlarının çıkabildiğini ispat etmiştir ve hiç şüphesiz, tarihin en büyük kahramanları "ahlâk kahramanlarıdır. Onun için Şanlı Peygamberimiz: "Ben, güzel ahlâkı tamamlamak üzere gönderildim" diye buyurmuş ve gerçekten de "örnek yaşayışları" ile bunu ispat etmişlerdir. Kendisine, "Şanlı Peygamberimizin ahlâkı nasıldı?" diye soranlara, iffet ve ahlâk timsali sevgili validemiz Aişe (radiyalahü anha) Hazretler, "O'nun ahlâkı, Kur'ân-ı Kerim'in emrettiği ahlâk idi," diye cevap vermişlerdi. Nitekim, yüce ve mukaddes Kitabımız'da, Şanlı Peygamberimiz, bize "örnek" olarak gösterilmişti. Böylece Sevgili Peygamberimiz, yalnız "en yüce ahlâkı temsil etmek" ile kalmamış, bu ahlâkı, cemiyete mal ederek, muhteşem birer ahlâk kahramanı halinde, bir "Sahabî kadrosu" yoğurmuştu ve Kur'ân-ı Kerim'in emrettiği ahlâkı, aynı zamanda "içtimai bir müesses" haline getirerek yaygınlaştırmıştı. Bu sebepten olacak, Şanlı Peygamberimiz, bütün Ashabını göstererek, "Ashabım, gökteki yıldızlar gibidir, hangisine uyarmanız kurtulursunuz," diye buyurmuşlardı.

Görüldüğü gibi, dinimiz, insanın "çalışmalı yapısını" ortaya koymakla birlikte, onun iradesini harekete geçirmekte, onu, bir ahlâk kahramanı olmaya teşvik etmektedir. İnsanın "istidatları" kadar

"zaaflarını" da bilen İslâmiyet, "iyi ile kötü", "hayır ile şer" arasında yalpalayan insana, her şeye rağmen, iyiyi ve hayrı aramakta ısrar etmesini, günah ve kusurlarından ötürü, asla ümitsizliğe düşmemesini, "tövbe ve istiğfarlar" ile iradesini yenilemesini emretmektedir.

Türkiye, 7 Ocak 1986

İSLÂM'DA NEFS TERBİYESİ

Canlılar içinde, "terbiye"ye en müsait olanı insandır. İnsan, diğer canlılara nazaran, daha kolay "etkilenen" ve daha kolay "biçimlenen" bir varlıktır. Bu sebepten olacak, İslâmiyet, tâlim ve terbiye faaliyetlerine çok önem verir ve bu konudaki "karamsar görüşleri" paylaşmaz. Elbette, bu tâlim ve terbiye işinde, fitratın, verasetin, umumî ve hususî kabiliyetlerin -yani ferdî farkların- rolü, asla küçümsenemez. Fakat, asıl olan, insanın, diğer canlılara nazaran, daha kolay terbiye edilebilir olduğu gerçeğini görmektir..

Nitekim, Şanlı Peygamberimiz, İslâmiyet'i fiilen yaymakla vazifelendirildikleri zaman, hemen, bunun, ısrarlı ve sistemli bir tâlim ve terbiye meselesi olduğunu kavramış, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in ilk inzal olunan "Oku" emrine uyarak, cemiyetini yakından uzağa doğru bir tâlim ve terbiye çerçevesi içine alarak kurtarmaya çalışmıştı. Hemşehrilerinin ve kavminin cehaleti, sefaleti ve perişanlığı karşısında, asla ümitsizliğe düşmemiş, büyük bir iman, aşk ve aksiyon hamlesini, erişilmez iradesi ile ve Yüce Allah'ın lütfu ile yirmi üç yıl gibi kısa bir zamanda başarıya ulaştırmıştı. Bütün dünya, bu inkılâba hayrandır. Meselâ, Th. Carlyl, adlı İngiliz fikir adamı, "Kahramanlar" ismiyle yayınladığı eserinde, Şanlı Peygamberimizi, tarihin gelmiş ve geçmiş "en büyük kahramanı" olarak ilân eder. Gerçekten de insanın fitratını hakkıyla tanıyan ve en iyi şekilde işleyip geliştiren Şanlı Peygamberimiz Hazret-i Muhammed (O'na salât ve selâm olsun), sefil, cahil ve zelil bir cemiyetten, dünya çapında fatihler, âlimler ve kahramanlar çıkarmasını bilmiştir.

O, insanın terbiyesini, hem "fert", hem "cemiyet" plânında ele almış, her iki birimi de kendilerini İslâm'ın ışığında, "nefis muhasebesine" (otokritiğe) davet ederek kendi kendilerinin "terbiyecileri" olmalarını sağlamıştır. Yani, İslâm, "dış murakabeyi" ihmal etmemekle birlikte, "iç murakabeyi" esas almıştır. Böylece

"kişi" nefis muhasebesi yaparak, "cemiyet", emr-i bil-mâruf ve nehy-i anil münker ile kendinin, her şeyden haberdar olan Yüce Allah'ın huzurunda olduğunu bilerek hareket edecektir. İslâmiyet, tâlim ve terbiye yolu ile insanların (fert ve cemiyet olarak) kötünden - iyiye, çirkinden - güzele, yanlıştan - doğruya, bâtıldan - hakka, kesretten - tevhide, yaratılmıştan - Yaratan'a..... götürülebileceğine, kısacası, insanın müspet yönde biçimlendirilebileceğine inanmaktadır.

Nitekim, İslâm'da "nefis terbiyesi", merhale merhale bir gelişmeyi ve yücelmeyi irade eder. Bu mertebeleri şöylece özetlemek mümkündür:

1. Nefs-i Emmare merhalesi: Biyolojik ve psikolojik ihtiyaç ve arzularımızı, harama, kötülöklere ve çirkinliklere sevk eden yapımız.

2. Nefs-i Levvame merhalesi: İyilikle kötölükler, güzellikle çirkinlikler, hak ile bâtıllar arasında yalpalayan, yaptıklarına pişman olan dramatik yapımız.

3. Nefs-i Mutmainne merhalesi: Kendini kötölüklerden, çirkinliklerden ve bâtıllardan kurtaran ahlâk kahramanlarımızın durumu.

4. Nefs-i Mülheme merhalesi: Yüce bir ahlâka sahip olmakla kalmayıp yaşayışı ile bu ahlâkı geliştiren yüce kişilerin ahlâkı.

5. Nefs-i Râziye merhalesi: Yüce bir ahlâkı temsil ve geliştirmekle kalmayıp Yüce Allah'ın, iradesine tam bir teslimiyetle O'nun bütün emir ve tecellilerinden razı olanların ahlâkı.

6. Nefs-i Marziyye merhalesi: Yüce Allah'ın, kendilerinden razı olduğu kimselerin ahlâkı.

7. Nefs-i Saliha merhalesi: Ahlâkın en yükseğı ve esrarlısıdır ki, buna Allah'ın ahlâkı ile ahlâklanmak da denebilir.

Türkiye, 8 Ocak 1988

AHLÂKIN MERTEBELERİ VE İSLÂM

İslâm'da tasavvuf, bir bakıma, kişinin kendini, Allah rızası için, ciddi ve samimi bir "nefis muhasebesine" tabi tutması, zaman içinde "nefis-i emmarenin" esaretinden kurtularak merhale merhale "nefis-i sâliha'ya doğru yücelmesidir. Yani, İslâm imân ve ahlâkının, fertte derinleşmesi demek olan tasavvuf, işin daha çok, psikolojik cephesini ifade eder.

İslâm imân ve ahlâkının bir de sosyolojik cephesi vardır ki, bu, bizzat cemiyetin "Allah ve Resulünün emrettiği ölçüler içinde" yaşamasını ve yaşatılmasını ifade eder. Çünkü, ahlâk, ferdi ilgilendirdiği kadar, cemiyeti de ilgilendirir. Kaldı ki, ahlâk, başlı başına bir "sosyolojik müessesedir".

Bilindiği gibi, "ahlâk", "normatiftir, yani "kaide koyucu"dur ve böyle olmak zorundadır. Her cemiyette, ister istemez "ahlâkî normlar" bulunur. Cemiyet, mensubu bulunan fert ve zümrelerden bu "normlara" uymalarını ister, kendine göre "müeyyideler" de koyar, içtimâî mânâda "ceza" ve "mükâfat" tayin eder.

Türk - İslâm kültür ve medeniyetinde "ahlakî normları" tayin eden "Din" ve "Töre"dir. "Din" derken, Yüce Allah'ın emirleri, Şanlı Peygamberimizin örnek yaşayışı, Ashab-ı Kiram'ın davranışları ve onların izinden giden büyük müçtehitlerin konu ile ilgili içtihatları kastedilmektedir. "Töre" derken de dinî emir ve ölçülere aykırı düşmeyen ve hatta onları "ispat eden" içtimâî alışkanlıklar, örfler ve âdetler kastedilmektedir. Evet, Türk - İslâm kültür ve medeniyetinde ahlâkın temel kaynakları "din ve töre"dir; ahlâk normlarımızı bunlar tayin eder, aileler, çocuklarını bu normlara göre yoğurur. Binaenaleyh, mekteplere düşen iş de bu normlara uyarak "millî bir ahlâk terbiyesini" gerçekleştirmektir. Din, töre ve ahlâk bir bütün teşkil ederler, bunları, birbirinden ayırmak mümkün değildir.

Ahlâkın kazandırılmasında "dış" ve "iç" murakabe esastır. Yani fertler, ahlâkî yaşamayı, istemeli, sevmeli ve özlemelidirler; bunun yanında, yine insanlar, içtimâî bir murakabe altında bulunduklarını da hissedebilmektedirler. Yani, ahlâk, "vicdanî bir tercih" olmanın yanında "içtimâî bir kontrol" müessesesidir. İçtimâî mânâda "ahlâk", en ideal şekliyle "iyiyi, sırf iyi olduğu için tercih etme iradesi" olarak tarif edilmek istense bile, gerçekte, cemiyetlerin ahlâkında "korkuların", "ümit ve menfaatlerin", "alış ve yuhaların", "ceza ve mükâfatların" da önemli rolü vardır. Bunu bilmek ve ona göre hareket etmek gerekir.

Prof. H. Ziya Ülken, "Aşk Ahlâkı" adını verdiği eserinde, "ahlâkın kademeli" olduğunu savunur ki, doğrudur. Ona göre, ahlâkın "korku", "ümit ve menfaat", "gurur" ve "aşk" mertebeleri vardır. Gerçekten de bütün insanları birer "ahlâk kahramanı" sanmak doğru değildir. Esefle belirtelim ki, birçok insan, "korku belâsına" ahlâklı davranmak zorundadır. Bunlardan cemiyet, polis, jandarma, kanun ve ceza korkusunu kaldırırız, birer canavar kesilirler. Bazı

insanlar da "menfaatlerini zedeletmemek ve ümit ettikleri menfaatleri kaçırmamak için" ahlâklı görünürler. Bazı insanlar da davranışlarını cemiyetin "alkış" ve "yuhasına" göre ayarlamayı severler. Bunlar, "iyiyi, iyi olduğu için değil", sırf cemiyete yaltaklanmak için tercih ederler. Bunların "tanrısı" âdeti cemiyettir. Böyleleri cemiyetin dalkavuklarıdır. Adı geçen yazara göre, "aşk ahlâkı", iyi olanı, sırf "iyiye olan sevgimiz ve saygımız dolayısı" ile tercih etmemiz demektir.

İslâm ahlâkında "müminin niyeti amelinden üstün" sayılmıştır. Bu sebepten, İslâm'da ahlâk, her türlü, korkunun, ümit ve menfaatin, alkış ve yuhalamanın ötesinde "iyi olma davranışı", sırf Yüce Allah'ın rızasını kazanmak için tercih etmektir. Mümin, yalnız Allah'tan korkar ve yalnız O'nun rızasını kazanmak ister.

Türkiye, 9 Ocak 1986

TEORİK BİR AHLÂK BAŞARILI OLAMAZ

1982 tarihli T.C. Anayasası'nda, "Din kültürü ve ahlâk öğretimi", bir bütün kabul edilerek "Din ve ahlâk eğitim ve öğretiminin Devletin gözetim ve denetimi altında yapılacağı" ve bu derslerin "ilk ve orta öğretim kurumlarında zorunlu dersler" arasında yer alacağı belirtilir. (Madde / 24)

Bu hususu açıkladıktan sonra, rahatça diyebiliriz ki, Türkiye Cumhuriyeti, devletin temel niteliklerini korumak ve ortak beşerî değerleri de nazara almak şartı ile "ahlâk derslerinin" din ve töremiz esas alınarak okutulmasını istemektedir. Yani, 1982 Anayasa'sı, Türk - İslâm kültür ve medeniyetine dayalı bir ahlâk eğitim ve öğretimini uygun bulmuştur ki, bu, realist bir anlayışı ifade eder. Çünkü, "teorik ve felsefî" spekülasyonlar yerine "din" ve "töremiz'den kaynaklanan Türk - İslâm kültür ve medeniyetinin pratik, denenmiş ve asırlar boyu faydası görülmüş "normlarını hedef almış bulunmaktadır.

Birçok sosyologun da belirttiği üzere, felsefî ve teorik bir ahlâk arayışı, gerçekte, felsefî ve zihnî spekülasyonlar ile oyalanmak demek olurdu. Ahlâk, pratik bir içtimâî müessese olduğuna göre, filozofların veya ideologların ortaya koyacakları "teorik bir ahlâkın" başarılı olacağı düşünülemez. Çünkü, ahlâk, bilmekten çok, inanmayı ve yapabilmeyi gerektirir.

Din ve töreye dayanmayan bir ahlâk sistemi, teoride kalacağı için, cemiyetin "maşerî vicdanından" güç almayacak, dolayısı ile müeyyidesiz olacaktır. Hele, bazı çevrelerin "çağdaşlık" iddiası ile ortaya çıkarak milletin "din ve töresine" ters düşen ve "millî vicdan" ile zıtlaşan "normlar" koymaya çalışması, cemiyeti iyice tedirgin eder. Bu gibilerinin başarı şansı yoktur. Ancak böylelerinin, cemiyette bir "vicdan anarşisine" sebep oldukları da görülmüştür.

Eğitim sosyologlarına göre, "ferdî vicdanlar", en küçük yaşlardan itibaren cemiyetin "din" ve "töresi" ile biçimlenerek gelişirler. Böylece, şahsiyetin "moral cephesini" teşkil eden "din ve töre"nin ihlâli, kişiyi, ister istemez "vicdan azabına" iter. Oysa, teorik bir ahlâkın, böyle bir kabiliyeti yoktur. Her zaman müşahede edileceği üzere, fertler, "teorik normları", hiçbir vicdan azabı duymaksızın rahatça ihlâl edebilirler.

Din ve törenin ötesinde bir ahlâk kurmak isteyen filozoflar, cemiyetten cemiyete değişen bir ahlâk yerine, umumiyetle "âlemşümul" (üniversal) bir ahlâk sistemi gerektiğini savunurlar. Onlar, bu özelemlerinde haklı olmakla birlikte, hiçbirisi, böyle bir "ahlâk sistemi" kuramamıştır. Nitekim, her filozofun, bir diğerinden farklı bir "ahlâk felsefesi" vardır. Üstelik, bunlar, çalışan birer "ekol" olmaksızın öte bir mânâ da ifade etmemektedirler.

Hemen belirtelim ki, bugün, yeryüzünde, "din ve töre"den mahrum bir cemiyet olmadığı gibi, başarılı bir "teorik ahlâk sistemi" de geliştirilememiştir. İster istemez, her cemiyet, kendi din ve töresine dayalı bir ahlâk eğitim ve öğretimine bağlanmak zorunda kalmıştır. Hiç şüphesiz, büyük kültür ve medeniyetler kurmuş milletler ile iptidâî kavimlerin "ahlâk telâkkileri", aynı derecede âlemşümul karakter taşımaz.

Bu noktada belirtelim ki, Türk - İslâm kültür ve medeniyetinden kaynaklanan ahlâkî değerler, uzun ve şerefli bir mazinin vazgeçilmez tecrübelerinden süzülüp gelmekle kalmamış, İslâm'ın temiz ve berrak kaynakları ile beslenerek ve Şanlı Peygamberimizin örnek ahlâkî ile şereflenerek gerçekten âlemşümul bir hüviyet kazanmıştır.

Türkiye, 10 Ocak 1986

İSLÂM AHLAKI ÂLEMŞÜMULDUR

İslâm ahlâkı, on beş asırdan beri, hemen hemen dünyanın her yerinde bulunan müminlerce yaşanmış; yüzlerce kültür ve medeniyeti etkilemekle kalmamış, kendine aykırı düşmemek şartı ile çeşitli kavimlerin "iyi" ve "güzel" değerlerini de, kendi bünyesi içinde eriterek - kelimenin tam mânâsı ile- "âlem - şümul bir sistem" olduğunu bilfiil ispat etmiştir. Zaten, Şanlı Peygamberimize göre, "Din, güzel ahlâktan ibarettir".

Sosyologların tespitlerine göre, mütecanis (homogene) cemiyetlerde, dinin "helâl - haram" yahut "sevap - günah" tarzında ortaya koyduğu normlar, içtimâî bir müessese olarak ahlâkın "iyi - kötü" biçiminde sıralandığı normlara paraleldir. Bu durumu, Türk - İslâm kültür ve medeniyetinde de müşahede etmek mümkündür. Gerçekten de en az bin yıldan beri, "Türk töresi", yüce dinimiz "İslâmiyet" ile kaynaşarak, muhteşem bir terkip halinde, "millî vicdanımızı" yoğurmuştur ve yoğurmakta devam etmektedir.

İşte, atalarımız, bu yüce terkipi temsil ederek "ahlâkın dehâsına" ulaşmışlar ve bütün dünyayı hayran bırakan birer ahlâk kahramanı olmuşlardır. Nitekim, bazı fikir adamlarına göre, her milletin, dehâsını ispat ettiği bir saha vardır. Müslüman - Türk'ün de dehâsı, pek çok "ahlâk kahramanı" yetiştirmesindedir. Bunu, düşmanlarımız bile itiraf etmek zorunda kalmışlardır. Bu konuyu, İsmail Hami Danişmend "Garb Menbâlarına Göre Türk Ahlâk ve Seciyesi" adlı eserinde inceler. Fethettiği topraklarda, yediği üzümün parasını, kesecikler halinde dallara asan askerlerimizin ve elinde taşıdığı para torbasının yırtılması ile altın ve gümüş liralara yere saçıldığını ve hattâ Haliç'in sularına gömüldüğünü gören yabancı konsolosun kapıldığı telâş üzerine, halkın, gerektiğinde denize atlayarak dağılan paraları, eksiksiz olarak sahibine teslim edişinin ve daha nice faziletli davranışın hikâyesini buradan okuyabilirsiniz.

Siz, bazı çevrelerin propagandalarına inanmayın; bir milletin "din" ve "ahlâk" değerleri çok uzun ömürlüdür. Âdeta, milletlerin "temel şahsiyetini" ifade ederler. Babadan oğula, nesilden nesle, mukaddes bir emanet olarak intikal ederler ve milletleri ayakta tutarlar. Hiç şüphe yoktur ki, Türk milletinin ahlâkî değerleri, ayakta durdukça, nice fırtınaları ve kasırgaları savuşturmasını bilecektir. Bilinmelidir ki, "millî vicdan", cemiyetin binlerce yıllık tecrübesin-

den geçerek kurulur ve korunur. Hiç şüphesiz, zaman içinde "içtimaî normlar" kısmen arınarak, kısmen törpülenerek olgunlaştırılır; ancak topyekûn atılmazlar. Çünkü, hiçbir millet, tarihî tecrübesinden tecrit edilemez. Bu, hem mümkün, hem de doğru olmaz.

Din ve törenin "baskıcı" karakterinden şikâyet edenlere hemen belirtelim ki, bu değerler de "içtimaî birer müessese" olarak hukuka benzerler ve dolayısı ile "müeyyidesiz" olamazlar. "Efkâr-ı Umumiye", kendi yapısı içinde, bu değerlere sahip çıkar ve mura-kabe görevini yapar. Bunu önlemek mümkün değildir. Kaldı ki, dinimize göre, "hürriyet", vicdana, Yüce Allah'tan başkasının hüküm-ran olmaması demektir. Yani, vicdanına, Yüce Allah'tan gayrisini hâkim kılmayan ve sadece "Allah rızası için" davranan gerçek müminler, en yüce mânâsı ile hürdürler. Müslüman, her şeyden önce, niyetinden sorumludur. Bu sebepten Şanlı Peygamberimiz, "Âmeller, niyetlere göre değerlendirilir," ölçüsünü koymuşlardır. "İyi" olanı, sırf "iyi" olduğundan ve Yüce Allah'ın "rızasını" kazanmak için tercih etmelidir.

Türkiye, 11 Ocak 1986

İNSAN YIĞINLARI VE CEMİYETLER

Biz, cemiyeti bir "insan yığını" olarak görmeyiz. Türk - İslâm kültür ve medeniyetinde cemiyet, mukaddes bir ruh ve şuur etrafında toplanmış ve birbirine kenetlenmiş bir organizma gibidir. Nitekim, Şanlı Peygamberimiz de cemiyeti bir "vücûd" ve onu meydana getiren fertleri de bu "vücûdun azaları" gibi itibar etmemizi emir buyurmuşlardır.

İnsan, hem "ferdî", hem "içtimaî" bir varlıktır. Yani, o, bir taraftan ferdî bir ruh ve şuura, diğer taraftan içtimaî bir ruh ve şuura sahip bulunmaktadır. Bilindiği gibi, insanlar, doğuştan yüksek bir ruhî potansiyele mâliktirler; ancak, tam ve kâmil bir cemiyet hayatıdır ki, bu potansiyelin gelişip serpilmesine imkân hazırlayabilir. Müşahedeler göstermiştir ki, insan fıtratında bulunan cevherler, cemiyet hayatı dışında, kolay kolay ortaya çıkamamaktadır. Bu sebepten olacak, terbiyeciler, "insanı, cemiyetin eseri" olarak değerlendirirler. Evet, fıtratımıza biçim veren cemiyetimizdir.

Pozitivist sosyologların "içtimaî ruh" konusundaki mübalağaları bir tarafa bırakılırsa, muasır sosyologların da rahatça kabul edebildikleri gibi, ferdî ruhları kuşatan ve geliştiren bir "cemiyet ruhun-

dan" (vvolksgeist) ve bir "kitle ruhundan" (Pyscologie de foules), bir "millî ruh ve şuurdan" söz etmek mümkündür. Ayrıca bilmek gerekir ki, eğitim sosyologları, "ferdî ruh ve şuurların", bu "içtimâî ruh ve şuur" ile kaynaşması ve bütünleşmesi ölçüsünde, cemiyetlerin kuvvetleneceğini tespit etmişlerdir. Aksi halde, cemiyetlerin kolayca çözümlüp dağılacağını söylemişlerdir.

Gerçekten de insan grupları, ortak bir imana, ortak değerlere ve ideallere muhtaçtırlar. Böylece cemiyet, bir "fertler yığını" olmaktan kurtulurlar. Millî ve mukaddes ortak ideallerden mahrum kalan insan grupları, ortak maddî ihtiyaç ve menfaatlerde birleşseler bile, kısa bir zaman içinde dağılmaya mahkûmdurlar. Çünkü, böyle bir cemiyette, maddî ihtiyaçlar ve menfaatler fonksiyonunu yitirdiği zaman, insanların hazan yaprakları gibi dağıldığını göreceksiniz. O halde, bir milletin, dağılmaz bir bütün haline gelmesini istiyorsak, insanların, ortak ihtiyaç ve menfaatler kadar, ortak iman, idealler ve değerlerde de birleşmesini temin etmemiz gerekir. Bu konuda devlete, millete, basın ve yayın organlarına, mekteplere ve tek tek her insan ferdine düşen sorumluluklar vardır.

"Hürriyet" naraları atarak cemiyetin tarih, kültür ve ülkü bağlarını çözmeye çalışan, millî bütünlüğü sarsarak "insan yığınları" ihdas etmek isteyen propagandalara karşı hassas ve uyanık olmak şarttır. Dün, bölge, dinî fırka ve sınıf kışkırtıcılığı yaparak cemiyetimizi parçalamak isteyenler, şimdi insanlarımızdaki tarih şuurunu yıkarak "köksüzlük duygularını" geliştirmek, kültür bağlarını çözererek "yalnızlık duygularını" derinleştirmek ve cemiyetin idealist karakterini yıkarak "bencilleştirme" istemektedirler. "Basın hürriyeti" adına, bir "fuhuş edebiyatının" ve "müstehtecen neşriyatın" birden bire artırılmasının gerçek hedefi de budur. Maksat, Türk - İslâm kültür ve medeniyetinin millî ve mukaddes değerlerini berhava etmektir.

Böylece cemiyet çözülecek, içtimâî bağlar zayıflayacak, suçlar artacak, akıl hastaları çoğalacak, intihar grafikleri yükselecek, birbirinin ıstırabına ve çilesine karşı lakayt bir cemiyet doğacaktır. Kısaca "cemiyet ve millet" yok edilecek, yerine birbiri ile irtibatsız "insan yığınları" gelecektir. Evet, oyun budur ve fakat milletimiz, bu oyunu da bozacaktır.

Türkiye 13 Ocak 1986

MARKSİSTLERİN SAKAT MANTIĞI

Marksistlerin yılmadan ve usanmadan kullandıkları iki tâbir vardır: "alt - yapı" ve "üst - yapı"...

K. Marx'a göre, malî - yapı, "maddî üretim münasebetlerinin toplamıdır" ve bu cemiyete biçim veren "gerçek temel"dir. "İçtimaî şuurun" belirli şekillerini karşılayan kanunî ve siyasî üst - yapılar, hep bu gerçek temel üzerine kurulmuştur. Maddî hayattaki üretim tarzı, siyasî ve manevî içtimaî gelişmelerin umumî karakterini belirler".

Bir Marksiste, "üretim" ve "eğitim" faaliyetlerinin mahiyetini sorarsanız. O, hemen hiç düşünmeden, "üretimi" iktisadî bir faaliyet olarak ait - yapı, "eğitimi" de bir üst - yapı müessesesi olarak değerlendirebilir. Yani, ona göre, bir cemiyetin eğitimini tayin eden üretim faaliyetleridir. Böylece, eğitim, üretim faaliyetleri üzerine oturan ve sürekli olarak ondan biçim alan bir gölge değerdir.

Propagandaların etkisi ile bazılarına makul gelen bu mantık, gerçek bir kritiğe tabi tutulduğu zaman derhal çökmektedir. Bunu göstermek için her şeyden önce, "üretim" ve "eğitim" faaliyetlerinin birer tarifini yapmak ve bu tariflerin ışığında olaylara bakmak yeterlidir.

Bilindiği gibi, "üretim", tabiata ve tabiattaki ham maddelerin işlenerek insanlara yararlı duruma getirilmesi demektir. "Eğitim" ise, bizzat insanın, insan tarafından işlenerek kendine ve cemiyetine yararlı duruma getirilmesi olarak tarif edilebilir. Kısaca, "üretim, tabiatın", "eğitim, insanın" işlenerek insana yararlı kılınmasıdır.

Üretimi" ve "eğitimi" böylece tarif ettikten sonra, Marksistlere sormak gerekir: Şimdi, söyleyin bakalım, cemiyetlerin hayatında temel değer, "eğitim" midir, "üretim" midir? Madenlerin, bitkilerin ve hayvanların, kısaca tabiatın işlenmesini, hâlâ "temel değer" ve insanın işlenmesini, hâlâ "gölge değer" olarak görüyor musunuz? Sizce, insan, hâlâ, içtimaî, iktisadî, harsî ve siyasî hayatın temel değeri değil midir? İnsanın, zekâsı, şuuru, iradesi ve gücü ihmal ve inkâr edilirse kurduğu kültür ve medeniyeti ne ile izah edeceksiniz? İktisadî hayatın mimarı insan değil midir? İnsan unsurunu değerlendirmeden güçlü bir iktisadî hayatı gerçekleştirmek mümkün müdür? Bizzat iktisadî hayat, bir gaye midir, yoksa, insanoglunun mutluluğu için bir vasıttan mı ibarettir?..

Bizzat tecrübe ederek görmüşüzdür ki, Marksistler, bu sorular karşısında şaşkına dönmekte, "diyalektiklerinin" sefaletinin farkına varmaktadırlar.

Görülüyor ki, eğitim, bir "gölge değer" olmak şöyle dursun, âdeta, insan cemiyetlerinin "temel değeri" durumundadır. Elbette, her içtimaî müessese gibi, eğitim de "üretim faaliyetlerinden" etkilenir. Ama, bu tek yönlü bir etkileme değil, karşılıklı bir "etkileşme" niteliğindedir. Biz, bu yazımızı, Marksistlerin "iktisadî hayatı", cemiyetleri etkileyen "tek ve bağımsız faktör" gibi görmelerini ve onları, böylece düşünmeye götüren "sakat mantığı" tenkid etmek için yazıyoruz. Yoksa, iktisadî hayatın cemiyetlerin hayatındaki önemini küçümsemek aklımızın kenarından bile geçmemektedir.

Bizim kanaatimize göre "üretim" ve "eğitim" faaliyetleri bir bütündür ve iç içedir. Bunlar, alt alta, üst üste durmazlar. Ancak, farklı faaliyetlerdir. Nitekim, fabrika ile okul, işçi- ile öğrenci, usta ile öğretmen arasında önemli nitelik farkları vardır ve "eğitim", hiçbir zaman "üretim" demek değildir.

Türkiye, 14 Ocak 1988

GELİŞME VE ELİT KADROLAR

Daha önceki yazılarımızda, içtimaî hayatın "çok faktörlü" bir oluş ve yoğruluş içinde bulunduğunu belirtmiştik.

Cemiyetler, içinde yaşadıkları coğrafyadan, tabiî şartlardan, nüfuslarının hacim ve yoğunluğundan, komşu bulundukları ülkelerin içtimaî, harsî, iksitadî ve siyasî çalkantılarından, asra hâkim bulunan fikirlerden, düşüncelerden ve tekniklerden, iç ve dış iktisadî gelişmelerden, kendi içtimaî yapısına, kültür ve medeniyet özelliklerine, ırkî ve psikolojik değerlerine göre etkilenirler.

Öte yandan, insanın "tabiatla ilişkileri", zaman içinde değişmektedir. İnsanoğlu, bir taraftan istismar etmekte olduğu tabiatın sınırlarını genişletmekte, küçük dünyasını aşarak fezaya açılmakta, diğer taraftan kültür birikiminin ve ilmnî araştırmaların bir neticesi olarak da "üretim vasıta ve tekniklerini" mükemmelleştirmektedir.

Bütün insanlık âlemi ile birlikte, artık Türk Milleti de görmektedir ki, cemiyetler, kendi millî şahsiyetlerini koruyarak "muasırlaşmadıkça" başka millet ve cemiyetlere yem olup gitmekte, yahut ayak altında ezilip kalmaktadırlar.

Objektif bir tespit olarak belirtelim ki, milletlerarası ilişkiler ister "sıcak", ister "soğuk savaşlar" biçiminde açıkça, ister "işbirliği" maskesi altında sinsice devam etsin, acımasız bir boğuşma ifade eder.

Esefle belirtelim ki, tarih, "millî şahsiyetlerini" kaybeden ve "muasır gelişmeleri takip edemeyen" kültür ve medeniyetlerin kolayca yok olup gittiklerini ısrarla yazıp duruyor. Tarih sahnesinde söz, güçlü milletlerindir ve güçlü milletler de "millî şahsiyetlerini kaybetmeden muasırlaşabilen"lerdir. Yani, güçlü milletler, içtimaî, harsı, iktisadî ve siyasî mânâda istiklâlini sağlamış cemiyetlerdir. Bu gibi milletler, dünyaya yalnız "mal" ihraç etmekle kalmazlar, dünyadaki gelişmelere yön ve biçim de verirler.

Bu noktada, hemen belirtelim ki, böylece kalkınmış ülkeler, her şeyden önce, inanmış ve iyi yetişmiş "elit kadrolara" sahip olan cemiyetlerdir. İnsan unsurunu, "millî, "mukaddes" ve "muasır" verilerle donatamamış bir cemiyetin ayağa kalkması ve hamle yapması mümkün değildir. Unutmamak gerekir ki, bütün büyük başarılar, inançlı ve iyi yetişmiş "elit kadrolar" eliyle gerçekleştirilmiştir. Bunun, bir tek istisnası yoktur.

Nitekim, Şanlı Peygamberimiz, içinde doğup büyüdüğü cemiyetin nasıl bir zillet ve meskenet içinde olduğunu gördüğü halde, asla ümitsizliğe kapılmadan, asla yılmadan ve yorulmadan, her şeyden önce, bu dağınık ve perişan insanlar arasından "seçkin ve inanmış bir öncüler kadrosu" yoğurdu. Bu kadronun sayısından çok, niteliğine değer verdi. Bu küçük kadroyu, bir imân, aşk ve aksiyon merkezi haline getirerek hamle üstüne hamle yeniledi. Çok kısa bir süre içinde bütün cemiyeti fethetmekle kalmadı. İslâm'dan önce hor ve hakîr görülen bir kavmi, yirmi üç yıl gibi kısa bir zaman dilimi içinde, dünyanın en güçlü fetih orduları haline getirdi. Okyanuslardan okyanuslara koşan bu fetih orduları, bugün, bütün dünyanın hayranlıkla seyrettiği muhteşem "İslâm Medeniyetini" kurdu. Başta Th. Carlyl ve Edvard Gibbon olmak üzere, pek çok tarihçi, Şanlı Peygamberimizin bu başarısını, gerçek bir mucize olarak değerlendirmektedir.

İslâm Dünyası'nın bundan alacağı, pek çok ders vardır.

Türkiye, 15 Ocak 1986

İKTİSADÎ KALKINMA VE MİLLÎ ŞAHSIYETİN KORUNMASI

Cemiyetleri, iktisadî yapılarına ve gelişmelerine göre tasnif edenler çoktur. Sosyolojik ve politik hayatta rastladığımız tasniflerin çoğu, bu türdendir: "Ziraî cemiyetler", "Sanayileşmiş cemiyetler", "Azgelişmiş cemiyetler", "Gelişmiş cemiyetler".....

Gerçekten de cemiyetler, çeşitli açılardan tasnif edilebilirler, isterseniz kültür ve medeniyetlerine, isterseniz iktisadî faaliyetlerine ve iktisadî sektörlere verdikleri ağırlıklara göre isimlendirebilirsiniz. Bütün, bu hususlar, meselelere açıklık getirmek için, başvuracağımız itibarî ve fakat zarurî birer inceleme yoludur.

Nitekim, bizler de konuşurken ve yazarken, Türk Milleti'nin "Ziraî cemiyet yapısından sınaî cemiyet yapısına geçmekte olduğunu" ve bu durumun doğurduğu problemlerin bulunduğunu, ülkemizde mevcut birçok sıkıntının biraz da buradan kaynaklandığını belirtiriz.

Ama, Marksist ve materyalist çevrelerin, bu konuyu da istismar ettiklerini görmezlikten gelemeyiz. Onlar, cemiyetimizin iktisadî yapısında meydana gelen değişimleri bahane ederek, "bizi biz yapan değerlerin" de değişmesi gerektiğini savunarak millî ve manevî birçok değerimizi küçümsemeye kalkışmaktadırlar.

Bu gibileri, unutuyorlar ki, bir millet "ziraî cemiyet yapısından sınaî cemiyet yapısına" geçmekle ne dinini, ne şahsiyetini kaybeder. Yani Türk, kendini Türk yapan değerleri koruyarak, Alman, kendini Alman yapan değerleri koruyarak çeşitli iktisadî merhalelerden geçebilir ve geçmektedir. Bu husus, Japonya için de İngiltere için de İsrail için de Hindistan için de böyledir. Yani, milletler, iktisadî kalkınmalarını, "millî şahsiyetlerini" koruyarak sağlamaktadırlar. Bu iş, Marksistlerin sandığı gibi değildir. Sağlıklı bir gelişme, "iktisadî kalkınma" ile "millî şahsiyeti koruma" duygusunun bir dengesini temin etmekle mümkün olmaktadır.

İster misiniz, bir benzetme yapalım? Psikologlar, bir insanın bebeklik, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik merhalelerinden geçerek gelişip olgunlaştığını; bütün bu safhalara rağmen, şahsiyetimizin, bir ömür boyunca, birlik, bütünlük, süreklilik ifade ederek orijinal hüviyetini koruduğunu belirtiyorlar. Hiç şüphesiz, bu arada, şahsiyetimiz, yaşımızın aktüalitesine göre, yeni intibaklar yaparak dinamizmini korumaktadır. Lâkin, bizi, diğer şahsiyetlerden ayıran

maddî ve manevî özelliklerimiz, ana hatları ile kendini bir ömür boyu korur. Tıpkı bunun gibi, Türk Milleti de iktisadî yapı değişmelerine rağmen, kendi millî ve mukaddes hüviyetini ve şahsiyetini koruyarak muasırlaşmanın yolunu bulacaktır.

Esasen, Türk Milleti, çeşitli vesilelerle bu tavrını ortaya koymuştur ve koymaktadır. Artık, herkes görmeli ve anlamalıdır ki, milletimiz, dininden, dilinden, tarihinden, millî ve mukaddes değerlerinden taviz vermeden muasırlaşmak ve kalkınmak istemektedir. Türkleşmek, İslâmlaşmak ve muasırlaşmak Türk'ün, asla vazgeçemeyeceği, mukaddes ve millî bir program haline gelmiştir. Kim ne derse desin, şimdi milyonlarca genç, yepyeni bir heyecanla muasır Türk - İslâm kültür ve medeniyetini yeniden ihya etme ümidi içinde, geleceğe hazırlanmaktadır. Bu, Türk'ün "rönesansı" olacaktır.

Bu hamle başarılı olursa, bundan hem Türklük Dünyası, hem İslâm Dünyası, hem de beşeriyet fayda görecektir.

Türkiye, 16 Ocak 1986

MADDÎ VE MANEVÎ KALKINMA

İlgili ilim ve fikir adamları, iktisadî, "insan tabiat ilişkilerinden doğan, insan -insan ilişkisi" olarak tarif ederler. Yani, iktisadî hayatta "tabiat" ve "insan" iki temel unsurdur. İktisadî hayat, zarurî olarak bu iki unsur üzerinde oturur. Bunlardan biri, meselâ insan yoksa, iktisat diye bir değer kalmaz, "iktisadî faaliyetler" biter.

"Tabiat", iktisadın ham maddesidir, ama iktisadî faaliyetleri gerçekleştiren "insan"dır. Kısaca, iktisadî hayatta "mimar" insan, "malzeme" ise tabiattır. Kaldı ki, iktisadî faaliyetler, yalnız insanlara mahsustur. Belki de bu sebepten olacak, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de, bütün tabiatın, insanın hizmetine verildiği -"musahhar kılındığı"- bildirilir.

Bizim kültür ve medeniyetimizde "maddî kalkınma" tâbiri, insandan gayrı bütün tabiat güçlerini ve varlıklarını, ilim ve teknolojinin de yardımı ile "insanın hizmetine" almayı, mümkünse, bütün kâinatı "insan için" istîmal etmeyi ifade etmektedir. İslâm, bunu mümkün bulur ve ister.

Bizim kültür ve medeniyetimizde bir de "manevî kalkınma" tâbiri vardır. Materyalist ve Marksist politikacı bu sözden ne kaste-

dildiğini anlamaz. Bu gibilerine göre: "Kalkınma tâbiri, maddî ve iktisadîdir, manevî kalkınma sözü, muhtevassız bir kavramdan ibarettir". Oysa, İslâm'da manevî kalkınma tâbiri, "bizzat insanın", ilimle, sanatla, ahlâkla, din ve hukukla işlenerek yüceltilmesi, millî ve muasır bir tâlim ve terbiye ile içtimaî, harsî, iktisadî ve siyasî hayatın en önemli bir temel unsuru durumuna getirilmesi demektir.

Biz, Türk - İslâm kültür ve medeniyetinin savunucuları olarak "Allah'tan başka ilâh yoktur" diyen, Şanlı Peygamberimiz Hazret-i Muhammed'in (O'na salât ve selâm olsun) ahlâkî ile ahlâklanana, en ulvî sanat eserleri ile duyguları incelenmiş bulunan, millî ve mukaddes tarih şuuruna sahip olan, muasır ilim ve teknolojiyi bizzat kendi elleri ile kurabilen "bir kadro yoğurmaya" manevî kalkınma adımı veriyoruz. Yani, bize göre "manevî kalkınma" sözü, boş ve muhtevassız bir tâbir olmak şöyle dursun, maddî kalkınmanın da temelidir.

Artık herkes anlamaya başlamıştır ki, bir ülkenin kalkınmasında, "tabiat" ve "insan" ikilisini birlikte mütalâa etmeyen ve bilhassa "insan unsuruna" ağırlık tanımayan bir zihniyet, asla doğru yolda değildir. Bir millet, insan unsurunu, millî ve muasır ihtiyaçlarına göre işleyip geliştirememişse, başarılı olmayı, boşuna hayal etmemelidir.

Yabancı ülkelerin "uzmanları" ve "şirketleri aracılığıyla ülkelerindeki zenginlikleri işleyebilen, "petro-dolarlar üzerinde oynayan, yabancı, yalancı ve göstermelik bir lüks ve refah içinde yüzen nice cemiyetler vardır ki, "yetişmiş insan unsurundan mahrum oldukları" için gerçekte "geri kalmış ülke" durumundadırlar. Böylelerine "kalkınmadan zenginleşen ülkeler" adı verilmektedir ki, haklıdır. Çünkü gerçekten "kalkınmak" demek, millî ve muasır bir tâlim ve terbiye ile "insan unsurunu" belli hedefler ve ülküler için hazırlamak demektir.

Bir milletin, en büyük varlığı, kendi kültür ve medeniyet değerlerine yabancılaştırmadan, muasır ihtiyaçlar için hazırlanmış, "milliyetçi" ve kendi sahasında "birinci sınıf uzman" durumuna getirilmiş "aydın kadrolardır. Böyle bir kadronuz yoksa, zengin tabiat şartlarınıza rağmen, fakir, perîşan ve yarı sömürge hayatı yaşamaya mahkûm olursunuz.

Türkiye, 17 Ocak 1986

TÖREMİZ VE DİNİMİZ

Bazı filozoflar, "törelerin bir içtimaî murakabe müessesesi olarak "baskıcı ve zorlayıcı" olduklarını ve dolayısı ile fertlerin "hür tercihlerine" fırsat vermediklerini söylerler. Böyleleri, açıkça "toplumcu bir ahlâka" karşı çıkmakta ve "bireyci bir ahlâkı" savunmaktadırlar.

Öte yandan, ahlâkı, "içtimaî murakabe" müessesesi olarak ele alan fikir adamları da "töre"nin elbette baskıcı ve zorlayıcı olacağını, bunun bir kusur değil, aksine faydalı olduğunu savunurlar. Gerçekten de "töre" bir içtimaî müessese olarak "müeyyidesiz ve bekçisiz" olamaz. Aksi halde, kendinden beklenen görevi yapamaz.

Günümüzde de bu tartışmalar, sürüp gitmektedir. Fertler, her türlü baskıdan uzak, serbest bir yaşayışa "hürriyet" adını verdiği halde, cemiyetler, kişilerin, "belli normlar" içinde hareket etmelerine "nizam ve disiplin" adını vermektedirler. Bir bakıma, "fert" ve "cemiyet" çatışması... Yani, Alman Tarihî İdealizmi'nin kurucusu F. Hegel'in ortaya koyduğu durum...

Dinimiz İslâmiyet, bu çatışma karşısında, bize en güzel yolu gösterir. Çünkü, dinimiz, ferdi cemiyete kurban eden, yahut cemiyeti fertlerin nefsanî hırslarına teslim eden her türlü anlayışı reddeder. Dinimiz, kesin olarak "ferdin" de, "cemiyetin" de putlaştırmasına karşıdır.

İslâmiyet'in ahlâk anlayışında, ne cemiyeti ve onun kolektif ruhunu tanımlayan E. Durkheim'ci telâkkileri, ne de "şarap tanrısı benim" diye sayıklayarak "nefsini putlaştırmaya" çalışan F. Nietzsche'ci görüşleri bulabilirsiniz. İslâm'da "iyi olan", fertlerin ve cemiyetlerin isteklerinden ziyade, "Allah için yapılan" iş ve harekettir.

İslâm ahlâkının temelinde, ne fert, ne cemiyet baskı ve korkusu yatar. İslâm ahlâkı, Allah "sevgi" ve "korkusundan güç alır. Burada, sevgi kavramı "Allah'a yakınlık duygusunu", korku ise "bu sevgiden uzak olma endişesini" ifade etmektedir. Yani, İslâm'da "Allah sevgi ve korkusu" bir madalyonun iki yüzü gibidir. Bir Müslüman, ister kendi nefsi, ister cemiyeti için bir iş yapsın, o, daima "Allah'ın rızasını kazanmak" ve O'nun iradesine uymak endişesi içindedir. İslâm'da hürriyet, daha önce de belirttiğimiz üzere, kişinin kendi nefsi de dâhil, Allah'tan gayrisine boyun eğmemesi demektir. Bir Müslüman, fertlere ve cemiyetlere karşı görevlerini yerine getirirken de sadece

ve ancak "Allah'ın rızasını" kollar. Böyle olunca, Müslümanlar, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in "Örfe uyunuz!" emrini yerine getirirlerken "Allah'ın emir ve iradesine" aykırı düşmemeye gayret ederler. Yani, İslâm'da ahlâkın temelinde "hür bir irade" vardır. Bu, Allah'tan başka ilâh tanımayan iradedir.

İşte, Türk töresi, en az bin yıldan beri, böyle bir iman ve ruh ile yoğrularak bugünlere gelmiş, muhteşem Türk - İslâm ahlâk sistemi kurulmuştur. Kutadgu Bilig adlı güzel eser, böyle bir terkinin ilk meyvelerinden biridir. Ondan sonra, nice şaheserler, bu yüce terkipten filizlenecek ve nice ahlâk kahramanları yetişecektir. Hiç şüphesiz, Türk töresi, İslâm dini ile âlemşümül bir mahiyet kazanarak güçlenmiştir.

Bugün, buhrandan buhrana yuvarlanan komünist ve kapitalist dünyaların ahlâk telâkkilerine özenmeye asla ihtiyacımız yoktur. Bizim yüce dinimizin ve muhkem töremizin ortaya koyduğu terkip bize yeter. Yeter ki, Türk Millî Eğitimi, bu muhteşem terkihi, iyi işleyerek genç kafalara ve gönüllere ulaştırabilsin.

Türkiye, 18 Ocak 1986

KÜLTÜR VE MEDENİYET KAVRAMLARI

Bilmem, durum, başkaları için nasıldır? Benim kafamda, bu iki kavramın, açık ve berrak bir mânâsı yoktur. Üstelik, bu konuda yaptığım araştırmalar ve incelemeler, işimi daha da güçleştirmiş; bu kavramları aydınlığa çıkarmak için gösterdiğim her gayret, zihnimi daha da karıştırmıştır.

Gerçekten de nedir kültür, nedir medeniyet? Bunlar "aynı" şey midir? "Ayrı" şey midir? Aynı şey iseler, neden bu iki kavram var? Ayrı şeyler ise, aralarında ne fark var? Herkesin üzerinde rahatça anlaşabileceği bir "kültür" ve "medeniyet" tanımı var mıdır? Bu konuda fikir adamlarının, ilim adamlarının ulaştıkları veya ortaya koydukları ortak noktalar nelerdir? Ve nice sorular...

Ülkemizdeki "okur - yazarların" pek çoğu, Ziya Gökalp'in bu konudaki tariflerini ve açıklamalarını benimsemiş gözükmektedir. Ama itiraf edeyim ki, benim, bu tarifler ve açıklamalar karşısında da derin şüphelerim ve itirazlarım mevcut bulunmaktadır. Onun için, izin verilirse, bunları ortaya koymaya çalışayım.

Ziya Gökalp'e göre kültür -ki o, "hars" tâbirini kullanır- "manevî", medeniyet "maddî" içtimaî değerleri ifade eder. Meselâ, ona göre "dil" bir kültür değeridir de maddî ve teknik yönleri ile "mühendislik" bir medeniyet değeri itibar edilebilir. İşte, bu noktada kafama takılan birkaç şüphe: Gerçekten de bütün kültür değerleri "manevî" midir? Maddî kültür değerleri yok mudur? Meselâ, Türk'ün bağlaması, halısı, kilimi, sofrası, ev döşemesi, inşaat tipi ve mimarişi... maddî olmakla birlikte, "millî kültürü" ifade etmemekte midir? Öte yandan, medeniyet, sırf maddî ve teknik yönleri içine alan bir tâbir ise, medeniyetlerin manevî değerleri de yok mudur? Bir milletin dini, dili, töresi ve zevkleri ile medeniyeti arasında irtibat olmaz mı? vs. vs.

Ziya Gökalp'e göre, "hars" (kültür) millî, "medeniyet" beynelmileldir. İşte, bu tarif karşısında kafama takılan sorular: Gerçekten de her millet, kültürünü kurarken, yabancı kültürlerden yararlanmaz mı? Neden, medeniyet beynelmilel olsun, her milletin kendine mahsus bir medeniyeti yok mudur? Bir Yunan, bir Hint, bir Arap, bir Fars, bir Alman, bir İngiliz ve bir Türk medeniyeti olmaz mı, yok mu? Akraba "medeniyetler" gibi, akraba "kültürler" de yok mudur? Eğer medeniyet, beynelmilelse, bizzat Ziya Gökalp, neden bir "Türk Medeniyet Tarihi" yazmak ihtiyacını duymuştur? Daha nice sorular...

Ziya Gökalp'e göre, "kültür değerleri mübadele edilemez; fakat, milletler arasında medeniyet değerleri bakımından mübadele vardır". Bu hüküm size doğru geliyor mu? İtiraf edeyim ki, içim, bu hükme itiraz eden sorularla dolu... Acaba, bunun tamamen aksi doğru olamaz mı? Yani, milletler arasında kültür mübadelesi mümkündür de belki, milletlerin medeniyet değiştirmesi kolay değildir. Nitekim, kültür mübadelesinden ve temaslarından mahrum kalan cemiyetler kolay kolay görüşmemektedir. Öyle değil mi? Bunun yanında, milletlerin medeniyet değiştirmesi bana pek kolay gözükmemektedir. Size de öyle gelmiyor mu?

Yine Ziya Gökalp'e göre, "hars"ın (kültürün) kaynağı halktır da, medeniyeti bir milletin "güzideleri" (seçkinleri ve aydınları) temsil eder. Ona göre, "Güzideler", halka medeniyet götürüp ondan "hars" alırlar. Yani, Z. Gökalp'e göre, "hars" ve "medeniyet" bir içtimaî tabaka meselesi haline dönüşmekte, "millî kültür ve medeniyet" kavramı, hayli zedelenmektedir. Sizler, böyle düşünmüyor musunuz? Evet, daha nice sorular, tereddütler ve şüpheler... Dedim ya, "kültür" ve "medeniyet" kavramları konusunda, zihnim kar-

makarışık durumda... Bakalım, "Hasbihal" sütunu, bu hususta, aydınlık bir çıkış noktası bulabilecek mi?

Türkiye, 20 Ocak 1986

KÜLTÜR VE MEDENİYET' ÜZERİNE

Dünkü yazımızda, Z. Gökalp'in, "hars" (kültür) ve "medeniyet" konusundaki tariflerini kısaca görmüş ve bu tarifler karşısındaki şüphe ve tereddütlerimizi özetlemiştik. Bugün de başkalarının bu konudaki tariflerini aynı biçimde inceleyeceğiz.

K. Marx, "Ekonominin Kritiği" adlı kitabında, "kültürü", maddî üretim ilişkileri üzerine kurulu "manevî üst - yapılar" olarak tarif eder. Ona göre, "kültür", maddî üretim ilişkileri değiştikçe, ona paralel olarak yenilenir. Yine ona göre, "tarih, sınıfların mücadelesi" halinde yoğrulduğundan, her yeni sınıf, "yeni bir kültür" meydana getirir. Yani, kültür "sınıfların mülkiyet ilişkilerini" ifade eder.

Görülüyor ki, Marksistlere göre, "kültür sınıfsal"dır ve "maddî üretim ilişkilerinin" bir gölge değeridir. Şimdi, bu tarifler karşısında, aklımıza takılan soruları, tereddütleri ve şüpheleri sıralayalım: "Kültür", sadece manevî üst - yapılar biçiminde düşünüldüğüne göre, "maddî kültür unsurları" yok mudur? Bir dikenin "maddî üretim ilişkileri" de bir "kültür meselesi" değil midir? Bir milletin ortak "millî kültür" değerleri yok mudur? Kültürü bir sınıfa mal etmek doğru olur mu? Bilfarz Sovyet Rusya'da, "komünist ihtilâl" rağmen ve değişen iktidarlara ve hâkim olan sınıfa rağmen/devam edip gelen bir "Rus veya Slav kültürü" yok mudur? Yani, "Slav müziği, edebiyatı, dili, zevki ve düşünce kalıpları" hâlâ devam etmiyor mu? Durum, Kızıl Çin'de, Bulgaristan'da ve sair komünist ülkelerde aynı değil mi? İçtimaî tabakalar ve sınıflar arasında, ufak tefek nüanslar gösterse bile, bir milletin bir tarih boyunca beraberinde yürütüp geliştirdiği tarihî tecrübeleri nasıl inkâr edilebilir?

Öte yandan, tanınmış Alman ilim adamı Thunwald, kültür ve medeniyeti şu şekilde ayırmaya çalışmaktadır: "Kültür, tavırlardan, davranış tarzlarından, örf ve âdetlerden, düşüncelerden, ifade şekillerinden, kıymet biçimlerinden, tesislerden ve teşkilâtın mürekkep öyle bir sistemdir ki, tarihî bir mahsûl olmak üzere teşekkül etmiş, anâneye bağlı bir cemiyet içinde, onun medenî teşhizatı ve vasıtaları ile karşılıklı tesisler neticesinde meydana çıkmış bütün unsurların, zamanla yekdiğerine kaynaşması sayesinde ahenkli bir

bütün haline gelmiştir. Buna mukabil medeniyet, birikmiş bilgiye ve teknik vasıtalarına sahip olmayı ifade eder. Bir formülle ifade edilmesi istendiği takdirde denebilir ki, kültür takınılmış bir tavidir, medeniyet ise bilme ve yapabilmektir". (Prof. Mümtaz Turhan, Kültür Değişmeleri -1. Baskı - S. 31).

İtiraf edeyim ki, yukarıdaki tarifler de kafamızdaki soruları çoğaltmaktan başka bir işe yaramamaktadır. Soruyoruz, Thurnwald, "medeniyeti, birikmiş bir bilgi" olarak düşünürken "kültürün de millî tecrübenin bir birikimi" olduğunu görmüyor mu? Öte yandan, kültür bir "tavrı" ise, bilme ve yapabilme de "birer tavrı" değil midir? "Teknik vasıtalar", neden kültürün maddî unsurları olmasın?

Sosyolog Mc. İver, kültürü, "Gayesi bizzat kendileri olan, başka bir gaye için vasıta olmayan" içtimâî değerler olarak tarif eder de medeniyeti, "insanların hayatı üzerinde müessir olan vasıtalar" olarak yorumlar. Bu tarifler de zihnimizde yeni soruların doğmasına vesile olacak niteliktedir. İster kültür, ister medeniyet değerleri olsun, her ikisi de "insanın mutluluğu" için birer vasıttadan ibaret değil midir? Bir "şiir kitabı" ile bir "kimya kitabı'nın insana hizmet için yazıldığı söylenemez mi?

Evet, aziz okuyucular, kültür ve medeniyet konusunda durum bu. Karmaşık ve çelişik ifadeler... Allah dilerse, konuyu açmaya devam edeceğiz.

Türkiye, 21 Ocak 1986

KÜLTÜR VE MEDENİYET KONUSUNDA KAVRAM KARGAŞASI

Bizler, kültür ve medeniyet konusunda yalnız farklı ve çelişik tarif ve anlayışlarla değil, aynı zamanda müthiş bir "kavram kargaşası" ile de karşı karşıyayız.

Bu kavramları, o kadar farklı biçimlerde kullananlar var ki, şaşırıp kalmamak elde değil..... Meselâ, şunlara bakın da "kültür" sözünün ne ifade ettiğini bulmaya çalışın: "Burjuva kültürü", "Proleter kültürü", "Gecekondu kültürü", "Apartman kültürü", "Kenar mahalle kültürü", "Köy kültürü", "Şehir kültürü", "Bölge kültürü", "Kültürlü adam"..... Ve argoya kadar inen bir kavram: "Kahve kültürü"!. Medeniyet kavramının da böyle bir macerası var.. Medeniyeti bir "kıt"a meselesi sananlar: "Asya Medeniyeti,

Avrupa Medeniyeti, Afrika Medeniyeti, Avustralya Medeniyeti" diyenler. Medeniyeti, "bölgelere" göre isimlendirenler: "Kuzey Amerika Hindular Medeniyeti", "Akdeniz Medeniyeti", "Anadolu Medeniyetleri" diyenler. Medeniyeti, bir yön meselesi sananlar: "Doğu Medeniyeti" ve "Batı Medeniyeti" diyenler. Medeniyeti, "millletlere" mal edenler: "Hint Medeniyeti, Roma Medeniyeti, Asur Medeniyeti, Yunan Medeniyeti, Mısır Medeniyeti, Cermen Medeniyeti, Çin Medeniyeti, Meksika Medeniyeti, Peru Medeniyeti, Maya Medeniyeti" diyenler ve bu "medeniyetleri", bütün diğer medeniyetlerin anası sayanlar. Medeniyetleri, "dinlere" göre tasnif edenler: "İslâm Medeniyeti", "Hindu Medeniyeti" diyenler... Öte yandan medeniyeti şahıs plânına indirenler: "Medenî adam" diyenler...

Bilindiği gibi, kültür (culture) kelimesi Türkçe değildir. Bize, Batı dillerinden gelmedir. Fransızca'da "yetiştirme, tarım" mânâsına kullanılır. Z. Gökalp, bu kelimenin yerine "hars" tâbirini kullanırdı. "Hars", Arapça'da "çiftçilik" demektir. Uzun zaman, ülkemizde, "kültür" ve "hars" tâbirleri yan yana kullanıldı. Öyle anlaşıyor ki, zamanla "hars" yerini "kültüre" bırakmış bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu, "kültür" kelimesi yerine "ekin" tâbirini yerleştirmek istedi, ancak o da başarılı olamadı. Şimdilik "kültür" sözü savaşı kazanmışa benziyor. Bununla birlikte, günümüzde, bu üç tâbiri kullanan çevreler yine mevcut bulunmaktadır. Evet, "kültür", "hars" ve "ekin"..... aynı mânâda üç kelime ve perişan dilimiz...

Bu durum, "medeniyet" kavramı için de aynıdır. Yani, bizim dilimizde şu anda, "medeniyet", "uygarlık" ve "civilisation" kelimeleri, yan yana kullanılmaktadır. Türkçe'mizdeki "sivil" sözü, Batı ile temasın meyvesidir. "Sivil" Batı dillerinde, "vatandaş, medenî, nazik, zarif" demektir. Bilindiği gibi, "medenî" kavramı, bizim dilimize Arapça'dan geçmiştir, "şehirli" manasınadır. Arapça'da "Medine" şehir demektir. Türk Dil Kurumu, "medeniyet" tâbiri yerine "uygarlık" kelimesini uydurmuştur. Ancak değerli ilim adamlarımız, bu kelimenin böyle değil "uygurluk" biçiminde ele alınması halinde Türkçe'ye aykırı olmayacağını söylüyorlar. Çünkü, "uygur" kelimesi, Türklerin yerleşik hayata geçerek şehirler kurma döneminde ifade etmektedir.

Bu kavram ve tâbir kargaşası da gösteriyor ki, bizim ülkemizde "kültür" ve "medeniyet" tâbirleri, yalnız, benim kafamda değil, çok daha geniş plânda çetin bir meseledir. Öyle anlaşıyor ki, konunun bünyesinden gelen güçlüklerin yanında, bizzat bizim hayatımızdan

doğan zorluklar da söz konusudur. Bununla birlikte, problem çözülmez nitelikte değildir. Biz, araştırmalarımıza devam edelim.

Türkiye, 22 Ocak 1986

KÜLTÜR VE MEDENİYET KAVRAMLARININ BİR TAHLİLİ

Daha önceki makalelerimizde, "kültür" ve "medeniyet" kavramlarını, bu kavramlarla ilgili tarifleri ve bu konudaki "kavram kargaşasını" ortaya koymuştuk. Bütün bunlarla beraber, bu karmaşık durum dahi, konuyu, bazı açılardan aydınlığa çıkarabilecek ümitlerde vermektedir.

Meselâ, "kültür" ile ilgili "düşünceleri" bir arada mütalâa ettiğimiz zaman, şöyle bir tablo oluşmaktadır:

"Kültür" (Hars): Farklı sınıf ve tabakalara göre, bazı nüanslar gösterse bile, milletleri birbirinden ayıran bir "tarihî tecrübenin" mahsulüdür. Kültürün, hem "manevî", hem de "maddî" unsurları vardır. Milletler arasında, "kültür mübadelesi" bulunmasına rağmen, her cemiyet, kendi kültür özünü korumak suretiyle ayakta durmaya çalışmaktadır. "Kültür emperyalizmine" dönüşmemek şartı ile "kültür mübadelesi" faydalı olmaktadır...

Medeniyet kavramına gelince, bu tâbir de yerli yersiz kullanıma rağmen, bize bir fikir vermektedir. Öyle anlaşıyor ki, "kültürler" gibi "medeniyetler" de farklıdır. Yeryüzünde, bir tek kültür olmadığı gibi, bir tek "medeniyet" de yoktur. Nitekim, medeniyetlerin, "milletlere", "coğrafyalara", "yönlere", "dinlere" ve "milletler grubuna" göre isimlendirilmesi mümkündür. Böyle olunca, "medeniyet kavramını", bir tek formülle ifadelendirmek gerçekten zorlaşmaktadır.

Bütün bunların yanında "kültür" ve "medeniyet" kavramlarının, sanıldığı kadar, birbirinden kopuk olmadığı anlaşılmaktadır. Prof. Mümtaz Turhan'ın "Kültür Değişmeleri" adlı eserinde ortaya koyduğu gibi, bir milletin kültürü ile medeniyeti, birbiri ile kaynaşarak orijinal bir terkip oluştururlar. Bu sebepten diyoruz ki, bir milletin "toptan medeniyet değiştirmesi" ya mümkün değildir; yahut, bu iş aynı zamanda, "toptan bir kültür değişmesi" biçiminde gerçekleşir ki, bu, bir cemiyetin intiharı demektir.

Ziya Gökalp, Türk Milleti'nin "millî harsını" ve "dinini" koruyarak "Batı Medeniyeti" zümresi içinde yer alabileceğini savunmuş-

tur. Onun, "Türk Milletindenim, İslâm Ümmetindenim ve Garb Medeniyetindenim" sözü meşhurdur. Ziya Gökalp'e göre: "Hars, yalnız bir milletin dinî, ahlakî, hukukî, muakalevî, bedîî, iktisadî ve fennî hayatlarının ahenkdâr bir mecmuası"dır.

Medeniyet ise, "aynı mamureye dâhil, birçok milletin, içtimaî hayatlarının müsterek bir mecmûudur". (Z. Gökalp - Türkçülüğün Esasları, Kültür Bakanlığı Yayınları - İstanbul -1976, S. 26).

Z. Gökalp'in bu iddiasına rağmen, güzidelerimizin, "Batı Medeniyetine katılma gayretleri, sadece bir "medeniyet değiştirme" biçiminde gözükmemiş, Batılı milletlerin "kültür değerleri" de ülkemize bir sel gibi akmıştır. Bu, objektif bir tespittir. Nitekim, bu vahim durumu, bizzat Ziya Gökalp de görmüş olacak ki, fikrini değiştirerek "Garplılaşma" yerine "muasırlaşma" tâbirini kullanmıştır. Meşhur formülünü değiştirerek "Türkleşme, İslâmlaşma ve muasırlaşma" şeklinde kullanmıştır.

Görülüyor ki, bir milletin "medeniyet değiştirme" sanıldığı gibi kolay bir iş değildir. Çünkü, "kültür" ve "medeniyet" kavramları, farklı şeyler ifade etseler bile, birbirleri ile kaynaşarak çözülmez bir terkip meydana getirirler. Bazıları, "maddî kültür unsurlarına" medeniyet adını vermek isterler. Bize göre, bu yanlıştır. Çünkü, bu anlayış, "medeniyeti" tarif etmek şöyle dursun, kültürün bir parçası haline getirmektedir.

Türkiye, 23 Ocak 1986

KÜLTÜRÜN "MİLLÎ" ÖZELLİĞİ

Daha önceden belirttiğimiz üzere, kültür, maddî ve manevî bütün unsurlarıyla "antropososyal değerleri" ifade eder. Bu da "insan eli" ile tabiatın değiştirilmesi ve işlenmesi demektir. Bilindiği gibi tabiat, insan müdahalesi olmaksızın var olan dünya ve kâinat varlıklarının bütünüdür. İnsan, hem "dış tabiatı", hem "kendi tabiatını" işleyerek "kültüre" ulaşır. Tabiat, insan tarafından işlenmediği zaman hamdır; insan eli ile işlenip yeni biçimlere sokulduğu zaman "kültür değerlerine" dönüşür.

İnsan olmasa idi "kültür" de olmayacaktı. Gerçekten de insan - Muhyiddin-i Arabî'nin buyurdıkları gibi- "Çamurdan yaratılan dünyanın cilâsı" olmuştur. Şüphesiz, kültürün oluşmasında bütün insan gruplarının payı ve yeri vardır. İnsan grupları, aileden başla-

yarak, zaman içinde, daha girift içtimaî yapılara doğru gelişirken, yeryüzünde, "millet" veya "kavim" adını verdiğimiz, daha büyük ve daha karmaşık yaşayış biçimlerine ulaşmıştır.

Ayrıca sosyologlar, milletlerin ve kavimlerin birbirlerinden "tipik bir kültür" ile ayırdıklarını müşahade ettiklerini söylemektedirler. Gerçekten de dünyamızda bulunan kültürlerin yayılma sahalarını gösteren bir harita çizmemiz halinde, "ortak bir insanlık kültürü" bulunmadığını göreceğimiz gibi, "kültürlerin sınıflara da mal edilemeyeceğini" müşahade edeceğiz. Çünkü, insanlık âlemi, "millî kültür dairelerine" bölünmüş gözükmektedir.

Evet, dünyamız, "millî kültür dairelerine" ayrılmıştır ve her kültürün yayıldığı bir coğrafya sahası vardır. Bu kültür daireleri arasında, tarihî ve coğrafi yakınlıklar nazara alınarak "akrabalıklar" bulunabilir. Bu durum dahi, kültürlerin "millî karakterini" inkâra değil, ispata yarar. Esasen, vatan kavramı dahi, bir kültür ve coğrafya kaynaşmasından doğmaktadır.

Bir milletin içinde, elbette farklı tabakalar, bölgeler, sınıflar ve birimler mevcut olmuştur ve olacaktır. Bunlar, umumiyetle aynı dine mensup, aynı dili konuşan, aynı tarihe, kültüre, bayrağa ve ülkülere bağlı kimselerdir. Bu birimlerin, "millî kültür değerlerini" yaşama ve yansıma bakımından ufak tefek "farklar" göstermesi de tabiidir. Bu farkları, millî kültürün birer "variation"u olarak görmek gerekir. Yoksa, bunları, istismar ederek milleti parçalamaya yönelmek cehalet değilse, ihanettir.

Bazı bilim adamlarının da belirttikleri üzere, bu farkları, tabakaların, bölgelerin, sınıfların ve bazı grupların "cemiyette oynadıkları rol hayat tarzı, psikolojik davranış ve müşterek şuur" meselesi olarak değerlendirmek gerekir. (Pierre Laroque, Sosyal Sınıflar, Dr. Y. Gürbüz. Sf.11,1963).

Bu sebepten biz, Marksistlerin "millî kültür" sözü yerine, "burjuva kültürü", "proleter kültürü" ve "sosyalist kültürü" gibi tâbirleri yerleştirmeye çalışmaların mübalağalı ve yanlış buluyoruz. Bazı kimselerin, onlara özenerek "kütür" sözünü, yerli yersiz kullanmalarını da uygun bulmuyoruz. Bize göre, bir "gecekondu kültürü", bir "kenar mahalle kültürü", bir "köy kültürü", bir "şehir kültürü" yoktur. Olsa olsa, bazı grupların "yeni alışkanlıklar"ından söz edilebilir.

Öte yandan, köyde gördüğümüz "kültür unsurlarının" adı "gelenek", şehirde gördüklerimizin adı ise "görenek" ve "görgü"dür.

Bunlar, başlı başına birer "kültür" ifade etmezler, "millî kültürün parçaları" durumunda bulunan değerlerdir.

Evet, biz, "kültürü" millete izafe ederiz. Her millet, kendi "kültür özünü" koruyarak ve fakat diğer kültürlerle temas kurarak gelişmek ister.

Türkiye, 25 Ocak 1986

MİLLÎ KÜLTÜRLER NASIL GELİŞİR?

Kültürlerin gelişimi ile ilgili iki önemli teoriden söz edilir: 1. Tekâmülcülük (evolutionisme) teorisi, 2. İntişar (diffusion) teorisi...

Birincilere göre, her kültür, ilk günlerinden bugünlere kadar "devamlı bir ilerleme ve gelişme göstermiştir. Tekâmül, daima basitten mürekkebe, mütecanis şekillerden mütecanis olmayanlara geçmek üzere, tek istikametli bir hat halinde, muhtelif merhale ve safhalardan geçerek meydana gelmiştir".

Bu teoriyi savunan sosyologlara göre, "muhtelif insan gruplarının eşit şartlar altında, birbirinden müstakil ve yekdiğerine paralel olmak üzere, aynı şeyleri meydana getireceğine ve aynı keşifleri yapabileceğine de inandıkları için, bu ekol mensuplarına aynı zaman da paralelci "denebilir". (Bkz. Prof. Mümtaz Turhan, Kültür Değişmeleri, 1. Baskı, S. 4).

İkinci teoriyi savunanlara göre de kültür ve medeniyetlerin belli bölgelerden fışkırıp içtimâî temaslarla dağılıp yayılması söz konusudur. Kitle haberleşme tekniklerinin gelişmesi, zaman ve mesafeleri kısaltan ulaşım vasıtalarının güçlenmesi ve çoğalması, öğretmen, öğrenci, işçi ve uzman mübadelesi, kültür alış verişini hızlandırmış bulunmaktadır. İster istemez, bütün tarih boyunca, milletler, birbirlerinin kültür ve medeniyetlerinden etkilenmişlerdir. Bu etkileşim, tarihin hemen her döneminde, farklı biçimlerde ve cereyanlarda devam etmesine rağmen, az veya çok, daima mevcut olmuştur. Prof. Mümtaz Turhan'a göre, "Esasen insan, tabiatı icabı, muhafazakârdır ve taklide mütemayildir. Bu itibarla, herhangi bir ihtiyacını tatmine yarayan bir vasıtayı başkasından almayı, onu, yeniden yapmaya kalkışmaya tercih eder", (a.g.e. S. 6).

Bu iki teoriyi özetlersek şöyle diyebiliriz: "Tekâmülcü sosyologlara" göre, millî kültürler, belli şartlarda, belli gelişme kanunları içinde, bizzat millî tecrübenin birikimi ile -zaman içinde- orijini

nal bir biçimde oluşur. "İntişar teorisini" savunan sosyologlara göre de, tek başına kalan ve içtimâî temaslara kapalı olan bir kültür cılız kalır, kolay kolay gelişemez. Bu sebepten, kültürlerin etkileşimi esastır.

Bu iki teorinin de tenkide açık pek çok yönleri bulunmakla birlikte, biz, bunları burada ele almayacak, sadece bu iki görüşün, "millî kültürün gelişimi"ni, iki farklı yönden açıklamaya çalıştıklarını belirtmekle yetineceğiz. Gerçekten de "millî kültürün", millî tecrübeye ve tekâmüle dayanan bir "özü" vardır. Bu "öz", kültürü, millî ve orijinal kılan "çekirdek" gibidir. Ancak bu "özün" ve "çekirdeğin" gelişmesi için, zengin ve verimli "içtimâî temaslara" ihtiyaç vardır.

Yüce dinimiz de bunu emretmektedir. Nitekim, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de, insan gruplarının farklı içtimâî yapılar halinde yaratılmasındaki hikmet açıklanırken, her biri ayrı bir kültür hazinesi durumunda bulunan insan cemiyetlerinin "bitişmesini ye tanışmasını" bizzat Yüce Allah istemektedir. (Hucurat / 13). Demek ki, kültürler "millî" ve "orijinal" karakterlerini koruyarak birbirleri ile içtimâî temaslara kuracaklar ve birbirlerinin tecrübelerinden yararlanacaklardır.

Ancak, unutmamak gerekir ki, Şanlı Peygamberimiz, "İlim ve fen İslâm'ın kaybolmuş malîdir. Nerede bulursa almalıdır" diye buyurdıkları gibi, "Hangi kavme benzerseniz, ondan olursunuz", ölçüsünü de koymuşlardır. Bize göre, bizim için esas olan şudur: "Türk - İslâm kültür ve medeniyetine, yabancılaşmadan gelişmemizi tamamlamak"...

Türkiye, 27 Ocak 1986

MEDENİYET NE DEMEKTİR, ÇEŞİTLERİ VAR MIDIR?

"Medeniyet" tâbiri, İslâm'da "bedeviyet"in zıddı olarak kullanılır. Bilindiği gibi, Arapça'da "medeniyet" (şehirleşme) demektir de "bedeviyet" çöllerde ve bâdiyelerde "göçebe yaşamayı" ifade eden bir tâbirdir. Şanlı Peygamberimiz, "bedeviliği" sevmez, Müslümanlara "medenî olmayı" tavsiye ederlerdi. "Bedeviliği bırakınız, medenî olunuz" sözü Hadîs'tir. Esasen, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in emirleri de bu istikamettedir. Yeri gelince ele alınacaktır.

Hiç şüphesiz, "bedeviler" de -insan olmak hasebi ile- "kültür" sahibidirler. Yani, onların da dilleri, inançları, örf ve âdetleri,

estetikleri, düşünce kalıpları, kullandıkları vasıtaları, ihtiyaçlarına cevap verecek kadar bir tarihî tecrübeleri vardır. Ancak, bunlar, bilhassa büyük şehir hayatının kültür değerleri ile kıyaslandıkları zaman, pek iptidâî, pek kaba ve pek fakir kalırlar. Oysa, şehirler büyüdükçe, içtimaî temaslar yoğunlaştıkça bu kültür değerleri gelişir, inceler, zenginleşir ve hayranlık uyandıracak bir terkibe ulaşır. Öyle anlaşıyor ki, "medeniyet kavramı", millî kültür değerlerinin geliştirilmesi, inceltilmesi, zenginleştirilmesi ve asrı hayran bırakacak bir terkibe ulaştırılması ile çok ilgili bir mânâ ifade etmektedir.

Her millet "tipik bir kültür malzemesine" sahiptir. "Kültür malzemesi" tâbirini, bilhassa kullanıyoruz. Çünkü, "kültür", bize, "medeniyet malzemesi" gibi gözüküyor. Müshadeler gösteriyor ki, her millet, "kendi kültür malzemesini" esas alarak, bu malzemeyi işleyerek, incelterek, zenginleştirerek ve muasırlaştırarak "medeniyetini" kurmaktadır.

"Medenileşmeyi", bir muasırlaşma olarak ele alanların görüşlerinde, büyük bir isabet olsa gerek. Gerçekten de "iptidâî bir medeniyet", her şeyden önce, cemiyetin "kaba ölçüler" ve "teknikler" içinde bulunduğunu, kendi "kültür malzemesini" asrı veya asırları hayran bırakacak seviyede işleyemediğini ifade eder. Öte yandan, "ileri bir medeniyete sahip olan milletler", her şeyden önce, kendi maddî ve manevî kültür unsurlarını, asla yabancılaşmadan, kendi şahsiyet ve üsluplarını koruyarak, en ince ölçüler ve teknikler ile ve asırları hayran bırakacak bir terkibe ulaştıran cemiyetlerdir.

Bütün mesele, vatanımızın taşlarını, bir Mimar Sinan gibi yontarak onlardan bir Süleymaniye Camii çıkarabilmek hünerini gösterebilmektedir. Nitekim Fuzulî, Türk dilinden bir "Su Kasidesi", Yunus Emre "Ölmez İlâhiler", Yesarî Mehmed Esat'lar ve Mustafa Rakım Efendiler "Paha biçilmez hatlar" süzmesini bilmişlerdir. Oysa, "millî destanlarımızdan, "dinî menkıbelerimizden, Türk ve İslâm tarihinden ne romanlar, ne senaryolar, ne tiyatrolar ve daha nice yüce eserler çıkarılabilir.

Bütün mesele, "millî kültür malzememizi" şevkle, aşkla ve bitmez ve tükenmez bir gayretle işleyebilecek kadar yoğurabilmektedir. Yoksa, medeniyet, şuradan buradan dilenilemez. Bizzat ve meydan okuyarak gerçekleştirilir. Asla unutmamak gerekir ki, Türk Medeniyeti'nin ham maddesi Türk kültürü ve mimarı bizzat Türk Milleti'dir. Başka türlü düşünmek abesle iştigâl olur.

Medeniyetleri, çeşitli kategorilere ve bölümlere ayırarak tasnif etmek mümkündür. Hatta, birbirine akraba medeniyetler dahi vardır. Ancak, bize göre, medeniyetleri "milletlere" izafe etmek daha doğrudur. Nasıl, bir Yunan, bir Alman, bir Fransız, bir İngiliz, bir Arap, bir Fars medeniyeti varsa, öylece bir Türk Medeniyeti de vardır. Milletimizi, yabancı medeniyetlere sürüklemek isteyen "medeniyet arayıcıları", elbette, er geç yanıldıklarını göreceklerdir, görmekteirler.

Türkiye, 28 Ocak 1986

TÜRK MEDENİYETİ VE İSLÂMİYET

Türk Medeniyeti bir bütündür. O, Türk Milletinin tarih sahnesine çıkışıyla başlar, zaman içinde güçlenerek gelişir. Gelişimini "Türk kültür malzemesine" bağlı olarak sürdürdüğü için, orijinaldir,

M.Ö. 2500 veya 1700 yıllarında Asya bozkırlarında "küçük bedenli, kısa başlı, geniş alınlı" atlarla dolaşan "savaşçı kavim" ile Türk - Altay Kültürü arasında bağ arayan pek çok ilim adamı vardır. Atı terbiye eden, demiri yoğuran, göçebe olmakla birlikte, kendine mahsus yurdu, aile ve cemiyet yapısı, teşkilâtı, hakani, töresi bulunan ve "Tek Tanrı"ya inanan Türk Milleti, çok eski ve köklü bir medeniyetin sahibidir. O tarihlerden başlayarak İslâm dinine, büyük bir aşkla katılana kadar Türk, asırlar boyunca "Tanrı istediği için", cihana hükmetmek için savaşmıştır... O zamanlarda dahi, Türk medeniyeti'nde iki muteber insan tipi vardır. "Bilge insan" ve "Alp'ler...

Haberdar olduktan sonra, bütün varlığı ve heyecanı ile İslâmîyet'e koşan Türk, hasretle beklediği "vahiy nizamına" kavuşmanın mutluluğunu tâ yüreğinde duymuştur. "Allah'tan başka ilâh yoktur" diyen, "cihad" emri ile "alplik ruhunu" besleyen, "Âlimlerin hak yolda akıttığı mürekkebi, şehid kanından daha mübarek" tutan İslâmîyet, kısa zamanda Türk'ü fethetmekle kalmamış, Türk'ü, yeniden Türk'e buldurmuştur.

İslâm'dan önce, Budizm gibi, inzivayı teşvik eden, yaşama sevincini yok eden, kitleleri sahte mâbutlara ve putlara tapındıran, Hristiyanlık ve Yahudilik gibi, Allah'tan gayrı "Tanrılar" kabul eden dinleri deneyen ve karmaşık inançlar içinde bulunan Türkoğlu, gerçekten de İslâm'da kendini yeniden keşfetmenin de heyecanını tatmıştır. Kaldı ki, İslâm'dan önceki bazı inançlar, Türklüğün yok

olmasına da sebep olmaktaydı. Şöyle ki, Tabgaçlar, Budizm'in etkisi ile Çinlileşirken, Hazarlar Yahudi kültürüne yenik düşüyor, Peçenekler, Uzlar, Kumanlar, Macarlar ve Bulgarlar da Hristiyanlığın tahribatına maruz kalıyorlardı.

İslâmiyet, millî kültür değerlerini inkâr ve tahrip etmeden yücelten "âlemşûmul bir din" olduğundan, "millî medeniyetlerin" güçlenmesine büyük imkân sağlar. İslâmiyet milletleri zayıflatmaz, yok etmez; aksine güçlendirir ve korur. Nitekim, İslâm ile şereflenmiş milletler, bu dine samimiyetle sarıldıkları müddetçe, güçlü, sağlıklı ve parlak medeniyetler geliştirmeyi başarmışlardır. Türkler, Araplar, Farslar, Hintliler, Berberîler... tarihi hayran bırakan üstün medeniyetler geliştirmişlerdir. Böylece, farklı milletlerin, farklı "kültür malzemesine" kendi iman ve esprisi içinde orijinal birer kompozisyon imkânı sağlayan İslâmiyet, birçok milletin "millî medeniyetine" dangasını vuran bir "üst - sistem" olmuştur. Bilindiği gibi, "üst - sistem" tâbiri, meşhur sosyolog P. Sorokin'e aittir.

Biz, "İslâm Medeniyeti" tâbirini, İslâm dinini kabul eden, çeşitli ve çok sayıda milletin "millî medeniyetlerine" yeni bir ruh, iman ve şuur kazandıran "ortak bir üst - sistem" mânâsında kullanıyoruz. İslâmiyet, bir "üst - sistem" olarak medeniyetlerin terkiibini değiştirirken o, millî medeniyete kendi dangasını da vurmuş olur. Böylece gelişen, medeniyetlerden biri de "Türk - İslâm Medeniyeti"dir. Bütün tarihi boyunca "tevhidi" özleyen Türk Milleti, en az bin yıldan beri, tevhidin en muhteşemini savunan yüce İslâm güneşinin aydınlığında kültür ve medeniyetini, çağları hayran bırakacak ölçüler içinde geliştirmektedir. Milletimiz, bu ruh ve imanını ebediyen kaybetmemek azim ve imanını daima göstermiştir ve göstermekte devam edecektir.

Türkiye, 29 Ocak 1986

MEDENİYETLER SÜREKLİDİR

Biz kesin olarak iddia ediyoruz ki, medeniyetlerin "millî karakteri ve hüviyeti" inkâr ve ihmal edilemez. Aksi halde, bir Fransız, bir Yunan, bir Arap, bir Fars ve bir Türk medeniyetinden söz edilemezdi.

Öyle sanıyoruz ki, medeniyetin "beynelmilel" olduğunu söyleyenlerin yanlışlarına sebep olan bazı durumlar vardır. Önce, milletler, ister istemez bir coğrafya içinde, bir diğeri ile komşu

olarak yaşıyorlar. Yine, çaresiz olarak bu komşuluklar, içtimaî, harsî, iktisadî ve siyasî temaslara sebep oluyor. Hiç şüphesiz, bu temaslara, zaman içinde, ortak değerlerin oluşmasına sebep oluyor, işte, birçokları, bu ortak noktaları nazara alarak, belli bir medeniyet grubunun varlığına inanma yoluna gidiyorlar.

Böyle düşünenler için, meselâ, Avrupa'da Fransız, İngiliz, Alman ve benzeri milletleri, kaba bir tasnif ile "Garp Medeniyeti" içinde mütalâa etmek mümkündür. Oysa, bu milletlerin, her birinin müstakil birer medeniyeti vardır ve üstelik hepsi de orijinaldir. Kimse, kimsenin medeniyetine özenmemektedir. Bunları, "Garp Medeniyeti" adı altında gruplamak mümkün ise de hiçbir zaman bir Fransız İngiliz Medeniyetine, bir İngiliz Alman Medeniyetine, bir Alman başka bir kavmin medeniyetine "geçmeyi" aklının kenarından bile geçirmez. Çünkü, bu hem mümkün değildir, hem de doğru değildir.

Artık, iyice müşahade edilmektedir ki, milletlerin medeniyetlerini tayin eden çok köklü âmilleri vardır ve bunların, tarihin ve coğrafyanın derinliğine inen çok karmaşık temelleri mevcut bulunmaktadır. Üstelik, bir milletin "kültür" ve "medeniyeti" yekdiğerinden ayrılmayacak biçimde kaynaşmıştır. Bu sebepten, "kültürde millî, medeniyette beynelmilel olmak" fikri, bize tutarsız gelmektedir. Nitekim, Z. Gökalp, "Türkçülüğün Esasları" adlı kitabında, "Medeniyetlerin coğrafi hudutları ayrı olduğu gibi, tarihî tekâmülleri de birbirinden müstakildir" derken haklıdır. Ama aynı zâtın, Japonları ve Türkleri örnek göstererek, bu milletlerin, eski medeniyetlerini terk ederek "Garp Medeniyetine" girdiklerini veya girmek istediklerini savunmasını gerçekten yadırgamamak mümkün değildir. Bize göre, ne Türkler, ne de Japonlar kendi medeniyetlerini terk etmişlerdir. Bu konuda müşahademiz şudur: "Çeşitli zaruretlerle Türk ve Japon milletleri, şimdi, Garp Medeniyeti adı verilen Bâtılı milletlerin medeniyetleri ile çok sıkı bir ilişki içine girmiş ve bu medeniyetlerden etkilenmektedir. Buradan yepyeni terkiplere gidileceği şüphesizdir. Ancak, bu durumu, Türk ve Japon milletlerinin medeniyet değiştirmesi tarzında yorumlamak bize pek kolay gelmemektedir. Nitekim, dikkatli bir göz, hem Türklerin, hem Japonların kendi kültür ve medeniyetlerini korumak hususunda, hayli hassas davranmakta olduklarını görmekte gecikmeyecektir."

Meşhur İngiliz tarihçisi ve sosyologu Arnold Toynbee, "Âlemşümül Anglikan Kilisesi'nin aydınlığında gelişmekte olduğuna

inandığı "Batı Medeniyetine" âşıktır. Ona göre, artık, "İslâm Medeniyeti" can çekişmektedir. Bu sebepten, Türklerin "Türk - İslâm Medeniyetini" terk ederek "Batı Medeniyetine" koşması çok önemli bir hâdisedir. Ona, "Batı Medeniyetinin" üstünlüğünü ifade eden bu hâdise, aynı zamanda tarihte, ilk defa "medeniyet değiştiren" bir milletin de var olabileceğini göstermektedir. Bu, bir devletin yeniden doğuşudur. (Bkz. A. Toynbee, Türkiye - Bir Devletin Yeniden Doğuşu - K. Yargıcı, 1971, İstanbul).

Öyle ümit ediyoruz ki, aziz Türk Milleti ve onun şuurlu gençliği, TÜRK - İSLÂM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ'nin düşmanlarını, her zaman olduğu gibi, yine mahcup edecektir.

Türkiye, 30 Ocak 1986

MEDENİYETLER VE MİLLETLER

Birbirinin tıpkısı iki millet mevcut olmadığı gibi, birbirinin aynı iki medeniyet de yoktur. Medeniyetleri, "ortak yönlerine göre" tasnif etmeye kalkıştığımız zaman, asla unutamayacağımız ölçü, bu olmalıdır.

Medeniyetler, bir diğerinden "kültürleri", "seviyeleri", "ölçme ve değerlendirme tekniklerinin inceliği", beşeriyete sundukları "mesajları" ve ortaya koydukları "orijinal terkipleri" itibarı ile ayrılırlar.

Her medeniyetin "ham maddesi", milletin, tarihinden, coğrafyasından ve içtimâî temaslarından süzüp çıkardığı "millî kültür malzemesidir. Maddî ve manevî unsurları ile birlikte "millî kültür", bir milletin tarihî tecrübelerini ifade eder. Her millet, medeniyetlerini kurarken, işte, bu "ham maddesini" işleyip geliştirmek ister. Şu halde, Türk Medeniyetimin ham maddesi de maddî ve manevî bütün unsurları ile "Türk Kültürü"dür. Medeniyetin "seviyesi" tâbiri ile bu "millî kültür malzemesinin çağı hayran bırakacak ölçülerde" işlenip işlenmediği araştırılır. Bilindiği gibi, "millî kültür malzemesi", ne derecede tabiata yakın kalır, yani "ham" bırakılırsa, o derecede "iptidâî"dir. Dikkat edilirse görülür ki, köylerde yahut "ziraî cemiyetlerde" kültür değerleri, tabiata daha yakındır ve dolayısı ile daha hamdır. Oysa, bu değerler, "büyük şehirlerde" ve "sanayileşmiş cemiyetlerde" daha fazla işlenme ve incelme imkânı bulabilirler. Gerçekten de millî kültürün "ham madde"sini daha çok köyler hazırlar da ona "seviye" ve "incelik"

kazandıran mekânlar iş "büyük şehirler" ve bilhassa "büyük kültür merkezi durumunda bulunan şehirlerdir. Böyle merkezlerin, büyük fikir, sanat ve fen akımlarına ve "büyük insanların" yetişmesine yataklık ettiğini herkes bilir. Bu sebepten, kültürü "ziraat ve köy", medeniyetin "şehir" imajı vermesi boşuna değildir.

Medenileşmede, "ince ölçülere", "ince değerlendirmelere" ve "ince vasıtalarla" ihtiyaç vardır. İyi gelişmemiş cemiyetlerde ölçüler de, değerlendirmeler de, vasıtalar da "kaba"dır. Bir bakıma, "medenileşmek" demek, ölçülerde, değerlendirmelerde ve vasıtalar da "incelme" demektir.

Öte yandan, her medeniyetin, beşeriyete sunduğu "mesajlar da vardır. Yüce Allah, dilerse, bu hususu, gelecek yazılarımızda, "medeniyetlerin meydan okuması"-başlığı altında incelemeye çalışacağız. Şimdilik, şu kadarını açıklayım ki, kendi içine kapanık ve dünyaya "bir şeyler" söylemeyen ve vaad etmeyen medeniyetler fazla başarılı olamamaktadırlar.

Sosyolog P. Sorokin'in "Bir Bunalım Çağında Toplum Felsefeleri" adlı eserinde, belirtildiği üzere, her medeniyetin bütününe hâkim ve zaman içinde, bir diğerine "reaksiyon" olarak güçlenip zayıflayan ve "periyodik" bir gelişim içinde müşahade edilen "üst - sistem"ler vardır. Bu üst - sistemler hâkimiyet dönemlerinde, belli bir medeniyetin yapısına, "terkibine" biçim ve renk verirler. Bu üst - sistemleri, "sansüalist", "rasyonalist" ve "idealist" akımlar biçiminde isimlendirmek mümkün gözüküyor.

Bu tespit ve teşhis doğru ise, kısaca denebilir ki, bir milletin "kültür malzemesi", zaman içinde, gelişmekle birlikte, yok olmamakta, fakat, değişik "dünya görüşlerine" göre biçim ve renk alabilmektedir.

Böyle düşününce, aşağı yukarı, bin yıldan beri, Türk kültür ve medeniyetinin "üst - sistemi", yüce dinimiz İslâmiyet'tir. Atalarımız gibi, bizler de bu yüce dinin beşeriyete sunduğu "mesajlar" ile heyecanlanıyor, "ilâh-ı kelimetullah" için çalışıyoruz. "Allah'tan başka ilâh yoktur" diyenlere ne mutlu.

Türkiye, 31 Ocak 1986

MEDENİYETLERİN MEYDAN OKUMASI

Yeryüzünde farklı medeniyetlerin bulunduğunu, daha önce belirtmiştik. Milletler arası mücadeleler gibi, medeniyetler arası yarışlar da vardır. Yani, her medeniyet, kendi gücünü, üstünlüğünü ve değerini bir diğerine kabul ettirmek ister. Her millet, kendi kültür ve medeniyetini övmek, diğerlerine örnek göstermek arzusundadır. Sosyologlar, milletlerin bu temayüllerine "etnosantrizm" adını veriyorlar. Başka, kültür ve medeniyetlere düşmanlık duyguları beslememek şartı ile bir cemiyetin, kendi kültür ve medeniyeti ile iftihar etmesi güzel bir duygudur. Kötü olan, çirkin olan, bir milletin kendi kültür ve medeniyetinden utanmasıdır. Bu duruma düşen cemiyetler, kolay kolay iflah olmazlar.

Sosyologların tespitlerine göre, her medeniyetin kendine mahsus ve âlemşümul olmak isteyen bir mesajı vardır. Bu mesajlar bir "din" veya "ideoloji" hüviyetinde ortaya çıkabilir. Medeniyet tarihini dinleyin ve günümüzdeki sloganlara kulak verin, dünyamız, medeniyetler arası "mesajlar" ile dolup taşmaktadır. İngiliz tarihçisi ve sosyologu Arnold Toynbee, farklı kültür ve medeniyetlerin bu mesajlarına "Meydan okuma" adını veriyor.

Gerçekten de bazı kültür ve medeniyetler, insanlara "barış" bazıları "hürriyet", bazıları "adalet", bazıları "eşitlik"... vaad ediyor. Böylece "medeniyetler", kendilerini, beşeriyet ıstıraplarına çare arayan ve bulan birer "âlemşümul hüviyet" içinde takdim etmek istiyorlar. Sömürgeci birçok devlete hizmet veren pek çok "misyoner", gerçekten de Afrika'ya, Asya'ya ve Avustralya'ya birer kurtarıcı olarak gitmekte olduğunu sanmaktadır.

Türk Milleti'nin, bütün tarihi boyunca, beşeriyete sunduğu "mesajlar", başlı başına bir inceleme konusudur. Bazı tarihçilerimize göre, İslâm'dan önce, Türk Milleti'nde "Bir Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi" vardı. Tarihî vesikaların incelenmesinden öğrenileceği üzere, o zaman Türkler, kendilerinin "Dünyayı adaletle idare etmek için tanrı tarafından görevlendirildiklerine" inanıyorlardı. Dünyaya "adalet" ve "nizam" ancak Türk ile gelebilirdi.

İslâmiyet ile şereflendikten sonra Türk Milleti, aynı mefkûreyi, yepyeni bir hüviyetle ortaya koyup "Dünyaya meydan okumaya" başladı. Bu "İlâ-yı kelimetullah" ve "Nizam-ı Âlem Dâvası" tarzında formüle edilmişti. Yani Türk, demek istiyordu ki, "Allah'tan başka

ilâh yoktur. Binaenaleyh, bütün sahte tanrılar yıkılmalıdır" ve "Allah'ın nizamından gayrısı bâtıldır". Nitekim, Türk, İslâmiyet'i kabul ettikten sonra, asırlarca, "sahte tanrıları" yıkmak ve bütün "bozuk düzenleri" yok etmek için savaş verdi. Bu şuur içinde, asırlarca "Sultan'ül Müslimîn" ve "Halife-i Rûy-i Zemin" olarak cihana hükmetti. Türk -İslâm Milletinin bu mesajları, asırlarca dünyada yankılar yaptı, içtimaî, harsî, iktisadî, siyasî ve askerî zaferler ile taçlandı. Yine, Türk Devleti, asırlarca, dünyanın "bir numaralı devleti" olmak şerefini korudu.

Son üç asırdan beri, dünyanın durumu hayli değişti. Artık, biz dünyanın "bir numaralı devleti" değiliz. Dünyamız, yabancı "kültür ve medeniyetlerin" naraları ile çınlıyor. Şimdi, dünyaya "meydan okuyan" başka "süper devletler" var. Bütün İslâm Dünyası, yenik, ezik ve perişan durumda... Yabancı kültür ve medeniyetlerin "meydan okumaları" karşısında sessiz ve ürkek... Daha kötüsü ve korkuncu, kendi kültür ve medeniyetinden "utanan", yabancı kültür ve medeniyetlerde tatmin arayan "yabancılaşmış kadrolar" ve hatta "kitleler"...

Bütün İslâm Dünyası için konuşuyorum: "Artık titreyip kendimize dönmenin" zamanıdır.

Türkiye, 1 Şubat 1986

YENİ SAVAŞLAR

Öyle görünüyor ki, "kalkınmış ülkeler" demek, savaş gücü yüksek olan ülkeler demektir. Dünyada en çok sözü geçen, etkili olan ve istediğini yapan ve koparan ülkeyi mi veya ülkeleri mi merak ediyorsunuz? Hiç şüphenez olmasın ki, bu ülke veya ülkeler, "savaş gücü" itibarı ile en yüksek olanı veya olanlarıdır. Yani, en öldürücü, en etkili, en güçlü silâh ve tekniklere sahip olan ülke veya ülkeler, aynı zamanda, en ileri, en kudretli ve en etkili ülkelerdir.

Yine görüldüğü gibi, milletler arası savaş çok cephelidir. Günümüzde savaşların iktisadî, içtimaî, harsî, siyasî, askerî ve "psikolojik" plân ve programlarla idare edildiğini ve "topyekûn savaş" hüviyetini kazandığını kim bilmez ki?..

Artık, iyice anlaşılmıştır ki, güçlü bir millet ve devlet olmak, başka milletlerin ve devletlerin karşısında vakarla ve şerefle ayakta durmak, çok güçlü ve dengeli iktisadî ve içtimaî politikalar geliştirmeye, millî ve muasır ihtiyaçlara cevap veren bir "kültür ve

medeniyet seviyesi" oluşturmaya, millî tarihine, millî hedeflerine ve dünya üzerindeki konumuna aykırı düşmeyen bir "iç" ve "dış" politika yürütmeye, kendi silâhlarını -mümkün mertebe- bizzat kendisi yapan, modern, disiplinli, millî ve muasır ihtiyaçlara en ileri derecede cevap veren bir askerî teşkilâtlanmaya, ülkedeki ve dünyadaki gelişmeleri -millî menfaatlerimiz açısından- günü gününe takip eden ve değerlendiren bir istihbarata", millî bütünlüğü, millî kültür ve medeniyet değerlerini ayakta tutan, besleyen, kitlelere huzur, moral, güven ve şevk veren bir basın ve yayın politikasına, millî eğitimini "millî savunmanın" en önemli bir parçası kabul eden bir zihniyete kavuşmakla mümkündür.

Bütün bunlarla birlikte unutmamak gerekir ki, dikkatlerin "atom bombasına", "hidrojen bombasına", "nötron bombasına" ve "yıldızlar savaca" çekildiği bu devirde, gerçekte milletler ve devletler, tamamı ile başka silâh ve vasıtalarla tahrip edilmektedirler. İrili ufaklı birçok "düşman güç", istihbarat teşkilâtları ile ajanları ile, "yerli işbirlikçileri" ile, propagandistleri ile, sabotörleri ile, "ajan okulları" ile, "yurt dışında kurdukları okulları ve enstitüleri" ile, kampları ile, bazı köprübaşlarına sızdırdıkları elemanları ile ülkelerin içtimaî, iktisadî, harsî ve siyasî hayatını allak bullak etmektedirler.

Müşahedeler göstermektedir ki, Asyalı, Afrikalı, Orta - Doğulu, Güney Amerikalı velhasıl fukara ülkelerde, fevkalâde başarılı bir şekilde yürütülen bu "soğuk savaş" taktikleri, milyarlarca insanın ıstırap çekmesine sebep olmaktadır. Üzülererek belirtelim ki, kapitalist ve komünist emperyalizm, bu oyunlarını, daha çok Türk ve İslâm Dünyası üzerinde yoğunlaştırmış bulunmaktadır. Bu ve benzeri sebeplerden olacak, güçlü bir tarihe, zengin bir kültüre, köklü birer medeniyete ve çok elverişli tabîî imkânlarla sahip bulunan İslâm Dünyası, bir türlü kendini toparlayamamaktadır. Aksine, Siyonizmin ve her rengi ile emperyalizmin oyunlarına gelen Müslümanlar, kendi öz yurtlarında, zengin imkânlar içinde, aç ve sefil, dağınık ve perişan yaşamakta, anarşiye yuvarlanmakta, iç savaşlar ve ihtilâllerle kendini mahvetmekte ve böylece ya tam veya yarı sömürge statüsü içinde kıvranmaktadır.

Kim ne derse desin, milletlerarası savaşlar, çok acımasız bir biçimde devam etmektedir. Rengi ve makyajı ne olursa olsun, emperyalizm, milletleri ve devletleri, "içten vurmak" için, ne mümkünse yapmakta, böyle bir savaşa hazır olmayan milletleri, lokma ederek yutmaktadır.

Türkiye, 3 Şubat 1986

KÜLTÜR EMPERYALİZMİ

Milletler arası "kültür alışverişleri" elbette gereklidir ve faydalıdır. Müşahedeler göstermiştir ki, böyle bir "alışverişken ve "temas"tan mahrum kalan cemiyetler gelişmemektedirler. Milletler, elbette, birbirlerinin tecrübelerinden yararlanacaklardır. Bunu önlemek doğru değildir.

Ancak bu, çok hassas bir konudur. Çünkü, bu "alışverişlerin" ve "temasların", gerekli dikkat gösterilmediği takdirde, "kültür emperyalizmine" dönüştüğü de bilinmektedir.

Nedir "kültür emperyalizmi"? Bu, bir milletin, çeşitli sebeplere bağlı olarak, kendi kültür ve medeniyet değerlerine "yabancılaşması", kendi kültür ve medeniyet değerlerinden "utanması", kendi kültür ve medeniyet değerlerini "hor ve hakir görmesi", yabancı "kültür ve medeniyet değerlerine" hayranlık duyarak kapılanması demektir.

"Kültür emperyalizmine" maruz kalan cemiyetler, yabancı kültürler ve medeniyetler karşısında derin bir "aşağılık duygusuna" (complex inferiorite) kapılarak kendi tarih köklerinden koparlar, millî ve mukaddes kültür değerlerini yaşamaktan ısrarla kaçarlar, kendi millî ve dinî hüviyetlerini gizlemeye çalışır ve "yabancılar" gibi yaşamaya can atarlar...

Kültür emperyalizmine uğrayan ülkelerde, birbirine zıt gruplar teşekkül eder. Yani, kültür ve medeniyet değerlerinde "ikizleşmeler" görülür. Kitleler, basın -yayın organları ve hatta siyaset adamları, birbirlerini olmayacak sıfatlarla itham ederler, ülkede-huzur ve sükûn bozulur. Oysa, bir millet, kendi millî ve mukaddes değerlerine yabancılaşmadan muasırlaşmayı başarabilmeli ve "kültür emperyalizmi" adı verilen bir "savaş şeklinin" mevcudiyetinden haberdar olmalıdır.

Unutmamak gerekir ki, emperyalistler, bir ülkenin yer-altı ve yer-üstü zenginliklerini ele geçirmeden önce, o ülkenin insanlarının "kafa ve gönüllerini" fethetmek isterler. İşte "yeni sömürgecilik" (neokolonyalizm), bu fikirden hareket etmektedir. Yeni sömürgecilik, kendini çok iyi gizlemişini bilir. İnsanları cezbe edecek "maskeleri", "oltaları" ve "yemleri" çok ustaca tezgâhlar. Çok defa, bu oyunlarını, "ideoloji" kılığında, ele geçirmek istediği ülkelere propaganda etmeye başlar. Bunun için her türlü vasıtaya ve imkâna

başvurur. Bilhassa, kendisi ile işbirliği yapabilecek "mağdur edildiğine inanmış" kişi ve kadrolara el atar. Onları, organize etmeye çalışır.

Kısaca belirtirsek, emperyalizm, ele geçirmek istediği ülkelerde, çok yoğun propagandalarla önce, "ideolojisinin yerleşmesini" temin eder; sonra, adını ve bayrağını ortaya çıkarır. Emperyalizmin, en önemli silâhı, daima "eğitim" olmuştur. Bunun için, hem kendi ülkesinde, hem göz koyduğu ülkelerde, çeşitli "okullar, kolejler ve enstitüler" kurar. Meselâ, bugün, Rusya'da, Ermenistan'da, Fransa'da ve daha nice dost sandığımız ülkede "Türklük aleyhine" eğitim ve öğretim yapan "okullar, kolejler ve enstitüler" kurulmuş bulunmaktadır.

Öte yandan, bizim ülkemizde de faaliyet gösteren ve Lozan Barış Antlaşması ile statüleri sağlama bağlanmış pek çok "yabancı okul" vardır. Bunlardan sadece birkaçının adını yazmakla iktifa edelim. İstanbul'da Avusturya Kız ve Erkek Liseleri, Alman Lisesi, Fransızların Saint Benoit Erkek ve Kız Liseleri, Sainte Pulcherier Ortaokulu, Saint Michel Lisesi, Saint Joseph Lisesi, Dame De Sion Lisesi, İtalyan Lisesi ve Kız Ortaokulu, Üsküdar Amerikan Kız Lisesi, Robert Ortaokulu ve Lisesi, İngiliz Kız Ortaokulu ve Lisesi...

Bütün bunlar, Türklüğe hizmet aşkı taşıyan okullar mıdır?

Türkiye, 4 Şubat 1988

MİLLÎ DEĞERLERE YABANCILAŞMA

Her milletin kendine has olan ve fakat içtimaî temaslarla zenginleştirilmiş bir kültür ve medeniyeti vardır.

"Tekâmülcü sosyologlara" göre, herhangi bir insan grubu, diğer insan grupları ile hiç bir temasta bulunmasa dahi, yine kendine mahsus bir kültür geliştirir. Yani, iptidaî de olsa, her insan grubunun bir dili, bir sayı sistemi, kaba saba da olsa, bir tekniği ve dünya görüşü vardır. Nitekim, büyük keşifler esnasında yeni kıt'alar, yeni topraklar ve her türlü temasa kapalı birçok adalar bulundu. Buralarda yaşayan bütün insan gruplarının hepsinin de kendi şartlarına uygun birer kültürleri ve kendi seviyelerine uygun birer medeniyetleri bulunduğunu müşahade edildi.

Zaten, insanı, hayvandan ayıran en önemli özelliklerden biri de insanın "tabiatı değiştirerek kültüre ulaşabilmesi"dir. Daha önceden

de ısrarla belirttiğimiz üzere, insan, tabiatla yetinmez, kültüre ihtiyaç duyar, madde ile yetinmez mânâya yönelir, yaratıkla yetinmez Yaradan'ı özler ve arar. Bu, insanın tabiatıdır. İnsan, bu tabiatı ile kâinatın en güçlü ve başarılı canlısı durumuna gelmiş, bu sayede kültür ve medeniyetler kurmuş bulunmaktadır.

Bir insan grubunun, yahut milletlerin gücü ise gerçekleştirebildiği kültür ve medeniyet seviyesine göre değişik olmuştur. Güçlü ve başarılı milletler, zengin ve orijinal bir kültüre ve yüksek seviyede bir terkip ifade eden ve ince ince işlenmiş bir medeniyete sahip olabilenleridir.

İnsanlık âleminin, çeşitli "kültür dairelerine" ayrıldığını biliyoruz. Bu durum, kültürlerin "millî" karakterinin ihmal ve inkâr edilemeyeceğini ispat eder. Bütün bunlarla birlikte, bütün tarih boyunca, komşu ülkeler ve medeniyetler arasında, karşılıklı ve karmaşık bir "etkileşim" müşahade edilmiştir. Günümüzdeki teknik gelişmeler, bu etkileşimin boyutlarını giderek büyötmektedir. Böylece, istense de, istenmese de milletler arasında korkunç bir "kültür mübadelesi" yaşanmaya başlanmıştır.

Zamanımızda, milletlerarası mücadele, mahiyet değıştirerek plânlı ve sistemli "kültür savaşına" ve "medeniyet boğuşmasına" dönmüş bulunmaktadır. "Yeni sömürgecilik" adı verilen bu savaşta, "kalkınmış devletlerin" ilk hedefi, her şeyden önce genç nesiller ve aydın kadrolardır.

Bir ülkenin yer - altı ve yer - üstü zenginliklerini ele geçirmeden önce, insanların "kafalarını ve gönüllerini fethetmeyi" esas alan bu savaş, çok sinsî ve ustaca yürütölmektedir. Açıkça müşahade edilmektedir ki, sömürgeci devletler, sömürmek istedikleri ölkelerde okul açmaya, o ölkö çocuklarını kendi ölkelerine götürüp okutmaya, sömürmek istedikleri ölkelere öğretmen, film, kitap... göndermeye can atıyorlar. Çok defa "beynelmilelci fikirler" asılarak vatan çocuklarını, kendi öz tarihlerinden, kendi millî kültür ve medeniyet değerlerinden koparmaya, millî ölkülerine, dillerine, dinlerine, bayraklarına ve millî kahramanlarına yabancılaştırmaya çalışıyorlar.

Sömürgeciler, çeşitli programlar uygulayarak her şeyden önce, ölkö çocuklarını "kendi millî kültür ve medeniyetlerine yabancılaştırma" yolunu denerler. Buna mukavemet eden milliyetçi ve vatanperver kişî ve çevreleri, "faşist", "gerici" ve "şoven" olmakla lekeler, kendilerine bilerek veya bilmeyerek hizmet eden kişî ve

çevreleri de "ilerici", "devrimci" ve "insancıl" olarak yüceltip başarı yollarını açarlar ve çeşitli şekillerde "ödüllendirirler.

Türkiye, 5 Şubat 1986

YABANCILAŞMAYA ELVERİŞLİ ORTAMLAR

Milli kültür ve medeniyete "yabancılaşma problemi" aşağıda sayacağımız ortamlarda çok geniş boyutlara varabilir. Devletimizin ve milletimizin bunu bilerek önceden tedbirler alması gerekmektedir. Bu ortamları şöylece sıralayabiliriz:

1. Yüksek tahsil kademelerinde,
2. Büyük şehirlerde ve sanayi merkezlerinde,
3. Yabancı ülkelerde yaşayan öğretmen, öğrenci ve iş çevrelerinde,
4. Kültür sürtüşmelerine elverişli hudut boylarında.

Şimdi, bunları kısa paragraflar halinde incelemeye çalışalım. Yüksek tahsil kademesi, tabiatı itibarı ile kültür temaslarına en açık olan bir ortamdır. Burada, değişik kültür ve medeniyetler ve onlara ait değerler sık sık ele alınır. Ancak, bu iş yapılırken, millî kültür ve medeniyetimizin geliştirilmesi esas alınırsa, çok faydalı neticeler elde edilebilir. Ancak 12 Eylül 1980 öncesi dönemde müşahade edildiği üzere, bu tahsil kademesinde, gençlerimizin tarihî kitaplığımızla irtibatı koparılır, tercüme ve aktarma teorileri zihinleri karıştırılır, yabancı ideolojilerle beyinleri yıkanır, insanımız dininden, dilinden, tarihinden, destanlarından ve devletinden soğutulursa, yabancı ve yalancı liderlerin arkasına birer vagon gibi takılırsa, millî bayrağını bırakıp yabancı bayraklara sarılırsa -bunların sayısı az bile olsa- korkunç bir gelişmedir. Evlerinden ve ailelerinden ayrılırken tertemiz olan, millî ve dinî duygularla dolu, bayrağına ve devletine yürekten bağlı vatan çocuklarını, böylece korumak ve muasır değerlerle geliştirmek gerekmektedir.

Büyük şehirler ve sanayi merkezleri, içtimâî temaslara açık, çok kalabalık, içtimâî murakabenin zayıf, iç ve dış turizmin hareketli olduğu bölgelerdir. Bu sebepten, büyük şehirlerde ve sanayi merkezlerinde, millî kültürle çatışan pek çok "yabancı değer" ve "yeni alışkanlıklar" da bulunur. Ankara, İstanbul ve İzmir'e ilk defa gelen "Anadolu çocuğu", kendi kültür değerlerine, din ve töresine, gelenek ve göreneğine ters düşen pek çok davranışla karşılaşacak ve

şaşıracaktır. Yarı çıplak turistler, parklarda sevişen yerli ve yabancı çiftler, otobüslerde sarmaş-dolaş oturan kızlı erkekli gruplar, yabancı müzikler, danslar ve davranışlar... Türkçe ve İslâm'ca yaşamaktan uzak tavırlar ve hareketler... Bunlar arasında yalpalayan genç kızlar ve erkekler... Alman modaları, Fransız modaları, Amerikan modaları... Yabancı tabelâlar, yabancı isimler...

Yabancı ülkelerde yaşamak zorunda kalan öğretmen, öğrenci işçilerimizin, meseleleri daha da çetindir. Dini ayrı, dili ayrı, kültürü ayrı, ahlâkı ayrı, sofrası, giyimi ayrı, töresi ayrı, medeniyeti ayrı, bayramı töreni ayrı bir ülkede Türkçe ve İslâm'ca yaşamının getirdiği güçlükler... Misyonerler, baskılar, haksızlıklar, hor ve hakir görülmeler... Yabancılarla özenenler, yabancılarla direnenler... Türk tebaasında kalanlar, yabancı tebaaya geçmeyi tercih edenler... Geri dönenler, geri dönmeyi düşünenler, geri dönmeyi düşünmeyenler, dinini, dilini unutanlar, bunları yaşatmak için çırpınanlar...

Hudut boyları, kültür ve medeniyetlerin sürtüştüğü noktalar. Kendi kültür merkezleriyle irtibat kuramamış, yabancı kültür ve medeniyetlerle sıkı fıkı olmuş vatan köşelerinde şu veya bu ölçüde "yabancılaşmalar" rastlanabilir. Dilde, inançlarda ve yaşayış biçimlerinde istismara açık farklılaşmalar doğabilir. Evet, bütün bunlar, hassas noktalar. Bir milletin tâlim ve terbiye programları hazırlanırken, gelişimi planlanırken nazara alınması zarurî olan hususlardır.

Türkiye, 6 Şubat 1985

MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZÜ ÖĞRENMEK İSTİYORUZ

Bitsin, artık, şu yabancı kültür ve medeniyetlere hayranlığımız. Bitsin, artık, şu yabancı kültür ve medeniyetler karşısındaki ezikliğimiz ve yenikliğimiz.

Bitsin, artık, Türk - İslâm kültür ve medeniyetini, sinsice ve kâhpece tahrip oyunları... Bitsin, artık, şu "yabancıların" ve "yabancılaştırılmış" çevrelerin tertipleri...

Artık, herkes anlasın ve görsün ki, Türk Milleti, kendi millî ve mukaddes değerlerine, kendi kültür ve medeniyetine yabancılaşmadan "muasırlaşmak" istemektedir. Bu millet, dinine, diline, tarihine, bayrağına, sanatına, millî tecrübelerine, kısaca kendi kültür ve medeniyetine bağlı kalarak dünyanın en ileri ve en güçlü cemiyeti

olabileceğine inanmaktadır. Yani, yüzde yüz Türk, yüzde yüz Müslüman ve yüzde yüz medenî olmak mümkündür. Bunu, atalarımız, defalarca ispat etmediler mi?

Türk Milleti, genç nesillerin "tarihî kitaplığından" koparılmasına razı değildir. Türk Milleti, "kendi klâsiklerini" öğrenmeden, yabancı kaynaklara yönelmekten tedirgindir. Türk Milleti, "Türkçe ve İslâm'ca yaşamaktan" utanan çevrelerden öğrenmektedir. Türk Milleti, kendini "kültür ve medeniyet değiştirme" kompleksine kapmış "mutlu azınlıkları" hayretle ve dehşetle seyretmektedir. Türk Milleti, kendi okullarında, Türk - İslâm kültür ve medeniyeti yerine, Greko -Lâtin kültür ve medeniyetine ağırlık verilmesini, bir türlü içine sindirememektedir. Türk Milleti, kendi kültür ve medeniyeti konusunda cahil bırakılmaktan mustarıptır.

Türk Milleti, daha düne kadar (12 Eylül 1980'e kadar), Türk İstiklâl Marşı yerine "Enternasyonal"i söylerken, Ay - Yıldızlı Albayrağımız'ın yerine "kızıl bayrak" taşıyan, Türk - İslâm tarihinin büyük kahramanları yerine Lenin, Mao ve Marx'ın resimlerini meydanlarda dolaştıran, Türk'ün mukaddes yurdunda Rusçuluk, Çincilik oynayan, bölücülük yapan, ana vatanımızı sözde "etnik gruplara" bölerek devletçikler ihdas etmek isteyen grupların, birden bire ortaya çıkmadığına, bunların, her şeyden önce, yanlış bir maarifin mahsulleri olduğuna inanmaktadır. Bu teşhisin doğruluğu inkâr edilebilir mi?

Birkaç "otodidakt" (kendi kendini yetiştirmiş kişi) dışında, ülkemizde, milyonlarca okumuş - yazmış kişi, kendi kültür ve medeniyetinin yetiştirdiği "dâhiler"den, onların "eser" ve "üslûpları"ndan habersizdir. Bildiklerimiz de "kulaktan dolma" şeyler...

Gerçekten de sorulmaya değer; "Kimdir Mimar Sinan, kimdir Mimar Mehmed Ağa, kimdir İtrî, Dede Efendi, Hacı Arif Bey, kimdir Levnî, kimdir Nigârî, kimdir Yesarî Mehmed Esat, Mustafa Rakım, Yesarîzâde Mustafa izzet, Mahmud Celâieddin, Hâşim Efendiler, Ali Haydar Bey, Kazasker Mustafa izzet, Şefik Bey, Mehmed Şevki Efendi, kimdir Molla Fenarî, İmam-ı Birgivî, İbni Kemal, Ebusuud Efendi, kimdir Hocazâde Efendi, kimdir el Birunî, Râzî, Uluğ Bey, Ali Kuşçu, kimdir imam-ı Âzam, İmam-ı Matürîdî kimdir Gazali, kimdir İmam-ı Rabbani,?"

Evet, gerçekten bunları, biyografileri ile eserleri ile, üslûp ve ifadeleri ile, dünya görüşleri ile tanıyor muyuz? Bunların yaptıklarını, yazdıklarını okuyup değerlendirebiliyor, görüp anlayabiliyor

muyuz? Bunu başarabilecek nesiller yetiştirme diye bir meselemiz var mı?

Muhatabımız kimdir bilmiyoruz, derdimizi kimlere anlatacağımızı kestiremiyoruz. Ama son sözümüz şu: Baylar ve bayanlar, bizler, milli kültür ve medeniyetimizi öğrenmek istiyoruz. Lütfen, yolumuzdan çekiliniz.

Türkiye, 7 Şubat 1986

12 EYLÜL 1980 ÖNCESİ İLE İLGİLİ BİR TAHLİL

Bizim, "küçük politikalar" ile bir ilgimiz yoktur. Biz, meseleye, devletimizin ve milletimizin bütünlüğü açısından bakar ve ona göre yorum yaparız.

Bizim vicdanî kanaatimize göre, 12 Eylül 1980 öncesi kanlı şiddet ve anarşi olayları, asla bir "sağ - sol çatışması" değil, tamamı ile gizli ve kahpe bir oyunun, Türk Devleti'ni ve Türk Milleti'ni parçalamaya yönelik, plânlı ve programlı bir savaşın ifadesi idi. Emperyalizmin bir oyunu idi.

Emperyalizm, bu istilâ emellerini, bir "sağ - sol çatışması" ile maskelemek için elinden geleni yapıyordu. Türk Milleti'ni ve onun vatanperver gençliğini, bu savaşın "diğer bir kutbu" durumuna getirmek için, her türlü tahrike başvuruyordu. Milletlerin kendi millî ve mukaddes değerleri karşısındaki hassasiyetini, kendi vatanını, istiklâlini ve bayrağını ayakta tutmak hususundaki gayretlerini çok iyi biliyordu. Hele, Türk Milleti'nin bu konulardaki his ve heyecanlarını çok iyi tanıyordu.

Bütün renkleri ile emperyalizm ve bilhassa "kızıl istilâcılar", Türk Milleti'ni ve onun milliyetçi gençliğini "karşı harekete" zorlamak üzere, okullarda "İstiklâl Marşımızı" okutmuyor, ıslıklarla "Kızıl Enternasyonalı" söyletiyordu; Ay - Yıldızlı bayrağımızı gönderlere ya çektilirilmiyor veya cesur idareciler eliyle mahzûn bir şekilde asılıyordu. Duvarlara yıkıcı ve bölücü sloganlar serbestçe yazılıyor, dünyanın meşhur "komünist liderlerinin resimleri boy boy oturtuluyordu. Bizzat müşahade ettiğimiz üzere, sınıflarda Türk ve İslâm kelimelerini kullanmak büyük bir cesaret meselesi durumuna getirilmişti. Dershanelerde açıkça "Marksist öğreti" tâlim ediliyor, genç nesillerin eline, bölücü, yıkıcı neşriyat tutuşturuluyor, Türk Milleti'ni ve Devleti'ni hedef alan "bildiriler" dağıtılıyor, "pankartlar"

taşınıyor, "şehir ve kır gerillası" konusunda eğitici kitaplar okutuluyordu. Bununla da kalmıyor, iyi eğitilmiş birkaç eşkiya, bütün bir müesseseye hâkim oluyor, yüzlerce, binlerce insanı "korku belâsına" kendine âlet ediyordu. Direnenler olursa, ya dövülüyor, ya öldürülüyordu.

Tehlike, bütün vatan köşelerine yayılmış, bütün tabaka ve dilimleri ile vatan çocukları, âdeta bir avuç eşkiyaya boyun eğmeye zorlanıyordu. Evler dinamitleniyor, insanlar kurşunlanıyor, kahveler taranıyordu. Sahrur için uyanan ve ışıklarını yakan ev ve mahalleler bombalanıyordu. İşe, okula, fabrikaya gitmek engelleniyor, boyun eğmeyen kişiler, gruplar, köyler ve mahalleler her türlü hakaret ve tehlikeye maruz kalıyordu. Evet, bütün maksat, bir "karşıt grup" ihdas etmek, oyunu, bir "sağ - sol çatışması" tarzında maskeleyerek... Küçük bir "karşı - devrimci" grup oluşturup büyük halk kitlelerini ve hatta devlet güçlerini, şaşırtarak "nötralize" etmek... Bunun için, bütün propaganda silâhlarını kullanmak, devleti ve milleti savunan güçleri pasifleştirmek, hareketsiz bırakmak. Böylelerini, olmadık sıfatlarla lekelemek... Tahriklerle suça itmek, böyle birileri çıkarsa, olayı, olmadık boyutlarda istismar etmek, münferit olayları "genelleştirmek", ferdî olayları "örgütlü eylemler" biçiminde propaganda etmek, "resmî makamları" yanıltmak, şaşırtmak ve yönlendirmek... Devleti ve milleti "dostunu" ve "düşmanını" ayıramaz duruma sokmak...

Her ne ise, 12 Eylül 1980'den sonra "külâh düşmüş, kel meydana çıkmıştır. Şimdi, "şartlanmış çevreler hariç", hemen hemen herkes, devletimizin dışarıdan yönlendirilmiş ve dışarıda hazırlanmış bir istilâ hareketine maruz bırakıldığını görmektedir. Şimdi, Türk Ordusu ve Güvenlik Kuvvetleri, bu istilâ hareketinin belini kırmak üzeredir. Dost ve düşman belli olmuştur.

Türkiye, 8 Şubat 1986

ORDU-MİLLET

Milletlerin kendilerine mahsus "tipik yapılan" vardır. Bu husus, birçok ilim ve fikir adamının dikkatini çekmiştir. Nitekim, Alman psikologlarından W. Wundt, bu noktadan hareketle bir "Kavimler Psikolojisi" yazmış, milletleri, birbirinden ayıran belli başlı özellikleri belirtmeye çalışmıştır. Gerçekten de milletlerin, tarihî tecrübeleri neticesinde ulaştıkları "ortak bir şuurları" vardır. Bu şuur,

uzun asırlar boyunca ve nesilden nesle devredilen millî bir hayat mücadelesinin mahsûlüdür. Yanlış veya doğru, Batılı birçok fikir adamı, milletleri, psikolojik özelliklerine göre tasnif etmek istemişlerdir. Meselâ, bunlara göre, bazı milletler "ferdiyetçi, özel teşebbüsçü ve dinamik", bazı milletler "cemiyetçi, devletçi ve teşebbüs ruhu zayıf", bazı milletler "kültür ve medeniyet kurmada öncü", bazı milletler "taklitçi ve miskin"... olurlar.

Bütün bunlar doğru mu? Elbette, iddialar, kritik edilmeye muhtaç... Acaba, bu hususlar, bir milletin tabiatı ve fıtratı icabı olabilir mi? Yoksa, bunlar, şu veya bu zaruretlerle, belli bir zaman parçası içinde, milletlerin içine düştükleri durumları mı ifade ederler? Öyle anlaşılıyor ki, ilim adamları, bu konuda ilmi, daha objektif kriterlere bağlanarak hüküm vermek zorundadırlar.

Bütün bunların yanında, kesin olarak bilinen bir husus vardır: Her milletin "kollektif bir yaşama üslûbu" vardır. Bu, ortak kültür ve medeniyetten kaynaklanan bir ortak "ortak tavırlar" meselesidir. Bu ortak tavırlar, bir milletin "ortak temel şahsiyetini" temsil eder ve eğitim yolu ile zaman içinde bütün ferdi hayatları da biçimlendirir.

Türk Milleti'nin de böyle bir temel özelliği var mıdır? Evet, vardır ve bu bizim "Ordu - Millet" karakterimizdir. Hakanlarını birer "Tanrı - Kut", (Allah'ın bütün cihana gönderdiği birer ıslahatçı) olarak gören milletimizin, en önemli özelliği "Ordu - Millet" olmasındadır. Bütün tarihimiz, bu millî karakterimizin tezahürleri ile doludur. Üstelik, milletimiz, bu ruh ve şuuru taşıdığı müddetçe de başarılı olmuştur. Türk Milleti için "askerlik", düzen ve disiplin, onun dışındaki hayat "başıbozukluktur. Batı Medeniyeti'nde "sivil", medenî karşılığıdır da bizim dilimizde "sivil", başıbozuk demektir. Yani, Türk Milleti, disiplin ve hürriyetin dengesi üzerine kurulu bir yaşayışa alışkındır. O, "hürriyet" kadar "disiplini" de sever. Bu dengeyi kaybettiği zaman zarara uğrar.

Öte yandan, yüce dinimiz "cihadı", bütün müminlere "farz" kılarken, bütün inananları "Allah'ın ordusu" durumuna sokar. İslâm dinine göre, her "mümin", gerektiğinde "mukaddes bir savaşçıdır. İşte, Türk'ün "kollektif ruhu" ile "İslâm'ın bulunduğu" güzel noktalardan biridir bu. Nitekim, İslâm'ın "cihad farzı", Türk'ün "Ordu - Millet karakterini", bütün haşmeti ile kavramış, onun bütün hayatında etkili olmuştur. Türk - İslâm kültür ve medeniyetindeki "Alperenler" ve "Dervişgâziler", bu ruh ve şuurun tarihimizdeki ifadesi olmuştur.

Türk'ün "Ordu - Millet" karakterini, yalnız savaş meydanlarına has bir şey zannetmeyiniz. Türk mimarken, çiftçi iken, esnaf iken, devlet memuru iken, sanatkârken, bestekâr iken, çini ve halı işlerken, ev yaparken ve döşerken, laboratuvarlar kurarken, gemiler inşa ederken, top dökerken, öğretmen, öğrenci, ana ve baba iken, şairken, yazarken... hep bu ruh ve şuur ile hareket etmiştir.

Düşmanlarımız, bizim "Ordu - Millet" karakterlerimizden hoşlanmazlar, onlar, "anti-militarist'tirler. Onlar, başıbozuk "halk yığınlarından uydurma "ordular" (!) kurmak sevdasındadırlar. Liberal ve kapitalist çevrelerin de bu konuda başka sıkıntıları vardır. Onlar, dağınık bir cemiyette daha kârlı çıkarlar.

Türkiye, 10 Şubat 1986

ŞEHİRLEŞME VE MEDENİYET

Arapça'da "şehirleşme"nin adı "medenîleşme"dir. Bilindiği gibi, bu dilde "Medine", şehir demektir. Bu sebepten olacak, Şanlı Peygamberimiz'in dilinde de "medenîleşme, şehirleşme" demektir. Nitekim, O, "Bedevîliği bırakın medenî olun" diye buyururken bunu kast etmiş bulunmaktadır. Yine, bilindiği gibi, "bedeviler, bâdiyede (çöllerde ve dağlarda) konar-göçer yaşayan kimseler demektir.

Gerçekten de dinimizde "bedeviyet" sevilmemiş, "medeniyet", bir hayat şekli olarak daha fazla tercih edilmiştir. Şanlı Peygamberimiz, Müslümanların "gösterişli şehirler" kurmasını arzulamış ve bu konuda müminleri teşvik de etmişlerdir. Şu emir onlarındır: "Mescitleriniz sâde, şehirleriniz gösterişli olsun". Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de, "bedevîlik" beğenilmemiş, bu tip bir hayatın kabalık, küfür ve nifak dolu olduğu belirtilmiştir. Bakınız, yüce ve mukaddes kitabımız bu konuda ne buyururlar: "Bedeviler, küfür ve nifak bakımından (şehirlerden) daha beterdir". (et -Tevbe / 97).

Günümüzde "medeniyeti", bir bakıma, tekniklerde, aletlerde, ölçülerde, davranışlarda, tavırlarda ve zevklerde "incelme" olarak tarif etmek mümkün gözükmemektedir. Oysa "bedeviyet", bunun tamamen aksidir ve bütün hayata bir "kabalık" hâkimdir. Medeniyette, beşerî ihtiyaçlar, daha da çoğalmış, iş bölümü ve meslekler, pek artmış ve giriftleşmiştir. İçtimâî temaslar, dolayısı ile "dil" ye diğer kültür müesseseleri zenginleşmiştir.

Medeniyet tarihini, şöyle kabaca da olsa, gözden geçirenler göreceklere ki, gerçekten de "medeniyetler", şehirlerin kurulması ile başlar ve gelişir. Hangi millet, daha erken "yerleşik hayata" geçmiş ve "şehirler kurmaya" başlamışsa, o cemiyet, daha kolay ve güçlü bir medeniyet kurmuştur. Aksine, bu konuda gecikmiş, yani, kolayca "yerleşik hayata" geçememiş ve "büyük şehirler" kuramamış milletler, büyük "medenî hamleler" yapamamışlardır. Halkımın, büyük bir kısmı konar - göçer durumda yaşayan, yahut küçük ve iptidai köylerde barınan, nüfusunun büyük bir ekseriyeti "ziraat ve hayvancılık" ile uğraşan bir cemiyet, "medeniyet yarışında" hayli geri kalmış demektir. Gerçekten de "medeniyet", yoğun ve yerleşik yaşamayı, büyük şehirler kurmayı, hizmet ve sanayi sektöründe hamle üstüne hamle yapmayı gerektirir.

Bu konuda İbni Haldun (M. 1334 - 1406), ancak, güçlü devletlerin, büyük şehirler kurabileceğini belirttikten sonra, İslâm Medeniyeti'nin ileri olduğu dönemlerde, Müslümanların çok büyük şehirler kurabildiğini şöylece belirtir: "Me'mun devrinde, Bağdat, birbirine yakın ve bitişik olmak üzere, kırk şehirden mürekkepti. Son derece bayındır ve büyük olduğu için, bir şehir halinde, yalnız bir sur ile çevrili değildi... Müslümanların hâkimiyeti altında iken Kurtuba ve Mehdiye'nin hali de böyle idi. Kendi gözümüzle gördüğümüz gibi, Kahire'nin hali de böyledir. (İbni Haldun, Mukaddime, Cilt 2, S. 247 - 248, Z.K. Ugan tercümesi, 1954).

İbni Haldun'a göre, beşer hayatın gayesi "medenîleşmektir. Ona göre, "göçebelik", yerleşik hayata geçilmeden önceki bir hayat biçimi olup cemiyetleri, o statü içinde bırakmamak gerekmektedir. Çünkü: "Göçebeliliğin kalabalığı, medenî hayatın inceliklerinden öncedir... Göçebeliliğin gayesinin medenîleşme olduğunu ve medeniyete doğru yürüdüğünü" görmek lâzımdır, (a.g.e. S. 324).

Görülüyor ki, İslâmiyet ve ondan ilham alan Müslüman ilim adamları, asırlarca önce, günümüzün meselelerini tartışmış ve bize yol gösterebilmişlerdir. Onların ahfadları olan bizler ne yapmaktayız?

Türkiye, 11 Şubat 1986

"ZİRAİ CEMİYETLER" VE FAKİRLİK

Müşahedeler göstermektedir ki, "ticarete ve sanayiye" ağırlık veren cemiyetler, "ziraata ve hayvancılığa" ağırlık veren cemiyetlere nazaran daha zengin ve müreffehler. Bu, bütün tarih boyunca böyle olmuştur ve günümüzde de durum değişmiş değildir. Bugün de dünyanın en kalkınmış ülkeleri, ticarete ve sanayide en ileri gitmiş olanlarıdır.

Elbette, bir cemiyetin hayatında, iyi plânlanmış bir ziraatın çok önemli bir yeri vardır. Ancak, öyle anlaşıyor ki, "ziraatı muasır teknik ve vasıtalar" ile geliştirmek başka şeydir de bir "ziraî cemiyet" olarak kalmak başka şeydir. Bu konuyu işlerken İbni Haldun şöyle der: 'Ekinciliği meslek edinenler, hakîr ve zelil düşerler', (a.g.e. 2. cilt, S. 385).

İslâmiyet, ziraata elbette önem verir, nitekim, Şanlı Peygamberimiz: "Kıyamet kopacağını dahi bilseniz elinizdeki ağaç fidanını dikiş" diye buyurmasına ve "Bütün peygamberler çobanlık yapmıştır" diye konuşmasına rağmen, O, daha çok ticaret ve sanayiye teşvik etmeyi tercih etmişlerdir. "Rızkım onda dokuzu ticarettedir", "Cesur tacir rızıklanır, korkak tacir ise mahrum kalır", "Allah, meslek sahibi mümini sever" sözleri O'nundur.

İbni Haldun'a göre, Şanlı Peygamberimiz, İslâm cemiyetlerinin "ziraattan" çok "ticaret ve sanayiye" değer vermesini isterdi. Onun Buharî'den naklettiği bir hadis-i şerife göre "Allah'ın Resulü, Ensar'dan birinin avlusunda bir saban demiri gördüğü zaman: "Bu demir, herhangi bir kavmin avlusuna girdiyse, zillet ve fakirlik de o demirle beraber girmiş, o kavim hakîr düşmüştür" diye buyurmuştur. Buharî, Sahihinde, bu zilleti, fazlaca ekincilikle meşgul olanlara hamleder". (a.g.e. 2. cilt, Sf. 385).

Bütün bu acı ihtarlar rağmen, maalesef, bugün İslâm Dünyası, ticaret ve sanayide "geri kalmış", tam veya yarı sömürge hayatı yaşayan birer "ziraî cemiyet" hüviyeti içinde çırpınıp durmaktadır. Yüce dinimizin emirlerine uymadığı için, bugün zelil ve sefil düşen İslâm Dünyası'nın acıklı durumunu, içi sızlamadan seyredecek kaç mümin vardır? Milyonlarca ton buğdayı, pamuğunu, pirincini, meyve ve sebzesini, milyarlarca varil ham petrolünü, emek ve alın terini, "sömürgeci ülkelerin", mamul maddeleri ile değiştirmek zorunda kalan, kendisi fakirleşirken, "el oğlunu" zenginleştiren

Müslüman ülkeler, ne zaman uyanacak, silkelenecek, birer "ticaret ve sanayi cemiyeti" olmanın hazzını yaşayacaktır. Evet Müslümanlar, muasır teknik ve vasıtalarla desteklenmiş bir ziraatın yanında, mutlaka, hızla "ticaret vs. sanayiye" ağırlık veren, birer cemiyet durumuna gelmelidirler. Bu, onların "var olma veya yok olma" meselesi haline gelmiştir.

Bunun da en kestirme yolu, "maarifin bu istikamette plânlanması"dır. Teknik öğretime, teknik üniversitelere ve teknik kadroların yetişmesine gerekli önem verilmeli, ilmî ve teknik araştırmalara çok değer vermeli, bu konudaki fedakârlıklardan çekinmemelidir. Biz Müslümanlar, millî ve mukaddes değerlerine bağlı ve muasır seviyede yetişmiş "teknik kadrolara", ekmek ve su kadar muhtacız. Şanlı Peygamberimiz şöyle buyuruyorlar: "Dünyayı isteyen ilme sarılsın, âhireti isteyen ilme sarılsın, dünya ve âhireti birlikte isteyen ilme sarılsın".

Evet, kendi ülkemiz için de bir çıkış yolu arıyoruz. Çıkış, ancak "Türkleşmek, İslâmlaşmak ve Muasırlaşmak" ile mümkün olacaktır.

Türkiye, 12 Şubat 1986

İSLÂMİYET VE GÜÇLÜ MEDENİYETLER

İslâmiyet, "güçlü medeniyetlerin" doğmasına kaynak olan bir dindir. Tarihden kesin olarak öğreniyoruz ki, hangi kavim İslâm'a samimiyetle sarılmış, onu, dosdoğru öğrenmiş ve yaşamışsa, mutlaka, büyük medenî hamleler gerçekleştirebilmiştir. Araplar, Türkler, Farslar, Berberîler, Hintliler, çeşitli asırlar içinde, bunu, bütün dünyaya göstermişlerdir.

Tarih diyor ki, "kurtuluşu" İslâm'da gören ve bu imana, aşka ve aksiyona sahip olan kavimler mutlaka yücelmişlerdir. Büyük Sahabî Hz. Ömer şöyle buyuruyorlar: "Biz Araplar, zelîl bir kavim idik, İslâm ile şerefledikten sonra, aziz bir kavim olduk. Eğer, bir gün, İslâm'ın dışında izzet aramaya kalkışırsak daha da zelil oluruz". Bugünkü Arap ve İslâm Dünyası'na bakarsanız, Yüce Halife'nin ne kadar haklı olduğunu, ıstırapla görürsünüz.

İslâmiyet, yüksek bir medeniyet için, "iki temel şart" istemektedir. Birincisi "insanlar arasında adalet! sağlamak", ikincisi de "muasır teknolojiye öncülük etmek". Biraz sonra mealini vereceğimiz âyet-i kerime'de buyurulduğu üzere, Yüce Allah, beşeriyete

"adaleti ayakta tutmak için yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'i" göndermiş ve teknolojik üstünlük sağlamak için de "kendisinde çetin bir sertlik ve insanlar için menfaatler bulunan demiri" yaratmıştır. Bununla Cenab-ı Hak, müminleri "âdil" ve "güçlü" bir medeniyet kurmaya davet etmektedir. İster misiniz? Şimdi, bu âyet mealini birlikte okuyalım ve hatta mümkünse ezberleyelim:

"And olsun, biz, peygamberleri, apaçık delillerle gönderdik ve insanlar adaleti ayakta tutsunlar diye, onlarla birlikte Kitab'ı ve mizamı indirdik. Bir de kendisinde çetin bir sertlik ve insanlar için menfaatler bulunan demiri indirdik".(el - Hadîd / 25).

Evet, İslâm'da Kitab ve Mizan "adaletin", demir (hadîd), "teknolojik üstünlüğün" sembolüdür. Unutmamak gerekir ki, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de "Hadîd" (Demir) adlı bir de "Sûre" vardır.

Nitekim, İslâm'ın bu yüce emirlerine uyularak, İslâm Dünyası'nda, asırlar boyu, Arabistan'da, Anadolu'da, Kuzey Afrika'da, İspanya'da, İran'da, Hindistan'da ve Mâveraünnehir'de (Türkistan'da), nice, ilim, fen, ticaret ve sanayi merkezleri kurulmuş ve buralardan bütün dünyaya ışık, bereket ve huzur dağıtılmıştır. Bunu, artık, herkes itiraf etmektedir. Ancak, kesin olarak bilmek gerekir ki, İslâm, gerçekleştirmeye çalıştığı medeniyetin özünde, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'in getirdiği imanın, ahlâkın ve adaletin bulunmasını ve teknolojik hamlelerin, bu öz etrafında, çelikten bir zırh gibi oluşmasını istemektedir. İslâm, "mânevi öz"den mahrum bir medeniyeti tehlikeli bulmaktadır. Merhum Mehmed Akif'in "tek dişi kalmış canavar" olarak tarif ettiği böyle bir gelişmenin, beşeriyete neler çekirtmekte olduğu ortadadır.

Bununla birlikte itiraf edelim ki, günümüzün gelişmiş cemiyetleri, ticaret ve sanayide büyük hamleler yapabilmiş olanlarıdır. Bugünün zengin ve güçlü devletleri, aynı zamanda, üstün bir "savaş teknolojisine" de sahip bulunuyorlar. Refah, bununla sağlanmaktadır. Bakınız, bu konuda da Şanlı Peygamberimiz ne buyuruyorlar: "Savaş için hazırlıklı olduğumuz müddetçe refah içinde yaşarsınız".

Şu anda, nice İslâm cemiyeti, sırf muasır savaş teknolojisine sahip olmadığı için zillet içinde yaşamaktadır. Zamanımızda "sanayileşmiş cemiyetler", böylece gelişemeyen cemiyetlere tahakküm etmekte ve boyundurukta tutmaktadırlar.

Türkiye, 13 Şubat 1986

ŞEHİRLEŞME VE İSLÂMİYET

Bilindiği gibi, şehri "şehir" yapan nüfusu değil, yüklendiği "içtimâî fonksiyonlardır. Nitekim, dünyamızda, nüfusu 50.000'leri aşan kasaba ve hatta köylerin yanında, nüfusu daha az olan "şehirler" de vardır.

"Şehirler", etrafında bulunan köy ve kasabalara nazaran, daha geniş bir çevreye "hizmet götürmek" ile mükelleftirler ve ona göre teşkilâtlanmışlardır. Yani "şehir", çevresinde bulunan bütün kasaba ve köylerin içtimâî, iktisadî, harsî ve idarî merkezidir. Böylece "şehirler", içtimâî teşkilâtlanmanın "ana merkezleri" ve "ana noktaları" olmaktadırlar.

Dikkat çekici bir ifadedir ki, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de, "Keremli belde Mekke şehri", etrafında bulunan köy ve kasabaların "anası" mânâsında "Ümm - el Kura" olarak anılır. (Bkz. eş - Şûra / 7). Bu âyet-i kerime, günümüzden 1400 yıl önce, şehirleri, yalnız "yapılan" ile değil "fonksiyonları" ile de tarif etmek gerektiğini, apaçık ortaya koymuyor mu? Bu husus, günümüz sosyologlarınca, henüz yeni yeni anlaşılmaktadır.

Yüce ve mukaddes Kitabımız'ın, ortaya koyduğu birçok âyetten kesin olarak anlaşıldığına göre, "içtimâî teşkilâtlanmada" şehirler, ülkelerin "ana merkezleridirler ve "beyin görevi" yaparlar. Yani, içtimâî, iktisadî, harsî ve idarî hamle ve hareketler, hemen daima şehirlerden başlar ve oralardan köylere doğru gelişir. Hatta, o kadar ki, Yüce Allah, peygamberlerini, "tebliğlerini" kolayca yapabilsinler diye, büyük şehirlere ve "ana merkezlere" gönderir. Nitekim, bu husus, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle açıklanmıştır: "Senin Rabbin, memleketlerin ana merkezine, karşılarında âyetlerimizi okuyacak bir peygamber gönderinceye kadar, o memleketleri helak edici değildir". (Bkz. el - Kasas / 59)

Medeniyet tarihinden öğrendiğimize göre, yalnız peygamberler değil, cemiyetlere biçim ve yön veren liderler, büyük ilim, fikir, sanat ve ahlâk adamları, büyük buluş sahipleri ve kâşifler -daha küçük birimlerde doğmuş olsalar bile- hemen daima seslerini, bu büyük merkezlerden duyurabilmişlerdir. Durum "menfi tipler" için de doğrudur. Gerçekten de, bir memleketin en şöhretli haramzadelerini ve hilekârlarını, köylerden çok şehirlerde aramak gerekir. Çünkü, şehir büyüdükçe, "acı" ve "tatlı" meyvesi de büyümektedir. Öyle

sanıyoruz ki, aşağıya yazacağımız âyet meali, bu hususu teyid etmektedir: "Her şehir ve kasabada da onların günahkârlarını, o yerlerde hilekârlık etsinler diye (zahiren) büyük (tanınmış) adamlar'dan yaptık". (el - Enam /123).

İşte "büyük şehir" budur. "Büyük müspetlerin" yanında "büyük menfiler"...

Bugün, dünyamızda hızlı bir "şehirleşme" hareketi başlamış bulunmaktadır. Sanayileşme hızına paralel olarak "köylerden şehre akın" bütün şiddeti ile devam etmektedir. Bütün dünyada olduğu gibi, ülkemizde de "köylerde yaşayanların" sayısı hızla azalmakta, "şehirlerde yaşayanların" sayısı ise aynı nispette artmaktadır. Öyle anlaşıyor ki, kalkınma ve medenîleşme, "sağlıklı bir şehirleşme vetiresi" ile müspet bir bağlantı halindedir. İlmî, plânlı ve kontrollü bir şehirleşme hareketi, kalkınmanın ve medenîleşmenin vazgeçilmez şartıdır. Böyle olunca, İslâm sosyolojisinde, "medeni" kelimesinin şehirli ve "bedevî" kelimesinin "çöllerde ve dağlarda yaşayanlar" mânâsında kullanılması tutarlı gözükmektedir.

Bunun aksine, sağlıksız ve başıboş bir şehirleşme hareketi ise, "Moğol istilâsından" farksız neticeler doğurur, ülkeyi perişan eder.

Türkiye, 14 Şubat 1986

İSLÂM MEDENİYETLERİ VE ŞEHİRLER

İslâm medeniyetinde "şehirler", yüce bir imanı, yüksek bir ahlâkı ve emsalsiz bir adaleti temsil eden "manevî bir öz" etrafında birbirine kenetlenmiş "aile", "mahalle" ve "semterlerden meydana gelmiş mamurelerdir. Bu sebepten olacak, bütün İslâm ülkelerinde, şehir, umumiyetle bir "Ulu Cami" etrafında el ele ve gönül gönüle vermiş evlerden, hanlardan, medreselerden, pazarlardan çarşı ve mahallelerden ibaret gözükürdü. Muhammed Ebu'l Nasır Farabî et- Türkî (M. 870 - 950)'ye göre, böyle şehirler, "Fâzıl Şehirler" olarak adlandırılmalıdır. Ona göre, "Fâzıl Şehir" halkı, birbirini sever ve bir diğerine bağlıdır. Onları, bu noktaya getiren iki önemli fazilet vardır: "Biri, ferdi başkasına bağlayan beraberlik, diğeri, ferdi men-sup olduğu cemiyete bağlayan beraberlik...". (Farabî, el - Medinet'ül Fâzıla, N. Danışman tercümesi, S. 78, Yıl: 1956).

Farabî, cemiyetlerin çöküşünü, "fâzıl şehir" yapısından "cahil şehir" yapısına geçişle izah eder. Yani, dayanışmaya, adalete, ilim ve

fenne önem veren, dine, ahlâka ve kanunlara bağlı "fâzıl şehirler" yıkılırsa, yerine, başıboş, çözülmüş ve kopuk cemiyetler doğar, maddeciliğe ve zulme dayanan "cahil şehirler" birer habis ur gibi gelişirler. Bu konuda Farabî, aynen şöyle yazar: "Cahil şehirlerin halkı, ruhen tatmin olmamışlardır. Nefisleri, zarurî olarak madde ile kâimdir... Onların yaşama sebebi olan madde çözülürse, maddeden beslenen hayat imkânları da çözülüp dağılır". (Farabî, a.g.e. S. 81-82). Ona göre, böyle bir cemiyette insanlar, egoist ve zâlim olurlar, birbirlerine acımazlar. Meselâ, onlar, şöyle düşünürler: "Her insan, kendi çıkarımı, kendi gücü ile elde etmelidir. Bahtiyar insan, mücadele sonunda, bütün hasımlarını yenip kahrreden insandır", (a.g.e. S. 90). Böyle olunca, "Her zümre, başka bir zümreyi soyup elinde bulunan şeyin topunu almak ister... Kim, kimi ezerse, kazançlı ve mutlu olur... Her şey, tabîî adalete uyduğundan, dövüş de adaletin tâ kendisidir. Adalet, başkasını ezmektir. Bu itibarla, mağlubun galibe hizmet etmesi de adalet sayılır", diye düşünülür. (Bkz. a.g.e. S. 93).

Farabî'nin "cahil şehri" anlatan bu satırlarını okurken, son üç asırda, dünyanın birçok yerinde ve bilhassa Avrupa'da cereyan eden trajik olayları hatırlamamak elde değil... Bugün de bir "madde boğuşması" içinde birbirine saldıran, insanlara tahakküm etmeyi, insanları sömürmeyi marifet bilen, korkunç tezatları bir arada yaşatan çözülmüş cemiyetler, sefil "gecekondu"larda "kenar mahalle" problemleri ile inleyen şehirler... Farabî'nin tâbiri ile "cahil şehirler"... Manevî bir özden mahrum kalan medeniyetler...

Yüce dinimiz İslâm'a göre, "zulmü adalete tercih eden" bu gibi "cahil şehirleri" ve "manevî özden mahrum medeniyetleri", ayakta tutmak mümkün değildir; böyleleri er - geç, büyük bir felâkete maruz kalarak helak olup giderler. Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyrulur: "And olsun ki, sizden önceki devirleri, kendilerine peygamberleri, apaçık deliller getirdikleri halde, zulmettikleri, imana gelmeyecekleri sabit olduğu için helak etmişsiniz". (Yûnus / 13) Bir de şu âyet mealini okuyalım: "Biz, ahali zâlim olan memleketlerden başkasını da helak etmeyiz". (el-Kasas / 59). Nitekim, sosyolog ve tarihçi İbni Haldun'a göre: "Zülüm, bayındır yerleri yıkar, yurdun bayındırlığını giderir". (Mukaddime, cilt 2, S. 83).

Evet, İslâm'a göre, medeniyetler, manevî ve maddî değerlerle yoğrulmuş bir organizma gibi olmalıdır ki, insan mutlu olabilsin.

Türkiye, 15 Şubat 1986

MİLLETLER DE ÖLÜR MÜ?

Bilindiği gibi, her canlı doğar, büyür ve ölür. Bu, bir kanundur. Fertler için doğru olan bu hüküm, acaba, cemiyetler, kavimler, kültür ve medeniyetler için de geçerli midir?

Evet, bu konu da tarihçileri ve sosyologları ilgilendirmiştir. Nitekim, bu konuda Arnold Toynbee ile P. Sorokin'in görüşlerini ortaya koyan -şimdi uzunca adını hatırlayamadığım- bir kitap yayınlanmıştı.

Bu kitaptan aklımda kaldığına göre, P. Sorokin, kültür ve medeniyetlerin, çok uzun ömürlü olduğunu, âdeta "ölümsüzlük" ifade ettiğini, öldü sandığımız, birçok kültür ve medeniyetin ya "yeni periyotlar" çizerek kendilerini sürekli olarak yenilediklerini, ya da başka kültür ve medeniyetlerin içinde varlıklarını sürdürdüklerini savunurken, A. Toynbee ise, ileride açıklayacağımız üzere İbni Haldun'dan ilham alarak "kültür ve medeniyetlerin" de canlı organizmalar gibi, doğduklarını, geliştiklerini, ihtiyarlayıp öldüklerini iddia ediyordu. Münakaşa, günümüzde hâlâ sürüp gitmektedir.

O halde, bize düşen iş, konuyu, bir de İslâm'ın ışığında değerlendirmektir. Önce, bu konuda yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in ortaya koyduğu hükmü belirtelim. KİTABİMİZ'da buyuruluyor ki: "Her ümmetin (milletin ve kavmin) bir eceli vardır. Binaenaleyh, o müddetleri gelince, ne bir saat geri bırakabilirler, ne öne alabilirler". (el-Araf/34).

Görüldüğü gibi, Kur'ân-ı Kerim'in hükmü açıktır. Yani, fertler gibi, cemiyetler de, kavimler de, kültür ve medeniyetler de öleceklerdir. Gerçi, müşahedelere göre, bunların ömürleri, fertlere göre, hayli uzun gözüküyorsa da netice değişmiyor. Nitekim, tarihte böylece doğmuş, gelişmiş ve ölüp gitmiş nice cemiyet, nice kavim, nice kültür ve medeniyet vardır. Kaldı ki yalnız Anadolumuz'da bile, bizden önce yaşayan nice cemiyet, kavim, kültür ve medeniyet artık mevcut değildir. Meselâ, Huniler, Urartu'lar, Hititler...şimdi neredeler? Durum, dünyanın, bütün coğrafyaları için de aynıdır. Onlardan kalan kültür ve medeniyet mirasları, ya başka milletlerce yağmalanmıştır, ya müzelerde sergilenmektedir, ya turistik harabeler halinde ibretle seyredilmektedir. Bu konuda yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır: "Biz, onlardan önce, nice asırlar halkını helak etmişizdir. Bu, onları, irşad etmedi

mi? Halbuki, kendileri de onların yurtlarında gezip duruyorlar. Bunda, akıl sahipleri için, elbette, ibret verici âyetler vardır". (Tâ-Hâ /128). Bunun yanında, hemen belirtelim ki, "iman" ve "adalet" gibi yüksek değerlere bağlı kültür ve medeniyetler, İslâm'a göre, çok uzun ömürlü olurlar. Çünkü, Yüce Allah: "Bir kavim, özlerindeki (güzel hal ve ahlâkı)nı değiştirip bozuncaya kadar, Allah, şüphesiz ki, onları, değiştirip bozmaz", (er-Râd /11) diye buyurur. Yine O, "Biz, ahalisi zâlim olan memleketlerden başkasını da helak etmeyiz", diye emreder." (el-Kasas / 59)

İşte, İbni Haldun, İslâm'ın ortaya koyduğu bu esaslardan hareketle meşhur tarih görüşünü tespit eder. Bu görüşe göre, Devletin kuruluş çağı, fedakârlık, hamiyet ve kahramanlık devresi olduğu için, tekâmüle doğru yürüme çağıdır. İkinci devre, servet kazanılmış olduğu için, rahatlığa, tekellüflü hayatın âdet ve alışkanlıklarına ve israflara dalma çağıdır. Üçüncü devre, böyle bir hayatın neticesi olarak yorulma, yıpranma ve ihtiyarlama çağıdır. Dördüncü devre, ihtiyarlık çağıdır ki, bir kere çöktükten sonra, artık ondan kurtuluş yoktur, (İbni Haldun, Mukaddime, Önsöz, Sf: XV). Günümüzde, A. Toynbee de bu görüşü aynen benimser ve savunur. Evet, milletler de ölebilir.

Türkiye, 17 Şubat 1986

ŞEHİRLEŞMENİN TEHLİKELERİ

Bizim kültürümüzde, "medenileşme", şehirleşmenin tâ kendisidir. Gerçekten de bütün büyük medeniyetler, şehirlerde boy vermiştir; köyler, tarihte önemli bir iz bırakmamıştır. Tarihten öğrendiğimize göre, büyük medeniyetler kurmak, büyük ticarî ve sınaî merkezler geliştirmek, insan kitlelerini yoğun bir "etkileşim sahası" içine almak demektir. Tarihçi ve sosyolog İbni Haldun'a göre, büyük şehirleri, ancak "güçlü devletler" kurabilirler.

Fransız demografisti Adolf Coste, cemiyetlerin, "burg'lardan başlayarak "site'lere, "metropol"lere, "kapitol"lere, "bölge merkezlerine" doğru geliştiklerini, bunların da bir "başkent" etrafında organize olarak devletleri oluşturduklarını belirtir. Bu görüşün, elbette haklı olan bir yanı vardır. Herkesin rahatlıkla müşahade edeceği üzere, günümüzde de "köy" ve "köylü" sayısı hızla artmakta, "şehirler" ve "şehirliler" çoğalmakta, ticaret ve sanayi merkezleri, insan kitlelerini cezbe etmekte, yoğun ve girift bir hayat biçimi,

bütün dünyada olduğu gibi, ülkemizde de görülmektedir. Nitekim, istatistikler de bu hususu doğrulamaktadır: 1927 yılında nüfûsumuzun, aşağı yukarı, yüzde 24'ü şehirlerde yaşarken, bugün, bu nispet, yüzde 60 dolayındadır.

Bu gelişmeyi durdurmak, hem mümkün, hem doğru değildir. Bu, bütün dünyanın yaşadığı ve yaşamakta olduğu bir gerçektir. Bununla birlikte, bilinmelidir ki, başıboş, plânsız ve iyi organize edilmemiş bir "şehirleşme hareketi" aynı zamanda, büyük ve çetin problemlerin de kaynağı olur; cemiyeti ve yöneticileri büyük bunalımlara iter; umulmadık içtimaî, iktisadî, harsî, idarî ve siyasî gelişmelere zemin olur; köyden şehre akın, bir "şehirleşme" hâdisesinden çok, bir "istilâ hareketi"ne benzer. Şehir, yeni "hemşehriler" kazanmak yerine, sanki "mülteci kampları"nda barınan işsiz, güçsüz, meskensiz, yardım ve alâkaya muhtaç "göçmenler" ile dolar, yahut, çetin problemler karşısında ne yapacağını bilmeyen, başkalarının refahı ve zenginliği karşısında "olumsuz duygular" geliştiren ve "istenmeyen eylemlere" başvuran "başıbozuk" güçler teşekkül eder. Tabular delinir, tahta ve teneke evler, kısacası "gecekondu"lar kurulur, her türlü "temel hizmet müessesesinden" mahrum "kenar mahalleler" gelişir. Pislik, cehalet, hastalık ve suça yönelme artar. İçtimaî gelenek ve dayanışma zayıflar, başıboş, disiplinsiz bir cemiyet çıkar ortaya... Devletin, hükümetin ve mahallî idarelerin işleri zorlaşır... Yani, filozof Farabî'nin, özlemini çektiği "fâzıl şehir" yerine, çok korktuğu "cahil şehirler" oluşur.

Buradan kolayca anlaşılmaktadır ki, "şehirleşme hareketi" mutlaka, önceden planlanmalı, vatan sathında uygun "cazibe merkezleri" hazırlanmalı, merkezî durumda bulunan ve gelişmeye elverişli köyleri, çeşitli hizmetler ile takviye ederek "köy boşalmasını" yakın çevre içinde çözmeye çalışmalıdır. Büyük şehirlerin etrafında "gecekondu"ların ve "kenar mahallelerin" teşekkülünü beklemeden -banliyöler halinde- yeni yerleşim sahaları, bütün temel hizmet müesseseleri ile birlikte planlanmalı ve bu iş ciddiyetle yürütülmelidir. Şimdi, ülkemizde, Ankara'da, İzmir'de ve İstanbul'da böyle bir şuurun doğmuş olduğunu görmekten memnun olmamak mümkün değildir. Oysa, problem, bütün Türkiye'yi ilgilendirmektedir ve "yumurta gelip kapağı dayanmadan" meseleler, önceden ele alınmalı ve gelişmelere hazırlıklı bulunmalıdır.

Bütün bunlar halledilse, ideal şehirler kurulsa bile yine bizzat "şehir hayatından doğan problemler" vardır, inşallah yarın, bu meseleyi inceleyeceğiz.

Türkiye, 18 Şubat 1986

MÜSBET VE MENFİ YÖNLERİ İLE ŞEHİRLEŞME VEYA MEDENİLEŞME

İdeal mânâsı ile şehirleşme, gerçekten "medenîleşme" demektir. Şehir, insanoğlunun muhtaç olduğu bütün içtimaî, harsî, iktisadî, idarî ve siyasî "temel hizmet müesseselerine" sahiptir. İnsanlar, maddî ve manevî ihtiyaçlarını kolayca temin ederler; medeniyetin nimetlerine daha az bir zahmetle ulaşırlar...

Şehirde içtimaî münasebetler daha zengin, iktisadî hayat daha hareketli, kültür hayatı daha ince ölçüler içinde yoğrulup idarî hizmetler daha kolay ve siyasî hayat daha canlıdır. Şehirde büyüyen bir çocuk ile köyde büyüyen bir çocuk arasında dil bakımından, tavır ve davranışlar açısından, alâka ve dikkat yönünden ne kadar önemli farklar vardır. Köyde, bütün hayata âdeta "statistik" (durgunluk), oysa şehirde "dinamiklik" (hareketlilik) hâkimdir, işte, bu sebepten olacak, hemen hemen bütün sosyologlar, "köyler muhafazakâr", "şehirler delişmen" olur, diye düşünürler. Gerçekten de köyler, bir cemiyetin "istikrar" arzusunu, şehirler ise "değişme ve yenileşme" iradesini temsil ederler. İçtimaî hayat açısından bakıldığında, her "iki temayül" de gereklidir. Fakat, bunun dengesini kurmak ise çok zordur.

Köylerde, âdeta organik ve tabii bir dayanışma vardır. Meselâ, köyde "dilenci" yoktur. Çünkü, "köy dilendirmez"; ne yapar yapar, fakir ve fukarasını korur, muhtaçları, himayesine alır. Oysa, şehir öyle midir? Esefle belirtelim ki, iyi plânlanmamış, şuurla gerçekleştirilmemiş bir şehirde, her türlü "güvenlik", "dayanışma" ve "adalet" duyguları çok zayıflar, dilenciler, hırsızlar, suçlular veya mağdurlar çoğalır.

Şehirler büyüdükçe, nüfusun "artma nispeti" düşer, çocuklar ve yaşlılar, birer mesele olur. Daha fazla refah, daha fazla lüks için, evinin dışında çalışan kadınların sayısı artar, aileler küçülür, analık fonksiyonlarını başarmak güçleşir, sahipsiz "çocuklar" ve himayesiz "ihtiyarlar" çekilmez hale gelebilir. Oysa, köyde çocuklar sevilir, ihtiyarlar saygı görürler.

Şehirler büyüdükçe, temel hizmet müesseseleri zenginleşir, fabrikalar, makineler, motorlar bütün tabiatı istilâ eder. Evlere, dairelere en güzel mobilyalar girer, çamaşırı ve bulaşıkları makineler yıkar, yemekleri, evin içinde bulunan lüks fırınlar pişirir; soğuk

ve sıcak su meselesini "çağdaş âletler" halleder; su; pınarlardan taşınmaz, hemen yanı başımızdaki musluklardan akar, ekmeğimizi, konservemizi, yiyeceğimizi, içeceğimizi, hatta çorbamızı fabrikalar hazırlar, bize onları yemek düşer... Artık yaya yürünmez, çeşit çeşit otolar bizi istediğimiz yere taşır, merdivenlere tırmanmak da yok... Düşmeye bas, bilmem kaçınıcı kata, zahmetsizce çık... Renkli veya siyah - beyaz televizyonu ile dünyayı seyret, dost, ahbap, akraba ziyaretleri yerine "bir telefon" yetmez mi?

Bütün bu gelişmeler, bir bakıma hoştur, güzeldir. Fakat, nedense, birçok fikir adamı, bu durumdan pek memnun gözükmemektedir. Meselâ, İbni Haldun, böyle bir gidişi "zevk ve refaha dalış" olarak yorumladıktan sonra şöyle der: "Zevk ve refaha dalış da cemiyetin zevalini bildiren alâmetlerdir". (Mukaddime, cilt 2, Sf. 325 - 333). Aynı konuyu incelerken, Amerikalı yazar, "Nobel Armağanı" sahibi Alexis Carrel, "İnsan Denen Bu Meçhul" adlı eserinde, insanın tabiatı ve kendi tabiatını ihmal ederek böyle "yapma bir medeniyet" geliştirmesini, "yanlış bir medeniyet kuruyoruz" çığılığı ile ifade etmeye çalışır.

İster misiniz? Bu konuyu, bir de İslâmî açıdan inceleyelim.

Türkiye, 19 Şubat 1986

MEDENİLEŞMEDE TABİAT VE KÜLTÜRÜN DENGESİ

Şimdiye kadar yaptığımız açıklamalardan anlaşılacağı üzere, bize göre "kültür", "dış tabiatın" ve "bizzat insan tabiatının" insan eli ile işlenerek değiştirilmesi, "medeniyet" ise, böylece elde edilen "kültür malzemesinin" hassas ölçüler ve teknikler ile inceltilmesi, yüceltilmesi, muasırlaştırılması ve orijinal bir terkibe ulaştırılmasıdır.

Ancak, şu nokta çok önemlidir ki, insanoğlu, bu işi başarırken, "tabiat"ın ve "kültür"ün dengesini, hassas bir biçimde korumalıdır. Yani, insan grupları, "tabiatla yetinmedikleri" gibi, "tabiatı ihmal" de edemezler. Öyle görünüyor ki, insanın "tabiatıdan kültüre" sıçraması demek, tabiatı, tahrip ve ihmal etmek, kirletmek ve hele hele "tabiatıdan kopmak" demek değildir. Bütün mesele, tabiatı tahrip ve ihmal etmeden, tabiatıdan kopmadan ve insan fıtratını bozmadan kültür ve medeniyetini gerçekleştirmektir.

Esefle belirtelim ki, günümüzde bu "hassas denge" korunamamakta, bilhassa "büyük sanayi" hamlelerinin güçlenmesinden sonra

iş, iyice çıkmaza girmiş bulunmaktadır. Yani, tabiat, hızla tahrip edilmekte, ihmal edilmekte ve kirletilmektedir. Öte yandan, "bizzat insan tabiatı ve fitratı" tehlikeye atılmaktadır. Gökdelen apartmanlarda yaşayan "balkon çocukları", yapma gıdalar ile beslenen "muhallesi çocukları", tabiatı göremeyen ve yaşamayan, "dört duvar arasına hapsolunan çocuklar", "ana olmaktan kaçan" kadınlar, vaktini haramhânelerde öldüren "babalar", toprağa değmeyen ayaklar, gürültü, patırtı ve homurtular arasında, tabiattaki pınarlardan, derelerden, kuş seslerinden habersiz kalan kitleler, kaybolan yeşillikler, solunan kömürlü, kükürlü ve zehirli havalar, unutulmuş kırlar, bozulan sağlıklar, bitmeyen gerginlikler, mücadele gücünü yitiren, kendi kendi ile boğuşan fertler, cemiyetler...

Belki yüzlerce defa denenmiştir ve müşahade edilmiştir ki, bir arslan yavrusunu, doğar doğmaz alıp ehlileştirirseniz, onu tekrar tabiata iade etmeye kalkıştığınız zaman, onun mücadele gücünü, iradesini kaybettiğini, tek başına yaşayan hemcinsleri gibi olmadığını hayretle görürsünüz. İnsanoğlu da böyledir. Bu sebepten olacak, birçok fikir adamı, insan, tabiattan koparan, insan tabiatını ihmal eden, tabiatı tahrip eden bir "kültürleşme ve medenîleşme" hareketine karşı çıkmıştır. Nitekim, bunlardan biri J.J. Russo'dur. Ona göre, büyük şehirler insanı bozmaktadır, onun için insan, tekrar tabiata ve kırlara dönmelidir. Biyolojist sosyologların hemen hemen hepsi, "cemiyetin tabii temeller üzerinde kurulmasını" savunmuşlardır. Çünkü, onlara göre, aşırı kültürleşme ve medenîleşme "tabii elemeyi" önlemekte, insan soyunun soysuzlaşmasına sebep olmaktadır. Alexis Carrel de bu fikirdedir.

Öte yandan Müslüman sosyolog İbni Haldun'a göre, "bedeviler", tabiatla içice yaşadıkları için, şehirlilere nazaran, hastalıklara, çetin şartlara ve güçlüklerle karşı daha tahammüllü ve mukavim olurlar da şehirliler, rahata fazla düşkün olduklarından tahammülleri ve mukavemetleri azdır. Ona göre, "bedeviler, şehirlere nazaran daha savaşçı olurlar". (Mukaddime, Cilt 1, S. 371). Yine, ona göre, tarih, "bedevilerin" ve "barbarların", şehrin rahat ve konforu içinde uyuşan cemiyetlere galip geldiğini ısrarla haber vermektedir.

Elbette, bu düşüncelerin, kendilerine göre, haklı birer yönü vardır. Gerçekten insanoğlu, kültür ve medeniyetini iyi kurarken, "tabiat" ve "kültür" dengesini iyi kurmalı, bilhassa kendi "fitratını ve tabiatını" asla ihmal etmemelidir. Kültür ve medeniyet değerlerine ulaşmak elbette güzel bir şeydir, ama, görüldüğü gibi, rizikoları da vardır.

Türkiye, 20 Şubat 1986

MEDENİLEŞME VE İSLÂMİYET

Yüce dinimiz İslâmiyet, medenileşme hamlesinde "tabiat" ve "kültürün" dengesini korumamız gerektiğini ve İslâm dininin "insan fitratına" (insan tabiatına) uygun olduğunu ısrarla belirtir.

İslâmiyet, bir bakıma, bütün tabiatın ve kâinatın, insan için yaratıldığını ve insanın emrine verildiğini belirtmekle, sadece insanın şerefini yüceltmekle kalmamakta, onu, yere ve göğe hâkim olmaya davet etmektedir. Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: "Yeryüzünü sizin için bir döşek, göğü, (âdeti) bir bina yaptı. O gökten bir su indirip onunla türlü türlü semerelerden sizin için rızık çıkardı". (el-Bakara/22). "Yerde ne varsa hepsini sizin için yaratan, sonra (iradesi) göğe yönelip de onları, yedi gök halinde tesviye eden, O'dur..." (el-Bakara/29)

Bu açık emirlere rağmen, insanoğluna düşen sorumluluklar da vardır. O, tabiatı ve bu tabiata döşenmiş nimetleri kullanırken, asla "israf" etmeyecek, Allah ve Resûlü'nün koyduğu sınırları ihlâl etmeyecektir. Nitekim, yüce peygamberlerden hiçbirisi, insanlar için faydalı olan "temiz ve hoş rızıkları" ve "ziynetleri" yasaklamamıştır. Ancak, "israf haramdır; hudutları aşmak yasaktır. İşte, bu hususlara işaret eden bir âyet meali: "Ziynetinizi alın, yiyin, için, (ancak) israf etmeyin. Çünkü Allah, israf edenleri sevmez. De ki: 'Allah'ın kulları için çıkardığı ziyneti, temiz ve hoş rızıkları kim haram edebilir?" (el - Araf / 31 - 32).

Bütün mesele, Yüce Allah'ın verdiği nimetleri kullanırken O'nun tayin ettiği "hudutlar" içinde kalmaktadır. Eğer, beşeriyet, bunun aksini yaparsa, kendisi zarara uğrar, kendi kendine yazık etmiş olur. İşte, bu hususa işaret eden âyet-i kerîme meali: "Her kim, Yüce Allah'ın gösterdiği ölçü ve hudutları aşarsa, kendine zulmetmiş olur". (et -Talak /1).

İslâmiyet, bir taraftan "tabiatı, israf etmeden" kullanmamızı emrederken, diğer taraftan da "beşer fitratına uygun" bir din olduğunu ilân etmektedir. Yani, İslâm, "insan tabiatını" tahrip ve ihmal etmez, onu, yine insanın lehine terbiye etmeye çalışır. Bâtıl dinler ve insan tabiatına aykırı kültür değerleri, "insan fitratına uygun" olmadıkları için, insanoğluna zarar verici ölçülere ulaşmışlardır. Oysa, İslâm, "insan fitratını" esas alır ve davetini şöyle yapar: "O halde, yüzünü, muvahhid olarak dine, Allah'ın o fitratına

çevir ki, O, insanları, bunun (bu fitratın) üzerine yaratmıştır. Allah'ın yaratışına (hiçbir şey, hiçbir yorumlama) bedel olamaz. Bu, dindik ayakta duran bir dindir. Fakat, insanların çoğu bilmezler". (er-Rûm/30).

Bu sebepten olacak, Şanlı Peygamberimiz, bir taraftan "Bedeviyeti bırakınız, medenî olunuz" diye emrederken, diğer taraftan, yine Yüce Allah'ın emirlerine uyarak Müslümanların aşırı derecede "lükse, konfora ve dünyaya düşkün" olmalarını yasaklar. Bizzat kendileri, sade, temiz ve güzel bir hayat yaşayarak Müslümanlara örnek olur. Sağlığa zararlı yumuşak yataklar yerine "sert yatakları" tercih eder, az yer, az içer, yeteri kadar uyur, sık sık tabiata açılır, Müslümanları "yüksek binalar" yerine, tabiata daha yakın yerlerde yaşamaya teşvik eder. Yine müminleri uyuşturan bir hayat tarzı yerine, "cihadı besleyen" yaşayış biçimlerine götürür; gençleri güreş yapmaya, yüzmeye, koşuya, ok atmaya ve ata binmeye özendirir. Her türlü alkollü maddeyi ve keyif maksadı ile alınan uyuşturucuları yasaklar. Yani, İslâmiyet, kültür ve medeniyetin, tabiatı ve insan fitratını yıkmasına izin vermez. Gerçekten de sağlıklı mânâda "medenîleşmek" İslâmlaşmakla mümkündür.

Türkiye, 21 Şubat 1986

"ZİRÂİ CEMİYET" YAPISI VE MESELELERİ

İçinde Türkiye'mizin de bulunduğu İslâm Dünyası, umumî yapısı itibarı ile "ziraî cemiyetler" niteliğindedir. Dolayısı ile ortak problemlerimizden birçoğu, İslâm Dünyası'nın bu yapısından kaynaklanmaktadır.

Bilindiği gibi, "ziraî cemiyetler", umumiyetle dağınık yaşayan, daha çok hayvancılıkla ve çiftçilikle geçinen, sanayisi yetersiz, ticareti zayıf, haberleşme ve ulaşım sistemi iyi gelişmemiş, içtimâî temaslara kapalı, kolay değişmeyen ve katı geleneklere sahip gruplardır.

Gizli işsizi fazla, eğitim seviyesi düşük, millî kültürünü muasır seviyede işleyememiş gruplar biçiminde oluşan "ziraî cemiyetler", aynı ülke içinde bile, çok defa, bir diğerine kapalıdır. Bu sebepten "Eski köye yeni âdet" girememektedir. Dolayısı ile bölgecilik, aşiretçilik, kabilecilik hisleri, şive ve ağız farkları ile "inançlardaki aykırılıklar", asırlar ve nesiller boyu diri kalmakta, "ortak millî kültür değerlerinde bütünleşmek" hayli zorlaşmaktadır. İslâm

Dünyası için, bu durum büyük bir dezavantajdır, çünkü, emperyalist çevreler, böyle bir ortamda çok kolay at oynatırlar.

Öte yandan "ziraî cemiyetlerde", kinler, öfkeler, kan dâvaları, dinî ve etnik gruplaşmalar, kolay kolay bitmez. İşte bu sebepten yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de, "Bedevilerde küfür ve nifak (şehirlerden) beterdır", diye buyurulmuştur. (et - Tevbe / 97).

"Ziraî cemiyetler", her ne kadar, dışarıdan sessiz, sakın ve durgun görünürlerse de gerçekte çok sert ve sıkıntılı bir hayat yaşayan "içe dönük" insan gruplarını temsil ederler. Refah ve kültür seviyeleri düşük olan ve hemen her zaman "sanayi ve ticarette ileri cemiyetlerin baskısı altında ıstırap çeken ve soyulan "ziraî cemiyetlerinde "içtimaî hareketlilik" çok zayıftır ve "içtimaî meratip" âdetâ katılmıştır. Bu sebepten olacak, bu gibi cemiyetlerde, "idareciler" ile "halk" arasında, asırlar boyu süregelen, gizli bir çekişme ve çatışma vardır; yahut bu "iki birim" arasında kopukluk müşahade edilir.

Maalesef "ziraî cemiyetlerde" güçlü ve verimli bir "entellektüel kadro" kolay kolay teşekkül edemediğinden, böyle cemiyetlerin dert ve meseleleri, iç ve dış "istismarcı çevrelerin" elinde rotasından çıkarılır ve sömürülür. "Problemler", ilim ve eğitim yolu ile çözüleceğine, cemiyeti birbirine düşürücü "suçlama" ve "karalama" yoluna sık sık başvurulur. Böyle bir ortamda, kişiler, zümreler, kökü içeride ve dışarıda bulunan demekler, partiler, basın ve yayın organları... "niyetlerine, hedeflerine ye maksatlarına" göre vaziyet alırlar. Belki de "derde devadan gayrı, her şey" sergilenir. Oysa, bu gibi ülkelerin çok akıllıca plânlanmış ve ustaca yürütülen programlara, ilim ve eğitim yolu ile desteklenen ve mutlaka başarıya ulaştırılması gereken projelere ihtiyacı vardır. Çünkü, bu gibi ülkelerin, çok çetin meseleleri vardır ve bunlar, tam bir tabip dikkati ile tespit, teşhis, tedavi ve kontrol edilmesi gereken konulardır.

Kesin olarak belirtelim ki, bugün, İslâm Dünyası'na acı çektiren birçok mesele, bir bakıma, her türlü istismara açık olan "ziraî cemiyet" yapısından kaynaklanmaktadır. Nitekim, aynı "kan"dan ve aynı "din"den olan ve fakat, bir türlü kenetlenip bir yumruk gibi toparlanamayan gruplar, bize göre, asırlarca "birbirine kapalı kalan", anlaşmayı ve uzlaşmayı zorlaştıran sert geleneklere ve "aykırı inançlara" sahip olan "ziraî cemiyetlerin" acı meyveleridir. Bu gibi cemiyetlerin "ziraî yapı"dan, "sınaî yapıya" geçmesi de başlı başına ayrı bir tehlike sahasıdır. Yarın da bu konuya eğilmek istiyoruz.

Türkiye, 22 Şubat 1986

"SINAİ CEMİYETE GEÇİŞ DÖNEMİ" VE GETİRDİĞİ MESELELER

Görünen odur ki, İslâm Dünyası da büyük bir özlemle, bir "ticarî ve sınaî cemiyet" yapısına kavuşmak istemektedir. Kendi "maddî" ve "manevî" ham maddesini bizzat kendi elleri ile bizzat kendinin ürettiği makine ve âletler ile, bizzat kendine has üslup ve şahsiyet ile işlemek, hem "ziraatte", hem "ticaret ve hizmetlerde", hem "sanayi ve teknolojiye", hem de "kültür ve medeniyet hamlelerinde" başarılı olmak isteyen İslâm Dünyası'nın bu özlemlerinin, gerçekçi plân ve programlar ile teoriden aksiyona geçmesini bütün kalbimizle temenni ederiz. İçinde, aziz Türkiyemiz'in, bütün Türklük Âlemi'nin de bulunduğu İslâm Dünyası'nın zaferi için dua etmeyecek bir tek mümin olamaz.

Ancak, bilinmelidir ki, "ziraî cemiyet" yapısından "sınaî cemiyet" yapısına geçiş dönemleri, içtimaî hayatın en kritik safhalarından birini teşkil eder. Nitekim, başta ülkemiz olmak üzere, aşağı yukarı bütün İslâm Dünyası, bu "kritik safhaya" girmiş bulunmaktadır ve bunun sancılarını çekmektedir.

Asırlarca, "geri kalmışlığın", zengin ve bereketli topraklar üzerinde "fakir ve fukara yaşamının", çeşitli renkteki emperyalist güçlere "boyun eğmişliğin", kendi ülkesinde "garip ve parya" hayatı yaşamaya mahkûm edilişin, "yabancılarca" ve "yabancılaşmış kadrolarca" kendi öz kültür ve medeniyetinin hor ve hakîr düşürülüşünün ve daha nice kahpece oyunlarla kahredilişini görmenin ezikliği içinde uyanan İslâm Dünyası'nın, şimdi, tam bir panik halinde olduğunu görmüyor muyuz?

Şimdi, irili ufaklı birçok İslâm Devleti", bu korkunç "şok" ile sarsılıp durmaktadır, huzursuzdur ve tedirgindir. Farklı programlar etrafında toplanan açık ve gizli kadrolar, kahredici ithamlarla birbirlerini suçlamakta,

İhtilâl üstüne ihtilâl, darbe üstüne darbeler yapılmakta, "yeni kurtarıcılar" ile "eski kurtarıcılar" birbirlerini akla hayale gelmeyecek ithamlarla lekelemektedirler. Şimdi, Afrika'da, Asya'da birçok İslâm Ülkesi'nin durumu budur. Hiç şüphesiz, bu durumdan en çok istifade edenler emperyalistlerdir. Kadrolar, "geri kalmışlığın hesabını" birbirinden sormakta, "sorumluluğu" birbirine yıkmakta, "emperyalizme hizmet etmekle" suçlamakta, "asırların açtığı

mesafeleri hızla aşmak için" iktidar olmak hırsı ile boğuşmaktayken, yabancı güçlerde boş durmamaktadırlar.

Bu arada, "geleneğe dayalı dayanışma", şehirleşme ve sanayileşme hızına paralel olarak zayıflamakta, içtimaî güvenlik sarsılmakta, teknolojik gelişmelere bağlı olarak "işsizlik" artmakta, içtimaî adalet arzuları kamçılanmakta, refah ve güven arayan kitleler, köyden şehre, küçük şehirden büyük merkezlere doğru kaymakta, "temel hizmet müesseseleri" yetersiz duruma düşmekte, cemiyetin ihtiyaçları büyümekte, her tabakadan, sınıftan, bölgeden ve çevreden yeni çılgınlıklar yükselmekte, "içtimaî hareketlilik" ve "içtimaî temaslar" artmakta, bu durum "devlet adamlarının" ve "idarecilerin" işlerini zorlaştırmakta, "muhalif çevrelere" güç ve fırsat hazırlamaktadır...

Görünen odur ki, İslâm Ülkeleri'nde, "iktisadî plânlama" gibi "içtimaî ve harsı plânlara ve plânlamalara" da ihtiyaç vardır. Unutmamak gerekir ki, hasımlarımız, problemlerini "birinci sınıf", ilim ve fen kadrolarına ve fikir adamlarına çözdürmektedirler. İslâm Dünyası'nda da "siyasî kadrolar" ile "akademik kadrolar" birlikte çalışmak zorundadırlar. Çetin problemler karşısında, asla ümitsizliğe düşmeden, konulara "ilmî ve millî tavrı" ile yaklaşmalıdırlar.

Türkiye, 24 Şubat 1986

ŞEHİRLEŞMENİN PLANLANMASI

Çaresiz, biz de kalkınmış ve sanayileşmiş her ülke gibi, nüfûsumuzun çok büyük bir kısmını "şehirlerde değerlendirmek", köy ve köylü sayımızı, ilmî ve gerçekçi plânlara dayanarak azaltmak zorundayız. Çünkü, biz istesek de, istemesek de gelişmeler, bu yönde olacaktır ve olmaktadır. Bu akışı, ne durdurmak, ne de boş bırakmak doğru olur.

Bu konuda devlet, "müdahaleci karakterini" ortaya koymalı, "merkezî" ve "mahallî idareler" el ele vererek, millî ve muasır ihtiyaçlara uygun tedbirlerle "sanayileşme" ve "şehirleşme" vetiresine sağlıklı bir yön kazandırabilmelidir.

Bunu yaparken, bilhassa "sanayi tesislerinin" vatan sathına dengeli ve gerçekçi bir dağılımına çok dikkat etmeli, ülke, bölge bölge, il il çok iyi etüd edilmeli, kalkınma havzasının tabiî ve coğrafi şartları yanında, "sosyo - ekonomik" ve "demografik durumu" da mutla-

ka nazara alınmalıdır. Hızla nüfûs kaybeden bölge ve şehirlerimiz çok iyi tanınmalı, kurulacak "sanayi tesisleri" bölgeler arası nüfûs kaymalarını dengeleyecek bir iş ve istihdam ortamı hazırlanmalıdır. Vatandaşlarımız, mümkün mertebe, kendi muhitlerinde "iş" bulabilmelidirler. Bunun, birçok faydaları da vardır. Önce, aile korunmuş olur, sonra, akraba, dost ve yakınlarla maddî ve manevî bağlar ve irtibatlar devam eder. Böylece "içtimâî kontrol" zayıflamadığı gibi, "geleneğe bağlı içtimâî dayanışma", kısmen de olsa, gücünü korur, kişinin intibakını kolaylaştırır, ruh ve akıl sağlığını tehlikeye sokmaz.

Kanaatimizce ülkemiz, iyi etüd edilmek şartı ile "uygun ağır sanayi bölgelerine" ayrılmalı; her bölgede birkaç "ağır sanayi merkezi" kurulmalı; içtimâî ve iktisadî güç, bu merkezlerden, çevresine ilmî ve millî bir plânlama ile pompalanmalıdır.

Yani, "ağır sanayi merkezleri", tıpkı bir "kalp gibi çalışmalıdır. Yahut, etrafındaki "tâli sanayi merkezlerini" emzirip besleyen bir "ana" gibi hareket etmelidir. Yani, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de buyurulduğu üzere, "büyük sanayi merkezleri", birer "Ümm'ül-Kura" (Şehirlerin anası) gibi iş görmelidir.

Böylece, "ağır sanayi merkezleri" ile "tâli sanayi şehirleri" arasında, hayatî ve koparılmaz bağlar meydana getirilmeli, ülkede, "iktisadî bütünlük" güçlü bir biçimde gerçekleştirilmelidir. Bu arada, "köyler" ve köylüler" de asla ihmal edilmemelidir. Artık herkes bilmektedir ki, ülkemizde, irili ufaklı 38.000 (otuz sekiz bin) köy vardır. Bu korkunç bir sayıdır ve insanımızın büyük bir kısmının dağınık ve "temel hizmet müesseselerinden" uzak yaşamakta olduğunu ortaya koymaktadır. Böylece yaşayan vatandaşlarımıza, en zarurî hizmetleri bile götürmenin zorlukları apaçık görülmekte ve bilinmektedir. Bazı siyaset adamlarının "Şehirde ne varsa, köye de onları götüreceğiz" sözü, propagandadan öte bir mânâ taşımamaktadır. 38.000 köye, şehrin bütün müesseselerini ve hizmetlerini götüreceklerini vaad edenler doğru söylemiyorlar. O halde, başka çareler gereklidir.

Bize göre, birbirine yakın olan sekiz - on köyden en merkezî durumda olanını "zirâî kalkınma merkezi" halinde ele almak, bütün "alt-yapı" hizmetleri ile "temel hizmet müesseselerini" bu merkezlerde yoğunlaştırmak daha uygun bir çıkış yolu olacaktır. Bu zirâî kalkınma merkezleri, bölge okulları, hastaneleri, ecza depoları ile donatılır; bölgenin ihtiyacına cevap verecek atölyeler, kooperatifler, zirâî ilâç, tohumluk ve âlet satan, ıslâh eden kuruluşlarla takviye

edilir. Böylece ülke, merkezden uçlara doğru, birbirine iktisaden kenetlenmiş olur.

Türkiye, 25 Şubat 1986

KÜLTÜR PROBLEMLERİMİZ

Hemen itiraf edelim ki, ülkemizde, çetin ve fakat mutlaka çözülmesi gereken "kültür problemlerimiz" vardır. Biz, bu problemlerimizden, çok önemli bulduklarımızı sadece sayacağız. Onların gerçek sayısını ve önem sırasını da ilgililere bırakacağız. Biz, detaya girmeyeceğiz...

Bize göre, şu anda "temel kültür problemlerimizi", iki bölümde inceleyebiliriz:

1. Millî kültüre yabancılaşma: Bu, çok boyutlu bir problemdir ve iç içe bir problemler yumağı teşkil etmektedir. Ülkemizde, "millî kültüre yabancılaşma" problemleri, milletlerarası "temaslar" yoğunlaştıkça kitle haberleşme vasıtaları geliştikçe, güçlü bir "millî eğitim ve kültür politikası yerine", yabancı kültür ve medeniyetlere kapılar sonuna kadar açıldıkça artmaktadır. Hele "millî kitaplığından" koparılmış genç nesiller, yabancı kültürlerin "yayın ve propagandaları" karşısında, desteksiz ve mukavemetsiz kalmakta, kolayca "yabancı rüzgârlara" kapılıp gitmektedirler.

Kendi, kültür ve medeniyet tarihini, kendi "klâsiklerini" tanımadan yetişen, "millî dehasından habersiz" kalan, bir "okumuş - yazmış" tabakanın, "yabancılara hayranlık duyguları" içinde, ezik ve yenik düşmesi tabiidir. Ülkemizde, maalesef, büyük boyutlara varmış bulunan "aydın - halk" çatışmasının temelinde yatan gerçek budur. Halka tepeden bakan, onun dilini, dinini, giyimini, kuşamını, zevkini ve dünya görüşünü hor ve hakir gören "yabancılaşmış zümreleri", halk nasıl ve niçin sevsin?

Yıllarca öğretmenlik yaptım ve maalesef şu acı gerçeği tespit ettim: Türk halkı, hükümetlerimizin "Millî Eğitim ve Kültür Politikalarından" şikâyetçidir ve hatta ondan ürkmektedir. Bu konuda nice acı hatıralarım var... Bunları anlatmayacağım. Ancak, Türk "eğitim sosyologlarına" ve "siyaset adamlarına" şunu tavsiye edeceğim: Lütfen, Türk Milletini örnekleyecek bir anket tatbik ederek ve ciddiyetle değerlendirerek halkımızın, nasıl bir eğitim ve öğretim "istediğini" samimiyetle öğreniniz. Bu, asgarî bir namus borcu değil

midir? Millete, istediklerini vermezseniz, "yabancılaşmalara", "kültür emperyalizmine", "kültür ikizleşmelerine", "aydın - halk boğuşmasına", "nesiller arası çatışmalara" ve "kültür anarşisine" çanak tutmuş olursunuz. Evet, maarifi ile, turizmi ile, basın ve yayın organları ile, radyo ve televizyonu ile, kısacası, topyekûn vasita ve imkânı ile her müessese, muasır Türk-İslâm Kültür ve Medeniyetini yeniden ihya etmek dâvasının emrine verilmelidir. Bize göre, başka bir çıkış yolu yoktur.

2. Beyin göçü: Bazı fikir adamlarının ve sosyologların tespitlerine göre, şu anda, dünyamızda, "fakir ve geri kalmış ülkelerden", "zengin ve kalkınmış ülkelere doğru" bir "beyin göçü" başlamıştır ve bunun boyutları giderek büyümektedir. Muasır sosyologlardan C. Zimmerman, "Yeni Sosyoloji Dersleri" adlı eserinde, buna "ilim ve fen adamı korsanlığı" demektedir. Fukara ülkelerin, bin bir zahmet, emek ve ümitlerle yetiştirdikleri "ilim ve fen kadroları", çeşitli sebeplere bağlı olarak "zengin ve kalkınmış ülkelere" taşınmaktadırlar. Böylece, kalkınmanın ve gelişmenin temelini teşkil eden "yetişmiş insan gücü", fukara ülkeler aleyhine azalırken, zengin ve kalkınmış ülkeler için başlı başına bir kazanç olmaktadır. Fukara ülkeleri, tam veya yarı sömürge hayatı içinde tutmak isteyen çevreler, bu durumdan elbette memnun olduklarından, bu "beyin gücü"nü kendi lehlerine, daha da hızlandıracak tedbirleri ve teşvikleri arttırmakta ve meseleyi, gerçekten de bir "ilim ve fen adamı korsanlığı" haline getirmektedirler.

Türkiye, 26 Şubat 1986

MİLLÎ DİLE YABANCILAŞMA

Dil, millî bir müessesedir. Milletin ihtiyacından doğmuş, milletle birlikte gelişmiş, milletle birlikte yaşamış, millî tecrübeye bağlı olarak zenginleşmiştir. Kısaca, dil, milletle bütünleşen ve milleti bütünleştiren bir içtimaî müessese olarak ele alınmalıdır.

Dil, millete aittir ve ona izafe edilir; Türkçe, Arapça, Farsça, İngilizce, Almanca, Yunanca... gibi. Fertlerin, sınıfların ve içtimaî tabakaların "ayrı" bir dili yoktur. Bunlar, kendi hususiyetleri ve şartları içinde, "millî dili" kullanırlar. Aralarındaki fark, üslup, ifade, yetişmişlik seviyesinden kaynaklanır. Ama, dil aynı dildir. Şiveler, ağızlar ve lehçeler dahi, çeşitli tarihî, coğrafi ve zarurî şartların tesiri ile oluşmuş "nüansları ifade eder.

Dil, bir milletin bütününe kavrar. O, herhangi bir "neslin", "tabakanın", "sınıfın", "kurumun" ve "şahsın" tekeline değıildir ve olamaz. Dil, bir milletin dününü, bugününü ve yarınını kucaklayan muhteşem bir "kültür hazinesidir. Bilindiğı gibi, insan grupları, hayvanlardan farklı olarak "yazılı" ve "sözlü" dil vasıtası ile "millî tecrübelerini" biriktirebiliyor, gelecek nesillere, yine bu "iki vasıta" ile aktarabiliyor. Yani, "yazılı ve sözlü dil", bir milletin, zaman içinde, gelip geçen nesillerini, birbirine bağlar, bütünleştirir ve güçlendirir. Atalarının tecrübelerinden yararlanamayan nesiller ise, birbirinden kopar, dağılır, çözülür ve güçsüz düşerler. Bize göre, millî dile yabancılaşmanın en önemli belirtisi, nesillerin "millî kitaplığına yabancılaşması"dır.

Kültür emperyalizmi, "millî dile yabancılaşma" problemini, daha da derinleştirir. İster hudut boylarındaki "kültür sürüşmelerinden" doğsun, ister "yabancı ülkelerde çalışmak, okumak ve iş bulmak" ihtiyacından kaynaklansın, ister yanlış ve sakat maarif ve dil politikalarından beslensin, bir milletin çocuklarını, birbirini anlamaz duruma getiren her gelişme tehlikelidir. Kültür temasları, bir dilin zenginleşmesi için ne kadar zarurî ise, emperyalizme dönüştüğü zaman da o kadar vahim neticeler vermektedir. Bu durumda, "millî dil" ikinci plâna itilmekte, ilimde, teknikte, iktisadî ve akademik faaliyetlerde, yabancı bir dil ön plâna geçmektedir. Böylece, millî dil, bizzat kendi ülkesinde hor ve hakîr görölmektedir.

Biz, millî dilin, tarihî rotasını kaybetmeden, akademik çalışmalarla desteklenmesini, zenginleştirilmesini, bir ilim, fikir, sanat dili olarak geliştirilmesini elbette isteriz. Yine, bize göre, "yabancı dil öğrenmek" başka şeydir de "millî dile yabancılaşmak" başka şeydir. Şu halde, "yabancı dil öğretiyorum" iddiası ortaya çıkıp millî dili, ikinci plâna iten politikaları benimsemek mümkün değıildir. Türk maarifinin "temel dili, ana dili, vazgeçilmez dili" elbette TÜRKÇE'dir. Devletimize, milletimize, fikir ve sanat adamlarımıza düşen iş, her şeyden önce, bu dili geliştirmek, zenginleştirmek ve sevdirmektir.

Bunun yanında, hemen belirtelim ki, "millî dile yabancılaşma" tehlikesine bir "tepki" olarak doğan veya öylece maskelenen "dilde uydurmacılık" da başlı başına bir faciadır. "Kelime uydurmacılığını", psikiyatristlerin, "neolojizm" adını verdikleri bir "erken bunama" belirtisi olarak değıerlendirmenin ötesinde, ayrıca ele almak gerekir. Tepeden tırnağı kadar bu millete yabancılaşmış, her şeyi ile bu millettten kopmuş, bazı kişî ve zümrelerin, tam bir ırkçı tavrı ile ortaya

çıkıp "öztürkçecilik" yapmasını çok iyi tahlil etmek gerekir. Türk dilini bozmaya, millî ve mukaddes kavramları yıkmaya, dilde anarşi doğurmaya, nesillerin arasını açmaya yönelik faaliyetleri de sağlamca teşhis etmek şarttır.

Türkiye, 27 Şubat 1986

"NESİLLER" VE "MİLLÎ DİL"

Bir millet, bir kültür müessesesi, hayatîyetini "nesiller" ile devam ettirir. "Nesiller" sözü, çok geniş bir kavramdır. O, bir milletin dününü, bugününü ve yarınını birlikte ifade eder. "Nesiller", birbirinden kopuk tanecikler değil, bir teşbih gibi birbirine bağlanmış yapıdadırlar. Bir zincirin halkaları, bir denizin dalgalan gibi, birbirleri ile sarmaş dolaş olmuşlardır. Her yeni nesil ile birlikte, milletler, millî kültür ve medeniyetler, millî müesseseler, kendilerini hem devam ettirirler, hem güçlendirirler, hem de yenilerler.

"Millî dil" de öyledir. O da nesilden nesle intikal ederken hem kendini korur, hem kendini geliştirir, hem de yeniler. Bir taraftan kendi iç tekâmülü ile bir taraftan kültür temasları ile, bir taraftan ilim ve sanat kadrolarının gayretleri ile zenginleşen ve güçlenen "millî dil", gerçekten de bir milletin "dünü" ile "yarını" arasında tam bir mânevi köprü vazifesi yapar; "millî" ve "beşerî" tecrübeleri, gelecek asırlara intikal ettirir.

Millî dil, sadece yaşayan nesillerin dili değildir. O, geçmiş ve geleceği ile bir milleti kucaklar. Onun için, milletler ve devletler, "millî dil politikalarını" sadece yaşayan nesillere göre değil, geçmiş ve geleceklerini de düşünerek plânlamak zorundadırlar. Halk, "yaşayan dille" konuşur ve yazar, fakat aydınlar, hiç olmazsa kendi sahalarında "en geniş mânâsı ile millî dilini" anlamak mecburiyetindedirler.

Bir milletin "sözlüğü" en geniş mânâsı ile "millî dili" yansıtmalıdır. Millî dil de canlı bir organizma gibidir. O da içinde geliştiği zamana, mekâna uyar, o da zaman içinde yeni unsurlar geliştirir ve kazanır, onun da eskiyen, yıpranan ve yenilenen yönleri bulunur. Bütün bunlarla birlikte, millî dil, kendi hususiyetlerini, köklerini, eklerini, gramerini, cümle yapısını, zevk ve estetiğini korur.

Bunun yanında asla unutmamak gerekir ki, eskiyen, törpülenen ve yıpranan yönü ile de dil, millî bir "kültür hazinesidir. Dilimizin,

kültürümüzün, medeniyetimizin ve kısaca milletimizin tarih ve coğrafya içindeki macerasını ifade eden belgeler durumundadır. Bir milletin, yaşayan ve konuşulan kelimeleri, o milletin "aktif kelime hazinesini" teşkil ediyorsa, bugün için konuşulmayan, yazılmayan kelimeleri de yine o milletin "pasif kelime hazinesini" temsil etmektedir. Birinci kelime hazinesi, konuşmaya ve yazmaya yardımcı ise, ikinci kelime hazinesi anlamaya ve düşünmeye destek olmaktadır. Onun için "aydınlarımız", ister istemez, millî dilimizin "pasif kelime hazinesine" de -hiç olmazsa- kendi sahalarında sahip olmak zorundadırlar. Bu sebepten, bütün yüksek dereceli okul, akademi ve fakültelerimizde bir "eski metinleri inceleme dersi" bulunmalıdır, diyoruz. Böylece, genç nesiller, kendilerinden önce yaşamış olan atalarının tecrübelerine vâris olabilirler. Bugün, "ecdat kitaplığının" durumu yürekler acısıdır ve genç nesiller, bu kitaplıklardan istifade edememektedirler.

Millî kitaplıklar "millî dili" besleyen kaynaklardır. Genç nesilleri, ne yapıp yapmalı bu kaynaklarla irtibatlandırmalıdır. Aksi halde rönesansımız gecikir. Nesilleri birbirinden, milleti geçmiş ve geleceğinden koparan bir "dil politikası", maalesef, başarılı olduğu nispette tehlikeli olmaktadır. Hiçbir kişi, zümre ve "kurum", böyle bir başarı ile öğrenmemelidir.

Asla unutmamak gerekir ki, "millî dilimiz", aynı zamanda millî birliğimizin ve millî bütünlüğümüzün de ana temellerinden biridir. Türkçe'yi kendi tarih ve coğrafyası içinde, bir bütün olarak ele alacak kadrolar nerede?

Türkiye, 28 Şubat 1986

OKUMAK VE ANLAMAK

Okumak, bir bakıma, başka bir kişinin, zümrenin, neslin, başka bir kültür ve medeniyetin kaydedilmiş duygu, düşünce ve tecrübeleri ile karşı karşıya kalmak demektir. Biz, okuyarak bunları anlarız. Böyle düşününce, "okumak", sanki "dinlemek" gibi bir şey olmaktadır.

Gerçi, okurken, muhatabımız ile yüz yüze değiliz, ama sözleri, yazılı olarak karşımızda duruyor. Onu, "seslendirmek" ve "anlamak" bize düşüyor. O halde, "anlamak" için, her şeyden önce, "iyi okumasını" bilmek gerekir. Bu da sanki muhatabımız karşımızda imişçesine, onun yazdıklarını, içimizde hissetmek, kafamızda değer-

lendirmek ile mümkündür. Bir metni okuyup anlamakta güçlük çekenlere ilk tavsiyemiz, "güzel okumanın" yanında "sesini" de biraz yükseltmektir. Ama, bilinmelidir ki, en iyi okuma şekli "sessiz okuma"dır.

Okuduğunu anlamakta zahmet çekenlere, bir ikinci tavsiyemiz de "kelime hazinelerini" arttırmaları olacaktır. Cemiyette, konuşulan "günlük dil", bir "kültür adamına" yetmez. Çünkü, "günlük dilimizde", kelime sayısı, hayret edilecek kadar azdır. Bunlardan birçoğu da "merhaba", "nasılsınız", "ne var, ne yok"... gibi kalıplardan ibarettir. Böyle bir kelime hazinesi ile ilmi bir makaleyi, ciddi bir yazıyı anlamaya imkân yoktur. Günlük dilin üç yüz, beş yüz, hatta bin, iki bin kelimesi ile bu iş başarılamaz.

Asla unutmamak gerekir ki, bir milletin, bir kültür ve medeniyetin gücü, sözlüğünde bulunan "kelime hazinesi" ile ölçülür. Şu anda, İngiliz sözlüğünde, 400.000 (dört yüz bin) kelime varken, Türk Dil Kurumu'nun yayınladığı "Türkçe Sözlük", aşağı yukarı 40.000 (kırk bin) kelime ihtiva etmektedir. Yani, İngilizce'nin onda biri kadar bir Türkçe... Oysa, Şemseddin Sami Efendi'nin "Kâmus-ı Türkî"sinde (Türkçe Sözlüğü), tam 1.000.000 (evet, bir milyon) kelime mevcuttur. Yani, İngilizce'nin tam iki buçuk katı kelime...

Hiç şüphesiz Osmanlı Türkü'nün de, İngiliz halkının da "günlük dili", yukarıda belirttiğimiz gibi "az kelimeye" dayanır. Ama "yazı dili", bu kadar fakir olamaz. Hele, ilim, fen, teknik, sanat ve fikir konularındaki yazılar, makaleler, inceleme ve araştırmalar...

Onun için ısrarla diyoruz ki, bir milletin sözlüğünde, sadece "konuşulan dil", sadece "yaşayan dil" değil, bugün için "eskimiş", hatta "ölmüş" sandığımız kelimeler de yer almalıdır. Bu, hem "eski", hem "yeni" metinleri anlamamıza, yorumlamamıza, hem de bizden önceki "nesillerin duygu, düşünce ve tecrübelerini" kavramamıza yardım eder. Yine, bu sebepten diyoruz ki, bir milletin, bugün "aktif olan kelime hazinesi" yarın "eskiyebilir", ama, bunlarla kaleme aldığımız belgelerin değeri azalmaz. Gelecek nesiller, nasıl ki, bizim bugünkü tecrübelerimize muhtaç iseler, biz de bizden önce yaşayan atalarımızın tecrübelerine öylece muhtaç bulunuyoruz. Eski nesillerin konuştuğu ve yazdığı kelimeler, millî kültür ve medeniyetimizin "pasif kelime hazinesi" olup onları ve dolayısı ile kendimizi tanımamıza yardım eder. Nitekim, Kaşgârlı Mahmud'un "Divan-ı Lugat'it- Türk"ünden az mı istifade ediyoruz? Miladî 11. asırda yazılan bu eserin değeri, her gün biraz daha artmıyor mu?

Anlamayı kolaylaştırmanın, diğer bir yolu da "meselenin adamı" olmaktır. Meselesi değilse, kişi, okuduğunu, kolay kolay anlayamaz. Katırlarına saman bulmak için çırpınan bir vatandaşın, "Mimar Sinan'ın Sanat Anlayışı" adlı makaleyi okuması da, anlaması da çok zordur.

Okuduğunu anlayamayanlar, biraz da kendilerini tanımaya, eksikliklerini anlamaya mecburdurlar.

Türkiye, 1 Mart 1986

MİLLÎ EĞİTİM VE DİLİMİZ

Türk Millî Eğitimi, esas itibarı ile "Türk Dili" üzerinde oturmak, bu dili, bir bütün halinde kavramak, kavratmak ve geliştirmek zorundadır. Türk Dilini, bir ilim, sanat, fikir dili haline getirmek Türk Millî Eğitimi'nin, yani Türk Milleti'nin, Türk Devleti'nin vazifesidir. "Yabancı dil öğretiyoruz" bahanesi ile hiçbir okulumuzda, akademimizde, enstitü ve fakültemizde, Türkçe "ikinci plâna" itilemez. Öneme binaen, bu konuyu, yarın genişçe ele alacağız. Biz, bugünkü yazımızda, "Millî Eğitimimizde Türk Dili Öğretimi" ile ilgili görüşlerimizi ortaya koymaya çalışacağız.

Önce şunu belirtelim ki, dilimizde, bir nesil için eskiyen kelime ve ıstılahlar -bunlar, ister millî, ister yabancı bir kökten gelmiş olsunlar- bizim için "ölmüş" sayılamazlar. Milletimizi, kültür ve medeniyetimizi, bir bütün halinde incelemek ve tanımak isteyen herkes, o kelime ve ıstılahları anlamak zorundadır. Bilhassa "Türk aydınları", güçleri nispetinde ve ihtisas yaptıkları sahada, Türk Dilini, "aktif ve pasif kelime hazineleri" ile tanımak, bilmek ve öğrenmek arzu ve iradesini göstermelidirler. Bilfarz, İslâm dininin "fıkıh" ve "tasavvuf" tâbir ve ıstılahlarından habersiz bir "İlahiyat Fakültesi" mezunu düşünölmeyeceği gibi, bütün tarihi ile birlikte Türk Edebiyatı'nın tâbir ve ıstılahlarını bilmeyen bir "Edebiyat Fakültesi" mezunu düşünmek mümkün müdür? Durum, bütün ilim, sanat ve fen dalları için aynıdır. İşte, bunun için, Türk Millî Eğitimi'nde, en az, bütün yüksek okullarımıza ve fakültelerimize, bir "eski metinleri inceleme dersi" konmasını teklif ediyoruz.

Bu iş çok önemlidir ve yabancı dil öğrenmek kadar değerlidir. Çünkü, çocuklarımızı, kendi kültür ve medeniyetimizi inceleyecek, anlayacak ve kavrayacak bir formasyona ulaştırmanın daha kolay ve daha sağlam başka bir yolu yoktur. Dilimize ait "sözlükler", bu işi

kolaylaştırıcı şekilde hazırlanmalıdır. Yani, kültür ve medeniyet tarihimiz boyunca, yazılı ve sözlü dilimize girmiş, bütün kelimeleri, tâbirleri ve ıstılahları ihtiva etmelidir. Bu yapılmıca -ki, bütün güçlü ülkeler böyle yapıyor- görülecektir ki, Türk Dili, dünyanın en zengin dillerinden biridir. Unutmamak gerekir ki, gelişmiş her dil, yabancı dillerden kelime, tâbir ve ıstılah alır, ama onları, kendi bünyesi içinde eritir, İngilizce de, Almanca da, Farsça da... böyledir.

Yine pedagoglar ispat etmişlerdir ki, kelime hazinesi zengin olan çocuklar, gençler ve öğrenciler, hem hayatta, hem okullarında daha başarılı olmaktadırlar. Durum, milletler için de aynıdır. Sosyologların tespitlerine göre, zengin bir dil, cemiyetlerin büyük kültür ve medeniyetlere ulaşmasını sağlamakla kalmamakta, güçlü bir tefekküre ve edebiyata da zemin olmaktadır. Kelime hazinesi daraltılmış bir nesil, bırakın yepyeni bir tefekküre ve estetik dehayaya ulaşmayı, kendinden önce hazırlanmış eserleri bile anlayamaz. Böyle nesiller, yabancı "ideolojilerden kaynaklanmış ve ezberletilmiş "sloganların" esaretine kolayca giriverirler.

Millî dilin, "millî" ve "beşerî" verasetin genç nesillere intikalinde oynadığı ve oynayacağı rol düşünülerek çok dikkatle hareket edilmelidir. Yazılı ve sözlü "içtimaî verasetin" ve "millî tecrübenin" intikalinde nesiller arasında "kopukluk" olmamalıdır. Hiç şüphesiz, millî eğitimde, "millî tecrübe", beşerî tecrübenin, üzerine oturacağı "temel"dir. Sevgili Yûnus'umuzun belirttiği üzere: "İlim, ilim bilmektir / İlim, kendin bilmektir / Sen kendini bilmezsin / Bu nice okumaktır".

Türkiye, 3 Mart 1886

YABANCI DİL ÖĞRENMENİN ÖNEMİ

Günümüzde, milletlerarası temaslar çok artmıştır. Buna paralel olarak "yabancı dil öğrenme" ihtiyacı da büyümüştür. Billhassa ticarî, iktisadî ve siyasî hayatta yabancı bir dil bilmek, artık tam bir zaruret haline gelmiştir. Öte yandan, kişilerin iş bulmasında, yükselip gelişmesinde, yabancı bir dil bilmek "tercih" sebebidir. İkinci ve üçüncü bir yabancı dil bilmek ise çok büyük avantajlar ve imkânlar sağlamaktadır. Bunu yakinen bilen aileler, çocuklarına, hiç olmazsa bir yabancı dil kazandırmak için, büyük fedakârlıklara katlanmakta; zar zor kazandıkları paraları, "yabancı dil kurslarına", ciddi ye gayr-ı ciddi çalışan müesseselere yatırmaktadırlar veya kaptırmaktadırlar.

Yabancı dil öğrenmenin, bilhassa, milletlerarası kültür alış verişlerinde önemli bir yeri vardır. Cemiyetler, birbirlerinin tecrübelerinden ve yayınlarından böylece faydalanmak imkânını bulabilmektedirler. İlimde, sanatta ve teknikte olan gelişmeler, böylece takip edilebilmektedir. Bir milletin, kendi kültür ve medeniyetinde önemli yeri bulunan diller ile "çağa öncülük eden" milletlerin dillerini öğrenmesi artık kaçınılmazdır. Diğer milletlerin dilleri de "zaruret miktarınca" öğrenilmelidir.

Görülüyor ki, bir milletin "yabancı diller karşısındaki politikasını" tayin eden pek çok âmil vardır. Dolayısı ile her milletin bu konudaki politikası, ister istemez farklı olmaktadır. Batı'lı milletler, "anadillerini" maariflerinin temeli kabul ettikten sonra, kendi kültür ve medeniyetlerinde çok etkili olan "Eski Grek ve Lâtin dillerine" ağırlık vermekte, sonra, içtimaî, iktisadî ve siyâsî ihtiyaçlarına göre çocuklarına, gençlerine ve yetişkinlerine yabancı dil öğretmektedirler. Bu, akılcı ve gerçekçi bir yaklaşımdır.

Türk-İslam kültür medeniyetinde de "yabancı dil öğretimine" tarih içinde önemli bir yer verilmiştir. Asırlar boyunca "medresele-rimiz" hayli başarılı bir şekilde çocuklarımıza ve gençlerimize Arapça ve Farsça gibi dilleri öğretmişlerdir. O zamanlar, İngilizce, Almanca ve Fransızca gibi diller, henüz, bu kadar fonksiyonel değildi. Çünkü, bu milletler, henüz dünya sahnesinde önemli bir rol oynayamıyorlardı. Bu diller, 18. asırdan sonra, milletlerin gelişim seviyesine paralel olarak dikkat çekmeye başladılar. Bu sebepten, bizim medreselerimizde, neden bu dillere önem verilmediği iddiası, ciddiyetten uzak kalır. Kaldı ki, İslâm ülkelerinde, miladî 9. ve 10. asırlarda bile Arapça ve Farsça'nın yanında Grek ve Lâtin dili öğretimine de yer verilirdi. Öyle ki, Batılılar, Sokrates'i, Platon'u ve Aristo'yu Müslümanlardan öğreneceklerdi. Onların kitaplarını, Arapça'dan kendi dillerine çevirmek zorunda kalacaklardı. İbni Sina ve Farabî gibi filozoflar, bundan aşağı - yukarı 1000 (bin yıl) önce, Grek ve Lâtin dillerini Avrupalılardan daha iyi konuşup yazıyorlardı. İbni Rüşd de öyle idi.

Hemen belirtelim ki, Şanlı Peygamberimiz, Müslümanları, "yabancı dil" öğrenmeye teşvik etmişlerdir. "Kişi, bildiği lisan sayısınca insandır" diye buyuran O'dur. Nitekim, birçok Ashab-ı Kiram, bizzat, Sevgili Peygamberlerimizin emirleri ile, o zaman, önemli gözüken dilleri öğrenmiş ve böylece İslâm'a yardımcı olmuşlardır. Yani, bizim kültür ve medeniyetimizde "yabancı dil öğrenmek", bütün tarih boyunca teşvik edilmiş ve bunda da başarılı

olunmuştur. Ama, itiraf edelim ki, bilhassa, son üç asırda takip edilen "yabancı dil öğretimi" politikalarında büyük hatalar da işlenmiştir. Hatta, günümüzde de bu "sakat politikalar" devam ettirilmektedir. Yarın, bu konuyu işleyelim.

Türkiye, 4 Mart 1986

YABANCI DİL POLİTİKAMIZ

"Yabancı dil öğretimi" ile ilgili en büyük tehlike, bir milletin kendi "anadilini" ihmal etmesi veya ikinci plâna atmasıdır. Bir milletin "yabancı dil öğretimine" önem vermesi başka şeydir, "kendi dilini" inkâr ve ihmal etmesi yine başka şeydir. Bu konuda, muhtaç olunan dengeyi sağlamak başlı başına önemli bir problemidir.

Esefle itiraf edelim ki, biz, bütün "maarif tarihimiz" boyunca, bu dengeyi kolay kolay sağlayamamışız. Yine öğreniyoruz ki, bütün tarihimiz boyunca, "Türkçe", hep "yabancı diller" ile boğuşmak ve onlara yenik düşmemek için mücadele vermiştir. "Orkun Âbidelerin"den öğrendiğimize göre, Türkçe, önce Çince ile boğuşmak zorunda kalmıştır. Daha sonra, Farsça ve Arapça gibi güçlü diller karşısında ayakta durmak için çırpınmıştır. Günümüzde de İngilizce, Fransızca ve Almanca gibi diller karşısında hayatiyetini devam ettirmek için savaşmak zorundadır. Oysa, "güçlü ve başarılı bir yabancı dil öğretimi politikası" ile birlikte "güçlü ve başarılı bir millî dil politikası" gütmek mümkündür; kaldı ki, bu, zarurîdir.

Bunun için, ilk ve temel prensip olarak, bütün tahsil kademelerinde ve müesseselerinde, eğitim ve öğretimin "Türk Dili" ile yapılması şartına, ısrarla bağlı kalınmalıdır. Akademik çalışmalarla Türk Dili, bir ilim, fen, teknik, sanat ve tefekkür dili olarak geliştirilmeli; dil anarşisine düşülmeden bu iş, mutlaka başarılmalıdır. Türk dili, kültür emperyalizmine uğratılmadan çağdaş ihtiyaçlara cevap verecek duruma getirilmelidir,

İkinci iş olarak, milletçe öğrenmek zorunda olduğumuz "yabancı diller", en doğru ve isabetli bir biçimde tespit ve tayin olunmalıdır. Yani, tarihî yapımız, coğrafi konumumuz, kültür ve medeniyetimiz, içtimâî, iktisadî, harsî ve siyasî ihtiyaçlarımız açısından konu, ciddiyetle etüd edilmeli ve hangi "yabancı dillerin", okunması ve okutulması gerekiyorsa, hiçbir komplekse kapılmadan, gerçekçi ve akılcı bir tarzda ortaya konmalıdır.

Böylece tespit edilen "yabancı diller", çeşitli açılardan düşünülerek "önem sırasına" konmalı; okullar, enstitü, akademi ve fakülteler için millî ve çağdaş ihtiyaçlara göre "kontenjan" tayin etmelidir. Bunun yanında, öğretim üyesi, laboratuvar, malzeme ve vasıtalar ile ilgili tedbirler, en iyi şekilde planlanmalıdır. Unutmamak gerekir ki, "yabancı dil öğretimi" pahalıdır, ama değer... Yine unutmamak gerekir ki, ucuz ve masrafsız bir "yabancı dil öğretimi" mutlaka başarısızlığa mahkûmdur. Şu anda, ülkemizde yaygın olan "yabancı dil öğretimi"nin başarısız olmasının temel sebeplerinden biri de budur.

Görüyorsunuz, bütün orta ve yüksek dereceli okullarımızda muhtelif "yabancı diller" okutulmakta ve fakat, ülkemiz insanları, çok az istisnası ile, yabancı dil öğrenememektedirler. Bugünkü okullarımızın "yabancı dil öğretimi" konusunda, "medreselerimiz" kadar dahi başarılı olmadıklarını söylersek mübalağa yapmış olmayız. Çünkü, "yabancı dil" öğrenmek için, her şeyden önce, o yabancı dili, çok iyi bilen usta öğretmenlere, laboratuvarlara, çağdaş vasıta ve tekniklere ihtiyaç vardır. Yani, ucuz "yabancı dil eğitim ve öğretimi" olmaz.

Önemli bir noktaya daha işaret ederek konuya son verelim. Bir milletin tümüne "yabancı dil öğretmeye" kalkışmak hem mümkün, hem doğru değildir. "Yabancı dil", bazı meslekler için "mecburî" olabilir, ama, umumî yapısı içinde bir "seçmeli ders" olarak ele alınmalı, çok istekli ve kabiliyetli insanlara öğretilmelidir. Aksi halde bir lüks ve özentî olarak okul programlarında kalır.

Türkiye, 5 Mart 1986

BÜYÜK ADAMLAR YORULMAZLAR

Büyük bir imana, aksiyona, aşka, bitmez ve tükenmez bir enerjiye sahip olunmadan "başarılı" olunmaz. "Büyük adamların" ortak özellikleridir bunlar... İnancsız, aşksız ve şevksiz bir aksiyon başarılı olamaz; çabuk yorulan insanlar ise "küçük adam" olarak kalmaya mahkûmdurlar.

Gecesini gündüzüne katarak çalışan, uykularını feda eden, ciltlerle kitap okuyan, araştıran, inceleyen, yazan, çizen, faaliyetten faaliyete koşan bir adam ile eline kitap alır almaz yorulan, başladığı işi bitiremeyen aşksız ve bitkin adam arasındaki farkı düşünebiliyor musunuz?

Şanlı Peygamberimizi hatırlayım. "Alemlere rahmet olarak gönderilen" bu Yüce Peygambere "beşeriyeti kurtarma" vazifesi verilmişti. Yapayalnızdı, Allah'tan başka desteği yoktu. İnsanlık ve hele içinde doğduğu cemiyet zelil, cahil ve perişandı. Şanlı Peygamberimiz, asla ümitsizliğe düşmeden, çektiği çilelere ve ıstıraplara asla aldırmadan, en küçük bir yorgunluk belirtisi göstermeden emsalsiz bir iman, aşk ve aksiyonla, bu zelil kavmi aziz kıldı, cahil kavimden ilim, irfan orduları çıkardı, perişan ve dağınık bir kavimden disiplinli ve güçlü bir "Sahabî Kadrosu" yoğurmasını bildi ve yirmi üç yıl gibi kısa bir zaman dilimi içinde "mesajını" bütün dünyaya duyurdu, dört bir yana fetih orduları gönderdi. Bütün bunları yaparken Şanlı Peygamberimizin, bir gün bile olsun "yoruldum" dediği işitilmedi.

Bütün "Sahabî Kadrosu" da böyle idi. Onlar da Şanlı Peygamberimizi "örnek olarak" çalışmışlardı. Onların izinden giden İmam-ı Âzam'lar ve diğer "eimme-i müçtehidîn" de öyle idiler. Yorulmadan, bıkmadan, usanmadan çalıştılar, çalıştılar, çalıştılar... Büyük eserler verdiler. Muhteşem ecdadımız da -parlak dönemimizde- böyle çalıştılar. Yavuz Selim Han, sekiz yıllık padişahlık dönemine, Çaldıran, Mercidabık, Ridaniye zaferlerini sığdırmakla kalmadı, Suriye'yi, Mısır'ı ve Hicaz'ı topraklarımıza kattı, Batı Roma için sefere hazırlanırken genç yaşta vefat etti. Hele Mimar Sinan, aşağı yukarı bir asır süren ömrüne, akla durgunluk verecek sayı ve kalitede eser sığdırdı. Biz, bu eserlerin adlarını vermeden sadece sayısını verelim: 48 cami, 52 mescit, 57 medrese, 7 darülkurrâ, 22 türbe, 17 imaret, 3 darüşşifa, 8 köprü, 20 kervansaray, 35 saray, 47 hamam... Evet toplam 352 muhteşem âbide... Ve Mimar Sinan, asla kendini yorgun ve bitkin hissetmedi. Yaptıkça şevktendi, yaptıkça mutlu oldu...

78 yaşında kaybettiğimiz merhum üstadımız ve şairimiz Necip Fazıl Bey'e TRT, muhabiri soruyor: "Emeklilik ne zaman?" ve O cevap veriyor: "Tabutta!"... Ve öyle oluyor. Necip Fazıl Bey, çalışma odasında vefat ediyor. Geriye büyük bir kitaplık bırakarak...

Yaşayanlardan da bir örnek verelim. Evet, İsa Yusuf Alptekin Bey'den söz etmek istiyorum. Şu anda 85 yaşında... Yüce Allah'tan daha uzun ömürler dilediğimiz İsa Yusuf Alptekin, Kaşgar ilinin Yenihisar köyünde doğmuş. Bütün ömrünü "Esir Türklüğün Kurtuluşuna" adanmış, Türklük âlemini esir almak için işbirliği yapan Çin ve Rus kuvvetlerine karşı, yıllarca mücadele vermiş, binlerce Türk'ün ve Türk liderinin şehadetine şahit olmuş... Çaresiz

kalınca Allah'tan sonra yegâne ümidi olan Türkiye'ye sığınmış ve burada mücadelesine devam etmiştir. Şu anda, elimde, İsa Yusuf Bey'in (ESİR DOĞU TÜRKİSTAN İÇİN - mücadele hatıraları) adlı eseri var. M. Ali Taşçı derlemiş, okuyucularına hararetle tavsiye ederim.

Türkiye, 6 Mart 1986

İSLÂM DAYANIŞMASI

Artık milletler tek başına ayakta duramıyor. Günümüzde, "istiklâl" kadar önemli bir husus da "dayanışma"dır.

Problemleri, dert ve ıstırapları birbirine benzeyen ülkeler, ister istemez elele vermek zorundadırlar. Şimdi, dünyamızda "ikili anlaşmaların" yanında "bloklaşmalar" da çok önem kazanmış bulunmaktadır. Durum, İslâm ülkeleri açısından çok daha önemlidir. Artık, açıkça itiraf edelim ki, birkaç asırdan beri, "emperyalizmin hedefi", İslâm Ülkeleri'dir. Her rengi ile emperyalizm, İslâm Dünyası'nı ezip sömürmek için ne mümkünse yapmaktadır. Şu anda, dünyaca tanınmış 45 İslâm Devleti vardır. Bunların pek çoğu, pek genç devletlerdir. Asırlarca sömürülmenin ve ezilmenin sıkıntıları içinde kıvranan İslâm Dünyası, Allah'a şükür yeni bir uyanışın işaretlerini vermektedir. Yine esfle belirtelim ki, henüz tam mânâsı ile "esir", "sömürge" ve "yarı sömürge" durumunda bulunan kardeşlerimizin sayısı da az değildir. Kızıl emperyalizmin boyunduruğunda bulunan "Esir Türk İlleri" ile kapitalist emperyalizme karşı direnen "Afrikalı, Filipinli ve diğer Müslüman kitleler", kurtuluş hasreti içinde İslâm Dünyası'nın güçlenip ayağa kalkmasını bekliyorlar.

Öte yandan "İstiklâlini kazanmış" Müslüman ülkeler de komünist, kapitalist ve siyonist tehdit altında bulunmaktadır. Tehdidin boyutları her gün yeni baştan müşahede edildiği üzere, hiç de küçük değildir. Düşmanlarımız "sıcak" ve "soğuk" savaşlarla gücümüzü eritmekte epey başarılı olmaktadır. Yine onlar, Müslümanlar arasına nifak sokar, birbiri ile vuruşturur, iç savaşlarla yıpratır, işbirliği ve dayanışma imkânlarını sabote ederler. Bütün maksat, Müslümanların dayanışmasını, işbirliğini ve güç birliğini önlemektir. Bunun için korkunç propagandalar yapılır, tertipler hazırlanır... Dış ve iç saldırılar organize edilir...

Bu işe öncülük eden ülkeler, liderler ve müesseseler, akla hayale gelmeyecek ölçülerde ve biçimlerde suçlanır.

Evet, bütün bu rizikolara rağmen, İslâm Ülkeleri, çok cepheli bir işbirliği için, her engeli aşarak, muhtaç oldukları "dayanışmayı" gerçekleştirmek zorundadırlar. Çünkü, bu, bir varolma veya yok olma meselesidir. Müslüman ülkeler ve onların lider kadroları, hiçbir komplekse kapılmadan, dostça ve kardeşçe el ele vermelidirler. Bu konudaki düşman oyun ve tertiplerini mutlaka bozmalıdırlar. Sevinerek belirtelim ki, bu konuda, bize ümit veren gelişmeler de vardır. Nitekim, şimdi, İstanbul'da 6-11 Mart tarihleri arasında Müslüman Ülkeler, "İktisadi ve Ticarî İşbirliği" için Türkiye'nin (Sayın Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in) liderliğinde toplanmış bulunuyorlar. Bu gelişmeyi, bütün kalbimizle destekliyor ve başarılı olması için duâ ediyoruz.

Elbette, bu tip faaliyetlerin "düşmanlarımızı" tedirgin ettiğini biliyoruz. Hele, bu gibi teşebbüslere, bütün İslâm Âlemi, samimiyetle ve bütün gücü ile destek olursa, "düşmanlarımız" kahrolacaklardır. Ellerinden geleni geri koymayacaklardır. Ama, akıllı, şuurlu ve başarılı bir diplomasi ile bu oyunlar, pekâlâ bozulabilir. Çünkü, İslâm Dünyası'nın güçlenmesi, insanlığın aleyhine değil, lehine bir gelişmedir. Bu sebepten, bu iş birliği ve dayanışma gerçekleştirilirken, dünya "kamuoyu" da sürekli olarak aydınlatılmalı, düşman propagandaları etkisiz kılınmalıdır.

Gerçekten de güçlü bir kültür ve medeniyet mirasına, zengin ve verimli bir coğrafyaya, denizlere, boğazlara, körfezlere, kanallara, yeraltı ve yer üstü zenginliklerine ve büyük bir insan gücüne sahip İslâm Ülkeleri'nin güç ve iş birliğinden beşeriyet yalnız fayda görür.

Türkiye, 7 Mart 1986

KİTAPLAR

Bizim kültürümüzde "kitabın" âdeta kudsietiyi vardır. Türk insanı, yere düşen ekmek parçalarını toplayıp kaldırdığı gibi kâğıdın da yerlerde sürünmesine razı olmazdı. Şimdi bile, ülkemizde, bu tavrı ortaya koyan çevreler -çok şükür ki- vardır. Müslüman Türk milleti, ekmeğin de, kâğıdın da zelil düşmesini istemez... Ama esefle belirtelim ki, son yıllarda, bilhassa büyük şehirlerimizden başlayarak bu saygının azaldığını müşahade etmek-teyiz.

Evet, ekmeğe ve kitaba saygı azalıyor... Bunun sebepleri üzerinde ayrıca düşünmek lâzım.

Öte yandan ülkemizde, "kitap okuyanların" nispeti de hızla azalıyor. Bunun da pek çok sebebi olsa gerek... Biz, bu konudaki düşüncelerimizi, şimdilik bir tarafa bırakarak, biraz da olsa "kaliteli kitap" konusuna dokunmak istiyoruz. Evet, ülkemizde "kaliteli kitap" çok az... Ticarî maksat öne geçmiş durumda... Yayınevleri, çoğunlukla "çok satabileceği" kitapların peşinde...

Tek tük de olsa, kaliteli kitap çıkmıyor değil... Allah'a şükürler olsun, çoluk çocuğumuza ve gençlerimize rahatça tavsiye edebileceğimiz, kitaplar da, dergiler de, yayımlar da yapılabiliyor ve lâyık olduğu ilgiyi bulabiliyor. Meselâ, şimdi elimde iki kitap var. İkisi de değerli tarihçi ve eğitimci Yılmaz Boyunağa'ya ait... Kitaplardan biri büyük, 950 sayfadan fazla... Cihan Yayınları arasında çıkmış, adı: "Tebliğinden Günümüze Kadar İSLÂM TARİHİ"... Büyük bir boşluğu dolduruyor. Bütün İslâm Tarihi ile birlikte, Selçuklu ve Osmanlı tarihi de ustaca özetlenmiş, bugünkü İslâm Dünyası ve İslâm Devletleri de ele alınmış... Derli toplu, doğru bilgilerle dolu... Her şeyden önce güvenilir bir kalemin mahsulü... Art niyetsiz, samimi, Türkçe ve İslâm'ca yazılmış...

Yılmaz Boyunağa'nın yeni yayınlanan ikinci kitabının adı Hz. PEYGAMBER VE İLK MÜSLÜMANLAR... 384 sayfa, Boğaziçi yayınlarından... Sevgili ve Şanlı Peygamberimizi ve O'nun aziz ashabını, tertemiz üslûbu ile ortaya koyan yazarımızı, bu eserinden dolayı da tebrik etmek isterim. Doğru inanan ve bu inancını kültürü ile birleştiren aydınlara ne kadar ihtiyacımız var... Bu kitabı da bütün "gönüldaşlarıma" zevkle tavsiye ediyorum. Bu kitabın 282. sayfasında meşhur Alman Şairi Goethe'nin Şanlı Peygamberimiz için yazdığı şiirin de tercümesi var. Tercüme, Ord. Prof. Sadi Irmak'a ait... Şiir şöyle:

Hız. MUHAMMED'E
Sevinç sevinç berrak
Ve yıldız yıldız parlak,
Bir dağ pınarı,
Üstünde beyaz bulutların,
Ve kuytusunda bir yeşil yamacın,
Aziz ruhlar sallamış beşiğini,
Veda edip çocuk tazeliği ile bulutlara,
Rakseder gibi iner mermer kayalara,
Haykırır sevincini semalara,

Dağ geçitlerinde,
 Önüne katar renk renk çakılları,
 Ve bağırma basar kardeş pınarları,
 Çiçeklenir ayak bastığı yerler,
 Ve nefesi ile yeşerir çimenler,
 Yoldaşı olur şimdi ırmaklar,
 Ovaları doldurur gümüş ışıklar,
 Birden bir ses yükselir pınarlardan,
 "Kardeş, ayırma bizi koynundan,
 Rahmetiyle bekliyor Yaradan
 Yoksa bizi çöllerin kumları yutacak,
 Güneş kanımızı kurutacak,
 Kardeş,
 Dağın ırmaklarını,
 Ovanın ırmaklarını,
 Hepimizi alıp koynuna,
 Eriştir bizi Yüce Tanrı'na!"
 "Peki" der, Dağ Pınarı,
 Kendinde toplar bütün pınarları,
 Haşmetle kabırır göğsü ve kolları,
 Ülkeler açılır uğradığı yerde,
 Yeni şehirler doğar enginlerde,
 Kulelerin alev zirvelerini,
 Haşmetli mermer saraylarını,
 Bırakıp arkasında,
 Yürür mukadder yolunu
 Dalgalanır başının üstünde binlerce bayrak,
 Evlâtlarını, Allah'ına ulaştırarak,
 Karışır İlâhi Umman'a coşarak

Türkiye, 8 Mart 1986

TARİH VE İNSAN

Bazıları, "tarihi" insanoğlunun "yazıyı buluşu" ile başlatır ve ondan evvelki zamana "tarih öncesi" der. Oysa bize göre, tarih, insanla başlar ve gelişir. Çünkü, herkes bilir ki, "tarih" insana mahsustur.

Yine bize göre, "yazının buluşu" ile başlatılan şey "tarih" değil, "tarih ilmi'dir. İlim adamlarına göre tarih, insanoğlunun kendi macerasını, yer ve zamana bağlayarak biriktirmesi ile oluşmuştur.

Bu noktada, hemen belirtelim ki, "yazı" kavramı da hayli müphem kalmaktadır. Bize göre, insanoğlunun "tabiata çizdiği her iz" bir tarih belgesidir. Bu sebepten olacak, İslâm tarihçileri, işe, Hazreti Âdem'le başlar ve oradan günümüze ulaşmaya çalışırlar.

Gerçekten de "tarih", bir şuur olarak insana mahsustur. Hayvanlar tarih yapamazlar. Çünkü, onlarda "zaman" ve "mekân" kavramı olmadığı gibi, tecrübelerini biriktirme ve gelecek nesillere devretme kabiliyeti de yoktur.

İnsan cemiyetleri de "tarihsiz" kalsa idi, hayvan sürülerinden farksız olurlardı. Bugünkü kültür ve medeniyetimizi, hiç şüphesiz tarihimize borçluyuz. Yine açık olarak görülmektedir ki, büyük milletlerin büyük bir tarihleri ve buna bağlı olarak büyük kültür ve medeniyetleri vardır.

Milletlere tarihlerini unutturmak, onların mahvına çalışmak demektir. Çünkü, "millî tecrübelerinden mahrum kalan" cemiyetler, yarınlarını kurmak için sağlam bir zemin bulamazlar; çok defa yabancı tecrübelerle kapılanarak dağılıp giderler. Hiç şüphesiz "beşerî tecrübe" yabana atılamaz, ancak unutulmamalıdır ki, "millî tecrübemiz" de beşerî tecrübenin önemli bir parçasıdır ve üstelik "atalarımızın tecrübeleri" olarak bizim için çok daha değerlidirler.

Tarih, cemiyetlerin "biyografisi" gibidir. Milletleri, tarihleri ile tanırız. Bir milletin içtimâî, iktisadî, harsî, siyasî ve askerî macerasını yansıtan tarih, bize, o cemiyet hakkında çok şey söyler. Kısaca, bir milletin tarihini bilmek, onu, "güç" ve "zaafları" ile tanımak demektir. Bu, az bir şey değildir.

Milleti, teşkil eden grupların, tabakaların, mesleklerin, müesseselerin ve "normların" da millî tarih içinde birer "tarihçeleri" vardır. Bunlar, önce tek tek, sonra da "millî tarih bütünlüğü" içinde

incelenip değerlendirilirse, bize hayli manâlı "ipuçları" verirler. Bütün kahramanların ve "dâhilerin" arkasında büyük bir tarih vardır. Kahramanlar ve dâhiler, millî kültür ve medeniyetin "şahıs plânında" zuhurunu ifade ederler. Yani, tarihsiz, milliyetsiz kahraman ve dâhi yoktur, olamaz.

Biz, tarihi, ne "tekerrürlere" irca ederiz, ne de onu "başiboş" sanırız. Tarih, bütün cemiyetler için "ortak bir şema" içinde gelişen "aşamalardan" da ibaret değildir. Tarih, "çok faktörlü" ve "çok biçimli", millî maceraların biçimlendiği girift bir hâdiseler yumağıdır. Her hâdisa, "eski" bir köke bağlı olmakla birlikte, başlı başına "yeni"dir. Tarih, devamlı bir değişme ve yenilenme ifade etmekle birlikte, mutlaka "dünden gelen bir köke" bağlıdır. Tarih, birbirini inkâr eden "Hegeli" ve "Marksçı" çelişme mantığı ile değil, birbirini kabul eden ve devam ettiren "gelişme mantığı" ile sağlıklı bir yoruma kavuşturulabilir. Unutmamak gerekir ki bugün ne varsa, dünden gelen bir köke sahiptir. Eskiyen "kabuklardır", "yapılardır", yoksa "fonksiyonlar" kendini yenileyip durmaktadır. Aile, mektep mabet, kışla, çarşı-pazar, savaş-barış, silâh... dün de vardı, bugün de var... Yalnız yapıları farklı...

Türkiye, 10 Mart 1986

MİLLÎ TARİH VE İNSANLIK

Her tarih olayının bir "millî", bir de "beşerî" karakteri vardır. Bunlar, iç içedirler. Sağlam bir tarih yorumu, tarihin bu iki boyutunu, birlikte etüd etmeye bağlıdır. Aksi halde "yorum" eksik kalır.

Önce, içtimaî, harsî, iktisadî, siyasî ve askerî bütün olayların ve kuruluşların "beşerî ihtiyaçlardan doğduğunu" bilmek zorundayız, istisnasız, her cemiyetin bunlara ihtiyacı vardır. Sonra da şunu unutmamalıyız ki, zaman ve mekân içinde, bu beşeri ihtiyaçlar, "her milletin realitesine" göre biçimlenir. Yani "ortak beşeri ihtiyaçlarına" rağmen, her konuda, "millî teşkilâtlanmalar" ve "millî müesseseler" farklı olmuştur.

Bu, bir tarihî vakıdır. Bu sebepten diyoruz ki, milletler, birbirlerinin "tecrübelerinden istifade" etmeli, ama birbirlerinin "taklitçisi ve kopyacısı" olmamalıdır. Milletlerin, kendi tecrübelerini ve kuruluşlarını "üstün" görmeleri tabiidir; çünkü, bu, onlara aittir. Kesin olarak biliniyor ki, bazı hasta bünyeleri tedavi eden "reçeteler", başka hasta bünyeleri iyice tahrip edebilmektedir.

Tarihin yorumunda "tek faktöre" bağlanmanın tehlikelerini ısrarla belirtiyoruz. Çünkü, böyle bir tutuş, insanın "görüş açısını" daralttığı gibi, korkunç yanımlara da sebep olmaktadır. Kesin olarak bilinmelidir ki, tarih olayları "çok faktörle" açıklanacak niteliktedir. Bu sebepten, Marksistlerin bütün tarih olaylarını "ekonomi" ile rasistlerin (ırkçıların) bütün tarih olaylarını "biyolojinin verileri" ile, coğrafyacı sosyologların bütün tarih olaylarını "tabii ve coğrafi çevre şartları" ile, pozitivistlerin bütün olayları, "kollektif şuur ve ruh" ile, demografistlerin bütün olayları "nüfus hareketleri" ile ve psikolojistlerin bütün içtimai gelişmeleri, şu veya bu "psikolojik motif" ile yorumlamaları, bizi "tek faktörlü" düşünmeye ve dolayısı ile "yanılmaya" mahkûm eder.

Tarih olaylarını "tek faktörle" yorumlamak ne kadar tehlikeli ise, aynı kişi, belli bir "modele" göre ve "tek biçimli" olarak yapmak da öylece yanlıştır. Yani, bütün milletler için "ortak ve paralel bir gelişme modeli" yoktur. Klasik sosyologların, bu konuda ortaya koydukları "kanunlar" ve "aşamalar", muasır sosyologlarca tenkid ve reddedilmektedir. Çünkü, her milletin ve cemiyetin "gelişme şekli" ayrıdır. Şu veya bu cemiyette müşahade edilen bir gelişme şekli, bütün insanlık için "ortak bir kanun" şeklinde tamim edilemez. Meselâ, Türk tarihinde, "Asya, Antik, Feodal ve Burjuva üretim dönemleri" arayan Marksistlerin, bütün zorlamaları havada kalmıştır. Batı cemiyetlerine mahsus bu müşahedesini, bir kanun tarzında, bütün insanlık için tamime kalkıştığı için K. Marx, yalnız kendini değil, birçok taraftarını da yanılmaya mahkûm etmiştir. Hiç şüphesiz, diğer "klâsik sosyologlar" da benzeri hataları işlemişlerdir.

Netice olarak belirtelim ki, içtimai hayatın bütün tezahürleri, "millî tarih şuuru" içinde ele alınmalı ve yorumlanmalıdır. Ancak, bunu yaparken, olayların "beşerî karakteri" de ihmal edilmemelidir. Bize göre, "insanlık camiası", milletlerden ibarettir ve beşerî tarih, milletlerin tarihinden başkası değildir. Milletlerin "iç" ve "dış" çalkantılarından doğan "millî tarihlerin bir sentezi, "beşerî macerayı" meydana getirir. Hiç şüphesiz, "çok faktörlü" ve "çok biçimli" olan "millî tarihler", aynı zamanda, karşılıklı "etkileşimin" de izlerini yansıtır. Bu durum, komşu kültür ve medeniyetlerin veya bir diğeri ile sıkı ilişkiler içinde bulunan cemiyetlerin macerasını öğrenmeye ve problemlerini tanımaya yardımcı olur.

Türkiye, 11 Mart 1986

TARİHTEN İSTİFADE ETMEK

Tarihten istifade etmek demek, bizden önce yaşamış bulunan insanların, milletlerin, nesillerin, ilim, sanat ve fikir adamlarının "tecrübelerinden" faydalanmak demektir. Bu, bizi, güçlü kılan ve hayvandan ayıran önemli bir özelliğimizdir. Hayvanlar, tarihten istifade edemezler; yani, atalarının tecrübelerini tevarüs edemezler.

Gerçekten de "millî" ve "beşerî" tecrübeyi biriktirmek ve geliştirerek gelecek nesillere aktarabilmek, insanlık için çok değerli bir faaliyettir. Bugün sahip olduğumuz kültür ve medeniyet değerlerinde "atalarımızın payı" bizden daha çoktur. Yani, bugün "yaşayanlar", ölülerine çok şey borçludurlar. Bugün ulaştığımız merhalede, geçmiş nesillerin, şu anda mezarlarında yatan yüz binlerce ilim, sanat ve fikir adamının emeği, alın teri ve göz nuru vardır. Bunu sık sık hatırlatmakta fayda vardır. Atalarını şükran ve minnetle anamayan nesiller, gelecekte saygı görmeyi beklemesinler. Unutmamak gerekir ki, muasır her hamle, geçmişten gelen bir "birikim"den güç alır. Herhalde, bu düşünceyi müşahhaslaştırmak için olacak, Amerikalı astronotlar, Ay'a ulaştıktan sonra, oradaki bir krater "Uluğ Bey Krateri" adını verdiler. Çünkü, onlar, biliyorlardı ki, dünyada ilk defa "Ay'ın haritasını" yapan bu Müslüman - Türk âlimi idi.

Tarih, yaşayan nesillere ışık tutan binlerce hâdisle doludur. Yine tarih, yaşayan nesillere örnek olacak binlerce dâhinin ve kahramanın hayatını, eserlerini ve çalışmalarını dile getirir. Yine tarih, bin bir facia tablosu çizerek, yaşayan nesillere "ibret levhaları" gösterir. Yine tarih, bu hüviyeti ile ilim, sanat ve fikir adamlarına "ilham kaynağı" olur.

Nedense bazı kişi ve çevreler "tarih eğitim ve öğretimin"den ürkerler, hatta korkarlar. Acaba bunlar, tarih kültürü arttıkça, tarih sevgisi arttıkça geçmişe hasret" duyan nesillerin doğacağından mı korkmaktadırlar? Yahut bunlar tarih kültürünün doğuracağı, "kök duygusu"nun katı ve değişmez geleneklere kaynak olacağından ve yeniliklere kapalı nesillerin çoğalması tehlikesinden mi ürkmektedirler? Yoksa daha bilmediğimiz başka "sebepler" ve hatta "art niyetler" mi var?

Oysa, inkâr kabul etmez bir gerçek vardır ki, her kültür ve medeniyet hamlesinin arkasında mutlaka bir "tarihî birikim" vardır.

Bu, şahıslar için bile doğrudur İyi bir mimar, iyi bir ressam, iyi bir edip, iyi bir âlim, iyi bir fikir adam, iyi bir asker, iyi bir iktisatçı, iyi bir devlet adamı... olabilmek için mutlaka, en az konusu ile ilgili "tarihî gelişmelerden haberdar bulunmak ve "tarihî birikimden" istifade etmek şarttır. Bu kültür, önce, bizi kısıvrak sarar, lâkin bunu hazmettikten sonra "orijinal yapımız" meydana çıkar. Dâhi ile normal vatandaş arasındaki fark buradadır. Dâhi, tarih mirasından güç alır, normal vatandaş bu mirasın içinde erir gider. Bu da tabîdir.

Konu, din sahasında da aynıdır. Bazı "nevzuhur" müçtehit taslakları "reformcular", İslâm dininin 1400 yıllık "tarihî tecrübesinden" rahatsızdırlar. Onlar, isterler ki, bu 1400 yıl içinde yetişmiş, binlerce müçtehid, ilim ve fikir adamımız, bırakalım da onların arkasına takılalım. Onlar, İmam-ı Âzamları, İmam-ı Gazalileri beğenmeyen, kendi "şahsî fikirlerini" bize din diye yutturmaya çalışan kültürsüz veya art niyetli kimselerdir. Daha önceki bir yazımızda belirttiğimiz üzere, Mimar Sinan'ı beğenmeyen "duvarcı ustaları'dır. Onlar tarih faktöründen habersiz, tarihî tecrübenin değerini anlamayan ve kendi hallerine yanması gereken cücelerdir. Cücelerin, hangi kompleksle devlere saldırdıklarını, elbette, herkes kolayca görecektir.

Türkiye, 12 Mart 1986

TARİH, KÜLTÜR VE ÜLKÜ...

Bir milletin hayatında bunlar, bir bütün teşkil ederler. Şöyle ki, "tarih", zaman ve mekân içinde, bir milletin hayatını ve mücadelelerini anlatır; "kültür", bu tarih içinden süzülüp gelen millî tecrübeler ve alışkanlıkları temsil eder; "ülkü" ise, aynı tarihe ve aynı kültüre bağlı bir milletin gelecekte ulaşmak istediği uzak ve yakın maksat ve hedefleri ifade eder.

Tarih, bir milleti "geçmişte", kültür bir milleti "halde" ve ülkü, bir milleti "gelecekte" birleştirir. Bu üç bağ, millî birlik ve bütünlüğün sağlanmasında çok önemli rol oynar. Onun için başarılı ve akılcı devlet adamları, cemiyetlerinin güçlenmesi için "millî tarihe" ve "millî ülkülere" gerekli önemi verirler.

Bir milletin "tarihi", "kültürü" ve "ülküsü", zaman içinde bir bütünlük ifade eder demiştik. Millî vicdanda bunlar, birbirleri ile gelişmezler. Yani "millî kültür" tarihe, "millî ülkü", millî kültüre ve millî tarihe ters düşmez. Milli vicdana ters düşen "uydurma bir tarih" olamayacağı, millî tarihe aykırı "uydurma bir kültür" de ola-

maz. Aynı şekilde, millî tarih ve millî kültüre zıt düşen "uydurma bir ülkü" de olamaz.

Evet, "uydurma" bir tarih ve kültür olamayacağı gibi, "uydurma bir ülkü" de olamaz. "Millî ülküleri" fertler ve zümreler tayin edemezler. "Millî ülkümüz", millî tarihimizin ve millî kültürümüzün bağrından filizlenip çıkar. Böylece, "millî ülkülerimiz", milletimizin gelecek için ümitlerini, özlemlerini ve niyetlerini ifade ederler. Bir bakıma "millî ülkü", bir milletin geleceğe dönük tarih şuurudur. Görülüyor ki, tarih, bizi, yalnız "geçmişte" değil, "halde" ve "gelecekte" de birleştirir. Tarih eğitim ve öğretiminde, asla unutmayacağımız husus budur.

Böyle düşününce, Türk Milleti, zaman içinde, bölünmez ve devamlı bir akış halinde bugünlere ulaşmıştır. Hiç şüphesiz, Oğuz Han'dan -destan çağından-itibaren, Hunlar, Göktürkler, Kutlukhanlar, Karahanlılar, Selçuklular, Osmanlılar ve Türkiye Cumhuriyeti, birbirleri ile ilgisiz ve irtibatsız devletler olmayıp "Türk Milletinin" tarih içindeki "silkiniş periyotlarını" temsil ederler. Hanedanlar, sistemler ve hükümetler, değişedursun, millet ve devlet sürekli bir akış içindedir. Bütün genç nesillerin "bu şuura" ulaştırılması ne kadar güzel olurdu. Hiç şüpheniz olmasın ki, millî tarihini, bir bütün halinde kavrayamayan ve millî tarihine yabancılaşan nesiller, çok geçmeden milletlerine de, devletlerine de "yabancılaşırlar".

Bugün, siyasî sınırlarımızın dışında kalan ve fakat "kültür sınırlarımızın" içinde yaşayan Türkmen, Özbek, Tacik, Kazak, Kırgız, Kıpçak, Nogay, Uygur, Türkistanlı, Azerbaycanlı, Kerküklü, Batı Trakyalı, Kıbrıslı... kardeşlerimiz, maalesef vatanları işgal edilmiş olan Türk çocuklarıdır. Hem "kan", hem "din" kardeşlerimizdir. Hiç şüphesiz, bir gün, bunlar da "esaret zincirlerini" kırarak, Türk millî bütünlüğü içindeki yerlerini alacaklardır. Bunun için, hiç olmazsa dualarımızı esirgemeyelim.

Bu noktada belirtelim ki, bir devletin "siyasî sınırlar" ile "kültür sınırları" farklı olabilir. Nitekim, bazı devletlerin "siyasî sınırları, kültür sınırlarından" daha geniş olduğu halde, bazı devletlerin "siyasî sınırları kültür sınırlarından" daha dardır. Bazı devletlerin ise "siyasî sınırları ile kültür sınırları aynıdır". Öyle görünüyor ki, bu "sınırlar", zamana, şartlara ve imkânlara göre değişmektedir.

Türkiye, 13 Mart 1986

ANADOLU'NUN TÜRKLEŞTİRİLMESİ

Bu gün, Türkiye Cumhuriyetini teşkil eden topyekun halkımız, "kök itibarı" ile Orta - Asyalı'dır. Bazılarının sandığı gibi, bu milletin, "Eski Anadolu Kavimleri" ile (Hurri'lerle, Hitit'lerle, Urartu'larla ve benzerleriyle) uzaktan ve yakından bir ilgisi ve akrabalığı yoktur. İmparatorluğumuz (Osmanlı - Türk Hanedanlığı) yıkıldıktan sonra, Bulgaristan'dan, Yunanistan'dan, Yugoslavya'dan, Arnavutluk'tan ve diğer yerlerden, tekrar Anadolu'ya dönen "Evlâd-ı Fatihan" da öyledir.

Bilindiği üzere, Türkler, İslâmiyet'i kabul ettikten sonra, dalgalar halinde gelerek bugünkü yurdumuza yerleştiler. Tarih boyunca, büyük istilâlara ve dolayısı ile tahribata maruz kalan Anadolu'da, o zamanlar, çok az nüfus barınabiliyordu. Köyler, tamamı ile harap ve kırlar, bomboş vaziyette idi. Etrafı kalın ve müstahkem surlarla çevrili şehirlerde yaşamak zorunda kalan "eski kavim kalıntıları", bu merkezlerde daha çok el - sanatları ile ve biraz da ziraatla geçiniyorlardı. Bu şehirler, surların kapılarını, bin bir güçlük ve tehlike içinde gelip geçen kervanlara açıyor, onlara mal satıyor ve onlardan muhtaç oldukları şeyleri alıyorlardı.

Türkler, önce küçük, 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra da büyük dalgalar halinde gelerek, yukarıda tasvir ettiğimiz Anadolu otlaklarına ve yaylaklarına, hayvanları ile birlikte yerleştiler. Şehirlerin kalın surları arkasına kapanan "eski kavim kalıntıları" ise bu manzarayı, bazen "endişe" ile, bazen "ümit" ile, bazen de "çaresizlik" içinde seyrediyorlardı. Onlara göre, bu yeni gelen "kavim", kendilerine faydalı da olabilecekti. Önce, Anadolu'da "güvenliği" sağlayacak, sonra da kendilerine et, süt ve yün temin edecek ve nihayet ürettikleri mal ve hizmetleri satın alacak "müşteriler" olabilirlerdi. Nitekim, öyle oldu. Bizans Orduları yenildikten sonra, bunlardan ciddi bir mukavemet gelmedi.

Böylece asırlarca bir arada yaşadılar. Bu, bir nevi "yan yana" yaşamaktı. Pek az istisnası dışında, kız dahi alıp vermediler; kitle halinde bir ihtida hâdisesi cereyan etmedi. Anonim bir halk hikâyemiz olan "Kerem ile Aslı" bu durumu, dramatik bir şekilde dile getirir.

Türkler, hayvancılıktan sonra yavaş yavaş tarıma geçtiler, önce "sur dışında", sonra "sur içinde" mahalleler" kurarak şehirlere yerleşmeye başladılar. "Eskiler" de, "Yeniler" de birbirleri ile iyi geçin-

meye çalışıyorlardı. Birbirlerinin dinlerine, dillerine, gelenek ve göreneklerine karışmıyorlardı. Hatta, aynı "esnaf loncalarında" beraberce toplanabiliyorlardı. Böylece yan yana yaşayan "kitleler", 19. asra ve hatta 20. asrın başlarına kadar geldiler.

Bu asırlar içinde, "düşmanlarımız", bizi Anadolu'dan atmak ve devletimizi parçalamak için korkunç bir harekete giriştiler. Her türlü vasıtayı kullanarak, asırlarca birlikte yaşadığımız ve azınlık durumunda bulunan grupları kandırmaya çalıştılar ve kandırdılar.

Nihayet, Birinci Dünya Harbi'nin akabinde, Anadolu'muz işgal edilince, başta Ermeniler ve Rumlar olmak üzere, bu azınlıklar, tahriklere kapılarak, asırlarca birlikte yaşadıkları, barış, huzur ve insanlık gördükleri Türk Milleti'ni "içten hançerlemek" istediler; açıkça düşmanla işbirliği yaptılar, ihanet ettiler. Bununla beraber, Türk Milleti, en zayıf ve perişan zamanında dâhi -Allah'ın lütfi ile- muhteşem bir İstiklâl Savaşı verdi ve zafere ulaştı. Bu durumda, "dış düşmanlar" vatanımızı terk ederken, onlara yardım eden "ihanet grupları" da, hiç ummadıkları zaferimizden sonra, mahcup ve zelil olarak Anadolu'yu bırakıp kaçtılar. Şimdi, Anadolumuz, şehir ve kırsalları ile kara ve denizleri ile yüzde yüz, Müslüman - Türk'ün "anayurdu" olmuştur.

Türkiye, 14 Mart 1986

ÜÇ TARİH YORUMU

Size bugün, "üç tarih yorumundan" söz edeceğiz. Bunlar, sırası ile "Tarihî idealizm", "Tarihî materyalizm" ve "İslâm'ın Tarih Görüşü"dür. İslâm, "tarihî görüşünü", yukarıda sözünü ettiğimiz "iki akımdan" asırlar önce, ortaya koyduğu halde, biz, önce, bu iki yabancı tarih görüşünü kısaca inceleyecek, sonra, İslâm'ın tarihe bakışını özetleyeceğiz.

Almanların yetiştirdiği idealist ve milliyetçi filozof G.W. Friedrich HEGEL (1770 - 1831), aynı zamanda "Tarihî İdealizm"ın kurucusudur. Ona göre, gerçekte tarih, "fikirlerin çarpışmasından" ibarettir. Siz, zahirde savaşan imparatorluklara, kavimlere ve birbirini yok eden ordulara bakmayın, hakikatte "bu milletlerin ve orduların arkasında, onların temsil ettikleri prensipler vardır; siperlerin ve bataryaların arkasında, birbiri ile savaşan fikirler vardır". (Alfred VVeber, Felsefe Tarihi, H. V. Eralp - Sf: 315 - 316, 1949).

Almanya'da yetişen Yahudi asıllı Karl Marks (1818 - 1883), aynı zamanda "Tarihî Materyalizm" in kurucusudur. O.F. Hegel'in "tarihî idealizmini" incelemiş, onu tepetaklak ederek kendi görüşünü tespit etmiştir. Şöyle ki, F. Hegel, tarih sahnesinde boğuşan "milletler"den mi söz etmektedir? K. Marx, hemen piyasaya "sınıfların savaşı" fikrini sürmüştür. Yine F. Hegel, tarihi, "fikirlerin ve ideallerin boğuşması" tarzında mı ele almaktadır? O, hemen, bunları bir tarafa iterek "maddî üretim tarzlarındaki çelişmeleri" ele alır. K. Marx'a göre, "Maddî hayattaki üretim tarzı, politik ve manevî sosyal oluşumların genel karakterlerini belirtir. İnsanların şuuru, geçim tarzını belirtmez, tersine, geçim tarzı, onların şuurlarını belirtir". (Prof. N. Ş. Kösemihal, Sosyoloji Tarihi: S. 225, İlk Baskı

Kısaca F. Hegel'e göre, orduları, kavimleri, imparatorlukları ve tek bir kelime ile "maddeyi" kıpırdatan "ideallerdir ve K. Marx'a göre, kitleleri, sınıfları, şuurları ve idealleri harekete geçiren "madde"dir. Evet, "fikirler ve idealler mi", yoksa "madde mi" bizi harekete geçirmektedir?

İslâm'a göre, insan, bir "madde ve mânâ sentezinden ibarettir. İnsan, "madde"den inşa edilmiş bir bedene ve "ilâhî emirler cümlesinden ibaret" bir ruha sahiptir. İnsan, bir "madde ve mânâ yumağı"dır. İnsan "madde" ve "mânâ dünyasını" kendinde toplayan bir hârikadır. O, maddeyi "ilâhî emirler" ile yüklü birer "âyet" olarak gördüğü gibi, Yüce Allah'ın kendisine ihsan ettiği yüksek "zihnî güçler" ile maddeyi, tabiatı ve eşyayı "yeni baştan şekillendirmesini" de bilir. Yani, "beden ruhtan", "ruh bedenden" istifade eder, "Hayat", bu ikisinin imtizacından doğar. Nitekim, insanın kurduğu kültür ve medeniyet, bir "madde ve mânâ sentezi" halinde değil midir? F. Hegel'in ve K. Marx'ın "tarih yorumları"ndaki eksikliği görüyor musunuz? Oysa İslâmiyet, bunlardan 1300 yıl önce, gerçeği ne kadar açık bir tarzda ortaya koymuş bulunuyor.

Yine yüce İslâm'a göre, "Tarih, hak ile bâtılın çarpışması" tarzında tecelli eder. Bizim inançlarımıza göre "Hak" birdir, fakat "bâtıl" pek çok... Yüce dinimize göre, bütün tarih boyunca "haklı", peygamberler ve onların izinden giden arkadaşları, dostları, ilim adamları ve seçkin kişiler temsil etmiştir de "bâtılı, teşkil eden kişi, zümre ve gruplar da onlara karşı çıkmışlardır. Bu sebepten olacak Şanlı Peygamberimiz, bütün müminleri "kardeş" ilân ederken, "bütün küfür bir millet" diye buyurmuşlardır. Savaş, "iman" ile "küfrün", "hak" ile "bâtılın" savaşıdır. Nitekim, "HAK GELİNCE BÂTIL ZÂİL OLUR". Evet, bu, bir âyet-i kerime mealidir.

Türkiye, 15 Mart 1986

DİYALEKTİK KAVRAMI

Komünistlerin, el çabukluğu ile kendilerine mal etmek istedikleri kavramlardan biri de budur: "Diyalektik".

Oysa, bu tâbir, asırlardan beri "felsefî bir kavram" olarak kullanılmaktadır. MÖ V. asırda, Yunan filozofu Sokrates, sonra talebesi Platon, en sonra onun talebesi Aristoteles tarafından bu tâbir kullanılmış, her biri kendi sistemini, kendine uygun bir "diyalektiğe" dayandırmıştı.

Nedir "diyalektik"? Bunu, kısaca, "sistemin mantığı" olarak tarif etmek mümkündür. Çünkü, yanlış olsun, doğru olsun, her felsefî sistemin dayandığı "bir mantık" vardır. Belli bir sistem içinde düşünen filozoflar, bütün meseleleri, "bu mantığa" göre çözüme kavuşturmaya çalışırlar; mümkün mertebe, "mantıkî çelişmelerden sakınırlar. Yani, "diyalektik", sistemin bütünlüğünü sağlar ve düşünceye yol gösterir.

Müslüman fikir adamları da "diyalektik"ten istifade etmişlerdir. Bilhassa, Miladî 8. asırdan itibaren İmam-ı Âzam Ebu Hanife Hazretleri, İslâm imanını bulandırmaya ve İslâm tefekkür dünyasını ifsada yönelen "yabancı felsefî doktrinlere" ve o zamanda mevcut bulunan "yabancı ideolojilere" cevap vermek üzere, tamamen "diyalektik" tâbiri karşılığı olarak, "tekellüm ilmini", daha doğrusu "İlm-i Kelâmı" vücûda getirdi. Bilindiği gibi, "diyalektik" Yunanca'da, "tekellüm" Arapça'da "konuşma" demektir. İslâm'da "İlm-i Kelâm" da, İslâm dininin "temel kaynakları" (Edille-i Şer'iyye) esas alınarak, bizzat hasmın mantığı ile hasmı vurmak ve onun iddialarını çürütmek demektir. Bu konularda, İmam-ı Matürîdî'nin, İmam-ı Eş'arî'nin ve İmam-ı Gazalî'nin çok güzel çalışmaları vardır.

İmam-ı Gazalî Hazretleri, aşağı yukarı, zamanımızdan 900 yıl önce, "İlm-i Kelâm" hakkında şunları yazmaktadır: "İlm-i Kelâm'ın gayesi, Ehl-i Sünnet'in inançlarını korumak, onu 'bid'at' erbabının karıştırmamasından uzak tutmaktır. Yüce Allah, Resûlü'nün dili ile kendi kullarına, din ve dünyalarının iyiliğini sağlayan dosdoğru bir itikadî telkin etti. Kur'ân-ı Kerîm ve Peygamberin sözleri (hadîsleri), bunu bize haber veriyor. Sonra, bazıları Şeytan'a uyarak İslâm cemaatlerine, dine aykırı birçok fikir ve kanaat sokuşturdular. Onları yaydılar. Müslümanların doğru inançlarını saptırmaya çalıştılar. Cenab-ı Hak, İlm-i Kelâm âlimlerini yarattı. İslâm'ı iyi

bilen Ehli Sünnet'e bağlı âlimlerin gönlüne, İslâm'a zıt tutuş ve zihniyetleri ve kötü gidişi ortadan kaldırmak arzusu verdi.

İşte, 'İlm-i Kelâm' ve 'Mütekellimîn' bundan doğdu. Nitekim, bunlardan bir kısım ilim adamı, Cenab-ı Hakk'ın kendilerine verdiği vazifeyi yerine getirdiler. Sünnet'i iyi savundular, Peygamberin telkin ettiği doğru inançları korudular. Uydurma bid'atlere karşı koydular. Bunlar, müdafaalarında, hasımları tarafından ileri sürülmüş iddiaları ya onların prensipleri, ya da İslâm'ın temel kaynakları ile çürütmeye çalıştılar. Daha çok, hasımlarının hükümlerindeki çelişkileri meydana koymak, onların kabul ettikleri esasların doğurduğu bâtıl fikirleri reddetmek gibi şeylerle uğraştılar...". (İmam-ı Gazalî, el - Munkızu Min'ed-Dalâl, S. 23 - 24, 1960).

Görülüyor ki, "diyalektik", "tekellüm", "ilm-i kelâm" ve "mütekellimîn" gibi tâbirler, yeni olmayıp bütün tefekkür tarihi boyunca kulanıla gelmişlerdir. Milâdî 18. Asırda F. Hegel gibi, 19. asırda da K. Marx, bu tâbiri kullanmış, ona, kendi sistemi içinde, yeni bir muhteva kazandırmaya çalışmıştır. Mesele, kısaca budur. Unutmamak gerekir ki, "tâbirleri" ve "kavramları" düşmana kaptırmak da "mevzileri" kaptırmak kadar tehlikelidir.

Türkiye, 17 Mart 1986

İNSANI TANIMAK VE İSLÂM

20. asrın çeyreğinde, müşahede ettiğimiz "ileri teknolojik hamlelere", ilim ve fen konusundaki bitmez tükenmez araştırmalara ve çok ustalıkla geliştirilen "metodolojiye" rağmen, hayrete şayandır ki, Batı Dünyası'nda insanı, bir bütün olarak kavrayan, anlayan ve yorumlayan yüksek bir tefekkür yoktur. Yani, Batı Dünyası, geliştirdiği çeşitli "felsefî ekollere", ortaya koyduğu "sosyolojiye" ve "psikolojiye" rağmen, insanı asla tanımamaktadır.

Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîmin ve Şanlı Peygamberimizin mesajlarından, İslâm'ın, insanı, bütün "zaafları" ve "üstünlükleri" ile ortaya koyan gerçekçiliğinden haberdâr olan müminler, Batı Dünyası'nın bu eksikliğini hemen idrak ederler.

Gerçekten de Batılı ilim ve fikir adamları, eserleri ile göstermişlerdir ki, fert ve cemiyet olarak insanı, hep "dışından seyretmişler", nedense "tefahüs-ü derûnî" (iç gözlem)den ısrarla kaçın-

mışlardır. "Derinlemesine bir psikoloji" denemesine girişenler bile, insanı, ihata edememiş, onun bir faaliyetine ve "motivine" takılıp kalmışlardır. Onlar, ya insan varlığının ufak bir bölümünü inceleyip acele tanımlere veya yarısını ele alarak eksik kararlara varmışlardır.

Şimdi bile, Batı Dünyası'nda, "Zihnin mi maddeye, yoksa mad-denin mi zihne şekil verdiği" hususu tartışılmakta; kimileri "birinci fikri", kimileri "ikinci fikri" savunup durmaktadırlar. Ortada "insan" yok... Sözü edilen iki şey var: "Zihin" ve "madde"... Bazıları "zihni" esas alalım diyor, bazıları da "maddeyi"... Yani, "insanı" unutuyorlar.

Oysa, kültür ve medeniyetimizin temelinde yatan değer, ne tek başına "zihin"dir, ne de madde"... Kültür ve medeniyetimiz, bütün "zaafları ve "üstünlükleri" ile insanın omuzlarındadır ve insanın imzasını taşımaktadır. İnsan ise muhteşem bir "madde ve mânâ sentezi" halindedir. Nitekim o, bütün eser ve hamleleri ile bu karakteri-ni ortaya koymuştur.

İslâm'da, felsefî mânâda, ne "materyalizm", ne de "idealizm" vardır. Olsa olsa İslâm, "realizmi" sever diyebiliriz. Çünkü, İslâm'da insan, "maddesi ve mânâsı ile", "nefsaniyeti ve ruhaniyeti ile", "bayağılıkları ve yücelikleri ile", "günah ve sevabı ile", "küfrü ve imanı ile" ele alınmakta ve tahlil edilmektedir. Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de, bu hususları açıklayan yüzlerce âyet vardır...

İnsanın kültür ve medeniyetini, bir de bu âyetlerin ışığında değerlendirmek lâzımdır. Bunu yapacak mütefekkiirlere, ediplere, şairlere, sanatkârlara, ilim adamlarına ne kadar ihtiyacımız var!...

Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de, insan ile ilgili olarak buyurulmaktadır ki: "İnsan, yeryüzünde Allah'ın halifesidir" (el - Bakare / 30), "Allah, yerlerde ve göklerde ne varsa hepsini insan için yaratmıştır" (el -Bakare / 29), "Allah, Âdemoğullarını, âlemlerin üzerine mümtaz kılmıştır" (Âli İmran / 33 - 34), "Âdemoğulları, üstün bir izzet ve şerefe mazhar kılınmıştır" (el - İsrâ / 70), "İnsan en güzel biçimde yaratılmıştır" (et - Tin / 4), fakat insan "çok zalimdir ve çok cahildir" (el - Ahzab / 72), "Çok zulûmkâr ve nankördür" (İbrahim / 34), "Hırsına çok düşkündür" (Mearic /19), "Çarçabuk ümitsizliğe düşer" (el - İsrâ / 83), "Zayıf yaratılmıştır" (en - Nisa / 28), "İnsanların büyük çoğunluğu kâfirlikte ayak direr" (el - İsrâ / 89), "İnsan dünyaya düşkündür" (el - İnsan / ed - Dehr / 27), "insan, bazen çok alçaktır". (et - Tin / 4 - 5)... Evet, insan budur. Kurduğu kültür ve medeniyetler; onun bu hususiyetlerini yansıtır.

Bunlar meallerine kısaca işaret ettiğimiz âyetler... İnsan, gerçekten Kur'ân-ı Kerîm'i öğrenmeye çok muhtaçtır.

Türkiye, 18 Mart 1986

İSLÂM'IN DİYALEKTİĞİ

Bizim kültür ve medeniyetimizde "diyalektik" tâbiri yerine "tekellüm" sözü kullanılmıştır. Yine biz, "mantıkçılar" yerine "mütekellimîn" deriz. Öte yandan, İslâm'da bir "Kelâm İlmi" geliştirildiğini de daha önce belirtmiştik. Buna "Cedel ilmi" de denir.

"Akıl", hiç kimsenin inhisarında değildir. Tarih boyunca, bütün Âdemoğulları, "aklı" kullanmışlardır. Çünkü, "akıl", her fikre, her sisteme ve her inanca hizmet edebilecek bir âlet durumundadır. Yani, "mantık" hayra da, şerre de hizmet edebilir. İnsanı, hayra, doğruya, güzele, iyiye ve hakka götüren akla "akl-ı selim" adı verildiği halde, insanı şerre, yanlışla, çirkine, kötüye ve bâtıla götüren mantığa da akl-i sakîm" denmiştir.

"İslâm diyalektiğinde "eserden müessire gitmek" esastır. Âdemoğulları, göklerde ve yerde yaratılan şeylere ve eserlere bakacak, oradan hareketle "eserde müessiri" keşfedeceklerdir. Çünkü, yaratılmışlar âlemi, Yaradan'a ait âyetler ile doludur. Bu husus, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de şöylece ifadesini bulmuştur: "Allah'ın göklerde ve yerde yarattığı şeylerde, sakınacak bir kavim için, elbette birçok âyetler vardır". (Yûnus / 6). Yine, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de buyurulduğu üzere, müminler, her hâl-ü kârda, "daima Allah'ı hatırlayıp anarlar, göklerin ve yerin yaradılışı hakkında inceden inceye düşünürler". (Âl-i İmran/191).

Görülüyor ki, İslâm'ın da "kendine mahsus" bir düşünce biçimi, bir akıl yürütme şekli ve mantığı vardır. İslâm, "akıl ve mantığı" red veya ihmal etmez, onu "akl-ı selim" haline getirir. Yani, İslâm, insanı, Allah'a, Hak'a, gerçeğe, güzele, doğruya, iyiye, adalete ve tevhide götüren "aklı" sever ve benimser. İslâm'da "akıl", insanı, "Yaratılmıştan Yaratana", "Eserden Müessire", Kesretten Tevhide" götürmelidir. Aksi halde neye yarar?

Müslümanlar, Yüce Allah'ın ve Şanlı Peygamberimiz'in emirlerine uyarak "Yaratılmışları Yaradan'ın", "Eseri Müessirin", "Kesreti Tevhidin", "Ölümü Ölümsüzlüğün", "Dünya'yı Âhiret'in", "Esareti

hürriyetin"... anahtarı kabul ederler. Gerçekten de ne kadar parlak gözükiürse gözüksün, insanı "çirkinden güzele", "bâtuldan Hakk'a", "yanlıştan doğruya", "zulümden adalete", "süfliden ulvîye" götürmeyen bir "mantık" olmaz olsun. Hele, insanı, hedonizme, nihilizme ve materyalizme mahkûm eden bir "mantık" (!)...

O halde, "salim bir akıl", yaratılmışlar âlemini bir "Kitâb-ı Ekber" bilecek, yaratılmışları, bu "kitaba" nakşedilmiş birer "mesaj" kabul edecek, her "mahluku", Yaradan'dan gelen "bir mektup", "bir haber" ve "bir âyet" olarak görecektir ve kendini, "Allah'ın hitabına mazhar olmuş" bir varlık olarak idrak edecektir.

İslâm'da insan, "madde" ile "mânâ" arasında bir "geçit" gibidir. İnsanın idraki, bir yönü ile "objektif âleme", diğer bir yönü ile "mutlak âleme" bağlıdır. İnsanın "sübjektif âlemi", bu iki dünya arasında "bir köprü" gibidir. Yani insan, "yaratıklar" ile "Yaradan" arasında mekik dokuyan bir şuurdan ibarettir. Evet, insanın idraki, bir saat pandülü gibi, "kesret ile tevhidin", "fena ile bekanın", "Dünya ile Âhîret'in"... arasında gidip gelmektedir. İnsan aklı için, bu, ne çetin bir imtihandır. Çünkü "beşer aklı", bazen, "iman" ile "küfrün" bir-birine bir bıçak ağzı kadar yaklaştığı çizgilerden de geçmek zorunda kalabilmektedir. "Akıl", her zaman, fakat, en çok bu anlarda "vahyin rehberliğine" muhtaçtır!

Türkiye, 19 Mart 1986

İÇTİMAİ VE FERDİ MANTIK

"Mantık" sosyolojik bir vakıa mı, yoksa psikolojik bir hâdisedir? Mantığın kuruluşunda, içtimaî ve ruhî âmillerin rolü nedir? İnsan mantığının gelişmesinden ve merhalelerinden söz etmek mümkün müdür?

Bazı ilim ve fikir adamlarına, bilhassa "cemiyetçi sosyologlara" göre, "ferdî mantık", gerçekte "grubun mantığı"nın bir ürünüdür. Bizim, ferde mahsus sandığımız "mantık", bir bakıma, ferdin içinde doğup büyüdüğü cemiyetin "kollektif düşünce alışkanlıklarını" yansıtmaktadır. Yahudi asıllı Fransız sosyologu Levy Bruhl'e göre, bu durumu, "iptidaî cemiyetlerde" müşahede etmek daha kolaydır. Nitekim o, bu asrın başlarında, Avustralya ve Orta-Afrika yerlileri üzerinde yaptığı araştırma ve inceleme sonuçlarının, bu hususu doğruladığını ifade etmektedir. Ona göre, "iptidaî cemiyetlerde", henüz ferdî şuur ve ferdî mantık doğmamıştır; onlar, "ortaklık

kanunu" içinde cemiyetin tasavvurlarını aynen yansıtır. Yine onun belirttiğine göre, bu tip cemiyetlerde, henüz ferdî şuur teşekkül etmediğinden "rüya ile gerçek", "canlı ile cansız", "totem ile kendisi" arasında bir fark görmez. Ferdî şuur, "kollektif tasavvurların" içinde hapsedilmiş gibidir.

Yine başta L. Bruhl ve soydaşı E. Durkheim'e göre, zaman içinde, cemiyetler çözülmüş, "kollektif mantığın" yanında, yavaş yavaş da olsa "ferdî mantıklar" boy vermeye başlamıştır. Böylece, "kollektif tasavvurların" ötesinde "ferdî tasavvurlar" da zaman içinde güçlenerek günümüze kadar gelinmiştir. Alman filozofu Nietzsche'ye göre, bu, aynı zamanda, ferdin ve "ferdî hürriyetin" doğuşu demektir. O, bu gelişmeyi delice alkışlar, "kollektif tasavvurların esaretinden kurtulan" ve "sürtüye isyan eden" kişileri yüceltir. Bu konuda, o kadar ileri gider ki, "egoizmi" fazilet olarak savunur. Onun "Zerdüş Böyle Buyurdu" adlı kitabı, baştan başa bu düşüncelerle doludur.

Hemen belirtelim ki, "ferdî mantığı", tamamı ile "kollektif mantığın bir yansıması" biçiminde ele alanlar, keşke, "psikolojik âmilleri" ihmal etmeselerdi. O zaman, hem bu kadar müfrit olmazlar, hem de gerçeğe biraz yaklaşmış olurlardı. Önce, şunu asla unutmamak gerekir ki, "içtimaî hayat"ın temelinde "insan ferdi" vardır. İnsan ferdi ise, hayvanlardan farklı olarak yüksek bir idrake ve üstün bir potansiyele sahiptir.

"Mantık" cemiyetin değil "insanın" eseridir. İnsan ise "ferdî" ve "içtimaî" yönü ile bir bütündür; içtimaî hayatı, bu bütünlükten "tecrid" edemeyiz. Bize göre, bütün beşer tarihi boyunca, "ferdî ve içtimaî mantık" bir diğeri etkileyerek gelişegelmişlerdir. Yani, "içtimaî mantık", "ferdî mantığın" gelişmesi için zengin bir zemin teşkil etmekle birlikte, "beşerî mantığın" temelinde, insan ferdinin psikolojik değerleri yatmaktadır.

Gerçi bizde zaman içinde, ferdî mantığın "güçlenmekte" olduğunu, "kollektivist baskıların", yerini, "individüalist" gelişmelere bıraktığını görmekteyiz. Hatta bu gidişi, sempati ile karşılamak-tayız. Lâkin, biz, insanlık tarihini "sürü" ile başlatan anlayışları da kabul etmiyoruz. Bize göre, Hazreti Âdem ve ailesi, bugün sahip olduğumuz bütün "beşerî değerleri" birer potansiyel halinde taşıyor-du ve yaşıyordu. Bir incir çekirdeğinin, bünyesinde muhteşem bir ağacı gizli tuttuğu gibi, Hz. Âdem ve ailesi de bugünkü kültür ve medeniyetimizi, böylece temsil edici bir yaradılışa sahipti.

Görülüyor ki, biz Müslümanlar, "cemiyetçi" olduğumuz kadar "şahsiyetçi"yiz de... Biz cemiyeti "bir sürü" ve ferdi onun esaretine giren bir varlık olarak görmeyiz.

Türkiye, 20 Mart 1986

CEMİYET VE TABİAT KARŞISINDA İNSAN ŞUURU

İnsan ferdi, üstün zihnî güçler ve yüksek bir ruhî potansiyele sahip olarak doğmakla birlikte, o, bu değerlerini geliştirmek ve ortaya koymak için elverişli bir cemiyet ve tabiat hayatına da muhtaçtır.

Ancak, hemen belirtmek gerekir ki, "cemiyet" ve "tabiat" çevresi, insanların gelişmesi için ne kadar zarurî ise o kadar da "tehlikelidir. Çünkü, hem "cemiyet", hem de "tabiat", ferdî şuur ve idrakleri, kendi "alışkanlıkları" ve "kalıplan" içinde katılaştırmaya kadar varabilir. Yani, "cemiyet" ve "tabiat", ferdî mantığın doğup gelişmesine zemin olduğu kadar, onu "esir" almaya kadar gidebilir. Böylece "ferdî şuurlar", içtimaî tasavvurlara ve tabiatındaki katı ilişkilere mahkûm düşebilir. Nitekim, bu durum, kolayca müşahade edilebilmektedir. Geçen makalemizde adını verdiğimiz bazı fikir adamlarına göre, insan ferdi, "mantık öncesi dönemde", tamamı ile "kollektif tasavvurların" esaretinde idi. Onun kendine mahsus bir düşünce biçimi yoktu.

Bu düşünce biçimindeki abartmalar, bir tarafa bırakılırsa, rahatça denebilir ki, kişi, önceleri, içinde doğup büyüdüğü cemiyetin "ortak şuur ve mantığma" bağlanır, fakat, zamanla, kendi gücü ve imkânları nispetinde, bu "baskı"yı yumuşatarak "şahsiyet" kazanır.

Tabiat karşısında da durumumuz aynıdır. Ferdin idrak ve şuur, cemiyet kadar tabiat ile de iç içedir. Oysa, tabiat, şu veya bu ölçüde, katı bir "determinizme" bağlı ve kolay değişmeyen "objektif ilişkiler" biçiminde idrak edilir. İnsan idraki, zaman içinde, bu "determinizme" ve "katı ilişkilere" alışır. H. Bergson'un deyimi ile, insan zekâsı, bu ilişkiler içinde, âdeta "hapsolunur". Böylece, "içtimaî mantığa" benzer bir tarzda, "objektif bir mantık", yani "eşya ilişkilerine bağlı bir mantık" doğar. Pozitivistler, bu suretle doğan mantığa "ilmî mantık", "objektif mantık" ve "modern mantık" demeyi pek severler.

Oysa, insan zekâsı ve şuurunu "eşyaya bağlayan" bu mantık da, insan zekâ ve şuurunu "içtimâî tasavvurlara bağlayan" mantık kadar tehlikelidir. Çünkü, "içtimâî mantıkta", gerçeğin ölçüsü, "kollektif tasavvurlara" uygunluk ise, "objektif mantıkta", bu ölçü, "eşyaya ait tasavvurlara" bağlanmak şeklinde tecelli etmektedir. Yani, İptidâî insanlar, "içtimâî bir mantığa" bağlanarak, ister istemez, "kollektif tasavvurların dili" ile hareket etmiş ve ediyor ise, "objektif bir mantığa" bağlı insanlar da ister istemez, "eşyanın dili" ile konuşmakta ve düşünmektedirler. Bugün "aklın kanunları" denen şey, bir bakıma "eşyanın kanunları" hükmündedir,

Hemen belirtelim ki, bugünkü mânâsı ile "pozitif ilim", tamamı ile "eşyanın mantığına" göre hareket etmeyi, düşünmeyi ve yorum yapmayı gerektirmektedir. Bu, eşya dünyasındaki ilişkilerin, insan zihnine sirayet etmesi, onu, belli "formlar" ve "kategoriler" içinde "hapsetmesi" demek değil midir?

Bu noktada, aklımıza ister istemez, bir soru gelmektedir. Soru şu: Kendi mantığını "kollektif tasavvurların esaretinden" kurtaran Âdemoğlu, acaba kendini "eşyaya ait tasavvurların mahbesinde" rahat hissedecek midir? Filozof H. Bergson'a göre, insan idraki, bu durumdan rahatsızdır. Biz de aynı kanaatteyiz. Nitekim, günümüz insanı da bu konudaki reaksiyonlarını, artık yavaş yavaş belli etmektedir. Bugün, tefekkürde ve güzel sanat dallarında, insanın iç dünyasına yönelme ihtiyacı giderek büyümektedir. İnsan, hürriyeti, cemiyeti ve tabiatı aşarak yakalamak iştiağı içinde, kendi üzerine daha fazla eğilmek gerektiğini sezmektedir. Bu, yeni bir mantığın doğuşunu müjdeleyen bir gelişmedir.

CEMİYETİN VE TABİATIN BASKISI...

Cemiyet, ferдин şuurunu, kendi "kollektif tasavvurları" içinde hapsetmek temayülündedir. Bunun gibi pozitivistler ile materyalistler de ferдин şuurunu "eşyanın ve maddenin verilerine" bağlı tasavvurlara mahkûm etmek istemektedirler. Yani, her iki temayül de "hür bir ferdi şuura" tahammül edememektedir.

Görünen odur ki, cemiyet, ortaya koyduğu normlar ile; pozitivistler, objektif ilişkiler ile; materyalistler, maddî verilere dayanarak "ferdi şuurları" sindirmek, susturmak ve sınırlamak istemektedirler. Böylece, cemiyet konuşacak, eşya ve madde konuşacak ve "insan susacaktır".

Şimdi, birçoklarına göre, "hakikati" tayin etmede, en önemli kriter, "cemiyetin iradesi"dir; yine birçoklarına göre, "hakikati" bulmak isteyenler, "maddî ve objektif verilere" bağlanmak zorundadırlar. Sahiden, mesele, bu kadar basit midir? Bize göre, hiç de öyle değil...

Nitekim, günümüzün gerçek entellektüelleri, "ferdî şuurların" hem "kollektif tasavvurlara", hem de "eşyaya ait tasavvurlara" boyun eğmesini istemiyorlar. Nereden gelirse gelsin, insan şuurunu esir alan her baskı, artık "ferdî varlığının farkına varan insanı" rahatsız etmektedir. Kendi "sübjektif dünyasının" zenginliklerini bir bir keşfetmeye başlayan "fert", şimdi bilhassa "güzel sanatlar sahasında" gözükmeye başlayan bir tepki ile cemiyetin ve tabiatın imzasını taşıyan "kalıplardan tedirgindir. Günümüzde, "ferdiyetçiliğin" (indivüdüalizmin) ve ona paralel olarak "enfüsiliğin" (sübjektivizmin) güçlenmesi bu tedirginliğin ifadesidir. Bir fikir akımı olarak "varoluşçuluğun" (eksiztansiyalizmin) birden bire ortaya çıkması da bu çerçevede içinde incelenebilir. Öyle anlaşıyor ki, insan, "kendi varlığını", bütün orijinal yapısı içinde idrak etmek, "var olmanın sevincini" duymak istemekte; cemiyetin ve tabiatın baskı ve esareti altında "kendini yitirmekten kaçmaktadır.

Kısaca insan, artık "cemiyete" ve "tabiata" tapınmak istememekte, bu maksatla dikilen "putlara" kafa tutmakta, kendi iç dünyasını ortaya koyarak "ben de varım" diye çığlık basmaktadır. Cemiyetin ve tabiatın boyunduruğunda bunalan, üzerine oturduğu tabiatın, her gün biraz daha ayaklarının altından kayıp gitmekte olduğunu gören insan, bunların dışında, bir yerlere tutunmak ihtiyacı ile çırpınmaktadır. Şimdi, entelektüellerden birçoğu, kendini "boşluğa fırlatılmış" gibi hissetmekte, tutunacak hiçbir dal bulamamanın "ümitsizliği" içinde kıvrınmaktadır. Yine, entelektüellerden birçoğu, "baş dönmelerinden" ve "mide bulantısından" şikâyet etmektedir. Bazı, entelektüeller ise, kendilerini, tam bir çıkmazın içinde hissederek "yorgun, argın düşerek" mutluluğu "düşünmemekte", "unutmakta" ve "kendi kendinden kaçmakta" aramakta, zihnini uyuşturmak için her çareye başvurmaktadır. Bazıları da "insan yaratılmanın ıstırabını" derinden derine hissetmekte, bu statüde yaratılmanın acısına katlanamamakta, kim bilir nasıl bir tepki ile "insan efsanesini" yıkarak "hayvan insan" olmanın yollarını aramaktadır; mutluluğu "içgüdülerine sığınmak" ile ele geçireceğini sanmaktadır.

Bütün bu gelişmeler, insan mantığının yeni bir hamleye hazırlanmakta olduğunu göstermektedir. Allah'tan başkasına boyun eğmemek ve tapınmamak üzere yaratılmış ve bunu "insanın fıtratı"

haline getirmiş bulunan Yaradan'ımız, elbette, Âdemoğullarına mutlu olmanın da yollarını göstermiştir. Beşeriyet, yavaş yavaş da olsa, "Keski anam beni doğurmasa idi" diyen Yüce Sahabi Hz. Ebubekir ile "Keski insan olarak yaratılmasa idim" diyen Şanlı Sahabi Hz. Ömer'in "sorumluluk şuuruna" yaklaşmak ve "İslâm'ı idrak etmek" üzeredir.

Türkiye, 22 Mart 1986

İNSAN YARATILMAK.

Evet, ne şu, ne bu... Bizler, ister istemez "insanız". Öyle yaratılmışız. Bizi yaratan "küllî irade" böyle istemiş.

Bize, minerallerden, bitkilerden ve hayvanlardan farklı bir "statü" tayin edilmiş; zekâ, şuur ve irade verilmiş. Ögünsek de, yerinsek de fark etmez. İster istemez "insanız".

İnsan "kendi statüsünden kaçarak" mutlu olamaz. Biz, bitkiler ve hayvanlar gibi yaşayarak mutlu olamayız. İster istemez, mutluluğu "kendi statümüz" ve "kendi yaratılış maksadımız" içinde aramak zorundayız. Yani, Âdemoğulları, insan yaratılmanın "sorumluluğunu" idrak etmek ve ona göre yaşamak zorundadırlar.

Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de buyurulduğuna göre, Cenab-ı Hak, insanları, "yalnız kendine ibadet etmek üzere yaratmıştır" ve insanın Allah'tan gayrisine "kul" olmasını istememektedir. Emir açık ve kesindir: "Allah'tan başkasına kulluk etmeyiniz". (el - Isra ,/22 - 23).

Görülüyor ki, yüce dinimizde, insan, "cemiyete" de, "tabiata" da ve onları temsil eden "kuvvet" ve "sembollere" de tapılmaz. Bunları, "küfür ve şirke" düşmeden sever, sayar ve korur, fakat asla "mabut" edinemez. Kısaca, insan "Allah'ın iradesinden ve hükümlerinden başkasına" boyun eğmez. İnsanın insana tahakkümü, kesin olarak yasaktır.

Öyle anlaşıyor ki, mütefekkirler, sanatkârlar, ilim adamları ve idareciler, İslâm'ın "Allah'tan başka ilâh yoktur" tarzında formüle ettiği, büyük hakikat karşısında, tam bir vecd halinde ürpermek ve bu ifade etrafında tekrar tekrar düşünmek ve duygulanmak zorundadırlar... Evet, gerçekten de insanlık tarihinde Kelime-i Tevhid'den daha güzel, daha doğru ve daha çarpıcı bir cümle yoktur.

Gerçekten de "Kelime-i Tevhid", insanı, cemiyetin ve tabiatın boyunduruğundan kurtarır; insanın insana tahakkümünü yok eder; bütün "sahte tanrıları" yıkar; insanı, "çamur dünyanın" üstüne çıkarır, Allah'ın yeryüzündeki "kutlu vekili" kılar. Yine "Kelime-i Tevhid" sayesinde, insan, "insan yaratılmanın sancılarını" duymakla kalmaz, "insan olmanın sorumluluğunu" da yüklenir.

Yine, insan, hür bir mantığa* ve "hür bir hayata", ancak "Kelime-i Tevhidin" sırlarını çözerek ulaşabilir. Çünkü, "Kelime-i Tevhid", tabiatın da, cemiyetin de "putlaştırmasına" izin vermez. Bu ve benzeri maksatlarla yontulmuş bütün "putları" kırar atar. Vicdanında "Kelime-i Tevhidi" taşıyan hiçbir mümin, iptidâî insan gruplarında görüldüğü üzere, körü körüne "cemiyetin esaretine" girmediği gibi, "bilimsellik adına", kendini "eşyanın mantığına" da teslim etmez. Gerçek müminler, cemiyetin karşısında da, cemiyetin normları karşısında da kritikçidir; "imanını" ispat ve teyid etmeyen içtimaî değerlere hiç mi, hiç önem vermez. Yine, o, kendini Allah'a götürmeyen "iddia ve teorileri" reddederken eşyaya yerleştirilmiş "ilâhî mesajları" dosdoğru idrak etmeye çalışır. Müminler, cemiyeti de, tabiatı da kritik ederler, ondan yararlanırlar, onları geliştirirler ve ıslâh ederler. Ancak, onlardan gelecek "küfre", "şirke" ve "esarete" karşı çıkarır.

Bazıları, "hür bir insanın tanrıya da ihtiyacı" yoktur, diyebiliyorlar. Oysa, böyleleri, kendilerini, kendi iç dünyalarını kritik ettikleri zaman göreceklerd ki, bu mümkün değildir. Çünkü "nihilizm", insanı mutlu etmemekte, ya insanı "boşlukta" bırakmakta veya "nefsinin kölesi" yapmaktadır. Bu sebepten Kur'ân-ı KERİM'de şöyle buyrulur: "Ey insanlar! Siz, hepiniz, Allah'a muhtaçsınız". (el - Fâtır /15).

Türkiye, 24 Mart 1986

İNSANIN MANTIĞI VE ALLAH

İnsan, zeki, şuurlu ve iradeli bir canlı olarak yaratılmıştır. Bu, insanın "yüksek bir idrake", "sürekli bir kritik yeteneğine" ve "olayları yönlendirme gücüne" mâlik olması demektir. Yani, insan, diğer canlılara nispetle "üstün bir yaradılışa" sahiptir. Bu sebepten olacak, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de insanın "Üstün bir izzete ve şerefe mazhar kılındığı" (el - İsrâ / 70) "en güzel biçimde yaratıldığı" (et - Tîn / 4), "Boş yere yaratılmadığı" (el - Müminûn / 115) belirtilmekte ve bunun yanında "çamurdan" ve "bir damla

sudan" yaratılan insanın "iç dünyasına" ilâhî "bir ruhun üflendiği" ilân edilmektedir. (Es - Secde /9).

Bütün varlıklar ve yaratıklar, varlıklarını Yüce Allah'a borçludurlar; her şey, O'nunla varlıkta durur. Ancak, insan, bunlardan farklı olarak Yüce Allah'a olan ihtiyacını, kendi yaratılışına uygun bir şuur ve irade biçiminde ortaya koymalıdır. Her varlık, her canlı "kendi aslî tabiatı" içinde hareket eder, önemli olan, insanın da "kendi fitratı" içinde bulunmasıdır. İşte, bu konulara ışık tutan bir âyet-i kerime mealleri: "De ki, herkes, kendi aslî tabiatına göre hareket eder". (el - İsrâ / 83 - 84), "O halde, yüzünü, muvahhid olarak dîne, Allah'ın o fitratına çevir ki, o, insanları, bunun üzerine yaratmıştır" (er - Rûm / 30).

Bütün bunlarla birlikte insan, "zayıf yaratıldığını" (en - Nisa / 28), "Çarçabuk ümitsizliğe düştüğünü" (Hûd / 9) de unutmamalıdır. İnsan, Yüce Allah'ın kendisine lütfettiği kabiliyetlere bakarak boş bir gurura ve vesveselere kapılarak şırmamalıdır. "Bir damla sudan yaratıldığı halde" ahmakça bir kibir yoluna girerek Allah'a "apaçık hasım kesilmemelidir". (en - Nahl / 4). Hürriyeti, "başıboş kalmak" tarzında anlamamalıdır. Çünkü, gerçekten bazıları, insanın "başıboş bırakılacağını sanmaktadırlar"(Kıyame/36)

İslâm'a göre, insan, mantığını, Yüce Allah'ın emirlerine ve Şanlı Peygamberin tebliğlerine uygun bir tarzda kullanarak "çirkinden uzaklaşarak güzele", "yanlıştan kaçarak doğruya", "bâtılı reddederek Hakk'a", "kötüyü terk ederek iyiye", "vahşeti bırakarak medeniyete", "kesrete bakarak tevhide", "mahlukatı seyrederek Hâlık'a"...ulaşmaya çalışmalıdır. Cemiyetin ve tabiatın putlaştırmasına izin vermemelidir. Kısaca, "Kelime-i Tevhidin, yüce esrarını bilerek bütün sahte mabutları yıkmalı, hürriyeti, Allah'a teslimiyette bulmalıdır. Kesin olarak biliyoruz ki, Allah'a teslim olmayan bir "akıl", ya nihilizme düşer veya sahte mabutlara köle olur.

Esasen, insanın vicdanı, insanın insana tahakküm etmesine tahammül edemeyecek biçimde yaratılmıştır. Bunun gibi, insanın zekâsı, şuur ve iradesi de cemiyetten ve tabiatın gelen kayıtlar karşısında tedirgindir. Yani insan, Allah'tan gayrisine kul olmak istememektedir. Fitratında Allah'a karşı bir özlem taşıyan ve bütün tarihi boyunca bunu arayan Âdemoğulları, sadece O'nun hükümlerine bağlanmayı ve O'na hamd etmeyi istemektedir. Bu sebepten Yüce Dinimiz, "Hüküm Allah'ındır ve hamd O'na mahsustur" diye emreder.

İnsan, Allah'ı neden arar? Filozoflar, ilim ve fikir adamları, bu konuda pek çok "teori" ileri sürmüşlerdir. Bunların hiçbirini bizi tatmin etmiyor. Bizim cevabımız şudur: İnsan tabiatı icabı, nasıl ki, güzeli, iyiyi, doğruyu, hakkı... arıyorsa, yine o, "fıtratı icabı", Allah'ı aramak zorundadır. Bu, insanın fıtratında vardır. İlme, güzel sanatlara, ahlâka, hukuka ihtiyaç duyan insan, aynı şekilde dine de muhtaçtır. Hem en güzeline, yani İSLÂM'a ve ALLAH'a.

Türkiye, 25 Mart 1986

İNSANIN STATÜSÜ

En eskiden beri, ilim ve fikir adamları, "yaratılmışlar âlemini", âdeti hiyerarşik bir sistem içinde, tasnif etmişlerdir. Onlara göre, dünyamızda bulunan varlıkları, "cemadât", "nebatat", "hayvanat" ve "beşeriyet" diye üst üste duran basamaklar halinde etüd etmek mümkündür. Yani, mineraller ve cansızlar, en altta, onun üstünde bitkiler, onların üstünde bütün türleri ile hayvanlar ve en üstte de insanlar...

Bu tasnif şekli, belki, ufak tefek anlayış farklarına rağmen, yine geçerliliğini korumaktadır. Müşahedeler göstermektedir ki, "cansızların" hareketlerine tam bir "mekaniklilik" hâkimdir. Yani, onlar, fizikî ve kimyevî "etki-tepki ilişkileri" içinde kıpırdar dururlar. Onların hareketlerini tanzim eden "mekanizm"dir. Bitkilere gelince... Bitkiler, varlıklarını kuşatan fizikî ve kimyevî reaksiyonlara ek olarak cansızlarda görülmeyen bazı hareketler de yaparlar, buna, biyologlar "tropizm" adını vermektedirler. Hepimizin de rahatça müşahade ettiği üzere, bitkiler, varlıklarını sürdürmek için, "güneşe", "suya" ve "ışığa" yönelirler. Hayvanların hayatında "mekanizmin", "tropizmin" önemli yeri bulunmakla birlikte, onlarda "içgüdü" adı verilen davranış biçimlerine de rastlamaktayız. Âdeti, doğuştan bilgiler biçiminde, bütün bir türde müşahade edilen "içgüdüler", mekanik oldukları kadar, bazen insanı, hayrete düşürecek biçimlerde tezahür etmektedirler.

Karınca kolonilerindeki, arı kovanındaki harika işler ve işbölümü, yavru yapmak için, doğduğu yere, binlerce mil öteden koşup gelen ve asla yolunu şaşırmanın yılan balığı, hep aynı göç yollarını takip eden ve göç programını aksatmayan göçmen kuşların hareketleri, kumsala bırakılan ve gömülen deniz kaplumbağası yavrularının, yumurtadan çıkar çıkmaz, koşarak denize ulaşmaya

çalışmaları... Bu yavruların, yumurtadan çıkışını sabırla bekleyen aç kuşlar...

Evet, insana gelince... İnsanın hayatında "mekanizmin" de, "tropizmlerin" de, "içgüdülerin" de rolü vardır. Fakat insan, bunlardan farklı olarak yüksek bir idrak demek olan "zekâyâ", üstün bir kritik gücü demek olan "şuura" ve gelecek endişesi ile olayları yönlendirme kabiliyetine mâlik olmak demek olan bir "iradeye" sahiptir. İnsan, bu kabiliyetleri ile her gün biraz daha kendi statüsünü güçlendirmekte, üstün kültür ve medeniyetler kurarak yüceltmek istemektedir. Diğer varlıklar, kendi "tabiî statüleri" içinde mahpus ve mahkûm iken, insan, içinde bulunduğu statüyü, ısrarla tenkid etmekte ve onu geliştirmeye çalışmaktadır. Kendi organizması ile ve kendi çevresinin imkânları ile yetinmeyen tek canlı insandır. Bu hususu, birçok kereler yazdığımız için, artık tekrarlamayacağız. Ancak, şu kadarını, tekrar hatırlatmakta fayda vardır ki, insan, sınırlı bir âlemde ve sınırlı bir organizma içinde yaratılmakla birlikte, bunun ile yetinmemekte "sonsuzluğa" ve "sonsuzluklara" özlem duymaktadır. Çünkü, onun fıtratında bu vardır. Çünkü, Yüce Allah, insanın "içine kendi ruhundan üflemiş"tir. (es - Secde / 9).

Son dönem mantıkçıları, "aklın kanunları" olarak sadece "aynîyet, tenakuzsuzluk ve kozalite prensiplerini" saymaktadırlar ve "finalite'yi (insanın gayeci karakterini), ilim dışı bulduklarından reddetmektedirler. Oysa, insanda, ihmal ve inkâr edilmesi mümkün olmayan "bir gelecek duygusu" vardır. İnsanlar, hayatlarını tanzim ederlerken, çevrelerini düzenlerlerken, kültür ve medeniyetlerini kurarlarken "geleceğe dair" plân ve programlar yaptıklarına göre, "insanın finalist karakteri" nasıl ihmal ve inkâr edilebilir?

Türkiye, 26 Mart 1986

TABIAT VE FİNALİTE

Bilindiği üzere "tabiat", insan eliyle meydana gelmemiş, dünya ve kâinat olayları ve varlıkları demektir. İnsan müdahalesi olmaksızın var olan canlı ve cansız her tezahür, tabiatın sınırları içinde mütalaa edilir.

"Finalite" ise, tabiatla cereyan eden her hadisenin ve tabiatla mevcut her varlığın "bir maksada binaen" yaratıldığını kabul etmek demektir. Yakın zamanlara kadar "aklın kanunları" arasında sayılırdı.

Daha sonraları, deterministlerin ağır basması sonucu, "finalite prensibini" inkâr ve ihmal edenler çoğaldı. Bazı fikir adamları şöyle yazıyorlardı: "Olaylar, bize, finalite lehine, en açık alametler gösterse bile, gene finaliteyi inkâr etmeliyiz. İnkâr etmeliyiz, çünkü; o, ilmî bir kavram değildir". (Edmond Goblod - İlimler Sistemi - F. Yücel tercümesi - S. 75).

İnsanlar düşünürlerken kendilerine "Neden?", "Nasıl?" ve "Niçin?" diye sorarlar. "Neden?" sorusu, tabiatta cereyan eden bir hadisenin sebeplerini araştırmak için sorulur ve determinitsçe bir tavır almak demektir. "Nasıl?" sorusu ile insanlar, tabiatta cereyan eden bir olayın gelişimini tasvir etmeye çalışırlar. "Niçin?" sorusu ile de tabiatta cereyan eden olayların "maksat ve hedeflerini" tespit etmeye çalışırlar.

Deterministlere ve pozitivistlere sorarsanız, onlar, tabiattaki olayların kör bir mihanikiyet içinde cereyan ettiklerini, her şeyin, bir sebep - sonuç zinciri içinde oluştuğunu, tabiatta "maksat ve hedef" aranamayacağını iddia ederler. Oysa, finalistlere göre, tabiatta cereyan eden her olayın ve tabiatta mevcut her varlığın bir maksadı ve hedefi vardır. Bilfarz, "göz" görmek, "kulak" işitmek, "ayaklar" hareket etmek için yaratılmışlardır. Yine, müşahade edildiği üzere "erkek ve dişi" birbirleri için, "tohum" üremek için, kısaca, her şey bir maksat için yaratılmıştır. O halde, "düşünen adam", neden ve nasıl soruları gibi "niçin" sorusunu da kendine sormak ve cevaplandırmak zorundadır.

Deterministler ve pozitivistler, bilfarz "göz" ve "beyin" gibi karmaşık ve hârika organları dahi, çetin bir hayat mücadelesi içinde, bir "tabîi eleme" sonucu, tesadüfen meydana geldiğini iddia etmeye kalkışmış ve fakat, bu konuda kendileri de aczlerini ifade etmek zorunda kalmışlardır. Gerçekten de "gözün" ve "beynin" yapısı incelendiğinde, çok yüksek bir sanata, çok üstün bir matematiğe ve programa ve taklit edilemez bir giriftliğe sahip olduğu görülmektedir. Bütün bunlar, "kör bir mihanikiyetin eseri" olamaz. Nitekim, Charles Darwin, bu konudaki aczini şöyle itiraf etmektedir: "Gözün teşekkülünü düşündükçe çıldıracakmış gibi oluyorum". Ya "beynin teşekkülü"... Ya Arz'ın ve kâinatın teşekkülü...

Bu noktada hemen belirtelim ki, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de, yerde ve gökte yaratılan her varlığın ve kıpırdanışın bir maksada bağlı olduğu apaçık bir biçimde ortaya konmaktadır: "Şüphesiz, göklerin ve yerin yaradılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelmesinde, insanlara yarar şeyleri,

denizde taşıyan gemilerde, Allah'ın yukarıdan indirip onunla yeryüzünü, ölümünden sonra dirilttiği suda, deprenen her hayvanı, orada üretip yaymasında, gök ile yer arasında boyun eğmiş rüzgârları ve bulutları evirip çevirmesinde, akli olan bir kavim için nice âyetler vardır". (el - Bakara/164).

Yine yüce ve mukaddes Kitabımız'a göre; bu dünya ve gökler "insan için" yaratılmıştır. Nitekim şöyle buyrulur: "Yeryüzünü, sizin için bir döşek, göğü bir bina yaptı. O, gökten bir su indirip onunla sizin için çeşitli rızıklar çıkardı". (el - Bakara / 22).

Türkiye, 27 Mart 1986

İNSAN VE FİNALİTE

Pek çok fikir ve ilim adamı, haklı olarak, dünyamızda ve kâinata cereyan eden olayların, çok muhteşem bir düzene, çok mükemmel bir matematiğe ve en yüksek dehanın bile karşısında hayranlık duyacağı bir programa bağlı olduğunu itiraf etmektedir. İlim ve teknik geliştikçe, insanın bu hayranlığı artmaktadır. Şimdi, mütefekkirler, tabiata ve kâinata hâkim olan "Yaratıcı Bir Şuurun" varlığına, her zamankinden daha fazla inanmaktadırlar.

Evet, "kör bir mihanikliğin" yerine, bütün kâinatı, lif lif, hücre hücre kucaklayan, bazen "gizli", bazen "açık", bir YARATICI ŞUUR. Cansız, canlı bütün varlıkları, hiçbir dehanın ulaşamayacağı bir matematik içinde programlayan ve düzenleyen ve her an yepyeni olan bir şuur... "Kaos" ve "tesadüf" yok, yaratıcı bir yüksek irade ve en küçük kıpırdanıştan bile haberdar olan bir şuur... Henry Bergson'un da belirttiği üzere, bir avuç matbaa harfini alıp saçacak-sın ve bundan bir şiir çıkacak... Bu, mümkün mü?..... Öyle ise başlı başına bir hârika olan tek veya çok hücreli bitki ve hayvanlar, nasıl "kaos" ve "tesadüf" ile açıklanabilir. Darwin'i çıldırtan yapısı ile "göz", nasıl kör bir mihaniklik ile meydâna gelebilir? Ya beyin, hele insan beyni...

Öyle anlaşılıyor ki, "finalizmi" inkâr edenler, kendi dar idraklerine göre, güya "Tanrısız bir kâinat kurmak" için boşuna çırpınmaktadırlar. Acaba, dünyamız, kâinat ve bunca varlık "maksatsız yaratıldı" diyenlerin "gerçek maksadı" nedir? İlmi materyalistleştirmek mi? İnsan idrakinde "zaman", üç dilim halinde mevcuttur; "Geçmiş zaman", "Hal" ve "Gelecek zaman"... Geçmiş zaman yaşanıp gitmiştir, hal ise çok kısa bir zaman parçasıdır, gelecek

zaman ise önümüzde durmaktadır. İnsanın iradesi "geçmiş zaman" karşısında çaresizdir, çünkü, ona müdahale edemez; iş işt en geçmiş tir.

"Hal" ise çok kısa bir andan ibarettir, o, gelip çattıktan sonra, irademiz, orada da âciz kalır. İnsanın iradesinin işleyebileceği ve iş e yarayabileceği tek zaman dilimi "gelecek zaman"dır. Gelecek zamanı plânlayabileceğine ve yönlendirebileceğine inanabildiği içindir ki, insan "finalist"tir, yani "gayeci ve ülkücü"dür.

Öyle görünüyor ki, fert ve cemiyet olarak insan, "gelecek zamanın şuuruna" varabildiği için ve onu "iradesi" ile yönlendirebileceği için "finaliteyi" dördüncü bir prensip olarak "aklın kanunları" -arasında saymıştır. O halde, "finaliteyi" inkâr etmek, insanı inkâr etmekle birdir. Kaldı ki, ister materyalist, ister pozitivist, ister determinist olsun, her insan ister istemez, gelecek zaman ile ilgili plânlar yapıyor, projeler çiziyor, ümit ve hayaller kuruyorsa, mutlaka "finalist bir tavır" içinde bulunmaktadır. "Finalizm", tabiatla gizli kalsa bile, insan fıtratından "şuurlu bir irade" biçiminde taşar. Bunu, inkâr ve ihmal etmeye imkân yoktur. Gerçekten de "finalizm", insan mantığına ve düşüncesine yön veren bir prensiptir.

Daha önce de belirtmiştik, bazıları, determinizm, hali, geçmiş ile izah etmektir. Finalizm ise, mevcudu, gelecek zaman ile yorumlamak demektir. "Henüz mevcut olmayan âti, mevcudu nasıl etkiler?" diyorlar. Cevabımız şudur: "Gelecek zaman, hal ile zamandaş olmadığı gibi, geçmiş zaman da şimdiki halde yoktur. Gelecek zaman, ümit ve hayallerden ibaret ise geçmiş zaman da hatıralardan ibarettir. O halde bu iki zaman diliminin 'hali etkileme' gücü aynıdır. Yani, finalizm ile determinizmin 'hal karşısında' durumu birdir. Böyle olunca ya her iki prensip de makbuldür veya her iki prensip de aynı derecede malûldür. Bize göre 'finalite prensibi' cef-felkalem inkâr ve ihmal edilecek bir şey değildir."

Türkiye, 28 Mart 1986

FİNALİTE PRENSİBİ VE İNSANIN FAALİYETLERİ

İnsanın faaliyetlerinde "determinizmin" de, "finalizmin" de çok önemli birer yeri vardır. Ademoğulları, olayları yorumlarken belki determinizme daha fazla ağırlık tanırırlar da geleceğe ait plân ve projeler hazırlamaya çalışırlarken de finalist bir tavır almak zorundadırlar. Çünkü, insanların faaliyetlerini, yalnız "geçmiş zamanlar"

etkilemez, insanın "gelecek zaman" ile ilgili ümitlen, özlemleri ve tasuvvurları da çok önemlidir. Böyle olunca, materyalistlerin oyunlarına gelerek, "finaliteyi" inkâr ve ihmal yoluna saparak "aklın kanunları" dışında bırakmak hiç de uygun gözükmemektedir.

Kaldı ki, din, ahlâk, hukuk ve estetik sahasında "finalizm", asla vazgeçemeyeceğimiz bir prensiptir. Çünkü, bu faaliyetler esnasında, esas olan şey, fert ve cemiyet olarak insanı, belli "hedefler" ve "maksatlar" için hazırlamaktır. Din, ahlâk, hukuk ve estetik "gayesiz" olamaz. Herkes bilir ki, dîn, beşeriyeti, "ilâhî huzura", ahlâk "en iyiye", hukuk "Hakk'a", estetik ise "en güzele" ulaştırmak maksadını güder.

Hatta, "ilim" bile "maksatsız" değildir. O, umumî mânâsı ile "doğruyu bulmak" için yapılıdır. Kaldı ki, ilmin "pratik maksatları" da vardır. Eğer ilim, "insanın faydası" için yapılıyorsa, bu sahada, "finalizm" de, determinizm kadar rol oynuyor demektir. Bu gerçeği inkâr ve ihmal etmek mümkün müdür?

Elbette, "ilim adamı", kendi sahasında çalışırken, varlıklar ve olaylar arasındaki ilişkileri incelerken, prensip olarak, "determinist" olmaya mecburdur. Çünkü o, bu esnada, varlıklar ve olaylar arasındaki "sebepe - netice" ilişkisini aramaktadır. Yani, onun "maksadı", sebepleri keşfetmektir. Bu zaruretle o, "bugünü, geçmiş zamanın olayları ile açıklamak" isteyecektir. Zaten "saf mânâsıyla ilim", objektif olarak "bugünü, dün ile yorumlamak" demektir.

Öte yandan "ilim adamı" sebep - netice zincirinin sürekliliğini düşünerek, düne ve bugüne bakarak "geleceği tahmine" de çalışır. Çünkü, belli şartlarda, belli sebepler, belli neticeler verirler. Yani, determinizmin, geleceğe ışık tutan bir karakteri de vardır ki, buna "prediksiyon" (önceden görme) de denir. Gerçekten de sağlam ilmî veriler, bir bakıma, gelecek zamanlarda ortaya çıkabilecek problemleri ve tehlikeleri -istatistikî de olsa- üç aşağı, beş yukarı haber verebilmektedir. İşte bu noktada, insanın "finalist karakteri" hemen harekete geçmekte, "geleceği düzene sokma" iradesi ile çalışmaya başlamaktadır. Öyle anlaşıyor ki, insanoğlu, "dünü" ve "bugünü" incelerken, daha çok "geleceğini" düşünmektedir.

İnsanlar, hayretle ve esfle görmektedirler ki, geçmiş zamana söz geçirememektedirler, onların yalnız gelecekle ilgili "mesajları" olabilir. Yani, "dününe" ve "bugününe" hâkim olamayan beşeriyet, ister istemez "gelecek zamanlar" üzerinde plânlar, projeler ve programlar yapmak zorundadır. İşte, Âdemoğullarını, her varlıktan daha fazla "finalist" yapan psikolojik yapı budur. Görülüyor ki, "finalite",

insan aklının "temel prensiplerinden" biridir. Kör bir taassuba kapılmadıkça inkâr ve ihmal edilemez.

"Finalizmin", ilmî bir kavram olup olmadığı, bizim için pek önemli değildir. Önemli olan, onun beşerî bir realite olmasıdır. İnsan mantığının vazgeçilmez bir prensibi halinde bulunmasıdır. Bu vakiayı inkâr ve ihmal ederek ilim yapmak, bizzat "ilmî tavra" aykırıdır. Kaldı ki, bizim müşahedelerimize göre, tabiat ve kâinat bile "gayesiz" değildir. Tabiat ve kâinat "abese" (boşu boşuna yaratılmış bir varlığa) yer yoktur. Topyekûn varlık, manâlı bir bütündür.

Türkiye, 29 Mart 1986

GAZETE YAZARLIĞI VE AKTÜALİTE

Galiba herkes, açık ve dobra konuşan ve yazan insanları sever. Ben de bu "namuslu tipleri" severim. Bunlar, gerçekten "dostluklarına" muhtaç olduğumuz kimselerdir. Yine, galiba herkes, sinsî ve gizli imalar ve laf atmalar ile gönül ve kalp kırmaya yönelen "kıskanç hasetçi tipleri" sevmez. Bunlar, gerçekten "uzak durulması" gereken kimselerdir. Çünkü, böylelerine ihtiyacımız yoktur.

Geçen gün, okuyucularımdan biri, evime kadar gelmişti. Epey oturduk, hoşbeşten sonra, genç ve kültürlü okuyucum, sözü, "Hasbihal" köşesinde çıkan yazılarıma getirdi. Üç beş iltifat cümlesinden sonra, şöyle sordu:

-Neden, aktüaliteye pek yer vermiyorsunuz? Oysa gazete yazarlığı aktüalite demektir.

Hiç düşünmeden cevap verdim:

-Sizce "aktüalite" ne demektir? Onun da cevabı hazırды:

-İşte, şu gazete manşetlerini tutan ve büyük harflerle yazılan haberler...

Genç okuyucumun elinde, birkaç gazete vardı. Bu gazeteleri, göstererek cevap verdim:

-Bu başlıkları oku da "aktüel olan" ne imiş öğrenelim.

Genç okuyucum, bazı, gazetelerden önemli ve aktüel olan başlıkları okumaya başladı:

"Altın ve dolar fiyatları çıldırdı", "Enflasyon önlenemiyor", "Memur ve işçiler ne yapacaklarını şaşırdılar", "Bu ev kiralari daha ne kadar yükselecek?",

"Zeytin, et fiyatına", "Başbakan, 12 Eylül öncesine dönülmesine izin vermeyeceğiz, dedi", "Sağda parti enflasyonu..."

Başlıkları okuduktan sonra, genç okuyucum, durup durup yüzüme baktı. Benim konuşmamı istediği belli idi. Ben de konuştum:

"Evet, bunlar 'aktüel konularımız'... Keski, bazı rezil gazeteleri de getirseydin, onların da "aktüalitesini" öğrenseydik... Her ne ise, sizce, bizim cemiyetimizin, Türk - İslâm cemiyetinin "aktüel konuları" sadece bunlar mıdır? Size, daha ilk yazımda ne vaad ettiğimi hatırlamıyor musunuz? Size hatırlatayım mı? dedim ve "Sütunumuzun Adı" başlıklı ilkyazımı çıkardım ve bazı kısımlarını okumaya başladım. Orada şöyle diyordum: "Hemen belirtelim ki, biz, gündeme, daha çok kendimizi, yani Türk-İslâm âlemini getireceğiz. Eloğlunun piyasaya sürdüğü gündeme, zaruret olmadıkça iltifat etmeyeceğiz. Yani, aktüel olanı, biz tayin etmeliyiz. Çünkü, yaşamak isteyenler, 'aktüel olmak' mecburiyetindedirler."

Bu satırları okuduktan sonra, genç okuyucuma sordum:

-Bunları hatırlamıyor musunuz? Cevap verdi:

-Hatırlıyorum, hatırlıyorum ama, yine de bazıları, sizin aktüaliyeye az da olsa, yer vermenizi istiyorlar. Gülmek için kendimi zor tutuyorum:

-Evladım, diyorum, benim yazılarım, aç midelerden çok "aç beyinlere", maddî cinayetlerden çok "manevî cinayetlere", küçük politikalardan çok "büyük ideal ve hedeflere", parti oyunlarından çok "Türk - İslâm Ülküsü"ne, dedikodudan çok "ilmî, millî ve İslâmî konulara"... yöneldiği için mi "aktüel" değil? Sen, bu fikri nasıl savunabilirsin? Bırak, herkes kendi çöplüğünde eşinsin. Biz, nereden gelip nereye gittiğimizi, Allah'a hamdolsun bilmekteyiz. Herkes aklını, kendine saklasın. Galiba, bazılarının, bizim, gerektiğinde nasıl bir "polemikçi" olabileceğimizden haberleri yok...

Türkiye, 1 Nisan 1986

YARATMA İRADESİNİ İDRAK EDEBİLMEK

Varlığımızı ve bütün varlığı kuşatan "yaratma hamlesini" ve "yaratma iradesini", görür gibi idrak etmek, bir bakıma "çok güç", bir bakıma "çok kolay"dır. Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerim'de buyurulduğuna göre, Cenab-ı Hak, bazen "el-Bâtın" ism-i celili ile "kendi zâtını" gizler, kendisi ile bazı idrakler arasında "perde üstüne perde" koyar.

Böyle nasipsizlerden biri, bir gün, bir velîye gelir ve şöyle konuşur: "-Efendim, ben yıllar yıldır Allah'ı arıyorum. Kime gittimse, kime sordumsa, beni tatmin edemediler. Bu konuda getirilen hiçbir delil bana yetmedi şimdi size geldim. Bana Allah'ın varlığını ispat eder misiniz?".

Velînin cevabı şöyle olur: "Desene, Allahü Teâlâ senden gizleniyor. Yüce Allah'ın kendinden gizlendiği bir nasipsize, kim yardım edebilir?".

Oysa yüce ve mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerim'e göre, "Göklerde ne var, yerde ne varsa, hepsi, Allah'ı teşbih etmektedirler" (es-Sâf/1) ve Yüce Allah "ez-Zahir" ism-i celili ile (el-Hadîd/3) bütün varlığı "istilâ" eder. Öyle ki, "Gözler O'na ulaşamaz, ama O, bütün gözleri ihata eder". (el-En'am/103). "Beş duyumuz" ve "gözlerimiz", elbette izafi ve itibarî bir dünyanın sisli perdesini aşamaz. Ama, zekâ ve şuurumuz, bu gelip geçici renkler ve gölgeler dünyasının "ötesinde", muhteşem bir gerçek olarak "MUTLAK VARLIK" iradesini, bütün tecellileri ile "görür gibi" bilmelidir. Çünkü, insan zekâ ve şuuru, bu istidatta yaratılmıştır.

Unutmamak gerekir ki, bu dünyada müşahede ettiğimiz "sebepler" ve "gayeler", "YARATICI İRADE" ile "BİZİM İDRAKİMİZ" arasına konmuş "perdeler" den ibarettir. "Olayları, meydana getiren sebeplerdir" diyen deterministler de, "Olayları, yönlendiren insan iradesidir" diyen finalistler de bir bakıma "GERÇEK YARATICI İRADENİN" farkında değildirler. Bu hususu, objektif olarak ortaya koymak mümkündür.

Herkes rahatça kabul eder ki, "gerçek olan, içinde yaşadığımız andır. "An" ise, mümkün olan en kısa zaman parçasıdır. Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerim'de buyurulduğu üzere "göz kırpması gibi" bir şey... Belki, daha kısa bir süre... "Geçmiş zaman" ise, artık mevcut olmayan hâtıralardan, "gelecek zaman" ise, henüz

mevcut olmayan tasavvurlardan ibarettir. Bunların her ikisi de içinde yaşadığımız "an" ile "zamandaş" değil... Biri içinde yaşadığımız anın "gerisinde" kalmışken, diğeri "ilerisinde" durmakta... Deterministe sorarsanız "anı, yaratan geçmiş zamandır", finaliste sorarsanız "anı, biçimlendirecek olan gelecek zamandır". Deterministler, finalizmin "anı biçimlendiremeyeceğini" iddia ederler. Çünkü, onlara göre, "Gelecek, hale tesir edemez; gelecek zaman fikri, bir tasavvurdan ibarettir, üstelik henüz mevcut da değildir. İnsan zihninde mevcut bir tasavvurun, objektif bir realite olan anı önden çekmesi düşünülemez."

Deterministler, unutupyorlar ki, finalizm aleyhine yürüttükleri bu düşünce tarzı, kendilerinin de aleyhinedir. Şöyle ki, insan idraki için zaman, sadece, içinde yaşadığı andan ibaret ise, "geçmiş zaman", hâtıralardan ibaret ise, "geçmiş zamanı", içinde yaşadığımız anın arkasında biriken "mazi" olarak tasavvur ediyorsak, "geçmiş zaman", içinde yaşadığımız an ile "zamandaş" değil ise, "mazi" de "istikbal" gibi bir "insan tasavvuru" olarak kabul edilemez mi? Böyle ise, halen mevcut olmayan "mazinin" hal üzerindeki etkisi "istikbalden farklı olabilir mi? Elbette farklı olamaz. O halde, zamana hükmeden "HÜR İRADE'yi aramak zorundayız. Yarın, bu konuya devam edelim.

Türkiye, 2 Nisan 1986

YARATICI İRADE İNKÂR EDİLEMEZ

Deterministler, "hali biçimlendiren mazidir" derler ve böylece "sebeup - netice" ilişkisi içinde yorum yapmaya çalışırlar. Finalistler de "hali biçimlendirecek olan gelecek zaman duygumuz ve buna bağlı olarak ortaya çıkan irademizdir," derler ve böylece, "geleceğe matuf plânlar" yaparak gayelerine ulaşmak isterler.

Yüce dinimiz, her iki "beşerî tavrı" da inkâr ve ihmal etmez. İnsan idrakinde "sebeup - netice" zinciri, nasıl inkârı mümkün olmayan bir vakıa ise, insan için "gelecek zaman duygusu ve gayeler" de öylece inkâr ve ihmal edilemezler. İslâmiyet, determinizm kavramını "sünnetullah" olarak isimlendirirken, insandaki finalist temayülleri de "insanın sorumluluğu" ve "irade-i cüzîyesi" olarak değerlendirir.

Bununla birlikte, her Müslüman bilir ki, gerçekte, tek ve gerçek "fail" Yüce Allah'tır. Bu husus, yüce ve mukaddes KİTABIMIZ'da

şöylece ifade buyrulur: "Gerçekte failler bizleriz". (el- Enbiya /104).

Yüce İslâm'a göre, bizim "mazi", "hal" ve "istikbâl" tarzında idrak ve ifade ettiğimiz "zaman", gerçekte ve Allah indinde, bir tek "ol, emrinden" ibarettir ve bütün zaman, "yekpare bir an'dan başka bir şey değildir. Bu husus, yüce ve mukaddes KİTABIMIZ'da şöylece ifade edilir: "Bizim emrimiz birdir. Bir göz kırpması gibidir". (el - Kamer / 50). Bununla birlikte, her varlık, kendi türü ve yapısı içinde "zamanı" yaşar veya idrak eder. "Zaman", Allah için bir an bile değildir. Fakat insanlar için, zaman, peş peşe akan anların bir zincirlenişi... "Hal" adını verdiğimiz, bir zaman parçasına tutunmuşuz, "maziden istikbâle doğru" hızla akıp gidiyoruz. Yani, bizim için "an"ın iki kanadı var... Kanatlardan biri "mazi", biri de "istikbâl"... Ama, zamanın "gerçek gövdesi", tarif ve tasvir edemeyeceğimiz kadar küçük bir şey... İşte "YARATICI İRADE" bu ele geçmez ve tarif edilemez "an"da gizli... "Sebepler" ve "gayeler" bizi yanıltmasın... "An", her ikisine birden tutunmuş gibi gözüküyorsa da gerçekte bunlardan bağımsız olarak, "HÜR BİR İRADEYE" bağlı kalarak "OL!" emri içinde, kendini yenileyip durmaktadır...

Sağlam bir mantık, çok kolayca idrak edebilir ki, "an" geriden ve önden gelen etkilerden, yani "mazi" ve "âti"den bağımsız ise, onu, sürekli bir "yenilenme" halinde tutan "hür bir iradeye* bağlıdır. Görünen odur ki, "an"ın arkasında "sebepleri" ve önünde "gayeleri" bizim, sınırlı idrakimiz varsaymaktadır. Yoksa, gerçekten de "zaman", yekpare ve hür bir andan ve gerçek oluş, bütün zamanı kuşatan bir yaratma hamlesinden ibarettir.

Allah'ın yaratma iradesi, öyle yekpare ve hür bir an ifade eden bir "OL" emrinden ibarettir ki, "ezel" ve "ebed" bunun içindedir. Bizim, "ilk" ve "son" zaman dilimleri içinde müşahede ettiğimiz âlem, bizim "mazi", "hal" ve "âti" diye tasnif ettiğimiz zaman, bizim "sebepler" ve "gayeler" biçiminde idrak ettiğimiz kıpırdanışlar, YARATICI İRADEYİ sezen, bilen ve yaşayan gönül erbabı için, birer perdeden başka bir şey değildir. Bu hususa işaret eden âyet-i kerime mealini, birlikte okuyalım. Yüce ve mukaddes KİTABIMIZ'da buyruluyor ki, "İLK gibi, muhakkak SON da Allah'ındır". (en - Necm / 25.)

Bütün bunların yanında belirtelim ki, ilim adamları, "ilim yaparken", sanatkarlar "eser verirlerken", ahlâk, hukuk, din ve devlet adamları geleceğe dair programlar çizerken, elbette "determinizmi" ve "finalizmi", işlerini kolaylaştırıcı birer "prensip" olarak

kullanacaklardır. Ancak, bunlar, asla unutmayacaklardır ki, insanı, Allah'a götürmeyen her faaliyet semeresizdir.

Türkiye, 3 Nisan 1986

TEKERRÜR MÜ, YARATMA HAMLESİ Mİ?

Doğduğumuz "ilk gün'den başlayarak 80 yaşımızın "son günü'ne kadar, her günümüzü, bir fotoğraf ile tespit ettiğimizi farz edelim. Elimizde, binlerce fotoğrafımız olacaktır.

Şimdi de fotoğraflarımızı, "çekiliş sırasına" göre sıraladığımızı düşünelim. Elimizde uzun bir "fotoğraf şeridi" olacak... Evet, bu şeridin bir ucunda, dünyaya gözlerimizi açtığımız "ilk günümüze ait bebeklik fotoğrafımız", diğer ucunda "saçı sakalı bembeyaz, çehresi kırış kırış bir ihtiyar"... İki de "biziz"...

Aslına bakarsanız, bu binlerce fotoğrafta görülen izler, tek tek, hep "bize" ait... Şimdi, bu şeride dikkatle bakalım. Şeritte "yan yana" duran iki fotoğrafa baktığımız müddetçe, bir gün önceki fotoğrafımız ile bir gün sonraki fotoğrafımız arasında hiçbir fark görmeyiz, sanki, her ikisi de aynı... Zaten, bebekliğimizin "ilk günü" ile "ikinci günü" arasında, ne fark olabilir? Evet, böyle düşünüyoruz. Fotoğraf şeridimizde "yan yana duran" resimlere baktığımız müddetçe, "an, tekerrür ediyor" sanırız.

Oysa, gerçek olan şey, sezilmeyecek derecede de olsa, her an değişmekte olduğumuzdur. Yani, İmam-ı Eş'arî Hazretleri'nin buyurdıkları gibi, bütün mevcudatla birlikte, her an, yeniden yaratılmaktayız. Nitekim, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyrulur: "Allah, yaratılmışları, sürekli olarak yaratmakta olanıdır." (en - Neml / 64).

Determinist açıdan bakıldığında, yukarıda sözünü ettiğimiz, "fotoğraf dizisinde", bilhassa yan yana duran fotoğraflarda, sanki "tekerrür" eden anlar vardır. Bir gün önceki fotoğrafımız ile bir sonraki fotoğrafımız birbirinin "tıpkısı"dır. İşte, mantığın, meşhur "ayniyet prensibi" bu idrakten kaynaklanmıştır. Deterministler, bütün tabiata ve kâinata, hep bu gözle bakar ve şöyle düşünürler: "Aynı şartlarda, aynı sebepler, aynı sonuçları verirler ve bugünü meydana getiren dündür."

Hemen belirtelim ki, günümüzde "determinizm", artık bu kadar katı ve kesin konuşamamaktadır. Bilhassa Heisenberg'in "Güvensiz-

lik Kanunu'ndan sonra, "dün ile bugün", "geçmiş ile gelecek", "sebeup ile sonuç" arasındaki münasebetler 'ihtimaller' ile ifade edilmekte, âdeti bir "benzerlik determinizmine" gidilmektedir. Yani, benzer şartlarda, benzer sebepler, büyük ihtimaller, benzer neticeler verebilir. Çünkü, müşahade edilen budur.

Asla unutmamak gerekir ki, "YARATICI İRADE", aynı zamanda "HÜR" bir iradedir. Onu, "dün ve yarın", "sebeup ve sonuç" münasebetleri bağlamaz. "Yaratma" ise, ilk fotoğrafımızdan başlayarak son fotoğrafımıza kadar gelişen "oluşu", bir ve bölünmez bir anda katederek, zamansızlık içinde vücûda getirmektir. İnsanın "beş duyusu" ve "idraki", yaratma hamlesini, an an müşahade edebildiği için "aynîyet" ve "benzerlikler içinde kıvranıp durmaktadır. Oysa, bütün mesele, bunların üstünde duran "Yaratıcı İradeyi" sezebilmektedir. Bir incir çekirdeğine koskoca ağacı sığdıran, bir atom tanecğine korkunç bir enerji kitlesini koyan "İlâhi iradenin farkına" varmaktır.

Evet, bütün bu meselelerin cevabı İslâm'dadır. Nitekim, 1956 yılında İstanbul'a gelip konferanslar veren, 1932 yılında fizik Nobel mükâfatına layık görülen, yukarıda sözünü ettiğimiz meşhur fizik âlimi W. K. Heisenberg, "Bütün bu problemlere İslâm dini cevap vermektedir. Ben ve arkadaşım atom âlimi Hahn, bu fikirdeyiz" demiş ve daha sonra İslâm'la şereflenmişti. (Bkz. Rehber Ansiklopedisi, Cilt: 7, Sayfa 218).

Türkiye, 4 Nisan 1986

HAK, ER VEYA GEÇ, MUZAFFER OLUR

Bütün beşer tarihi boyunca, "Hak ile bâtl" karşı karşıya gelmiştir. Başta şanlı peygamberler silsilesi olmak üzere, nice "ricâlûllah", nice "veliyûllah" ve nice ilim ve irfan sahibi kişi, beşeriyeti kurtarmak, hak yolda tutmak için çalışıp çırpındılar, belâlara uğradılar ve sıkıntılara sabrettiler. Bu husus, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: "Nice peygamber (gelip geçmişti ki), maiyetinde, birçok âlimler savaştılar da kendilerine gelen (belâlar)dan dolayı, asla ne gevşeklik, ne zaaf gösterdiler, ne de (düşmana) boyun eğdiler. Allah, sabredenleri sever". (Â-i İmran /146.)

Ama, esefle belirtelim ki, bâtılda ısrar eden, yüce peygamberleri ve onların mukaddes tebliğlerini alay konusu yapan kimselerin de sayısı pek az değildir. Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerim,

bu gibileri şöyle haber vermektedir: "Biz, peygamberleri, (müminlere) müjde verici, (kâfirleri azâp ile) korkutucu kimseler olarak göndeririz. Kâfirler ise bâtılı, hakkın yerine yerleştirmek için mücadele ederler, âyetlerimizi ve tehditlerimizi alay konusu ederler". (el - Kehf / 56).

Bütün zaman ve mekânlarda "Allah ve Resulünün" dostları da, düşmanları da mevcut olmuştur. Hele kâfirler, kendilerini güçlü hissettikleri zamanlarda, kin ve öfkelerini, apaçık ortaya koymuş, müminleri zelil ve hakir düşürmek için, ellerinden geleni geri koymamışlardır. Kâfirler ve müşrikler, Şanlı Peygamberimizi de çok üzmüşlerdir. Böylece üzülen Sevgili Peygamberimizi, Yüce Allah şöyle teselli etmektedir: "Şimdi sen, ne ile emrolunuyorsan, apaçık bildir. Müşriklere aldırış etme. Allah'tan başka ilâh tanıyan (ve âyetlerimiz ile) alay edenlere biz yeteriz. Onlar, yakında bileceklerdir. And olsun, biliyoruz ki, onların sözleri seni çok üzüyor. (Ancak) sen, Rabbine hamd ile teşbih et ve secde edenlerden ol. Ölünceye kadar da (yalnız) Rabbine kullak et" (el - Hicr/94-99)

Kesin olarak anlaşılmıştır ki, Allah ve Resûlü'nün "düşmanları", âhiret hayatına inanmayan, birkaç günlük ömürlerini "hasis menfaatler" uğruna feda eden dünyaperestlerdir. Bu, ilâhî bir tespittir. Nitekim, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyrulur: "Onlar, (bu) dünya hayatından (yalnız) bir dış (tarafı) bilirler. Âhiretten ise, onlar, gafillerin tâ kendileridir". (er - Rûm / 7). Halbuki, "Bu dünya hayatı, bir eğlenceden ve oyundan başka bir şey değildir. Âhiret yurdu(na gelince), şüphesiz ki, o (asıl) hayatın tâ kendisidir, bunu bilmiş olsalardı...". (el - Ankebut/ 64).

Küfür erbabı, Cennet gibi Cehennemi de inkâr ederler. Bu dünyada yaptıkları yanlarına "kâr" kalacak sanırlar. Böyleleri, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de şöylece ikaz edilir: "İlm - el yakînî ile bilseydiniz, Cehennemi görürdünüz. Andolsun ki, siz, o ateşi, ayn'el-yakînî olarak da mutlaka göreceksiniz". (et - Tekâsür / 5 - 6).

Müminler, "kâfirler" karşısında asla ümitsizliğe ve gevşekliğe düşmemeli, Şanlı Peygamberimizi, O'nun şanlı ashabını, onların izinden giden âlim, velî ve mücahitlerin çizgisini kaybetmemeli, İslâm'ın pırıl pırıl "ana caddesinde" bulunmaya gayret etmelidir. İki cihanda da mutlu olmanın yolu budur. Ayrıca, müminler, asla unutmamalıdır ki, onların yardımcıları Yüce Allah'tır. Düşmanların "çokluğu" ve "çetinliği" müminleri ürkütmez. Çünkü yüce ve mukaddes KİTABIMIZ'da şöyle buyrulur: "Biz, kuvvetçe, bunlardan daha çetinlerini helâk ettik". (ez - Zuhuruf / 8).

Bu yazımı, şu anda emperyalizmin pençesinde inleyen bütün müminlere ithaf ediyorum.

Türkiye, 5 Nisan 1986

Kur'ân-ı KERİM, ALLAH KELÂMIDIR

Din, samimiyet ve ihlâs ister. Yalan ve riya üzerine kurulu her şey yanlıştır ve başarısız kalmaya mahkûmdur.

Peygamberler, her şeyden önce, doğruluk ve samimiyetleri ile tanınmış, yüksek ahlâk sahibi seçkin kimselerdir. Onlar, bilhassa bu hasletleri ile kitleleri cezbe ederler. Yani, peygamberler, aynı zamanda, en yüksek bir ahlâkı temsil ederler. Onlar, küçük ve büyük günahlardan korunmuş, kendilerine çok güvenilir, çok doğru, çok zeki ve akıllı, ilâhî hükümleri açıklamaktan asla korkmayan, "tebliğ" vazifesini hakkı ile yerine getiren, en yüksek imanı taşıyan ve yaşayan mert ve yiğit insanlardır. "Gönderilen bütün peygamberlere selâm..." (es -Saffat / 181).

İtalyan rahiplerinden Luara Veccia VAGLIERİ, Şanlı Peygamberimizin hayatını ve yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'i, bu açılardan incelemiş, gördüğü samimiyet ve ihlâs karşısında, derhal Müslüman olmuş ve neden Müslüman olduğunu açıklamak üzere de "İslâmiyet" adlı eserini yazmıştır. (Bu kitap, 1963 yılında, Ankara'da, Ali Kemâli Aksüt tarafından tercüme edilerek 'Bir Garplı Gözü ile Müslümanlık' adı ile yayımlanmıştır.)

Bütün peygamberleri -bu arada Şanlı Peygamberimizi- inkâr etmeye yönelen, bütün "Mukaddes Kitaplara" -bu arada yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'e-utanmadan "uydurma" diyen nasipsizlere, Yüce ve Mukaddes Kitabımız, şöyle cevap verir: "Andolsun ki, peygamberler gerçeği getirmişlerdir". (el - Araf / 43).

"Andolsun ki, biz, senden önce de peygamberler göndermişiz... Allah'ın izni olmadıkça, herhangi bir âyet getirmek, hiçbir peygamberin haddi değildir". (er- Râd / 38).

"Allah'a karşı yalan düzüp atandan, kendisine hiçbir vahiy gelmemişken 'Bana da vahyolundu' diyenden, bunun yanında, 'Allah'ın indirdiği âyetler gibi, ben de indireceğim' diye söyleyenden daha zâlim kim olabilir?" (el - En'âm / 93).

"O Peygamber (Muhammed Aleyhisselâm) de kendisine Rabbinden indirilene iman etti, müminler de..." (el - Bakara / 285).

"Hiç şüphesiz, Hak, Rabbinden gelendir. Sana, bu ilim (vahiy) geldikten sonra, seninle bu konuda çekişmeye kalkışanlara şöyle söyle: 'Gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarımızı çağıralım, biz de, siz de bir araya gelelim, dua ve niyaz ederek Allah'ın yalancılar üzerine lanetini dileyelim'." (Âl-i İmran/60, 61).

Yüce Allah şöyle buyurur: "Kur'ân'ı biz indirdik biz. Şüphesiz ki, O'nun koruyucuları da biziz". (el - Hicr / 9).

"Bu Kur'ân, Allah'ındır. Başkasının uydurması değildir... Âlemlerin Rabbindendir O". (Yûnus/37).

"Yoksa, onu, (peygamber) kendiliğinden uydurdu mu diyorlar? De ki: 'Öyle ise, iddianızda samimi iseniz, siz de onun benzeri bir sûre (meydana) getirin. Allah'tan başka, gücünüzün yettiği (güvendiğiniz) kiminiz varsa, onları da yardıma çağırın'. (Yûnus/38)

"Zâlimler, şöyle fısıldaşırlar: 'Bu (Muhammed Aleyhisselâm), sizin gibi bir İnsan değil midir? Bunu, görüp dururken, şimdi, onun büyüüne mi kapılacaksınız?'" (el - Enbiya / 2 - 3).

"De ki: 'Ben de sizin gibi bir beşerim. Ancak, bana, Allah'ın bir tek ilâh olduğu vahyediliyor'". (el-Kehf/110).

Türkiye, 7 Nisan 1986

KURÂN-I KERİM, İLÂHÎ VE ÂLEMSÜMUL BİR MESAJDIR

İslâmiyet, hiçbir ırkın, kavmin, zümrenin, partinin, ailenin ve şahsın inhisarında değildir. O, Allah'ın dinidir. Kur'ân-ı Kerim'in muhatabı topyekûn beşeriyettir ve Şanlı Peygamberimiz Hazreti Muhammed (O'na binlerce selâm olsun), bütün âlemlere "rahmet olarak" gönderilmiştir. İşte, bu hususlara ışık tutan, âyet-i kerîme mealleri:

"Seni, insanlara bir peygamber olarak gönderdik. (Buna), hakkı ile şahit olarak Allah yeter". (en - Nisa / 79).

"Ey insanlar, hiç şüphesiz, Rabbiniz'den size, hak peygamber gelmiştir. O halde, bizzat kendi iyiliğiniz için (Ona) iman edin. Eğer, inkâr edip kâfir olursanız (biliniz ki), göklerde ve yerlerde ne varsa, hepsi Allah'ındır". (en - Nisa /170).

"Ey insanlar, size, Rabbiniz'den, gerçek bir burhan gelmiştir. Size, apaçık bir nûr göndermişizdir". (en - Nisa /174).

"De ki: Ey insanlar, şüphesiz, ben, göklerin ve yerin sahibi olan, kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayan, diriltmekte ve öldürmekte olan Allah'ın, size, hepinize, gönderdiği peygamberim". (el - Araf /158).

"Biz, seni, âlemlere rahmet olarak gönderdik". (el - Enbiya /107).

"(Habibim) seni (rahmetimizin) müjdeci(si), (azabımızın) haberci(si) (ve) bütün insanların peygamberi olmaktan başka (bir sıfatla) göndermedik. Fakat, İnsanların çoğu (bunu) bilmezler". (Sebe / 28).

"(Müşrikler), Biz, mecnun bir şair için, mabutlarımızdan vaz mı geçecekmişiz, derlerdi. Hayır, O, hakkı getirmiş, bütün peygamberleri tasdik etmiştir". (es - Saffat /36-37)

"De ki: Ben, Allah'a iman ve O'nun dininde, çok samimi olarak, ibadet etmekle emrolundum. Bana, Müslümanların öncüsü olmam emredildi". (ez - Zümer/11 -12).

"Sonra (Habibim), seni de (din) emr(in)den bir şeriatın üstüne memur kıldık. O halde sen, ona tabi ol. Bilmezlerin heva (ve heveslerine uyma". (el - Casiye / 18).

"O, peygamberini, hidayet ve hak dîn ile gönderendir. Çünkü, O, bunu, diğer bütün dinlerden üstün kılacaktır. Müşriklerin hoşuna gitmese de...". (es - Sâf / 9).

"Hak dîn, Allah indinde İslâm'dır. Kitap verilenler, ancak, kendilerine ilim geldikten sonra, aralarındaki ihtirastan dolayı, ihtilâfa düştüler. Kim, Allah'ın âyetlerini inkâr ederse, şüphesiz ki, Allah, hesabı çabuk görücüdür". (Âl-i İmran / 19).

Yüce Allah, bütün beşeriyeti, İslâmiyet'e şöyle davet eder: "Yüzünü, bir muvahhid olarak dîne, Allah'ın o fitratına çevir ki, O, insanları, bunun üzerinde yaratmıştır. Allah'ın yaratışına, (hiçbir şey) bedel olamaz. Bu, dimdik ayakta duran bir dîndir. Fakat, İnsanların çoğu bilmezler". (er - Rûm / 30).

"Bu (Kur'ân-ı Kerîm), bir kitaptır ki, bütün insanları, Rablerinin izni ile karanlıklardan aydınlığa, O, yegâne galip ve hamde lâayk olanın yoluna çıkarman için, onu, sana indirdik". (İbrahim /1).

"O (Kur'ân-ı Kerîm), bütün kâinat için şereften başka (bir şey) değildir". (el - Kalem / 52).

Size, kesin olarak haber verelim ki, beşeriyet, Kur'ân-ı Kerîmi, ilâhî ve âlemşümül bir mesaj olarak idrak etmedikçe ve Şanlı Peygamberimize uymadıkça, asla, mutlu olamayacaktır. Evet, bu bir "iman" ve "nasip" işidir.

Türkiye, 8 Nisan 1988

"HÜMANİZM" VE "ORTAÇAĞ" ÜZERİNE...

Siz de - en az bizim kadar - şahit olmuşsunuzdur. Bazıları, "aydın" gözükmek için, mânâ ve muhtevasından habersiz birçok kelime ve kavramı, yerli yersiz kullanarak ukalalık etmeye kalkışır- lar ve tabîî çok defa komik duruma düşerler. Biz, bugün, böylece kullanılan "hümanizm" ve "ortaçağ" kavramları üzerinde durmak istiyoruz.

Batı kültür ve medeniyetini az - çok bilen herkes, bilir ki, "hümanizm" ve "ortaçağ" kavramlarının çok hususî mânâları vardır. Batılı fikir ve ilim adamı, "hümanizm" derken, Hristiyan Ortaçağına ve skolastiğine karşı eski Grek ve Lâtin kültür ve medeniyetine dönüşü ve o kültür ve medeniyet temelleri üzerinde yeni bir uyanış hareketini kast etmektedir.

Felsefe tarihçisi Alfred Weber'e göre, Batı Dünyası'nda, Ortaçağ Kilisesi'nin baskısı ve bitmeyen zulmü, Avrupalı'nın eski Yunan ve Roma putperestliğine sığınmasına yol açmıştır ve Batılı fikir adamları bu harekete "hümanizm" adını vermişlerdir. Böylece, "...Virgilius'un ve Homeros'un dini, Hz. İsa'nın dininin yerine, neşeli Olimpos, ciddi Goighota (güya Hz. İsa'nın çarmıha gerildiğini sandıkları dağ)'ın yerine geçiyordu. Yehova, Hz. İsa ve Hz. Meryem ise Jüpiter, Apollon ve Venüs oluyorlardı. Kilisenin azizleri, Yunanistan'ın ve Roma'nın tanrıları ile karışıyordu; bir kelime ile müşrikliğe (le paganisme) dönülüyordu". (A. VWeber, Felsefe Tarihi - H.V. Eralp - S. 161.1949).

Evet, Batılı fikir ve ilim adamları "Hümanizm'den söz ederlerken bu gelişmeleri ve bu vakıayı kast ederler. Ama bizdeki "çeyrek aydın", bu kavramın cılkını çıkararak "insancılık" diye tercüme eder; sonra, bu sakat anlayışına dayanarak "bütün insanları sevmek" maskesi altında, önce kendi milletine, dinine, kültür ve medeniyetine "düşman" kesilir. Zavallı, bilmez ki, "insanı sevmek", anasını -babasını, evlâd ü iyâlini, soydaşını ve dindaşını sevmekle başlar ve halka halka gelişir. Anasını, babasını, kızını, oğlunu, eşini, dostunu, soydaşını ve dindaşını bağrıma basamayan bir insanın "bütün insanlığı seviyorum" sözü, boş bir safsatadan ibarettir. Beni ve benim gibileri, bırakın bağrıma basmayı, sırf inanç ve düşüncele- rimizden ötürü, fırsat bulursa, kahretmeyi düşünen kimselerin "insanı sevmekten" söz etmesi ne kadar komiktir.

"Ortaçağ" kavramına gelince... Bu kavramın, Batı Medeniyeti'nde ve İslâm Medeniyeti'nde çok farklı mânâ ve muhtevaları vardır. Batı'da Ortaçağ, cehalet, taassup, zulüm, işkence, engizisyon, esaret ve sefalet demektir. "Roma imparatorluğunun, her şeyine varis olan Kilise, Ortaçağa hükmeden büyük kuvvettir. Onun dışında asla kurtuluş yoktur; onun dışında asla ilim yoktur. Onun ifade ettiği şekilde akide (le dogme) hakikattir. O halde onu aramak söz konusu değildir", (a.g.e. S.121). İşte Batı'da "Ortaçağ" ve "Skolastik" budur...

Bizim "çeyrek aydınımız", Batı'nın bu kavramlarını, aralarında asla bir benzerlik bulunmayan İslâm Medeniyeti için de kullanmaya kalkışır. Batılı ilim ve fikir adamlarının Kilise karşısındaki tepkilerini, sanki aynı şeylermiş gibi İslâm'a yöneltmeye çalışır ve tabîî yanılmakla kalmaz, gülünç duruma da düşer. Bakınız, bu konuda çağdaş sosyologlardan Prof. Carle C. Zimmerman ne diyor: "İslâm tarihi, Batı tarihinden, birçok memleketlerde, belirli surette farklar arz ettiğinden, Garp Sosyolojisi'ndeki fikirleri İslâm Dünyası'na ithal etmek son derece güçtür... Biz M.S. ki 600 yılından 1000 yılına kadar süren karanlık çağımızı yaşıyorken, İslâm Dünyası, altın çağında idi...". (Yeni Sosyoloji Dersleri, C.C. Zimmerman -Çev: A. Kurtkan, İstanbul, S. 5).

Görülüyor ki, ülkemizin ve İslâm Dünyası'nın gerçekten aydın kadrolara ihtiyacı var...

Türkiye, 9 Nisan 1986

TRT VE GENÇLİK MESELELERİ

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı, 1985'i, "Gençlik Yılı" ilân etmişti ya... Bütün dünyada olduğu gibi, ülkemizde de "gençlik" ile ilgili pek çok programlar yapıldı, konferanslar verildi ve seminerler düzenlendi. Hiç şüphesiz, bu arada, güzel, yapıcı ve faydalı şeyler de konuşuldu ve yazıldı. Ama, çoğunluğu, yasak savma kabilinden şeylerdi. Sanki, madem, Batı Dünyası'nda 'Gençlik Meseleleri' konuşuluyordu, biz neden susalım kabilinden özentiler...

TRT'miz de boş durmadı. O da bir "Gençlik Köşesi" açiverdi. Gençlerle sohbet programları düzenledi, röportajlar yaptı, onların bazı meselelerini tartıştı. Müslüman - Türk gençliğinin temel meselelerine ve yaralarına inemediyse de onları, Amerikan, Batı ve Zenci çığlıkları ile eğlendirmesini bildi. "Gençler İçin", müzik ve dans

filmlerini, tâ nerelerden satın alarak "Türk Radyo ve Televizyonları"nda yayınlamak gibi, fedakârlığını ısrarla sürdürdü. TRT'miz, hâlâ hızını alamamış olacak ki, "Gençlik Yılı" geçmiş olmasına rağmen, bu hizmetine, büyük bir aşk ve şevk ile devam etmektedir.

Acayip kılıklı oğlanların ve baygın bakışlı, rengarenk genç kadınların, çılgın bir müziğin "eşliğinde", sisli ve dumanlı bir atmosfer içinde, yanıp yanıp sönen lambaların altında vücutlarını teşhir ederek kıvranımları ve nâra atışları, acaba milyonlarca Müslüman - Türk gencinden kaçınılgılandırmaktadır? Yazık değil mi bunca zamana, bunca paraya ve bunca emeğe... Batı'nın "şımarık burjuva gençlerine" özenen küçük bir azınlık için, Türk Milleti'nin milyarlar ödeyerek ayakta tuttuğu radyo ve televizyonlarımız, bu kadar işgal edilebilir mi? Çok yakından biliyoruz ki, gerçek Türk Gençliği, bu programlardan ve propagandalardan rahatsızdır ve dişlerini dudaklarına gömerek susmaktadır. Susmaktadır, çünkü, kendini dinleyecek ve anlayacak birilerini bulamamanın hüznü içindedir.

Sevgili TRT'miz, bazen, gençler için "sosyal içerikli" programlar hazırlamak zahmetine de katlanmaktadır. Gençlerin "cinsel eğitimlerine" ışık tutan oturumlar hazırlamakta, genç kız ve erkeklerin "arkadaşlığı", "dostluğu" ve "flört yapımları" konusunda, uygun bulduğu gençler ile röportajlar yapmakta ve bu konuda "uzmanların görüşlerine" de yer verebilmekte ve cemiyetimizin bu konulardaki "müsamahasızlığına" işaret edilmektedir. Türk halkının delikanlı çağındaki kız ve erkek ilişkileri için kullandığı "ateş ve barut" benzetmesi, "bilimsel olarak" (!) çürütülmektedir.

"Dostluğun cinsiyeti yoktur" prensibini kafalara yerleştirmeye çalışan sevgili TRT'miz, insanların birbirlerini "erkek" ve "kadın" olarak görmek yerine "insan" olarak değerlendirmesini tavsiye ettikten sonra, "değişen çağa" uyma gereğini bilhassa vurgulamakta, çocuklarımızın küçük yaşlardan başlanarak böyle bir eğitime tabi tutulması gerektiğini savunmaktadır.

Esasen cemiyetimizin bu tip bir eğitime yatkın olduğu hususu ispat edilmek üzere, "folklorumuz"de de görüleceği üzere, genç kız ve erkeklerin el ele dans ettikleri örnek gösterilmektedir. Tabîî, bu arada, folklorumuzun de bu havaya uydurularak nasıl soysuzlaştırılmaya çalışıldığı hususu gözardı edilerek... Hemen belirtelim ki, bütün bu hususlar ortaya konurken, gelecek tepkiler de nazara alınarak, zaman zaman "geleneklerimize ve örfümüze" ters düşmemek gerektiğine, "anamıza ve babamıza" isyan etmemek lüzumuna işaret

edilmektedir. Bunların, birer "rüşvet-i kelâm" olmasını çok temenni ederiz.

Bizce, çok iyi niyetli insanlar bile, bazen, iyice bilmedikleri konularda konuşur ve yazarken, büyük hatalar yapmaktadırlar.

Türkiye, 10 Nisan 1986

"CİNSEL ÖZGÜRLÜK" PROPAGANDALARI

Şunu, herkes aklından çıkarmamalıdır ki, "gençlik meselelerini", "kadın erkek ilişkilerini" ve "cinsiyet konusunu" incelemeye kalkışan kişiler, mutlaka, ama mutlaka, "gençlik psikolojisini", "kadın ve erkek psikolojisini", "cinsiyet motivinin mahiyetini ve gücünü" çok iyi bilmek, ülkemizdeki ve dünyadaki "içtimâî gelişmeleri" çok iyi takip etmek, milletlerin "tâlim ve terbiyelerinin" millî kültür değerleri ile uzlaştırılması gerektiğini idrak etmek zorundadırlar. Koltuklar ve makamlar, insanlara "yetki" kadar "sorumluluk" da getirirler. Bu idrake ulaşamayanlar, hiç olmazsa susmasını bilmelidirler.

İster misiniz, biz, bu konuları, kısaca da olsa, incelemeye çalışalım. Yani, "gençlik psikolojisini", "genç kız ve erkeklerin psikolojik gelişimlerini" ve "cinsiyet motivinin mahiyetini ve gücünü", "dünyada ve ülkemizde kadın - erkek ilişkileri ile ilgili" gelişmeleri tek tek ele alalım ve görüşlerimizi belirtelim. "Karma eğitim" ve "kadın - erkek eşitliği" konusundaki gelişmeleri "gündeme" getirelim. Evet, bu konudaki "peşin hükümleri" ve "acele kararları" çöktürmek, "özentileri" göstermek için bunu yapmak zarurî gözüktüyor.

Birçoklarının, "cinsel özgürlük" diyerek, "ilerilik" adına savunduğu fikirler, maalesef, Amerikan cemiyetinden başlayarak, farklı derecelerde de olsa, "bütün Batı memleketlerinde veya rasyonel surette batılılaşmakta olan cemiyetlerde" taraftar bulabilmektedir. (Prof. C.C. Zimmerman, Yeni Sosyoloji Dersleri, Çev. A. Kurtkan, S. 183). Şimdi, birçok ülkede, "cinsel özgürlüğü", yani "serbest fuhuş" savunan birçok film çevrilmekte, romanlar, hikâyeler ve yazılar yazılmakta, güzel sanatlar adına, bu konu, istismar edilmektedir. Bu propagandalar, bazı ülkelerde "pervasızca", bazılarında "sinsice" yürütülmektedir. Bu propagandalar, şüphesiz, yalnız gençleri ve halkı etkilemekle kalmamakta, kendini "ilerilik kompleksine" kapı tırmış "yarı -aydınlar" da sürükleyip götürmektedir.

Prof. C.C. Zimmerman'dan öğrendiğimize göre, gerçekten büyük bir sosyoloji âlimi olan P. Sorokin, dört ciltlik "Dinamics" adlı eserinde, bütün bu konuları ele almakta, Amerikan ve Batı kültürünün çöküşü olarak yorumlamaktadır. Pitirim Sorokin, Amerika'dan başlayarak, aşağı yukarı bütün Avrupa'yı sarma istidadı gösteren "cinsel özgürlük" akımına, "Amerikan Cinsiyet İnkılâbı" adını vermekte ve bunun, Amerikan ve Batı cemiyetleri için bir "sükût" (düşme ve yıkılma âlâmeti) olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

P. Sorokin, adı geçen kitabında, tezini ispat için, birçok istatistikler de verir. Ona göre, "cinsel özgürlük" propagandaları güçlendikçe, yuvalar yıkmakta, boşanmalar ve evi terk etmeler çoğalmakta, zina, fuhuş ve fücür artmakta, çocuksuzluk dikkati çekmektedir. Sorokin'e göre "cinsel özgürlük", cemiyetin aleyhine gelişmelere kaynak olmakta, beden ve ruh sağlığını bozmakta, ahlakî yaşayışı bertaraf etmekte, insanın verimini düşürmekte, ferdi ve içtimâî saadeti yok etmektedir. Bütün bu hususları, istatistiklerle ortaya koyan P. Sorokin'in "Dinamics" adlı dört ciltlik kitabının, bir an önce dilimize kazandırılması, gerçek bir hizmet olacaktır.

Netice olarak P. Sorokin, "Son derece cinsî kontrolün mevcut olduğu ve aile hayatına inhisar ettirildiği devrelerin, kültür bakımından en verimli devreler olduğu; aksine, aşırı, kanunlara, nizamaya aykırı cinsî faaliyetlere müsait devrelerin ise kültürel verimliliğin düşmesine yardım ettiği" görüşündedir ve o, bu görüşlerini, tarihî vakialara bağlanarak ispat etmektedir, (a.g.e. S. 183).

Bizim görüşümüz de budur. Türk ve İslâm tarihi, bunun örnekleri ile doludur.

Türkiye, 11 Nisan 1977

SEKSÜEL HAYATIN KONTROLÜ

İnsan hayatında "seks", güçlü bir "fizyolojik motiv'dir. "Motiv", psikolojik bir istilâ olarak "hareket ettirici veya iç itici" demektir. Seks motivü, insanın üremesine yardım eder. Bütün canlılar, üremek zorundadırlar. Üreme de türlere göre değişmektedir. Canlı tabiatı, çeşitli "üreme biçimleri" müşahede edilebilmektedir. Fakat, umumiyetle yüksek organizmalarda "üreme", yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de de işaret buyurulduğu üzere "çiftler arasında" cereyan etmektedir. Durum, insanlar için de aynıdır.

Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de buyurulduğuna göre, kadın ile erkek arasında "bir sevgi bağı" yaratılmıştır. Nitekim, Hazret-i Âdem yaratıldıktan sonra, Yüce Allah, Hz. Âdem'in "gönlü, kendisine ısınsın diye eşini yaratmıştır." (el - Araf /189). Böylece, iki cinsi, birbiri ile kaynaştıran "seks motivî"nin itici gücü ile beşeriyet, o günlerden, bugünlere üreyerek gelebilmiştir. Görülüyor ki, bu "motiv", inkârı mümkün olmayan ve canlıların faydası için yaratılmış "fizyolojik bir iç itici'dir.

Ama, hemen itiraf edelim ki, insanlar için, bu "motivî" mecrasından tutmak, insanın tabiatına ve fitratına uygun olarak insanın menfaatleri istikametinde kontrol etmek çok defa mümkün olamamıştır. Konu, "ifrat" ve "tefritlerle rotasından çıkarılmıştır ve hâlâ çıkarılmaktadır. Bazıları Budist ve Katolik rahipleri gibi hareketle bu motivî, âdeta inkâra vardırırken, bazıları da beşeriyeti, bu konuda "başıboşluğa" teşvik etmişler; her türlü içtimaî ve vicdanî "sansürü" ortadan kaldırmak istemişlerdir. Bu konuda, İslâm'ın gösterdiği "gerçekçi ve mutedil yolu" gelecek yazılarımızda ele alacağız.

Biz, şimdilik, konuyu, bir de "psikanalistler" açısından kısaca değerlendirelim. Bütün görüşlerini, "libido" (seks enerjisi) üzerine oturtan ve "erotizmi" psikolojisinin temeli haline getiren Sigmund Freud'un, "tek faktörlü" yanıltıcı açıklamaları ve abartmaları bir yana bırakılırsa, insanı tanımak hususunda, bizlere hayli yardım ettiği noktalar da vardır. S. Freud'a göre, insan çatışmalı bir canlıdır. İnsanda "id" (alt - ben) adı verilen "nefs-e ait" ve "seksüel kaynaklı" güçlü bir motiv vardır. Bu motiv, bütün "şuuraltını" istilâ etmiş olup -farkına varalım veya varmayalım- fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik motiv ve davranışlarımızı yönlendirmeye çalışmaktadır. Bu noktada belirtelim ki, S. Freud'un bu tespiti, İslâm'ın "nefs-i emmare" adını verdiği "hayvani yönümüzü" ifade etmektedir. Yani İslâm, S. Freud'dan 14 asır önce, insanın bu yönünü ortaya koymuştur.

Her ne ise biz, S. Freud'un açıklamalarına devam edelim. Evet, ona göre, insanda, bu "alt -ben'e karşı, bir de "süper-ego" (üst-ben) adı verilen bir "sansürcü kişilik" vardır. Bu, insandaki "vicdana tekabül eder". Yine, ona göre, hiç şüphesiz, bu "vicdanın psişik temelleri" bulunmasına rağmen, konunun "içtimaî vicdan" ile, "aile terbiyesi" ile ve "içtimaî temaslar" ile gelişen önemli bir yönü de vardır, işte "şahsiyetimiz" (egomuz), bu çatışan iki yönümüz (alt -ben ve üst - benimiz) arasında, bir denge unsuru olarak doğar. Yani, İslâmî tâbirler ile konuşursak, "rahmani ve vicdanî" değerler ile çevrili "bir nefs-i emmare"... Yani, dinî, ahlâkî, hukukî bedîh değerlerin kon-

trolünde fonksiyonunu icra etmesi gereken bir "nefis"... Evet, o, "yok" edilmemeli ve fakat "başıboş" da bırakılmamalıdır. Psikiyatristlere göre, onu yok farz etmek de, onu başıboş bırakmak da beşeriyete zarar vermekte, akıl ve ruh sağlığımızı tehlikeye sokmaktadır.

Türkiye, 12 Nisan 1986

"SEKS MOTİVİ" AÇISINDAN CİNSİYETLERİN DURUMU...

Psikologlar ve pedagoglar, insanın "seksüel gelişimi" ile ilgili pek çok araştırma ve dolayısı ile pek çok da yayın yapmışlardır. Bu konuda S. Freud'un yanında, E.B. Hurlock'un, Kari C. Garrison'un, L. H. Meek (Chairman)'ın ve daha nicelerinin etüdleri yayımlanmıştır.

Gerçekten de bu konularda yapılmış ilmî araştırmalardan ve elde edilmiş "objektif sonuçlardan" habersiz kimselerin, kim bilir nasıl bir kompleksle ortaya çıkıp ahkâm kesmesi, genç dimağları, masum halk kitlelerini ve hatta "idarecileri" yanıltması ne kadar üzücüdür.

Çocuk, ergen ve genç psikolojisinden habersiz kişiler; bazen "cinsel eğitim" ve "sosyalleştirme" adına, ne kadar yanlış davranışlar içine düştüklerini bir bilseler...

Meselâ biz, ilkokulda iken, bazı öğretmenlerimiz, yukarıda sözünü ettiğimiz maksatlarda bizleri, bir kız, bir erkek olmak üzere yan yana oturturlardı. Bazen da üç kişilik sırada, ya iki kızın ortasına bir erkek çocuk veya iki erkek arasına bir kız çocuğu oturtarak kendilerince bizleri "sosyalleştirmeye" çalışırlardı. Bizleri, kızlı - erkekli ortak oyun oynamaya teşvik ederlerdi, hatta zorlarlardı.

Oysa, bu konuda psikologların ve pedagogların tespitleri tamamı ile farklı idi ve yukarıda sözünü ettiğimiz tutumların yanlışlığını ortaya koyuyordu, ilim adamlarına göre, 0 - 6 yaşları, insan hayatında "ilk çocukluk" dönemidir ve bu yaştaki çocuklar "kız - erkek" ayrımı yapmadan birlikte oynamaktan, birlikte hareket etmekten hoşlanırlar. Fakat, "ikinci çocukluk" dönemi adı verilen 6-12 yaş çocukları için durum, tamamı ile tersinedir. Çünkü, "ikinci çocukluk" veya "son çocukluk döneminin, sosyal psikolojisi, esas itibarı ile bir çocuğun kendi cinsi ile (erkekse erkekler ile kız ise kızlar ile) olan ilişkilerinin hikâyesidir. Normal olarak, bu ilişkilerin çoğu, ergenlik çağına da intikal eder"... (Rıza Kardaş - Eğitim Psikolojisi, S. 246, 1965).

Yani, 6 ilâ 14 yaşları arasında bulunan çocuklar, kızlı-erkekli karına gruplar meydana getirmekten hoşlanmazlar; onlar, "kendi cinsleri" ile birlikte "çocuk grupları" oluşturmaya çalışırlar. Kızlar ayrı, erkekler ayrı gruplar teşkil ederek farklı oyunlar, farklı faaliyetler ve zevkler geliştirmeye çalışırlar. Psikologlar ve pedagoglar, bu dönemi "çete yaşı" olarak isimlendirmişlerdir. Hatta, onlara göre, bu yaşta bulunan çocuk grupları, karşı cinsin meydana getirdiği gruplara "öfke" ile bakarlar. Bu yaştaki erkek çocukları "kızlar" ile, kız çocukları "erkekler" ile oynamayı "çirkin" bulurlar. Bu konuda bütün psikolog ve pedagoglar müttefiktirler.

Durum, "ergenlik döneminde" de uzun süre böylece devam eder. "Çoğu ergenin samimi ve yatan arkadaşı vardır. Ergenlik başlangıcında seçilen arkadaşlar, aynı cinstendir. Ergenin sıkı fıkı olduğu arkadaşı, sırlarını ve gizli konularını paylaştığı kimsedir. Ona güvenir... Bu arkadaşlık, ergenlik sonuna kadar devam edebilir", (a.g.e. S. 247). Bu hususu, E. B. Hurlock da, "Psikometri"nin kurucusu Moreno da teyid ederler. O, halde, bu yaş dönemleri içinde bulunan çocukları ve ergenleri "sosyalleştireceğim" ve "karşı cinse intibak ettireceğim" diye ortaya çıkan, onların psikolojik özelliklerine ters düşen zorlamalara giden kişi ve müesseseler, başarılı olmak şöyle dursun, çok ters tepkilerle de karşılaşacaklardır. Hiç şüphesiz, tâlim ve terbiye faaliyetleri, insan tabiatına uymak zorundadır. Kısmet olursa, yarın, "ergenlik sonrası dönemde" kadın - erkek ilişkilerini inceleyeceğiz.

Türkiye, 14 Nisan 1986

"ATEŞ VE BARUT" MİSÂLİ

Psikologlar ve pedagoglar, "ikinci çocukluk" döneminin, umumiyetle 12-14 yaşlarına kadar sürdüğünü, bu yaşlardan sonra "ön - ergenlik" dönemine girildiğini ve bu dönemin, gençler için, çetin ve buhranlı bir dönem olduğunu tespit etmişlerdir.

Yine, bu tespitlere göre, normal olarak bir insan, ancak, 18 -20 yaş civarında, bu buhranlarından kurtulabilmekte, "yetişkinlik dönemine" ilk adımını atabilmektedir. Hiç şüphesiz, bunlar, umumî tespitlerdir. Hiçbir konuda ferdî ve içtimâî farkların rolü ihmal edilemez.

Eğitim psikologlarının tespitlerine göre, "ikinci çocukluk" döneminde, birbirlerine "öfke duyan" kız ve erkek grupları, "ön - ergen-

lik" döneminin sorunlarına doğru, bu tavırlarının tamamı ile aksi yönde değişmekte olduğunu hayretle görürler. Bu tavır, sadece "içti-maî kaynaklı" olmayıp "ferdî olgunlaşma" ile de ilgilidir. Terbiyeciler, bu konuda şöyle diyorlar: "Karşı cinslerdeki ergenlik alâkaları, 10 ve 12 yaşındaki çocuklarda öfke yaparken, bir iki yıl sonra (bazılarına göre 14, bazılarına göre 16 yaşından sonra), bu birbirlerine öfkelenen çocuklar, kendilerinin de hayret edeceği bir şekilde, birbirlerine karşı alâka duymakta olduklarını görürler. Çok geçmeden, sosyal hayatları (gerçekte bütün hayattan), bu karşı cinse olan ilgi ile dolmuş olabilir. Bu bakımdan, karşı cinse intibak, ergenlik çağıının en mühim bir problemi olarak kabul edilmelidir". (Rıza Kardaş, Eğitim Psikolojisi, S. 247, 1965).

Cemiyetimizin "delikanlılık çağı" dediği, bu "yetişkinlik öncesi" dönemde, "ergenler" mühim psikolojik ve fizyolojik değişimlere uğrarlar, yepyeni meseleler karşısında kaldıklarını görürler, "çocukluk döneminin", o tatlı ve huzurlu günlerini geride bıraktıklarını idrak ederler; yeni ilgiler ve yeni intibaklar yapmak zorunda kaldıklarını hissederek. Okul ve iş başarılarının azaldığını, zihnî ve hissî bir dağınıklık içine düştüklerini gizleyemezler. Hele, "delikanlıların", bu durumunu, istismar ve tahrik eden çevreler ve uyarıcılar, fazla ise, buhranın boyutları gittikçe büyür; iş, birçokları için "cinnat" mertebesine varabilir. Amerika ve Batı Avrupa cemiyetlerinde görüldüğü üzere, çeşitli suçlar işleyen ve korkunç sapık davranışlar gösteren "gençlik klikleri" oluşur. Genişleyen, büyüyen ve kalabalıklaşan bütün "sanayi cemiyetlerinde" görüldüğü üzere, aile ve cemiyet murakabesi zayıfladığından, başıboş kalan "genç nesiller" akla, hayale gelmeyecek çılgınlıklara başvurabilirler. Nitekim, Amerikan ve Batı Avrupa menşeli, yeni filmler, romanlar ve araştırmalar, bu dünyadaki gelişmeleri, yansıtır durmaktadır. Şanlı Peygamberimizin buyurdıkları gibi, gerçekten de şimdi, "Gençlik cinnetten bir şube..."dir. Hele bu gençlik, sahipsiz, himayesiz ve kontrolsüzse... Üstelik birde kışkırtıcı film ve yayımlarla karşı karşıya ise...

Türk milletinin "ateş ve barut" misâli ile tehlikeli bulduğu, genç kız ve erkek ilişkilerinin, Amerika ve Batı Avrupa cemiyetlerinde ne hale geldiğini, çok iyi tahlil etmesini bilmek gerekir. Milletimizin bu konudaki teşhisinin isabeti, o zaman, daha rahat idrak edilecektir. Kendilerini "ütopi'ler ile uyutmaya çalışan "yarı - aydınlar", başıboş ve kontrolsüz bir cemiyette, "seks özgürlüğünün" ne demek olduğunu, artık anlamalıdır. Nitekim, bazılarınca, iyi eğitildikleri

sanılan "Batı Gençliği"nin, karşı cins karşısındaki tavırlarını, lâubaliliğini, cıvıklığını, cüretkârlığını, bizzat kendi yayımlarından öğrenmiyor muyuz? Bu gibi cemiyetlerde, "kadın - erkek dostluğunun" mânâsını, cinslerin birbirlerine bakış açılarını, "çeyrek aydınlarımızı" göstermenin bir yolu yok mu? Bugün, Batı gençliğinin özenilecek bir yanı yoktur.

Türkiye, 15 Nisan 1986

YANLIŞ MODELLER

Bugün, bizim ülkemizde bile, "aydın geçinen" pek çok kişinin her konudaki "modeli", Amerika ve Batı Avrupa cemiyetleridir. Birçokları, aile düzenlerini, kadın - erkek ilişkilerini bu "modele göre" kurmak ve çocuklarını onlarınkiler gibi yetiştirmek isterler. Durum, kendini "liberal" veya "sosyalist" olarak takdim eden çevreler için aynıdır.

Sosyolog P. Sorokin'in deyimi ile "Amerikan seksüel ihtilâli", bütün dünyayı istilâ etmek üzeredir. Nitekim, daha şimdiden, çeşitli ülkelerde, birçok fikir ve devlet adamı, kendi gençlerinin, bu zenti içinde, soysuzlaşmakta olduğunu itiraf etmek zorunda kalmıştır.

Şu anda, bütün dünyada "seks özgürlüğü", serbest hayat" ve "kadının bağımsızlığı" adına yoğun bir propaganda yapılmaktadır. Bunun için, filmler çekilmekte, romanlar yazılmakta, makaleler kaleme alınmaktadır.

Maalesef "İslâm Dünyası" da, şimdi, bu propaganda ağı içine alınmıştır. Nitekim, bizim radyo ve televizyonlarımızda da bu tip filmler oynatılmakta, basınıımızda da şu veya bu ölçüde, böyle yayınlar yapılabilirilmektedir.

Asırlarca, Türk - İslâm kültür ve medeniyetinin değerleri ile yoğrulmuş, İslâm iman ve ahlâkı ile ayakta, duran ve bizi ayakta tutan "mukaddes yuvalarımıza", Dallas, Flamingo Yolu, Aşk Gemisi, Holivud Kadınları, Kâğıt Bebekler ve daha nice benzeri filmler ile "yüz kızartıcı mesajlar" sunulmuştur ve sunulmaktadır. Bütün bunlarla nereye varılmak ve ne yapılmak istenmektedir bilinmez? Bize göre, bu, bir "gelişme"den ziyade bir "tertibe" benziyor. Size de öyle gelmiyor mu?

Mukaddes "nikâh bağı" yerine "serbest yaşamayı", mukaddes "aile yuvası" yerine "otel ve pansiyonlarda buluşmayı", "sadık eşler"

yerine açık veya gizli "dostlar" edinmeyi, "sorumluluk" yerine "behimî zevk ve eğlenceleri", beden ve ruh sağlığı yerinde olan "çocuklar" yerine, kazara doğmuş "piçleri", tabîî ve faydalı "meşrubat" yerine "zehirli içkileri", yüce sevgiler ve alâkalar yerine "fuhşu", kısacası, "ulvînin yerine süflî olanı" oturtmaya çalışan bu kahpe, bu yabancı menşeli ve art niyetli "seks ihtilâlinin" gerçek maksadı nedir? Bazı fikir adamlarının da belirttikleri üzere, bu "bir yıkıntı, çöküntü ve yıkılma belirtisi" değil mi? Nitekim, Şanlı Peygamberimiz, "Fuhşun ve cinsî sapıklıkların artmasını", bu âdice işlerin "açıkça yapılır duruma" gelmesini, "helâl ile haramın karışmasını", "fitne ve şer erbabının, Hak ehline galebe çalmasını"... KIYAMET ALÂMETİ olarak belirtmişlerdir.

Evet, beşeriyet tehlikededir. Çünkü aile tehlikededir. Çünkü, mukaddes analık vazifesi tehlikededir. Çünkü, genç nesillerin beden ve ruh sağlığı tehlikededir. Bu gidişi, durdurmak gerekir. Bunun için, "cinslerin birbirlerine insan gözü ile bakmasını" tavsiye etmek, okullara "cinsel eğitim dersleri" koymak, saçma bir özentî olarak "kız ve erkek çocuklarını yan yana oturtmak" yetmez. Amerika ve Batı Avrupa ülkeleri, bunun çok daha âlâsını yapmakta ve fakat oralarda buhran bütün şiddeti ile devam etmektedir.

Öyle anlaşıyor ki, "düşmana silâhı ile mukabele etmek gerekiyor" Bizler de kendi değerlerimiz içinde kalarak, gerçekten estetik değeri yüksek ve etkileyici filmler çevirebilir, romanlar, hikâyeler, tiyatrolar yazabiliriz. Unutmamak gerekir ki, şu anda, bu işi yapabilecek yüzlerce yazar ve sanatkârimız vardır. Üstelik bunlar "hizmete talip oldukları" kadar, "himaye edilmeyi" de beklemektedirler.

Çağdaş savaşlar, artık, yeni kadrolar ve vasıtalar istemektedir.

Türkiye, 16 Nisan 1986

İNSANLARIN EŞİTLİĞİ MESELESİ

Bugün, dünyamızda en çok istismar edilen konulardan biri de "eşitlik" meselesidir. Bu konuda, ilim adamlarının yaptıkları araştırmalardan haberli veya habersiz birçok "demagog", akla hayale gelmez cambazlıklar yapmakta, kitleleri yanlış biçimlerde "şartlandırmaya" çalışmaktadırlar. Oysa, bu mesele de ilmî ve objektif bir kritiğe muhtaçtır.

Hemen belirtelim ki, "İnsan olmak haysiyeti" itibarı ile bütün insanlar, "eşittirler. Soy, kültürü, cinsiyeti, yaşı, sağlığı, makam ve mevkii ne olursa olsun, "insan insandır". İnsan, "insan muamelesi" görmelidir.

Bu kesin ve açık gerçeğe rağmen, insanlar arasında, ihmal ve inkâr edilmesi mümkün olmayan "farklar" da vardır. İlim adamları, objektif araştırmalar ile ispat etmişlerdir ki, hem "fertler", hem "cinsler" arasında, hemen hemen her konuda, nazara alınması gereken "önemli farklar" mevcuttur. Yani, konu, hem "fertler", hem "cinsler" açısından ayrı ayrı incelenebilir ve incelenmiştir.

"Ferdî farklar" tâbiri, bir insan grubunu teşkil eden fertlerin, aynı yaş ve cinsiyette olsalar bile, bedenî, zihnî, hissî ve iradî bakımdan birbirlerinden "ayrı özellikler" gösterdiklerini ifade etmek için kullanılır. Bu husus, "eğitim psikologlarınca" çok önemli bulunmuş, tâlim ve terbiye programlarının tespitinde, metod ve vasıtaların seçiminde esaslı bir rol oynadığı tespit olunmuştur. Gerçekten de "ferdî farkları" nazara almayan bir maârifin başarı şansı çok azdır.

Eğitim psikologlarına göre "ferdî farklar", fertlerden meydana gelen insan gruplarının ortaya koydukları "ortalamaya nazaran", tek tek her ferdin gösterdiği "sapmaları ifade eder. Grubun ortalamasını "normal" kabul edersek, bazı insanların "normalin üstünde", bazı insanların "normalin altında" kaldıklarını, büyük bir ekseriyetin de "normalin civarında" dolaştıklarını görürüz.

Evet, aynı yaş ve cinsiyette olsalar bile, insanlar arasında önemli "ferdî farklar" vardır: insanlar, bedence, zihince, his hayatı itibarı ile ve ortaya konulan irade yönünden "eşit" değildirler. Kimileri çok güçlü, kimileri güçlü, kimileri orta, kimileri zayıf, kimileri çok zayıf olurlar. İstatistikçiler, bu dağılımı, "çan eğrisi" adını verdikleri bir grafik ile ifade ederler. Bu konuda, çok ince hesaplar yapılmış, çok mükemmel grafikler çizilmiş olmasına rağmen, biz, bir fikir vermek üzere, kabaca belirtelim ki, umumiyetle insanların yüzde biri "çok üstün", yüzde biri "çok geri", yüzde on dokuzu "normalin üstünde", yüzde on dokuzu "normalin altında", yüzde altmış da "normal civarında" bulunmaktadır.

Evet, matematik olarak ispat edilmiştir ki, "insanlar eşit değillerdir". Aralarında önemli "ferdî farklar" vardır. Bu farkların teşekkülünde "soyaçekim" ve "çevre" faktörleri önemli rol oynarlar. İkisi de asla ihmal edilmemekle birlikte, günümüz ilim adamları "soyaçekimin rolünün" biraz ağır bastığını ifade etmektedirler.

Şimdi, bu konuları, inceleyen yepyeni bir psikoloji dalı doğmuş bulunmaktadır. Buna "ferdî farklar psikolojisi" (indivittüel psikoloji) diyorlar.

Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de, insanlar arasındaki farklara işaret eden pek çok âyet-i kerîme vardır. Biz, bunlardan sadece birinin mealini vereceğiz. Şöyle buyurulmaktadır: "O, sizi, yeryüzünün halifeleri yaptıktan sonra, yine sizi, size verdiği şeylerle imtihan etmek üzere, kiminizi, kiminize derece derece üstün kılandır". (el - Enam /165).

Yarın, bu konudaki tahlillerimize devam edelim.

Türkiye, 17 Nisan 1986

"CİNSLERİN EŞİTLİĞİ" MESELESİ

Hemen belirtelim ki, demagoglarca, en çok istismar edilen konulardan biri de budur. Çağdaş ilmî gelişmelerden ve objektif verilerden habersiz, pek çok "yarı aydının" en çok yanıldığı sahalardan biri de bu konudur.

Elbette, "kadınlar", insan olarak haysiyeti itibarı ile "erkekler" ile eşittirler. Onlar, insanlığın, diğer bir yarısını teşkil ederler. İnsan, kadın ve erkek olarak bir arada bulunmakla mevcut olabilir. Cinslerden birinin yokluğu halinde "insan" da yok olur.

Öte yandan "kadınlar", bizim analarımız, eşlerimiz, kız kardeşlerimiz, kızlarımız, yeğenlerimiz ve yakınlarımız olarak pek muhterem ve pek sevgilidirler. Onlarla karşılıklı "hak ve vazifelerimiz" var... Bu husus, yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de defalarca ortaya konur. İşte bunlardan birinin meali: "Erkeklerin, meşru surette, kadınlar üzerindeki (hakları) gibi, kadınların da onların üzerinde (hakları) vardır". (el - Bakara / 228). "Cennet anaların ayakları altındadır" diyen Şanlı Peygamberimiz, Veda Hutbesi'nde de şöyle buyururlar: "Kadınlarınıza eziyet etmeyiniz. Onlar Yüce Allah'ın sizlere emanetleridir. Onlara karşı yumuşak olunuz, onlara iyilik ediniz". Daha nice âyet ve hadisler...

Bu tespitten sonra belirtelim ki, nasıl ki, kadın olsun, erkek olsun, bütün insanlar arasında önemli "ferdî farklar" var ise, "cinsler" arasında da böylece ortaya konmuş "farklar" mevcuttur. Fertler arasındaki, bedenî, zihnî, hissi ve iradî farklar gibi, cinsler arasında da ihmal ve inkâr edilmesi mümkün olmayan farklar, ilim

adamlarınca ortaya konmuştur. Kadınların tâlim ve terbiyesinde ve yetiştirilmesinde bu "farklar" mutlaka nazara alınmalıdır. Aksi halde başarılı olunamaz. "Romantik bir feminizme" kapılarak bu farklar ihmal ve edilemez.

Şimdi, bu farkların kısa bir dökümünü yapalım:

Kız çocukları, erkek çocuklarına nazaran, doğum öncesinde, daha hızlı bir gelişim gösterirler ve umumiyetle, on gün önce doğarlar.

Kız çocukları, ortalama olarak, erkek çocuklardan boy ve ağırlık itibarı ile biraz daha ufak olurlar.

Kız çocukları, erkek çocuklara nazaran, ortalama olarak, daha erken diş çıkarır, yürütür ve konuşurlar.

Kız çocuklarının beyin büyüklüğü ortalaması, erkeklere nazaran, bütün bir hayat boyunca daima daha küçüktür.

Kız çocukları, erkeklere nazaran, iki yıl daha önce bulûğa ererler. Böylece, bu dönemde, kız çocukları, erkek çocuklara nazaran boy ve ağırlıkça üstünlük sağlarlar. Hisler ve alâkalar bakımından erkeklerden çok daha farklı davranışlar gösterirler. İlmî müşahedeler göstermiştir ki, kızlar, büyüme ve gelişmede, erkeklere nazaran daha önde ve hızlı gitmektedirler.

Kız çocukları, ergenlik krizlerinden çıkarken, erkek çocukları, bu dönemi yaşamaya başlarlar. Dolayısı ile, aynı faaliyetleri, aynı biçimde ve başarıda yürütemezler. Fizyolojik farkların ötesinde, psikolojik yönden, çok daha büyük farklar gösterirler. Bu yaştaki kızlar, erkeklere nazaran daha mukavim olurlar. Ancak, yetişkinlik dönemine girildikten sonra, erkekler, kadınlara nazaran fiziki güçler bakımından daha ağır basarlar.

Zihnî güçler bakımından kadın - erkek ortalaması eşit ise de "uçlara dağılım" erkeklerde daha fazladır. Kızlarda "zekâ", erkeklere nazaran, "ortalamada" daha fazla toplanma eğilimi göstermektedir...Ve daha nice farklar... Evet, bunlar, çağdaş ilmin tespitleridir.

Türkiye, 18 Nisan 1986

TÂLİM VE TERBİYEDE "FARKLARIN" ÖNEMİ

Tâlim ve terbiye faaliyetlerinin tanziminde, içtimaî ve iktisadî hayatın plânlamasında "insanlar arasındaki ferdî farkların" önemi çok büyüktür. Bu farkları, hem fertlerin, hem cinslerin, hem de cemiyetin lehine kullanmak mümkündür. İnsanlar arasında "farkların bulunması", geniş plânda düşünülürse, insanlığın yararına bir durumdur. Böylece, farklı bedenî ve zihnî güçler, içtimaî ve iktisadî işbölümünü zenginleştirmekte, farklı yetenekler, farklı ve çok renkli bir dünyanın kurulmasına vesile olmaktadır.

İnsanlar ve cinsler arasındaki farkları, istismar etmeden, kötüye kullanmadan, gerçekçi ve verimli bir şekilde değerlendirmek, cemiyetlere güç ve denge getirir. İyi düşünülürse, bu farklar, insanlar için, bir rahmet ve iyilik kaynağıdır. Sağlıklı bir cemiyet, bu farkları, "fırsat ve imkân eşitliği" sağlayarak geliştirip en iyi şekilde verimli kılabilir.

Çağdaş bir "tâlim ve terbiye", millî ve ilmî verilerin dengesini kurmak zorundadır. Bütün mesele, çocuklarını ve gençlerini, objektif tekniklerle, çeşitli açılardan ölçüp değerlendirdikten sonra "tasnif etmek" ve bu "beşerî potansiyeli", en verimli bir şekilde işleyerek "millî ihtiyaçlara" göre yoğurmaktır. Bize göre, başarılı bir maârifin "temel şartı" budur. Bunun için, hiç bir masraftan çekinilmeyerek -ülkemizin hemen her bölgesinde -çocuklarımızın ve gençlerimizin "genel" ve "özel yeteneklerini" objektif olarak tespit edebilecek "ölçme ve değerlendirme merkezleri" kurulmalı, topyekun içtimaî ve iktisadî hayatın "ana kaynağı" olan "insan unsurumuz" ilmî, millî ve çağdaş ihtiyaçlara göre verimli kılınmalıdır. Kısacası, insanlarımızı, zekâ ve "yeteneklerine" göre, tasnif edip "eğitmek" zorundayız.

Önce, eğitim herkesin hakkıdır. Bu sağlanmalıdır. Sonra, kesin olarak bilmek gerekir ki, "üstün yaradılışlı ve nitelikli" çocuklarımız ve gençlerimiz, bizim geleceğimizin en önemli varlıklarıdır. Üstelik, bunların "özel bir eğitime" de ihtiyaçları vardır. Bunları, âdeta "bir altın yatağı", "bir petrol kuyusu" arar gibi aramanın ve bulmanın ötesinde, çok başarılı ve çok verimli bir eğitime tabi tutmak gerekir. Çünkü, büyük Türk - İslâm kültür medeniyetini yeniden ihya edecek olan mütefekkirler, sanatkârlar, ilim ve devlet adamları, bunların arasından çıkacaktır. Bunlara gerekli iman, aşk, ahlâk ve for-

masyon verilirse, aralarından, asırlara parmak ısırtacak dâhiler çıkacaktır.

Osmanlılar döneminde, atalarımız, imparatorluk sınırları içinde bulunan sağlıklı ve çok zeki çocukları "devşirerek" eğitiyor ve dünyayı hayran bırakacak başarılarla ulaşıyordu. Bugün, dünyaya meydan okuyan ülkelerin yaptıkları da budur. Başta A.B.D olmak üzere, kalkınmış birçok ülkenin, her şeyden önce, çocuklarını ve genç nesillerini "tasnif ederek özel birer eğitime" tabi tutmakta olduklarını artık görmek ve bilmek gerekir. Ancak, yine bilmek gerekir ki, "üstün yaratılışlı ve yetenekli çocuklar ve gençler", özel dershanelerde ve özel kurslarda, paranın zoruyla "testlere intibak ettirilmiş" ve bir imtihanlık "barutu" bulunan "ağızdan dolma tüfekler" değildir. Onları, tespit etmenin yollarını erbabı bilir. Bu yapılmadıkça da "maarif" başarısız kalır.

Yüce ve mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim, bu farkları, nazara almamızı işaret buyurur: "Allah, insanlardan kimini, kimine üstün kılmıştır". (en - Nisa/34)

Türkiye, 19 Nisan 1986

S. AHMET ARVASI İÇİN NE DEDİLER?

ENVER ÖREN (Türkiye Gazetesi Sahibi)

Ardından...

Muhterem Hocam,

Her şeyin faniliğini, dünyanın geçiciliğini, ebedi hayatın öldükten sonra başlayacağını, Allah ve Resulüne muhabbetin esas olduğunu bize hep söylediniz. Hayatınız boyunca bu istikamette yazılar yazdınız, sohbetlerde bulundunuz.

Bugün, maksadınıza kavuşmanın zevkine ulaştığımıza inanıyoruz. Ne mutlu sizin gibi inanıp, sizin gibi hizmetle, bu fani dünyadan ebedi âleme intikal edenlere...

Bizi ve sevdiklerinizi derin üzüntüye boğdunuz. Allah, gani gani rahmet eylesin. Geride kalanlara sabır ve metanet ihsan etsin.

...

KENAN AKIN (Türkiye Gazetesi Genel Yayın Koordinatörü)

"Baki Kalan, Bu Kubbede Bir Hoş Şada imiş"

1988'in son gününde aramızdan ebediyen ayrılan ağabeyimiz S. Ahmet Arvasi, hiç bir gün gönlümüzden kopmayacak. Gözyaşları ve fatihalarla uğurladığımız ağabeyimizin, Türk - İslâm mefkûresini işleyen yazıları genç kuşaklara bir ışık, insan sevgisi ise daima bir örnek olacak.

Ben şahsen "Arvasî Hoca"yı çok geç tanımanın üzüntüsü içindeyim. TÜRKİYE gazetesine intisap ettikten sonra, yakından takip ettiğim ve yazılarını daha gazeteye girmeden önce okumak şansına sahip olduğum merhum ağabeyimizin aslında bir "sohbet" üstadı olduğunu ve konuşurken, "sanki dudaklarından bal akanların" başında geldiğini de müşahede etmenin zevkini tattım.

Ölüm hepimizin kavuşacağı hayatın bir mertebesi...

Ne var ki, Türk ilim ve kültür hayatı gerçekten de büyük bir değerini "velûd" çağında yitirdi.

Kaybımız, elemimiz ve acımız büyük.

Allah'ın bize "metanet" bağışlamasını dilemekten başka elimizden bir şey gelmiyor.

Acımızı paylaşan, başta TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut, Başbakan Turgut Özal, DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel, MÇP Genel Başkanı Alparslan Türkeş olmak üzere bakanlara, siyasî parti mensuplarına ve yöneticilerine, dostlarımıza ve değerli okuyucularımıza teşekkürü bir borç biliriz.

Gazetemiz Sahibi ve Genel Yayın Müdürümüz Enver Örenin her zaman dedikleri gibi, "Dünya fani, bir gün sevinç bir gün acı, bazen ikisi bir arada yaşıyor. Önemli olan huzur içinde yaşamak, İhlâsla çalışmaktır."

...

GÜRBÜZ AZAK (Gazeteci, Türkiye Gazetesi Köşe Yazarı)

Arvasî Hoca, "Mektep Adam"dı

Ahmet Arvasî rahmetli ile sadece üç defa görüşebildim. Biri 1987 ilkbaharı, diğeri 88 yazına rastlar...

Cağaloğlu'na geldiği nâdir günlerden olsa gerek.

Tanışmıyorduk. Gazetemizde üç yıldır yakın sayfalarda yazıyorduk ama yüz yüze gelmişliğimiz yoktu. 87 ilkbaharında bir öğle sonrası kapım açıldı. Sevimli, kırçıl sakallı bir bey girdi. Selâm verip:

-Ben Ahmet Arvasî, dedi... Sizinle tanışmak istiyorum.

Kibar, îtimat telkin eden, ölçülü konuşan biri olduğu hemen fark ediliyordu. Yer gösterip "Merhaba" dedim. "Merhaba" dedi.

Uzun süre konuşmadan baktık.

Bendeniz ellisine merdiven dayamıştım. O, merdiveni birkaç yıl önce çıkmıştı. Bazıları konuşmadan da anlaşabilir. Ses etmeden hal hatır sorar, hâli hatırı sorulur. Anladım ki Arvasî Hoca öyle biridir.

O gün, bir saatlik sohbetin yarısı gönüller arasında sessiz cereyan etti. Şikâyetçi olmadan rahatsızlığını belirtti. Beni iltifatlara, "Bilseniz, nasıl istifâde ediyorum" diyerek de mahcubiyetlere boğdu. Oysa, asıl müstefid olan bendim.

Arvasi bey varılacak yerlere varmıştı.

Görevi gayri dağıtmak, sevindirmek ve aydınlatmak idi.

Vazifeyi eksiksiz yaptı.

İkinci görüşmemiz, yine O'nun uğramasıyladır.

Ziyaretlerini iade edemedim. Ha bugün, ha yarın avuntusu, sonunda Fatih Camiinde bitti. Kader, o örnek mütefekkir ile musalada helâlleşmeye ancak müsaade etti. Böylece üç kere karşılaşmak kısmet oldu.

Biz ondan razı idik. Allah da razı olsun

Her yazarın dünyası farklı aydınlıklara, heyecanlara, umutlara, yarınlara dönük.

Aynı gazetede yazıyor olsak bile sıkça bir araya gelemiyoruz.

Necati Özfatura Bey ile sürüp giden kapı komşuluğumuz haftada bir - iki selamlaşmaya fırsat veriyor.

Ahmet Sağırılı ile mevsimden mevsime, Vecihi Ünal Ağabeyimle altı ayda bir görüşmekteyiz. İyi olanı bu değil. Ama gerçek bu.

Geçende Vecihi Ağabey kızdı. Demediğini komadı. "Yahu sen ne hayırsız adamsın" serzenişini bir duymalıydınız. Samimiydi. Ciddi ciddi öfkelenmişti.

Ayrılıklara sebep, İstanbul mu?

Ayrılıklara sebep, mesleğin cilveleri mi?

Ayrılıklara sebep, karakter benzemezliği mi?

Bilmiyorum...

Ama, ansızın geçebiliyoruz. Beraberlikler için acele bahaneler bulmalıyız.

Arvasî Hoca'nın seveni çokmuş. Defin günü Fatih Camii mü'minlere yetmedi. Avlu yetmedi, yollar yetmedi.

Arvasî Hoca daha bize yetmemişti. Ülkeye, gençliğe, okuyucuya yetmemişti. Tefekkür âlemine yetmemişti. Ona Fatihalar yetirmeliyiz.

Çoğu merakımızın, sorumuzun cevabı onun yazılarında. O, "Mektep Adam"dı... Ve sanırım hep öyle kalacak...

...

A. YILMAZ BOYUNAĞA (Tarihçi, yazar)

S. Ahmet Arvasi Hocamız

O'nun Rahman'ın rahmetine kavuştuğunu öğrendiğim zaman önce şaşırđım ve sonra acı ile kavrıldım. Türkiye Gazetesi'ndeki son yazısı ile basılmış ve imzalayarak bana hediye etmiş olduğu kitaplarını teker teker gözden geçirdim. Bu kitaplara ve yazıya bakarken, Sevgili Peygamberimiz'in (S.A.V.), "İlmi, yazı ile bağlayınız!" hadîsini hatırladım. Evet, rahmetli arkadaşım, dostum, Hocamız hayatı boyunca bu hadîse uymuş, vazifesini yaparken de ruhunu, çok sevdiği ve asla dilinden düşürmediği Rahman'a teslim etmişti.

Bunları hatırlamak, gözlerimi yaşarttı. Gönül isterdi ki, ben O'nun ardından değil de, O bizim arkamızdan muhabbetini belirtir birkaç satır yazı yazsın ve Cenâb-ı Hakk'ın böylece sevgisine nail olmak şerefine erebilelim... Ama Yüce Allah ne buyurmuşsa o olur ve en hayırlısı da muhakkak ki budur.

O'nunla tanıştığım günü hatırladım. 1965'in bir Kasım günü, tarih öğretmeni olarak tayin edildiğim Balıkesir Necati Eğitim Enstitüsü'ne girmiştım. Yüksek Öğretmen Okulu'ndan arkadaşım olan Aydoğan vardı. Ders saati olduğundan koridor boştu. Öğretmenler odasına girerken ilerde, meşin koltukta oturan bir zatı bana gösteren arkadaşım, "Bak!" dedi. "Gördüğün bu şahısla çok iyi anlaşacağımı tahmin ederim."

İlerledik. Koltukta oturan zat, başını bize çevirdi. Arkadaşım bizi tanıştırdı: "Yılmaz Boyunağa... Yeni tarih öğretmenimiz. Ahmet Arvasi... Meslek dersleri öğretmenimiz..."

İnsanın içini okurcasına bakan ve zekâ fışkıran kapkara gözler... Gür kara saçlar... Çok yakışıklı bir çehre... Unutulmayacak (hâlâ kulaklarımda olan) çok güzel bir ses tonu... O zamana kadar rastlamadığım güçlü, çekici ve insana tesir eden bir şahsiyet

O'nu tanıdıkça, muhabbetim ve bağlılığım artmıştı. Çünkü çok mert ve güvenilecek bir insandı. Çok mütevaziydi. Dinine, milletine ve vatanına candan bağlıydı. Bunları eserlerinde de görmek mümkündür.

O, hayatı, zevk ve eğlence olarak görmez, vakar içinde ve yüksek bir ahlâk üzere yaşardı. İncancına hizmet düşüncesi, hayatının gayesiydi. Allahü Teâlâya ve Resûlü'ne (sav) sarsılmaz imânla bağlı-

dı... İnancına göre yaşar, bu uğurda asla taviz vermezdi. Bu yüzden de, O'nun bu durumundan rahatsız olanların dil ile yaptıkları saldırılarına uğrardı. Fakat bütün tartışmalar, onun galibiyeti ve saldıranların yenilgisi ile sonuçlanırdı. Çünkü tartışmalarda kimse onun karşısında duramazdı. Zaman zaman bunlara şahit olmuşumdur. Meselâ, o tarihlerde bizlerden yaşlı ve demagog birinin, onunla yaptığı münakaşa sonunda; gözlerini kısarak, "Arvasî ile münakaşa etmeye gelmiyor, insanı allak bullak ediyor!" dediğine bizzat şahit oldum.

O'nda teşhis ettiğim başka bir özellik de: Kendisine yapılan bazı saldırıları cevaplandırırken, bambaşka bir hâl alır ve konuşma sırasında üzerine, o zamana kadar O'nda görmediğim bir heybet gelirdi. Arkadaşı olmak şerefine ermiş olduğum halde, bu gibi hallerde, ben bile ürpermekten kendimi alamazdım.

O'nda malâyani yani lüzumsuz konuşmalar yoktu. Sohbetleri ilmi ve dîniydi. Bu sohbetler çok çekici ve faydalıydı. Derya gibi ilim sahibiydi. Her suâlimize, doğru ve inandırıcı cevaplar verirdi. O kadar olgun ve iyi davranışı vardı ki, sıkılmadan bilmediğimiz her meseleyi suâl edip öğrenebiliyorduk. O, arkadaşımız değil, aynı zamanda muallimimiz, hocamızdı. O'nun bilgisi, değil O'ndan faydalanan arkadaşlarımızı, o tarihlerde aynı binada ders yaptığımız öğretmen okuluna yeni tayin edilmiş ilahiyat Fakültesi mezunu bir din dersi öğretmenini şaşırtmıştı.

Bu satırların yazarı, O'ndan çok istifade etmek talihine ermiş ve "Türk İslâm Ülküsü" adlı kitabını yazarken, O'nun çok değerli teşviklerini görmüştür. Salâh Bilici ve Hakikat Kitabevi'nin, bilinmesi gereken bilgileri veren çok değerli ve çok faydalı yayınlarını da O'nun vasıtası ile tanımıştır.

Hayatı boyunca inancına hizmet eden ve inancı uğrunda her türlü çileyi göze alarak mücadeleden kaçınmayan kıymetli arkadaşımın, dostumun, kardeşimin yine her zamanki hizmet düşüncesiyle yazısını yazarken mübarek ruhunu teslim etmesiyle, "Şehid" olduğuna inanıyorum.

...

DİLAVER CEBECİ (Gazeteci, Yazar)

Canım Ağabeyim.

Dehayı doğurmayan cemiyet sesini duyuramaz.

Deha cemiyetle, cemiyet deha ile hayat bulur...

S. Ahmet Arvasî

Bırakın bugün vaz geçeyim "ÇELEBİ"likten; ne duyuyorsam onu yazayım. Bu gün size gönlümün sızılı telleri seslensin...

Ve biliriz ki üstümüzdeki sonsuz boşluğun süt - beyaz kandilleri olan kehkeşanlardan, bir incir çekirdeği içindeki zerrelere varıncaya kadar her biçim, her şekil, her hareket, her renk o mutlak kudretin bilgisi ve kontrolü altında oluşmaktadır.

Ne zerrelere içindeki yörüngeleri görebilir, ne elektronların o Mutlak'a ulaşmak gayretiyle besteledikleri musıkî'yi duyabiliriz. Bu sonsuz "Sadâ"lar zincirinin meydana getirdiği o eşsiz besteleri ancak başka idrak vâsıtaları ile mücehhez mü'min gönüller dinleyebilir.

Bizim âlemlerimizde tesadüfe, nizamsızlığa, kaos'a yer yok. Her şey yerli yerinde, her şey menzil ve hedefine müteveccih...

Senin "sırât-ı müstakim" doğruluğunda bir çizgi üzerinde elli altı yıl yaşamın tesadüf olabilir mi?

"İrcâ'î" emrine böyle bir günde icabet edişinde bir hikmet yok mudur? Simsiyah güzel gözlerini hangi çirkinliklere kapatmak istedin bu gün?...

Takvimler yeni bir yıla başlarken ve o yeni yılın ilk gününde güneş tam tepemizdeyken FÂTİH CAMİİ'ne fevc fevc dolan bunca gönül erlerine bayram namazı çapında bir öğle namazı kıldıran sebep ve hikmet ne idi?

Sonra bunca mü'min, temiz ve güzel sımaları Fâtih Camii avlusundan Edirnekapi Kabristanı'na vakur bir tevhîd ordusu gibi yürütürken geçmiş ve gelecek adına neyi kastediyordun?

Bir gün önceki yazında "Bu gece duvara yeni bir takvim asacağım." derken "Takvim" ile neyi imâ etmiştin? Açıp bakıyorum sözlüklere: Bu takvim duvardaki takvim değil, "Düzeltilme, yoluna koyma, eğriyi düzeltme, tertip, nizâm" yazıyor bütün sözlükler...

Sen bu takvimi duvara değil, gönüllere asıyorsun...

"Ahsen-i takvim" üzere gelip, "Ahsen-i takvim" üzere gittin...

Bütün bunları "Ahsen" kelimesinin mâ'nâ ve mefhûmu etrafında yorumluyorum. Bizim lûgatımızda tesadüfe yer yok; yeni bir yılın açılışında, FATİH CAMİİNİN KAPILARINDAN sana FATİHALAR canım ağabeyim...

...

HAMDİ MERT (Diyanet işleri Başkan Yardımcısı)

S. Ahmet Arvasî

"Alimin ölümü, âlemin ölümü demektir" hükmü ne kadar doğrudur. S. Ahmet Arvasî bir manevî kutuptu. Şimdi O'nun yerine bir yenisini koyabilmek, bakalım kaç on yılda, kaç yüzyılda mümkün olabilecek?

Bir insan, hayatta iken pek fark edilmiyor. Merhum Arvasî yerini boş bıraktıktan sonra daha çok fark edildi ve acısı yüreklerimize oturdu.

Arvasî niçin bu kadar kıymetli idi? "Öğretmen"di, fakat yüz binlerce emsalinden farklı idi. Bir "yazar"dı ama benzerlerinden değişik bir çizgisi vardı. O çizgi kolayca bir çizgi değil, binlerce yıllık derinlerden süzülüp-gelen bir soylu misyonun temsilcisi idi.

Türk - İslâm Sentezi

"İnanıyorum ki hem Türk olmak, hem Müslüman olmak, hem de muasır dünyaya öncülük etmek mümkündür" sözü, O'nun bütünleştirici üslûbudur. Millî kültürümüzün üç boyutunu böylece bulup -kucaklayan merhum, bu kanaatinin gerekçesini şöyle açıklamıştır: "Müslüman - Türk milleti ve onun devleti güçlü ise İslâm dünyası da güçlüdür. Aksi olunca, bütün Türk dünyası ile birlikte İslâm dünyası da sömürgeleşmektedir."

Arvasî merhumun emsallerinden farkı işte budur. Birçok kişi ve hücreyi karşısına alma pahasına "Türk"e ve "İslâm"a sahip çıkmış; "İslâm" değişmez hakikat olarak görürken, Türk milletinin İslâmiyet'e hizmet esprisini kendisine rehber olarak almıştır.

O'nun bir prensibi vardır ki, Türk milliyetçiliğini İslâm terazisinde değerlendirmede tereddüdü olanlara derstir: "Ben bir Türk milliyetçisiyim. Sadece Türk olduğum için değil... Arap veya başka bir kavimden olsaydım yine Türk milliyetçisi olurudum. Zira, tarihte Türk milleti kadar İslâmiyet'in temel esprisini kavrayarak, onunla bütünleşmiş başka bir millet yoktur."

Merhumun ifadesini dar bir kavmiyetçilik şartlanması olarak görmek yanlıştır. Bu ulaşılmaması zor sentez, O'nun bütün kâinatı ihata eden derin tefekkür pımarından dökülen bir duru hamuledir. "Türk devletini yıkmak isteyenler, yalnız Türklüğe değil, İslâm'a da ihanet etmektedirler" hükmü, O'nun bu ihatasının hepimize ibret sonucudur.

Seyit Ahmet Arvasî Vakfı

Merhum Arvasî, Hz. Peygamberin soyundan geldiğine inanan Doğu Anadolu'lu soylu bir ailenin mütefekkir evlâdıdır. Kendi veciz ifadesiyle bir "Doğu Anadolu çocuğu olarak, doğup - büyüdüğü bölge etrafında döndürülmek istenen hain niyetlere ve kahpe tertiplerle karşı kayıtsız kalmamış" ömrü boyunca mücadele etmiştir. Bunda da başarılı olmuştur. Bu başarıda O'nun "Seyyit" ve soylu bir aileden gelişinin olduğu kadar, "Doğu Anadolu"lu oluşunun, daha önemlisi de ufuklu boyutlu tefekkür ve şahsiyetinin rolü vardır.

O'nun için "devlet'in bütünlüğü üzerine sorumluluğu olan bütün kişi ve kurumlara bir teklifimiz var: O'nun "Doğup - büyüdüğüm topraklar" dediği "Van" mihverinde bir büyük "Vakıf" veya "Enstitü" kuralım. Bu müessese etrafında S. Ahmet Arvasî'nin ve o kumaşta bilcümle "Doğu'lu ehl-i himmetin eserlerini, fikirlerini, tutumlarını gün ışığına çıkarıp - yaşatalım. Meselâ, İstiklâl Savaşımızda, "Arvasî ailesi" başta Doğu Anadolu eşrafının destek ve bağlılık tezahürlerini... Göreceksiniz, ne köklü, ne soylu bir iş olacak... "Doğu" ve "Güneydoğu" olayları üzerine havanda su dövme yerine tutarlı, kalıcı bir hizmet ve himmet...

Allah'ın rahmeti O'nunla olsun.

...

M. NECATİ ÖZFATURA (Gazeteci, Türkiye Gazetesi Yazarı)

S. Ahmet Arvasî

Okuyucularımızın çoğunun olduğu gibi, benim de Türkiye Gazetesi'ni her sabah elime aldığımında ilk olarak zevkle yazılarını okuduğum, akrabam, yazı hayatımda rehberim ve her konuda çok sevdiğim ve hayranı olduğum S. Ahmet Arvasî kardeşimin ahiret hayatına intikali ile kaleme aldığım bu yazı, hayatım boyunca yazdığım hiçbir yazıya benzememektedir.

"Âlimin ölümü, âlemin ölümü" olarak buyurulmuştur. Gerçekten rahmetli S. Ahmet Arvasî "bilgi hazinesi" idi. Binlerce yazısı, yaz-

madıklarının yanında çok az kalır. Bilgi potansiyeli yanında temiz ahlâk ve seciyesi, saf bir elmas gibi ihlâsı, meseleler arasındaki irtibatı bularak pratik halli ve bilhassa "uzakları görüşü" ve bu konudaki isabetli teşhislerini anlatmak mümkün değildir. Son günlerde doktorlar kesin istirahat tavsiye ettikleri halde her biri çok değerli yazılarını aksatmamıştır. Daktilosu başında köşesi için yazı hazırlarken aniden gelen bir kriz ile sandalyesinden düşerek yere uzanmış ve eşinin söylediği kelime-i şهادete iştirak ederek mübarek ve temiz ruhunu teslim etmiştir. Hayatı gibi son nefesi de mübarek ve şerefli olmuştur.

Her yazısını "Allahü Teâlâ'nın rızası ile İslam'a ve ülkesine hizmet ve ibadet" niyetiyle yazardı. Mübarek ruhunu ibadet ve hizmet esnasında teslim ederek "şehid" olduğuna inanıyorum.

1973'ten bu yana hem akrabam, hem de birbirini çok seven iki dost idik. Kendisini ziyaret ettiğimde, "Necati Ağabey, seni görünce hastalığımı unutuyor ve rahatlıyorum" der ve çok tatlı sohbetlerde bulunurduk.

Vefatından tam 15 gün önce beni, eşimi (yeğenini), çocuklarımı (yeğenlerini) ve kayınvalidemi (öz amcasının kızı) akşam yemeğine davet etmişti. Akşam namazını ben ve oğlum Mehmed, arkasında kıldık. Yemekten sonra uzun süren sohbetimizde bana ve kayınbiraderim Mustafa Doğan'a devamlı ölümle ilgili şeyler anlattı. Ve bir ara "Ölüme hazırım, her an bekliyorum ve yakın olduğumu hissediyorum" dediğinde, "Allahü Teâlâ uzun ömürler versin. Sana ihtiyacımız var" dedim. Bunun üzerine Mübarek cedlerinin ve akrabalarının vefatlarıyla ilgili ve burada ifadesi çok güç güzel hallerini anlattığı sırada mübarek gözlerinden akan yaşlar mübarek sakalından gömleğine damlarken ilk defa ağladığını gördüm.

O gece dünya gözüyle son görüşmemiz oldu. Vefatından üç gün önce telefonla hatırları sormuştum. Rahatsız olduğunu söylemiş ve kıymetli duasını almıştım. Tanıştığımızdan bu yana kendisinden çok şeyler öğrendim. Gerçekten örnek ve temiz bir yaşantısı vardı. Bursa'da görev yaparken, ben de Eskişehir'de görevliydim. Bayramları ailece onun evinde geçirirdik. İstanbul'a tayininden sonra aramızdaki sevgi bağı daha da kuvvetlenmiştir.

Çok yönlü bağlarla sevdiğim bir sırdaş ve dostumu kaybetmenin ıstırabını elbette bir makaleye sığdırmak mümkün olmadığı gibi; bir deryayı bir kaba sığdırmak nasıl mümkün değilse, bütün hayatı mücadele, çile ve hizmet içinde geçen bu kıymetli "Mücahid" ve

"Şehid"ın örnek hayatını kelimelerle tasvir etmek de mümkün değildir.

Sevgili ve Kıymetli S. Ahmet Arvas'nin en olgun yaşında vefatı ülkemiz için telafisi çok zor bir kayıptır. Allahü Teâlânın (C.C.) rahmeti üzerine olsun ve kabri cennetten bahçe olsun.

Geride kalan aile fertlerine ve sevenlerine sabırlar dilerim.

...

YALÇIN ÖZER (Türkiye Gazetesi Başyazarı)

Ahmet Arvasî Hoca

Acı haberi biraz evvel öğrendik. Ahmet Arvasî Hoca bir kalp krizi neticesinde aramızdan ayrılmıştı. Kavramak, idrak etmek ne kadar zor... Ama hakikat ortada... Başımız önümüzde, mukadderata boyun eğiyoruz ve katlanmağa çalışıyoruz.

Bir büyük Türk milliyetçisi ve Türk mütefekkeri... Ömrünü millî ve manevî dâvaya adanmış; gecesini gündüzüne katarak Türk Millî Eğitimine ve Türk gençliğine hizmet için her sıkıntıya göğüs germiş müstesna bir insan... Bu insan şimdi aramızda yok artık.

Ahmet Arvasî Hoca, aslen Van'ın soylu Arvasîzade ailesinden gelmektedir. Bu ailenin mümeyyiz vasfı olan, ilim, asalet ve ahlâk, onun şahsında kâmil ifadesini bulmuştu. Yaradılıştan üstün idrak ve üstün zekâ sahibiydi. Birçok sohbetlerinde bulunduk ve bu insanın hem Doğu hem Batı kültürü ile lif lif nasıl fikir örgüleri kurduğuna her zaman hayret ettik. Her bir sohbeti, kitaplık ölçülerde fikir hamuleleri ile yüklü, zarif esprilerle süslü, tadma doyulmaz birer "sözlü" eserlerdi. Arvasî Hoca'nın kâğıda yansımayan bu yönü diğer yönünün kat kat fevkindedir.

Birçok kitap yazdı. Gazetemizde yazdığı günlük makaleleri, büyük dâva adamının mantığını, muhakemesini ve derin kültürünü belgeleyen birer şaheserdir. Bu makalelerin kitap haline getirilmesi ümidini taşıyoruz

Kitaplarına gelince... Bunlar, insan dediğimiz esrarlı varlığı hem iç derinliği hem de sosyal ve millî çevresi içinde ele alan yeri doldurulamayacak eserlerdir. "Kendini arayan insan", "İnsan ve insan ötesi", "Diyalektiğimiz ve estetiğimiz" bunlar arasında adlarını hemen hatırladığımız kitaplarıdır. Diğer taraftan, "Türk İslâm Ülküsü" iki cilt halinde yayınlanmış çok değerli bir kaynak kitap niteliğindedir. Bu eser kadar sosyal ve siyasî meselelerimizin derin-

liğine nüfuz etmiş, çok yönlü teşhisler ve tekliflerle okuyucu önüne çıkmış, Türkçede ikinci bir kitap hatırlamıyoruz... Arvasî Hoca'nın bu kitapların yanında "Eğitim Sosyolojisi" gibi doğrudan ilmî nitelikte ve ders kitabı olarak hazırlanmış eserleri ve bir de "Doğu Anadolu Gerçeği" adıyla, aktüel bir millî meselemizi ele alan değerli çalışması vardır.

Ahmet Arvasî Hoca için ne söylenirse, ne yazılsa azdır. O, yetiştirdiği gençler yoluyla ve kitaplarıyla mutlaka devam edecek bir dâvanın sembolüdür. Ancak şunu da acı acı itiraf etmek zorundayız ki Türk fikir dünyası artık onun çapında değerler yetiştirmekten uzaktadır. Fikir bakımından gittikçe fakirleşiyoruz ve sahip olduğumuz müstesna değerleri de böyle ansızın teker teker kaybediyoruz.

Bütün Türk milliyetçilerinin başı sağolsun. Yeri doldurulamaz Hocamıza Allah'tan rahmet niyaz ediyoruz; ve başta ailesi olmak üzere sevenlerine sabır diliyoruz.

...

ÖMER ÖZTÜRKMEN (Türkiye Gazetesi Genel Koordinatörü)

Ahmet Arvasî Hocamız

Sevgili Kenan Akın, "iki haberim var" dedi. "Biri iyi, biri kötü". İyi haber, Uğur Reyhan'ın oğlu Mehmed'in kurtulmuş olmasıydı. Kötü ve acı olan haber de Ahmet Arvasî hocamızın ölümüydü.

İçimde bir çınarın koparıldığını hissettim... Arvasî hoca bin yıllık tarihimizin, bin yıllık kültürümüzün çınarıydı. Kafasıyla gönlünü bir imânın emrine vermiş ve yüz binlerce genci gölgesi altında yetiştirmiş bir çınardı.

Maddecî bir dünyanın ezici baskıları altında bunalan bir toplumda, Arvasî hoca gibi ruhçu bir iman adamının gelmiş olması, Yüce Allah'ın büyük bir lütfü olarak kabul edilmelidir. Bütün değerlerin toz duman olduğu bir ortamda doğruyu, iyiyi ve güzeli bulmak kolay değildir. Doğruyla yanlış, iyiyle kötüyü, güzelle çirkini ayırmak, gerçeği görmek, ancak ve ancak dehâ derecesinde sezîş kabiliyeti olan insanlara nasip olur. Arvasî hoca o nasibe layık görülmüş insanlardan biriydi.

Yüz binlerce genç yetiştirdi... Son günlerine kadar konferanslara ve seminerlere iştirak etmekten geri kalmıyordu. Gazetemizdeki günlük yazılarıyla O, âdeta bir üniversite kürsüsünden seslenir gibiydi. Her yazısı bir kitap özeti gibi beyinlere akıyordu. Hafızasını

kaybetmiş bir toplum, onun yazılarıyla yeniden hafızasına kavuşuyordu... Düşüncelerindeki mantık örgüsü ve hakikat aşkı onun o mükemmel üslubunu oluşturuyordu. Hepimiz o üslubun meftunu olmuştuk.

Bugünkü nesiller nasıl ki onun kitap ve yazılarından yararlandılarsa, gelecek nesiller de o eserlerle besleneceklerdir.

Cenab-ı Haktan O'na rahmet diliyoruz. Muhterem ailesine ve Türk milletine de başsağlığı

...

AHMET SAĞIRLI (Türkiye Gazetesi Köşe Yazarı)

S. Ahmet Arvasi Bey....

31 Aralık 1988...

Saat 11 suları. Arvasî Bey'in yazısını okuyorum... Yazıda yılbaşı dolayısıyla düzenlenen yurtdışı fuarlardan bahsediliyor. Rakamlar veriliyor...

Okurken hesap yapıyorum, yazılan rakam günlük mü, haftalık mı tereddüt ediyorum... Hem halini hatırlı sormak, hem de yazıyla ilgili bir şeyler sormak için telefonun başına gidiyorum... O anda telefon çalıyor...

Murat Başaran...

-Sana kötü bir haberim var, diyor; Ahmet Arvasî Bey vefat etti...

Bir anda intibak edemiyorum... Şaşıyorum... "Ben de şimdi onu arayacaktım," diyorum.

Telefonu kapattıktan sonra münasebetlerimizi sıklaştırdığımız son üç yılı, video kaseti gibi baştan sona seyreder gibi oluyorum.

İlk tanışmamız bir yazı vesilesiyle olmuştu. 1985 yılıydı.

"Hayatın İçinden Köşesi"ni hazırlıyordum. Kurban Bayramı arifesinde telefon etmişti. TV'deki bir programdan söz ederek, yanlış bilgi verildiğini, doğrusunun Rehber Ansiklopedisi'nde olduğunu... kısa bir not halinde konulursa faydalı olacağını söylemişti.

Telefon konuşmamızdan 8 ay sonra Arvasî Bey'le kapı komşusu olduk...

Komşuluğumuz bir buçuk sene kadar devam etti.

Ziyaretlerimizi sıklaştırdık.

Hatıralarını dinlemek bizim için büyük bir zevk olmuştu.

Bize "Komşu" diye hitap ederdi. Zaman zaman da takılırdı:

- Komşu, benden iyi not alamazsan evlenmen çok zor. Evleneceğin zaman seni bana sorarlar...

Erenköy'den ayrılırken veda ziyaretine gittim.

-Komşu, dedi; hayırlı olsun., iyi referans vermeseydik işin zordu.

Çileli bir ömrün sahibiydi. 12 Eylül öncesinde MHP Genel İdare Kurulu üyesi olduğu için dayanılmaz işkencelere maruz kalmıştı. Her zaman olduğu gibi kuruların yanında yaşlar da yanmıştı. Aylar süren sorgulamalardan ve hücre hayatından sonra suçsuz bulundu. Hapishane hatıralarını hep gülererek anlatırdı.

Ve derdi ki:

- O bir dönemdi geldi geçti. Bundan sonra milliyetçilerin parti kurması., partiler yoluyla hizmet etmesi faydadan çok zarar getirir. Kültür sahasına el atmak lâzım. Bu işler liderle, partiyle olacak işler değil. Kanunların çizdiği sınırlara bağlı kalarak -ki zaten Müslüman suç işlemez, kanunlara karşı gelmez-gençlere bir şeyler verebilirsek ne mutlu bize...

Devlet ileri gelenleri Güneydoğu konusunda zaman zaman tavsiyelerini alırdı. İki sene önce, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü tarafından basılan "Doğu Anadolu Gerçeği" isimli kitapçığının önsözünde şöyle diyor: "... Ben, İslâm iman ve ahlâkına göre yaşamayı büyük saadet bilen, bütün Türk milletini iki cihanda aziz ve mes'ud görmek isteyen ve böylece 'İslâm'ı gaye edinen' Türk milliyetçiliği şuuruna sahibim. Benim milliyetçilik anlayışında, asla ırkçılığa, bölgecilığe ve dar kavmiyet şuuruna yer yoktur.

Asla unutmamak gerekir ki, yabancı ideolojiler, yabancı ve istilâcı devletlerin fikir paravanalarıdır. Milletleri içten vuran sinsi tuzaklardır. Bunu bildiğim, buna inandığım içindir ki, Türk milletini parçalama oyunlarına ve tertiplerine karşı durmayı, büyük bir namus ve vicdan borcu bilmekteyim."

Öğretmenlik hayatı boyunca binlerce talebe yetiştirdi. Emekliliğinden sonra talebeleriyle bağlarını koparmadı. Küçücük evi, her gün ziyaretçi akınına uğrardı. Milliyetçi gençlik için emek verdi, yırtındı, didindi.

Şimdi bize, bu çileli ömürden arta kalanlara sahip çıkmak düşüyor.

Allahü Teâlâ rahmet eylesin.

AHMET SAĞIRLI (Türkiye Gazetesi Köşe Yazarı)

Geride Kalanlar Hep Dövünsede

Necip Fazıl Kısakürek, bir şiirinde şöyle diyor:

Geride kalanlar hep dövünse de,

İnsan birer birer yine gidiyor.

"Bu gidişin" istisnası yoktur. Ama her gidenin son nefesi Ahmet Arvasî Bey'inki gibi olmuyor.

Her giden "kayıp" sayılmıyor.

Her giden hayırla yad edilmiyor.

Her giden arkasında gözyaşı bırakmıyor.

Ve her giden kurtulamıyor.

Geçilen kapı aynı, girilen yer ayrı...

Evet herkes gidiyor. Zalimler de mazlumlar da...

Şerefliiler de şerefsizler de...

Zayıflar da şişmanlar da...

Yaşlılar da gençler de...

Akıllılar da deliler de...

Namushlular da namussuzlar da...

Zenginler de fakirler de...

Giderken ayırım yapılmıyor... Hesaplar ve tasnifler "öbür tarafa" bırakılmış...

Dün Ahmet Arvasî Bey'i ahirete yolcu ettik. Yolcu edenlerin kalabalığı, hali, tavrı, metaneti gıpta edilmeyecek gibi değildi.

Fatih Camii'ine herkes gelmişti... Yahut bize öyle geldi.

Her kesimden, her yaştan binlerce insan... Sadece emek verdikleri değil, onu seven herkes... Muhteşem kalabalık kimi uğurladıklarının farkındaydı.

Ve eminiz ki, hepsinin temennisi aynıydı:

-Ya Rabbi, bize de böyle bir ölüm nasib et.

...

PROF. SÜLEYMAN YALÇIN

(Öğretim Üyesi, Aydınlar Ocağı Eski Başkanı)

Ahmet Arvasının Ardından

İnsan, Dr. A. Carrel'in dediği gibi, bir bilinmeyen meçhul. Bu bilinmez, cansız maddelerin bir an için hayat bahşedilerek, canlı olma sırrına eren bir âlemi temsil ediyor. O, içinden geldiği ve bir süre sonra tekrar döndürüleceği cansız madde dünyasından, duygu ve düşünce seli ile insan, kendi varlığını ve varlığın kâinattaki sonsuz nakışlarını görüyor, duyuyor, kokluyor, idrak ediyor ve bunları ölçüyor.

Böyle bir duygu dünyasında insan, üzülüyor, seviniyor, hoşlanıyor, acı duyuyor, ümide veya ye'se düşüyor. Bu inişli çıkışlı, zevkli ve hicranlı, geceli gündüzlü bir dünyada, o hisleri, müşahede, bilgi ve düşünceleriyle bir fikre, kanaate ve inanca ulaşabiliyor. İnsanın vardığı bu kanaat, düşünce sistemi ve iman, onun kaderini ve haysiyetini tayin ediyor. Şüphe yok ki insanoğlu, bu kısacık dünya misafirliğinde çeşitli tutku ve zevklere, değişik düşünce dehlizlerine ve farklı inanç kutuplarına sarmakta, hayata böyle bir mânâ vermektedir. Bu kalabalıkların içinde ancak bazı kişiler düşünce ve fikrin ulvi iklimine yönelerek eksiksiz bir iman sistemine ulaşabilir. Bu kaderin insanları ise, adına modern çağ denilen zamanımızda düşünce, fikir ve inançtan kaçan kalabalıklar arasında bahtlı ve fakat muzdariptir. Nitekim kalabalıkları meşgul eden değerler sadece yaşanan günlük hayat ve onun günübirlik madde hedefleri oluşunu görme, bunlar için yapılan didişmeleri müşahede etme, elbette o insanları üzer, şaşırtır. Zira, beyinleri varlık sırrını kuralayan düşüncelerle zonklayan katalar için, elbette anlık hedef ve yaşama gayesi olamaz.

Hele, Fiesta toplumunun kalabalıkları ile beraber bulunurken inandıkları hayatı yaşama cehdine düşen bu muzdaripler için, mücadele ve sıkıntı değişmez kaddedir. Bu kaderde düşünce alemindeki fikirleri rahatlıkla ve açıklıkla ifade edememe kadar, inandığı hayatı yaşamanın hor ve küçük görülmesi, çağdışı dudak bükme ile suçlamaların da sıkıntıları bulunur.

Ahmed Arvasi böyle sıkıntılı, güç ve mücadele bir hayatı üstlenen, onu örnek bir güzellikte tamamlayan bahtiyar insanlardan biridir. Zannederim bu kaderi ona her şeyden önce, içinden geldiği soy kütüğü vermiştir. Eskilerin o güzelim ve doğru ifade ile "Sülale-i

Tahire" dedikleri, bugün örnekleri hemen hemen tükenmiş, soylu bir aileye mensuptu. Onun bünyesindeki genetik ve çevresindeki içtimâî vasıtaları, herhalde önce Arvasî Ailesi'nden ona intikal etmiştir. Bu şartlar ona, varlığın ve hayatın gayesi olarak İslâm'ı, hayat çizgisi olarak da "Sıratı müstakim'i göstermiştir. Yaşadığı zaman, mekân ve tarih şartları ise onu, İslâm - Türk Tefekkürünün yılmaz bir savunucusu yapmıştır. Bu ulvi vazifeyi O, içinde yetiştirdiği topluma hakim bütün menfi atmosfere ve kalbindeki ciddi bir romantizmal kapak hastalığına rağmen aksatmadan yürüttü. Hem de ömrünün son dakikasına kadar örnek bir gayret, fazilet ve cihad anlayışı içinde.

Ahmed Arvasî, aynı iman ve istikâmet çizgisinde hizmet veren Aydınlar Ocağı'nda da, inandığı dâvalar istikâmetinde 2 - 3 defa çok başarılı konuşmalar yaptı. Onun, Ocağın Anadolu şehirlerinde düzenlediği toplantılarda da konuşması çok arzu edildi. Fakat kalbindeki ciddi hastalık, bunlara onun katılmasına izin vermiyordu. Bu hastalığına rağmen gazetesindeki günlük yazılarını aksatmıyor, İstanbul'daki çeşitli toplantılara konuşmaları ile kakabiliyordu.

Onunla son olarak Aydınlar Ocağı'nın, AKM'de 17 Aralık 1988 Cumartesi günü yaptığı "Çağdaşlaşma, Demokrasi ve İnsan Hakları" panelinde beraberdik. Bu toplantının beşinci ve son konuşmacısı idi. Daha konuşmadan dudaklarındaki morarma ve yüzündeki solukluk, konuşurken sesinin tonunda zaman zaman titreme ve nefesinin kesilmesi, hastalığının ciddiyetini biz hekimlere ifşa ediyordu. Buna rağmen O, inanmış insanın heyecanı, gayreti ve ciddiyeti ile konuşmasını sürdürdü. İmanın gücü, vazife ve hizmet idrak ve gayreti olmayan, böyle bir kalple kat'iyen o konuşma yapılamaz, hatta konuşma masasına kadar gelinemezdi. Çoğu genç, salonu dolduran kalabalık alkışlarıyla sık sık takdir ve teşci edildi. Kendine sorulan suallerin içinde, İslâm Devrimi ile alâkalı olanı, Ehli Sünnet anlayışı ve Türk'ün devlet telâkkisiyle ters düştüğü için, birden celallendi. Fikir öfkesiyle ve Müslüman Türk'ün hassasiyetiyle coşarak cevabını verdi. Uzun uzun alkışlandı.

Toplantı sonunda, konuşanlardan hukukçu Mustafa Özdağ ile kucaklaşması hiç gözlerimin önünden gitmez. Müslüman Türk olmanın şuur ve şükrü içinde bu iki dâva adamı, ilk defa birbirlerini görüyordu. Her ikisi de, ömür boyu bir hasretin vuslatı içinde birbirlerini kucaklamış, uzun sohbetlerin hasretini dile getirmişti.

Ahmed Arvasî, sayılı nefeslerini Allah'ın rızası ve Peygamber

Efendiimizin (sav) şefaati hedefleyen bir ömür içinde kullandı. Makaleleri, kitapları, konuşmaları yanında hayatındaki her davranışının mihrak noktası bu idi. Yani, Müslüman Türk'ün örnek bir dâva adamı gibi yaşadı. Bu yılın son günü sabahı ruhunu Rabbine teslim etti. Yeni milâdî yılın da ilk günü Fatih Camii içine ve avlusuna sığmayan, kadirbilir Müslüman cemaatin dualarıyla kabrine uğurlandı.

1988'in son günlerinde, Ahmed Arvasî ile beraber aynı Türk - İslâm idealinin iki mümtaz şahsiyetini, Nahid Dinçer ve Mustafa Ernam'ı da kaybetmiştik. Cumhuriyetin ilk nesilleri içinde doğup büyüyen ve fakat Türk'ün kök değerlerine yabancılaşma yerine onlara sahip olma idrak ve şuurunda yaşayan, bunun mücadelesini yapan bu üç kardeşimize de Cenâb-ı Hakk'ın Rahmet ve Mağfireti ile Resûl'ünün şefaati dualarını tekrarlayarak sözlerime son vermek isterim

Allah'ın rahmeti O'nunla olsun.

